

POLAGANJE ISPITA ZA PROTIVPOŽARNU ZAŠTITU U KANTONALNOJ UPRAVI CIVILNE ZAŠTITE KANTONA SARAJEVO

Kantonalna uprava civilne zaštite Kantona Sarajevo je u skladu sa članom 128. stav (5) i (6) Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu („Službene novine Federacije BiH“, broj 64/09) i Programom polaganja ispita za protivpožarnu zaštitu („Službene novine Federacije BiH“, broj 67/13), organizovala polaganje ispita za protivpožarnu zaštitu za zaposlena lica koja su u pravnom licu, državnom organu ili drugoj instituciji određena da se staraju za provođenje poslova zaštite od požara, kao i lica raspoređena u službi zaštite od požara.

Ispit za protivpožarnu zaštitu (u daljem tekstu: ispit) propisan ovim programom, polaže lica koje ima najmanje srednju stručnu spremu tehničkog smjera i najmanje jednu godinu radnog iskustva na gore navedenim poslovima, u pravnom licu, državnom organu ili drugoj instituciji.

Ispitni rokovi su u aprilu, junu, septembru i novembru.

Prijave za polaganje ispita za protivpožarnu zaštitu kandidati podnose lično ili poštom u Kantonalnu upravu civilne zaštite Kantona Sarajevo, na adresi Fehima ef. Čurčića br. 1, najmanje 30 dana prije ispitnog roka.

Troškove polaganja ispita snosi pravno lice, državni organ ili druga institucija u kojoj je kandidat zaposlen u iznosu od 300,00 KM. Uplatu izvršiti prema uputstvu za plaćanje.

(naziv pravnog lica, državnog organa ili druge institucije)

Kantonalna uprava civilne zaštite Kantona Sarajevo

(naziv organa uprave civilne zaštite kojem se uplaćuje prijava)

PRIJAVA

ZA POLAGANJE ISPITA ZA PROTIVPOŽARNU ZAŠTITU

Ime, ime oca i prezime kandidata		
Dan, mjesec i godina rođenja		
Podaci o završenoj školi/fakultetu i stečenom stručnom zvanju	naziv škole / fakulteta	
	sjedište škole / fakulteta	
	stručno zvanje	
	godina sticanja zvanja	
Naziv i adresa pravnog lica, državnog organa ili druge institucije u kojoj je kandidat zaposlen		
Poslovi na koje je kandidat raspoređen u pravnom licu, državnom organu ili drugoj instituciji i datum postavljenja na radno mjesto		

Uz prijavu se prilaže:

1. Svjedočanstvo/diploma o završenoj školi/fakultetu,
2. Ugovor o radu ili rješenje o postavljenju na radno mjesto,
3. Potvrda/uvjerenje o radnom iskustvu,
4. Rodni list (ukoliko je kandidatkinja promjenila prezime nakon završene škole/fakulteta),
5. Dokaz o uplati troškova za polaganje ispita (uplatnica).

(mjesto i datum)

M.P.

(potpis odgovornog lica)

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina
CANTON SARAJEVO
Cantonal Civil Protection Administration

UPUTSTVO ZA PLAĆANJE ZA ISPIT IZ PROTIVPOŽARNE ZAŠTITE

Uplatu od 300,00 KM za jednog kandidata izvršiti na:

Depozitni račun Kantona Sarajevo
broj: 1411965320008475

BBi Banka dd

Prilikom popunjavanja platnog naloga treba da **OBAVEZNO** popunite sve rubrike uplate javnih prihoda i to:

Broj poreskog obveznika: **vaš identifikacioni broj**

Vrsta prihoda: **722429**

Općina: **077**

Budžetska organizacija: **2901001** (u slučaju da broj nije upisan uplata je nevažeća)

Mesud Jusufović

PRIRUČNIK

ZA POLAGANJE ISPITA IZ PROTIVPOŽARNE ZAŠTITE

Sarajevo, 2018. godine

Mesud Jusufović

PRIRUČNIK

ZA POLAGANJE ISPITA

IZ PROTIVPOŽARNE ZAŠTITE

Sarajevo, 2018. godine

SADRŽAJ

Procesi gorenja i gašenja.....	3
Požarno preventivne mjere zaštite od požara.....	21
Ručni i prevozni aparati za gašenje požara.....	34
Promet i smještaj zapaljivih tečnosti i gasova.....	43
Zakon o zaštiti od požara i vatrogastvu.....	61
Pravilnik o uslovima, osnovama i kriterijima za razvrstavanje građevina u kategorije ugroženosti od požara.....	128
Pravilnik za zaštitu visokih objekata od požara.....	139
Pravilnik o zaštiti od požara građevina za javnu upotrebu.....	151
Pravilnik o tehničkim normativima za vanjsku i unutrašnju hidrantsku mrežu za gašenje požara.....	157
Pravilnik o uslovima za ispitivanje uvezenih uređaja za dojavu i gašenje požara.....	163
Pravilnik o obimu i postupku provjere i ispitivanja ispravnosti i funkcionalnosti ugrađenog sistema aktivne zaštite od požara.....	166
Pravilnik o izboru i održavanju aparata za gašenje početnog požara.....	185
Pravilnik o kriterijima za kadrovske, tehničke i druge uvjete koje moraju ispunjavati pravna lica registrovana za obavljanje poslova iz oblasti zaštite od požara.....	194
Program obuke zaposlenika u pravnim licima, državnim organima i drugim institucijama u oblasti zaštite od požara.....	199
Program polaganja ispita za protivpožarnu zaštitu.....	204
Literatura.....	213

1. PROCESI GORENJA I GAŠENJA

Borba čovjeka sa vatrom vjerovatno teče još od onog trenutka kada je čovjek toliko upoznao da je počeo upotrebljavati za vlastite potrebe. Međutim, u jednom vrlo dugom istorijskom periodu koji obuhvata stari i srednji vijek, stihija vatre i požara bila je toliko nadmoćna da je čovjek gotovo uvijek bio nemoćan zaustaviti njenu uništavajuću snagu. Organizovanje gašenja požara i uspješna borba protiv vatre počinje u prvoj polovini 19. vijeka kada vatrogastvo dobiva čvrste organizacione osnove, a vatrogasna tehnika čini odlučujući korak naprijed. Borba protiv vatre postavljena je danas na naučne osnove, a ovom važnom disciplinom bavi se sve veći broj naučnika, stručnjaka, inženjera i tehničara. U nizu stručnih zvanja koja su potrebna vatrogascu u njegovoj borbi protiv požara, nalazi se i vatrogasna taktika.

Pod vatrogasnom taktikom podrazumijeva se organizacija i postupci gašenja, spasavanje ljudskih života i imovine, upotrebom vatrogasne jedinice i tehnike.

Gašenje požara je vrlo složen i odgovoran zadatak za čiji je uspješan završetak potrebno angažovati ne samo ljude već i odgovarajuća sredstva, uređaje i važnu tehničku opremu. Raspoložive snage, sredstva i tehnika mogu se upotrijebiti na različite načine, premda postoji uvijek više rješenja u svakoj situaciji samo je jedno najefikasnije. Zadatak rukovodioca akcije i cijele vatrogasne jedinice da se takvo rješenje pronađe i ostvari.

Vatrogasna taktika mora odrediti metode kako da se sa raspoloživim snagama, sredstvima i tehnikom za najkraće vrijeme i uz najmanje štete na objektu i materijalnim dobrima izvrši gašenje požara.

1.1. Gorenje i neophodni uslovi za nastanak procesa gorenja

Gorenje je spajanje gorive materije sa kiseonikom, pa iz toga proizilazi da je za gorenje potrebna goriva materija i kiseonik. U prirodi kiseonik dolazi u dodir s velikim brojem gorivih materija, ali ne dolazi do gorenja sve dok se ne ispuni i treći uslov, a to je određena količina toplote. Kada toplota zagrije gorivu materiju do temperature paljenja, otpočinje gorenje i ono će trajati sve dok su ispunjena sva tri navedena uslova. Ukoliko dođe do nestanka bilo kojeg od ova tri uslova, doći će do prekida gorenja. Na ovoj činjenici se i zasniva proces gašenja požara.

Na osnovu svega do sada izloženog, zaključuje se da je za proces gorenja potrebno ispunjenje tri uslova, i to:

- goriva materija,
- kiseonik,
- toplota.

Slika 1. Uslovi za nastanak gorenja

1.1.1. Gorive materije

Gorive materije su one materije koje se na određenoj temperaturi, uz prisustvo kiseonika, pale i gore sve dok u potpunosti ne izgore. One su prvi uslov za otpočinjanje procesa gorenja. Sve materije ne mogu goriti, pa ih dijelimo na dvije osnovne grupe, i to:

- gorive ili zapaljive materije i
- negorive ili nezapaljive materije.

Negorive materije su one materije koje se neće zapaliti, niti goriti, na visokoj temperaturi i uz prisustvo kiseonika. U ovu grupu spadaju neki produkti gorenja, neke mineralne materije i gasovi kao što su ugljen dioksid i azot. Neke negorive materije mogu da gore pod određenim uslovima, kao naprimjer metali koji ne gore kada su u većim komadima, ali usitnjeni ili u tankim folijama, mogu se zapaliti i intenzivno goriti.

Gorive ili zapaljive materije, možemo podijeliti i na:

- samo-zapaljive materije,
- lako-zapaljive materije,
- normalno-zapaljive materije i
- teško-zapaljive materije.

Samo-zapaljive materije su one materije koje se pale i bez izvora paljenja, npr. bijeli fosfor.

Lako-zapaljive materije su one materije koje se pale od nekog slabog izvora paljenja, kao što je varnica ili upaljena cigareta. Primjeri takvih materija su acetilen i kaučuk.

Normalno-zapaljive materije su one materije za čije je paljenje potreban plamen šibice, a takva je većina gorivih materija.

Teško-zapaljive materije su one za čije je paljenje potreban veći izvor paljenja, naprimjer let lampa. Materije koje spadaju u ovu grupu su koks i elektron. Vuna je poseban primjer teško-zapaljive materije, jer ona gori samo pod direktnim djelovanjem plamena i odmah se gasi ako se od nje odvoji plamen.

Gorive materije se mogu podijeliti i prema agregatnom stanju, i to na: čvrste, tečne i gasovite. Važno je napomenuti da tečne gorive materije ne gore dok su u tečnom agregatnom stanju. Da bi gorjele, one prelaze u gasovito stanje, te gore nastale pare u smješi sa vazduhom. Prema tome, može se reći da tečnosti ne gore, nego njihove pare.

1.1.2. Toplota

Toplota je drugi neophodni uslov da bi otpočelo gorenje. Za gorenje je potrebna određena količina toplote da bi se goriva materija zagrijala do tačke paljenja. To se može postići na dva načina:

- dovođenjem toplote spolja, tj. sa drugih toplotnih izvora i
- stvaranjem toplote iz sopstvene oksidacije, tj. samozapaljenjem.

Toplota se prenosi na sljedeće načine:

- vođenjem ili kondukcijom,
- strujanjem ili konvekcijom i
- zračenjem ili radijacijom.

Vođenje ili kondukcija je način prenosa toplote kroz materiju, od molekule do molekule, tako da se materija zagrijava do temperature paljenja. Veoma dobru vodljivost imaju metali, dok malu vodljivost imaju staklena vuna, drvo i zemlja.

Strujanje ili konvekcija je prenos toplote isključivo kroz tečne i gasovite materije (voda i vazduh). Prilikom zagrijavanja dijelovi materije se šire i postaju lakši od hladnih dijelova. Zagrijani dijelovi idu prema gore, a hladniji dijelovi dolaze na njihovo mjesto. Na taj način se prenosi toplota u tečnostima i gasovima.

Zračenje ili radijacija je prenos toplote kroz slobodan prostor. Na ovaj način se toplota može prenijeti i na veća odstojanja, a njen intenzitet raste sa porastom temperature. Toplotno zračenje se prenosi i kroz bezvazdušni prostor, kao na primjer sunčane zrake.

U praksi se rijetko dešava da se prenošenje toplote odvija na samo jedan način. Obično je to u većini slučajeva kombinacija sva tri načina. Ukoliko se dovodi više toplote nego što se ista troši, dolazi do nagomilavanja toplote i povećanja temperature do temperature paljenja. Kada dođe do paljenja gorive materije, temperatura se povećava do temperature sagorijevanja. Temperatura sagorijevanja je uvijek veća od temperature paljenja. Ukoliko dođe do gubljenja toplote, tj. odvođenja u okolinu, temperatura se smanjuje i kada se spusti ispod temperature paljenja, proces gorenja se prekida.

Izvori toplote koji dovode do paljenja gorive materije su: plamen, iskra, žar, trenje, električna energija, hemijski proces i drugi.

Toplota je u neposrednoj vezi sa kretanjem čestica od koje je sastavljena svaka materija.

Brzina kretanja ovih čestica biće veća kada je materija zagrijanija. Toplota i temperatura stoje u uskoj međusobnoj vezi – toplota je uzrok što se na nekom tijelu povećava ili smanjuje temperatura. Kada se govori o toploti, o toplotnoj energiji nekog tijela, onda se obično misli na količinu toplote. Količina toplote je unutarnja energija, koju jedno tijelo može da preda drugom tijelu. Jedinica za mjerenje količine toplote je džul (joule) J.

Količina toplote koja je potrebna da se jednom gramu neke materije poveća temperatura za jedan stepen C, zove se specifična toplota te materije.

Voda ima specifičnu toplotu 1, a sve druge materije imaju manju specifičnu toplotu, zbog čega se voda sa uspjehom koristi kao osnovno sredstvo za gašenje požara, jer za svoje zagrijavanje i isparavanje oduzima najviše toplote od materije koja gori (princip gašenja požara hlađenjem).

1.1.2.1. Nastajanje toplote

Toplota je vrsta energije i ona može nastati pretvaranjem drugih oblika energije u toplotnu energiju, jer je energija neuništiva.

Toplota može općenito nastati:

- pretvaranjem električne energije u toplotnu energiju u raznim električnim aparatima,
- pri trenju čvrstih tijela dolazi do pretvaranja mehaničke energije u toplotnu
- pretvaranjem vezane hemijske energije u toplotnu pri hemijskim procesima, a najznačajnije za zaštitu od požara je sagorijevanje različitih materija.

Osnovni izvor toplotne energije na zemlji je toplotna energija koju neprestano zrači sunce na zemlju.

Sunce je u mogućnosti da zrači toplotnu energiju na Zemlju uslijed neprekidnih nuklearnih reakcija koje se odigravaju na njemu.

1.1.3. Kiseonik

Kiseonik je treći neophodni uslov za nastanak gorenja. To je gas bez boje, okusa i mirisa. Najrasprostranjeniji je hemijski elemenat jer ga u prirodi ima koliko i svih drugih hemijskih elemenata zajedno. Sastavni je dio vode i vazduha. Nalazi se u elementarnom stanju, a i obliku jedinjenja. Veoma je aktivan i lako se jedini sa drugim hemijskim elementima stvarajući okside. Pri povećanoj temperaturi kiseonik hemijski reaguje sa velikim brojem hemijskih elemenata i materija, tj. reaguje brže nego na našim temperaturama.

Za gorenje zapaljivih materija većinom se koristi kiseonik iz vazduha. Vazduh je gasovita smjesa kiseonika, kojeg ima 21% i azota, kojeg ima 78%. Ostalih 1% otpada na argon, ugljen dioksid, vodonik, helijum i druge. Količina kiseonika u vazduhu je od bitnog uticaja za intenzitet gorenja. Ukoliko se poveća količina kiseonika u vazduhu, gorenje će biti intenzivnije, a ukoliko se smanji količina kiseonika, smanjiće se i intenzitet gorenja. Prema izvršenim ispitivanjima, pokazalo se da prilikom smanjenja procenta kiseonika u vazduhu za 1% od normalnog sadržaja, intenzitet gorenja svijeće se smanjuje za 30%, a svijeća se gasi kada se procenat kiseonika smanji na 17,2%. Međutim, mnoge gorive materije će da gore pri nižim procentima kiseonika u vazduhu, tako da će naprimjer acetilen da se ugasi tek kada procenat kiseonika opadne na 13%. Ipak, većina gorivih materija će se ugasi kada kiseonik u vazduhu opadne na 16%.

Iako se u nekim slučajevima za gorenje koristi kiseonik iz gorive materije koja u svom sastavu sadrži kiseonik, pri požarima skoro isključivo u procesu gorenja učestvuje kiseonik iz vazduha.

1.2. Sagorijevanje gorivih materija

Sagorijevanje umnogome zavisi od agregatnog stanja gorive materije. Tako možemo razlikovati sagorijevanje zapaljivih gasova, sagorijevanje zapaljivih tečnosti i sagorijevanje čvrstih gorivih materija.

1.2.1. Sagorijevanje zapaljivih gasova

Sagorijevanje gasova ima najjednostavniji tok. Da bi došlo do početka gorenja, potrebno je da se zapaljiva gasovita materija nađe u odgovarajućoj smješi sa kiseonikom i da se zagrije do temperature paljenja zapaljive materije. Među molekulima gasovitih materija vladaju neznatne kohezione sile, pa se ovi molekuli slobodno kreću. Prilikom kretanja oni se međusobno sudaraju i udaraju u zidove posude u kojoj se nalaze. Ukoliko se zapaljiva gasovita materija nađe u smješi sa kiseonikom, dolaziće do sudara između njihovih molekula. Povećanjem temperature i sudari molekula su snažniji. Ukoliko se ovakva smješa zagrije do određene temperature, sudari molekula će biti tako snažni da će doći do njihovog raspadanja na slobodne atome koji će načiniti atomske grupe produkata sagorijevanja. To je momenat kada zapaljivi gas počne da gori. Ova najniža temperatura na kojoj sudari molekula dovode do pomenutih promjena, tj. do početka procesa gorenja je temperatura paljenja zapaljivih gasova. Ukoliko je sadržaj kiseonika u vazduhu manji i intenzitet sagorijevanja je manji, jer će tada biti manji broj molekula kiseonika, a time će biti umanjene mogućnosti sudara molekula kiseonika sa molekulima zapaljive materije.

Zapaljivi gasovi izgaraju plamenom, a u određenoj koncentraciji sa vazduhom, uz vanjski izvor paljenja, mogu eksplodirati. Veoma su česte eksplozije plina propan-butana, koje nastaju zbog nekontrolisanog izlaženja tog plina iz plinske boce ili neispravnih potrošača. Eksplozije su veoma snažne i nakon njih obično dolazi i do paljenja okolnih materija u prostoru gdje se nalazio gas.

U odnosu na ostale zapaljive materije zapaljivi gasovi se najlakše zapale i gore najvećim intenzitetom. Najbrže dostižu maksimalnu temperaturu koja iznosi od 1200 °C do 1600 °C za otprilike četiri minute.

Poznato je da se sagorijevanje najčešće ne odvija u čistom kiseoniku, već u prisustvu kiseonika iz vazduha koji se ako zanemarimo ostale sastojke u neznatnim količinama, sastoji od 21% kiseonika i 79% azota. Iz ovoga slijedi da na 1 m³ kiseonika u vazduhu dolazi 3,76 m³ azota, odnosno da se 1m³ kiseonika nalazi u 4,76 m³ vazduha.

1.2.2. Sagorijevanje zapaljivih tečnosti

Zapaljive tečnosti ne gore dok su u tečnom agregatnom stanju. Prilikom zagrijavanja zapaljivih tečnosti, dolazi do isparavanja, tj. tečnost prelazi u gasovito agregatno stanje, pa nastale pare u smješi sa vazduhom sagorijevaju. Za svaku zapaljivu tečnost postoji jedna

određena temperatura pri kojoj se iznad njene površine stvara dovoljno para koje prave smješu sa vazduhom i u dodiru sa izvorom paljenja se pale. Ova temperatura se naziva tačkom zapaljivosti. Ukoliko je tačka zapaljivosti neke zapaljive tečnosti niža, ona je po stepenu zapaljivosti opasnija. Kada se zapale pare zapaljive tečnosti, dolazi do oslobađanja toplote koja dovodi do daljnjeg isparavanja zapaljive tečnosti. Što je tečnost razlivena na većoj površini, isparavanje je veće, a samim tim i intenzitet gorenja. Pare zapaljivih tečnosti izgaraju plamenom, a u određenoj koncentraciji sa vazduhom uz vanjski izvor paljenja, mogu eksplodirati. Kao primjer možemo izdvojiti slučajeve eksplozija para laka za parkete ili para benzina kod upotrebe u zatvorenoj prostoriji. Obično poslije takvih eksplozija nastaju i požari u kojima se pale okolne gorive materije.

1.2.3. Sagorijevanje čvrstih gorivih materija

Sve čvrste gorive materije ne sagorijevaju na isti način. Njihovo sagorijevanje uglavnom zavisi od njihovog sastava.

Neke čvrste materije sagorijevaju tako što se direktno jedine sa kiseonikom iz vazduha. Produkti sagorijevanja ovih zapaljivih materija jesu oksidi tih hemijskih elemenata. Primjer takve materije su magnezij i fosfor.

Druge čvrste materije prilikom zagrijavanja mijenjaju agregatno stanje, tj. prelaze u tečno stanje nakon čega dolazi do razvijanja gorivih para, koje se zagrijavaju i u smješi sa vazduhom sagorijevaju. Prilikom sagorijevanja se razvija toplota koja dovodi do daljnjeg isparavanja, tako da se proces gorenja ne prekida.

U praksi veoma rijetko dolazi do požara čvrstih materija na ovakva dva načina. Obično se radi o čvrstim materijama koje zagrijane do određene temperature, suhom destilacijom, oslobađaju gorive pare i gasove koji se odmah zapale i gore plamenom. Čvrsta materija se gorenjem raspada, a nove količine gasova se neprekidno izdvajaju, pa se gorenje nastavlja sve dok goriva materija u potpunosti ne izgori. Pri tome, osim plamena pojavljuje se i sagorijevanje užarenih čestica, tj. žara.

Čvrste gorive materije kao što su koks i drveni ugalj, sagorijevaju bez pojave plamena, tj. sagorijevaju žarom. Na taj način sagorijeva drvo u posljednjoj fazi kada više nema gorivih gasova.

Osim ovakvog načina gorenja, prašine čvrstih gorivih materija u određenoj koncentraciji sa zrakom uz izvor paljenja mogu eksplodirati (prašine drveta, ugljena i druge). Eksplozije prašina su opasnije od eksplozija para tečnosti ili gasova.

1.3. Potpuno i nepotpuno sagorijevanje

U prirodi se nalazi veliki broj organskih jedinjenja koja su specifična po tome što u njihov sastav obavezno ulaze atomi ugljenika. Zbog njihovog velikog broja često dolazi do gorenja ovakvih materija. Pri sagorijevanju organskih materija, produkti sagorijevanja su

također oksidi. Kako se u sastavu organskih jedinjenja nalazi ugljenik, prilikom sagorijevanja nastaju oksidi, i to: ugljen monoksid i ugljen dioksid. Od količine kiseonika u vazduhu zavisi koji će od ova dva oksida nastati prilikom gorenja.

Ukoliko ima dovoljno kiseonika u vazduhu, organska materija će u potpunosti sagoriti, a produkt sagorijevanja će biti ugljen dioksid i vodena para. Kako je ugljen dioksid zasićen kiseonikom, on je nezapaljiv gas, pa ne može doći do daljnje oksidacije, odnosno gorenja. Potpuno sagorijevanje se obično dešava na otvorenom prostoru i za njega je karakteristično gorenje bez dima.

Ukoliko prilikom gorenja nema dovoljnih količina kiseonika, dolazi do nepotpunog gorenja. Karakteristika tog gorenja je pojava nepotpune oksidacije i pojave produkta gorenja ugljen monoksida. Ugljen monoksid nije u potpunosti zasićen kiseonikom, tako da je on zapaljiv gas koji može dalje da gori. Njegov produkt sagorijevanja je ugljen dioksid. Ovakvo sagorijevanje se dešava u zatvorenim prostorima, pri čemu nastaju velike količine dima, ugljen monoksida, metana, etana i drugih zapaljivih gasova. U slučaju nepotpunog sagorijevanja u zatvorenom prostoru, postoji opasnost od burnog sagorijevanja ukoliko bi došlo do dotoka svježeg vazduha.

1.4. Produkti sagorijevanja

Produkti sagorijevanja su čvrste, gasovite i tečne materije koje nastaju u procesu sagorijevanja. Čvrsti produkt sagorijevanja je pepeo, a gasoviti je dim. U zavisnosti da li je sagorijevanje potpuno ili nepotpuno, razvijaju se zasićeni ili nezasićeni oksidi. U većini slučajeva goriva materija sadrži ugljenik, pa uvijek kao produkti sagorijevanja nastaju ugljen dioksid i ugljen monoksid.

Svi produkti sagorijevanja su opasni za čovjeka i okolinu.

1.4.1. Ugljen monoksid

Ugljen monoksid nastaje prilikom nepotpunog sagorijevanja organskih materija. Pojavljuje se najčešće pri sagorijevanju uglja, kancelarijskog namještaja, papira, a posebno u podrumskim požarima i podzemnim šumskim požarima. On je gas bez boje, okusa i mirisa, vrlo otrovan, zapaljiv i eksplozivan. Gori plavičastim plamenom, obrazujući ugljen dioksid. Lakši je od vazduha i diže se uvis zajedno sa dimom. U smješi sa vazduhom je veoma eksplozivan i njegove granice eksplozivnosti koncentracije u vazduhu su od 12,5% do 74%. Po vatrogasce je najopasniji zbog svog otrovnog dejstva. Poznat je kao krvni otrov, jer ima mnogo veći afinitet vezivanja za hemoglobin u krvi nego kiseonik. Koncentracija ugljen monoksida već od 0,3% je opasna po život u vremenu od 15 minuta. Znaci lakšeg trovanja su glavobolja, vrtoglavica, zujanje u ušima, zamračivanje vida i pospanost. Ponekad osobe, koje uoče trovanje ugljen monoksidom, nemaju snage izaći iz zatrovanog prostora zbog slabosti u nogama i rukama. Ukoliko se više puta ponovi trovanje ugljen monoksidom, dolazi do hroničnog trovanja. Pokazatelj takvog trovanja, je gubitak osjećaja u prstima i slabljenje pamćenja.

1.4.2. Ugljen dioksid

Ugljen dioksid nastaje prilikom potpunog sagorijevanja organskih materija. To je gas teži od vazduha, bez boje, i kiselog je okusa. Zasićen je kiseonikom i zbog toga je nezapaljiv, a i ne potpomaže gorenje. Vršiti istiskivanje vazduha tako da sprječava pristup kiseonika mjestu sagorijevanja. Zbog ove svoje osobine, koristi se kao sredstvo za gašenje požara. Udisanje ugljen dioksida je opasno, tako da se čovjek u koncentraciji od 14% ugljičnog dioksida počinje da guši, a koncentracije od oko 25% su smrtonosne. On na čovjeka ne djeluje otrovno, već ugušujuće, jer sprječava pristup kiseonika čovjekovom organizmu. Pod određenim uslovima može preći u tečno i u čvrsto agregatno stanje.

Osim kao sredstvo za gašenje, koristi se i za dobivanje osvježavajućih pića, a u čvrstom stanju se koristi za postizanje niskih temperatura.

1.4.3. Dim

Dim je produkt nepotpunog sagorijevanja. U njegov sastav ulaze gasovi, gasoviti oksidi, pare i čvrste čestice materije koja je gorila (čad). Prečnik čvrstih čestica u dimu je od 0,01 do 1 mm. Gasoviti produkti u dimu su ugljen dioksid, ugljen monoksid, azot, ugljenik, sumporni oksidi, azotni oksidi i drugi otrovni i zagušljivi gasovi.

Dim je opasan po zdravlje i život ljudi, jer štetno djeluje na oči, sluzokožu, grlo i pluća. Količina otrovnih i nadražujućih materija u dimu zavisi od vrste gorive materije i njenog načina gorenja.

Dim smanjuje vidljivost zbog čega vazduh postaje neproziran i zagušljiv.

Dim se naziva vlažnim, ako sadrži vodenu paru ili suhim, ako je ne sadrži.

1.4.4. Pepeo

Pepeo je negorivi dio gorive materije koji nastaje prilikom sagorijevanja. Nastaje pri sagorijevanju materija koje sadrže negorive komponente poput drveta i uglja. Nastaje i prilikom sagorijevanja metala, poput natrijuma i olova. U tom slučaju je produkt sagorijevanja čvrsta materija. Također neki metali koji sagorijevaju u tečnom stanju, daju čvrsti produkt sagorijevanja. Takvi metali su aluminijum i silicijum.

Opasnost od pepela je višestruka jer putem dima može ugroziti čovjeka i okolinu, a u vodi može dospjeti u zemlju, pa tako i u vodu za piće.

1.5. Eksplozije i granice eksplozivnosti

Pod eksplozijama se podrazumijevaju one hemijske promjene, koje se vremenski vrlo brzo odigravaju, praktično trenutno, a pri kojima se oslobađaju velike količine toplotne

energije. Ovom definicijom nisu obuhvaćene eksplozije parnih kotlova i boca sa komprimiranim gasovima, koje su posljedica čisto fizičkih promjena i nazivamo ih fizikalnim eksplozijama ili eksplozivnim pojavama.

Eksplozije su praćene vrlo velikim povećanjem pritiska i pojavom praska i pucnja.

Razorna moć eksplozije je posljedica vrlo velikog povećanja pritiska odnosno vrlo velikog povećanja zapremine produkata sagorijevanja u odnosu na prvobitni volumen materije prije eksplozije. Naprimjer kod eksplozije trinitroglicerina, volumen se povećava do 10 puta.

Prema brzini eksplozivnog sagorijevanja, razlikujemo sljedeće vrste eksplozije:

- *buktanja* je vrlo slaba eksplozija, koja se odigrava sa umjerenim povećanjem pritiska i slabim šumom. Brzina buktanja se mjeri u cm/sek,
- *eksplozija* je brzi proces sagorijevanja, uz naglo oslobađanje toplote i stvaranje većeg pritiska uz pojavu jake svjetlosti, bljeska i praska. Brzina eksplozije se mjeri u m/sek. (naprimjer eksplozija butana ima brzinu 300m/sek) i
- *detonacija* je eksplozija razvijena do najveće mjere, sa oštrim i jakim pucnjem i rušućim/razarajućim pritiskom i to najčešće gas i čist kiseonik. Brzina detonacije se mjeri u km/sek i veća je od brzine zvuka. (naprimjer detonacija smješe acetilena i kiseonika iznosi 2,4 km/sek).

Pritisak pri eksploziji gasova, para i prašina iznosi između 7 i 10 bara, a pri detonaciji do 150.000 bara. Kolika će biti oštećenja na objektima, ovisi od udaljenosti objekta od mjesta eksplozije, pri čemu treba imati u vidu da nadpritisak od 0,02 bara izaziva pucanje prozorskih stakala, od 0,12 bara rušenje krovova i zidova od drveta, 0,2 bara ranjavanje ljudi, 0,4 bara oštećenje skeletnih konstrukcija objekta, a 1,4 bara potpuno razrušenje konstrukcija.

1.5.1. Eksplozije gasova i para

Eksplozije eksplozivnih sistema koje sa zrakom mogu obrazovati razni gasovi i pare zapaljivih tečnosti, zbog svoje učestalosti, imaju najveći značaj za vatrogasce.

Da bi došlo do eksplozije, moraju biti ispunjena dva osnovna uslova:

- zapaljivi gas, odnosno pare zapaljivih tečnosti moraju se u vazduhu nalaziti u određenoj količini, odnosno ove dvije komponente moraju biti u određenoj srazmjeri,
- ako je prethodni uslov ispunjen, smjesa će eksplodirati samo onda ako dođe u dodir sa izvorom paljenja (otvoren plamen, varnica).

Dakle, do eksplozije može doći samo onda ako se u vazduhu nalazi barem minimalna koncentracija određenog gasa ili pare zapaljive tečnosti.

Ta minimalna, najniža koncentracija gasa ili para, koja u smjesi sa vazduhom može eksplodirati pod uticajem izvora paljenja, naziva se *donja eksplozivna granica* (izražava se u volumnim procentima).

Postoji i maksimalna koncentracija gasa ili pare u smjesi sa vazduhom, iznad koje ne dolazi do eksplozivnog sagorijevanja i nju zovemo *gornja eksplozivna granica* (takođe se izražava u volumnim procentima).

Sve koncentracije gasova ili para između gornje i donje eksplozivne granice su takođe eksplozivne i nazivaju se *eksplozivno područje ili eksplozivni interval*. Uopšte se može reći da veće opasnosti postoje od onih gasova i para zapaljivih tečnosti koje imaju nižu donju granicu eksplozivnosti i širi eksplozivni interval.

Snaga eksplozije jedne eksplozivne smješe nije ista pri svim koncentracijama unutar eksplozivnog intervala.

1.5.2. Eksplozije prašina

Postoji čitav niz zapaljivih materija, koje kada su u obliku sitnih čestica (prašine), mogu sa vazduhom činiti takve smješe, koje mogu u određenim uslovima eksplodirati. Ove

prašine mogu poticati od uglja, drveta, žitarica, šećera, sumpora, raznih plastičnih materija, magnezija, aluminija itd. Da bi prašina eksplozivno sagorila, moraju biti ispunjeni sljedeći uslovi:

- prašina mora biti sagoriva,
- prašina mora biti pomiješana (uskovitlana) sa vazduhom,
- mora postojati izvor paljenja jačeg intenziteta nego kod gasova i para.

Za eksplozivno sagorijevanje prašine najvažniji su:

- veličina čestice (kritične veličine čestice je veličina čestice iznad koje sistem eksplozivno ne sagorijeva)
- koncentracija prašine u vazduhu (donja granica eksplozivnosti je kod većine tehničkih prašina od 20 – 60 gr/m³, a gornja od 2000 – 6000 gr/m³)
- vlažnost čestica i prisutnost vlage u vazduhu.

Eksplozivno sagorijevanje prašine često se ne završava uz pojavu jedne eksplozije, već poslije izbijanja prve, dolazi do pojave naknadnih eksplozija. Prva eksplozija dovodi do podizanja i uskovitlavanja nataložene prašine, tako da se stvara novi eksplozivni sistem koji izaziva naknadnu eksploziju.

Zbog toga se za gašenje požara prašina čvrstih materija, koje se mogu gasiti sa vodom, upotrebljavaju univerzalne mlaznice sa raspršenim mlazom vode, koji ne izaziva uskovitlavanje nataložene prašine.

Nakon nastanka eksplozije mogu da nastanu sljedeći slučajevi:

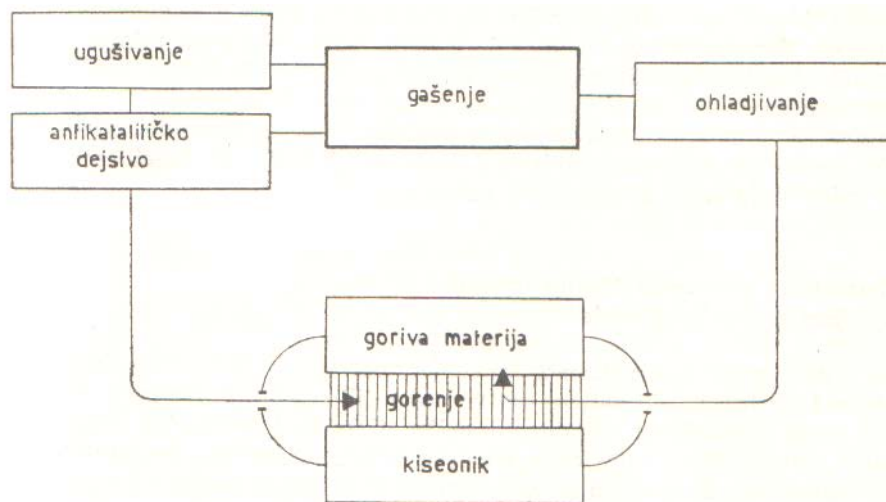
- nastaje početni požar,
- požar se proširi na okolni gorivi materijal,
- dolazi do rušenja konstrukcija i objekata,
- dolazi do povređivanja ljudi i
- dolazi do gašenja požara.

U nekim slučajevima se eksplozije koriste za gašenje požara. Takav slučaj je prilikom gašenja šumskih požara jer se prilikom trenutnog sagorijevanja potroši kiseonik iz okolnog vazduha, te dolazi do gašenja požara.

1.6. Osnovi teorije gašenja

Kao što je do sada obrazloženo za nastanak gorenja i njegov razvoj su potrebna tri uslova a oni su goriva materija, kiseonik i toplota. Ako se oduzme bilo koji od ovih uslova gorenje će prestati. To se postiže tako što se u proces gorenja ubacuje neko sredstvo za gašenje koje će eliminisati jedan od uslova gorenja. Na ovome se zasnivaju sve metode gašenja požara.

Prema tome, gašenje je proces u kojem se ubacivanjem nekog sredstva za gašenje eliminiše jedan od uslova za gorenje što dovodi do prekida procesa gorenja.

Slika 2. Primjena osnovnih metoda gašenja

1.6.1. Efekti gašenja

U zavisnosti od toga koji od uslova gorenja se eliminiše, zavist će i izbor sredstava za gašenje koji djeluju na požar nekim od efekata gašenja.

Osnovni efekti gašenja su sljedeći:

- rashlađujući efekat,
- ugušujući efekat i
- antikatalitički efekat.

1.6.1.1. Rashlađujući efekat

Efekat hlađenja je oduzimanje toplote zapaljenoj gorivoj materiji. Oduzimanjem toplote snižava se i temperatura gorenja i kada se ona snizi ispod temperature paljenja prekida se proces gorenja. To znači da ovaj efekat ima dvostruko djelovanje jer odvodi toplotu i snizuje temperaturu. Samo snižavanje temperature znači i smanjenje brzine sagorijevanja. Toplota se odvodi tako što sredstvo za gašenje preuzima toplotu i prilikom isparenja je odvodi u atmosferu. Tako jedan litar vode prilikom isparenja u požaru sa sobom odvede 2,26 MJ toplote. Efekat gašenja je veći ukoliko upotrijebimo veću količinu sredstva za hlađenje u što kraćem vremenskom periodu jer će tada doći do bržeg odvođenja toplote.

Sredstva za gašenje koja gase ovim efektom su voda i jednim dijelom pjena, kojoj to nije osnovni efekat gašenja.

1.6.1.2. Ugušujući efekat

Ovim efektom se kiseoniku potpuno ili djelimično spriječava pristup gorivoj materiji. To se postiže prekrivanjem gorive materije i smanjenjem koncentracije kiseonika u zoni požara.

Prekrivanje se vrši tako što gorivu materiju prekrijemo sredstvom za gašenje koje sprječava dotok vazduha tj. razdvaja gorivu materiju od kiseonika. Takva sredstva za gašenje su pjena i prah. Najviše se koriste za gašenje zapaljivih tečnosti tako što odvajaju tečnu fazu od gasovite koja gori.

Efekat ugušivanja se može postići i smanjenjem koncentracije kiseonika u vazduhu. To se postiže tako što se gasovitim sredstvima za gašenje potiskuje kiseonik i sprječava se njegov dalji dotok. Kada se koncentracija kiseonika u vazduhu smanji ispod 16%, dolazi do prestanka gorenja. Na ovaj način se gasi ugljen–dioksidom koji je efikasan prilikom gašenja u zatvorenom prostoru.

1.6.1.3. Antikatalitički efekat

Antikatalitički efekat je efekat prekidanja lančane reakcije gorenja. Kod njega razlikujemo inhibicioni i intoksikacioni efekat.

Djelovanje inhibicionog efekta se odvija tako što se lančana reakcija gorenja prekida kada sredstvo za gašenje u požaru stvara radikale koji se vežu na reakcione lance plamena i prekidaju ga. Na tom principu djeluju halogeni ugljikovodonici, tj. haloni.

Efekat intoksikacije nastaje kada čestice sredstva za gašenje uđu u reakcioni lanac gorenja gorive materije i kiseonika, te se na taj način gorenje prekida. Na ovom principu gasi prah.

1.6.1.4. Ostali efekti gašenja

U ostale efekte gašenja možemo svrstati uklanjanje gorive materije i razblaživanje zapaljivih tečnosti.

Uklanjanjem gorive materije koju još nije zahvatio požar, dolazi do njegovog gašenja zbog nedostatka gorive materije. Na taj način se gase šumski požari tako što se prave prosjeci u šumi. Ovaj princip također možemo primijeniti i kod gorenja zapaljivih tečnosti i gasova kada zatvaranjem ventila možemo spriječiti njihov dotok do mjesta požara.

Razblaživanje se vrši tako što neke zapaljive tečnosti, koje se miješaju sa vodom razblažujemo sve dok ona ne prestane da bude goriva. Ovaj način je veoma opasan jer ako se ne postupa pažljivo, požar se može i proširiti.

1.7. Sredstva za gašenje požara

Osnovna sredstva za gašenje požara su: voda, pjena, prah, ugljen–dioksid i ostala priručna sredstva za gašenje prekrivanjem.

1.7.1. Voda

Za gašenje najvećeg broja požara kao sredstvo za gašenje upotrebljava se voda. Voda je jedno od najstarijih i najpoznatijih i do danas najviše primjenjivanih sredstava za

gašenje. Njezina česta primjena rezultat je postojanja velikih količina vode u prirodi i spada u red veoma efikasnih i dobrih sredstava za gašenje. Ona gasi hlađenjem tako što materijama na koje djeluje u gorenju, snižava temperaturu na nižu od njegove temperature plamišta. Kad dođe do požara, u dodiru sa veoma ugrijanim površinama predmeta koji gore, zagrije se do ključanja, a zatim ispari oduzimajući veliku količinu toplote od zapaljenih predmeta. Pri isparenju jednog litra vode, potroši se 2,26 MJ toplote i povećava joj se volumen za 1700 puta putem vodene pare, koja obrazuje jednu vrst prekrivača, koji svojom zapreminom i širenjem sprječava dotok novih količina zraka, odnosno kisika, koji je potreban za nastavak gorenja. To znači da voda djeluje razhladžujuće, i to je njeno presudno i najjače djelovanje na vatru, zatim vodena para prekriva i ugušuje vatru, a udarna snaga vodenog mlaza kvasi i prodire u samu materiju koja gori. Pored svih povoljnih svojstava kod gašenja, voda ima niz nedostataka, koji je čine neupotrebljivom, štetnom, pa čak i opasnim sredstvom za gašenje pojedinih materija.

Lakozapaljive tečnosti, koje se ne miješaju sa vodom i lakše su od nje, ne mogu se gasiti vodom. Za gašenje tih tečnosti voda je ne samo beskorisna već može biti i opasna, jer se požar s njom može još i proširiti. Neke zapaljive tečnosti, kao što su alkohol, aceton i dr., koje se miješaju sa vodom, mogu se gasiti vodom, pri čemu je potrebno da se te tečnosti toliko razblaže da izgube svoja prvobitna svojstva tako da više ne mogu gorjeti.

Pošto je voda provodnik električne energije, gašenje vodom objekata i postrojenja, koja su pod naponom električne energije, veoma je opasno, a naročito ako su u pitanju postrojenja i uređaji koji su pod visokim naponom.

Voda se ne primjenjuje za gašenje materija koje stupaju u hemijsku reakciju sa njom, kao što su kalijum, natrijum i dr. Karbidi također stupaju u hemijsku reakciju sa vodom, pri čemu se stvaraju zapaljivi i eksplozivni gasovi acetilen i metan. Zbog toga bi upotreba vode u gašenju ovih materija mogla dovesti do eksplozije.

Gorivi metali kao što su elektron, termit, magnezijum razvijaju temperaturu i do 3273,16 K (3000 °C), te ih je nemoguće ugasiti vodom, jer se voda zbog ovako visoke temperature razlaže na svoje sastojke (vodonik i kiseonik) te se stvaraju zapaljive i eksplozivne smješe.

Naglo rashlađivanje metala vodom izaziva njihovu deformaciju usljed naglog skupljanja. To izaziva i pojavu pukotina kako kod metala tako i kod građevinskih konstrukcija od cigle, kamena pa i betona.

1.7.2. Pjena

Pjena je sredstvo za gašenje, koje poslije vode ima najveću praktičnu primjenu. Njom se mogu gasiti i požari velikih razmjera, a naročito požari tečnih goriva, nafte i njenih derivata, mineralnih ulja i drugih sličnih materija. Ona se sastoji od mjehurića čiju opnu čini smjesa–emulzija, a unutrašnjost mjehura je ispunjena ugljen dioksidom ili vazduhom. Ako je mjehur ispunjen ugljen dioksidom, dobija se hemijska pjena, a ako je ispunjen vazduhom, imamo vazdušnu pjenu. Prema tome razlikujemo dvije vrste pjene: hemijsku i vazdušnu.

Tokom gašenja vazdušnim i hemijskim pjenama nema neke bitne razlike, već samo relativne i ona je uglavnom ovisna o uslovima gašenja i vrsti materije koja gori. Ipak, posljednjih godina vazdušna pjena ima daleko veću primjenu nego hemijska i to zato što bolje ispunjava više različitih potrebnih uslova.

Pjena gasi ugušujućim, a djelimično rashlađujućim efektom. Od materije koja gori zavisi i koji je način gašenja glavni a koji sporedni.

Razlađujući način se odvija u više faza. U početku se pjena na povećanoj temperaturi raspada i vodene kapi padaju kroz slojeve goriva i isparavaju. Na taj način nastaju mjehuri pare koji struje uvis i smanjuju temperaturu. Zatim dolazi do stvaranja vodene pare koja potiskuje vazduh iznad tečnosti i odvaja gasnu fazu od tekuće, odnosno čvrste. Ovo odvajanje – izolovanje gasne faze je najvažnije uz rashlađujuće djelovanje i ima svojstvo sprječavanja stvaranja gasa. Snižavanje temperature kod nekih požara je neophodno (usijani metali) jer površinski vreli slojevi moraju biti ohlađeni ispod temperature zapaljivosti.

Pri gašenju požara čvrstih materija koje čine žar, razlađujuće djelovanje ima značajnu ulogu jer prilikom raspadanja pjene koja se odvija polagano, izdvojena voda isparava, a potrebna toplota za isparavanje oduzima se od površinskog sloja materije koja gori i time je rashlađuje.

Poslije vode koja se smatra osnovnim sredstvom za gašenje požara, pjena se po mogućnostima primjene može staviti na drugo mjesto, jer nekim svojim osobinama nadmašuje druga sredstva za gašenje. Pjenom se mogu gasiti i najveći požari, a također veoma komplikovani požari koji se ne mogu uopšte gasiti vodom, kao što su požari u rafinerijama nafte, požari u skladištima mineralnih ulja, požari nafte i njenih derivata. Pjenom se gasi i požari sumpor–ugljenika, razni voskovi, smole, masti, ulja, katran i druge materije. Pjenom se može uspješno gasiti i čvrsta materija kao i požari u zgradama, u industriji, posebno u hemijskoj industriji, u skladištima i laboratorijama, a također i za gašenje požara na otvorenom prostoru. Pjena se uspješno koristi i za zaštitu objekta koji su ugroženi od zračenja toplote, plamena ili iskri. Umjesto zaštitnog kvašenja vodom, mogu se ugrožene površine objekta pokriti pjenom.

Gašenje pjenom postiže se prekrivanjem goruće površine. Sloj pjene mora imati odgovarajuću debljinu, da se usljed raspadanja pjene nebi ponovo razbuktao požar. Ako gore tečnosti, neophodno je da se površina tečnosti u potpunosti prekrije slojem pjene.

Pjenom se ne mogu gasiti alkoholi, aceton i neke druge tečnosti koje su agresivne prema pjeni jer vezuju njenu vodu i brzo je razaraju. Nije preporučljivo gasiti pjenom uređaje pod naponom električne energije. Ne mogu se gasiti ni one materije koje reaguju sa vodom kao što su: natrijum, kalijum, kalcijum–karbid, negašeni kreč i druge. Također se pjenom ne mogu gasiti zapaljivi gasovi koji gore plamenom u prostoru.

1.7.3. Prah

Prah se uspješno koristi za gašenje požara tečnosti i gasova, a djelomično i za gašenje požara na električnim postrojenjima i instalacijama. Po hemijskom je sastavu natrijum–bikarbonat, obogaćen nekim dodacima koji čine prah antihigroskopskim (ne veže na sebe vlagu) i sipkim. Prah za gašenje mora biti vrlo suh i sipak, da bi mogao u mlazu izlaziti iz aparata za gašenje, te stvoriti velik oblak prašine. Pod uticajem toplote raspada se na natrijev karbonat, vodu i ugljen dioksid. Djeluje efektom ugušivanja i antikatalitičkim efektom. Uspješno se upotrebljava za gašenje svih vrsta požara, osim požara lakih metala koji se gasi specijalnim vrstama praha. On ne prouzrokuje nikakva oštećenja na materijama koje su zahvaćene gorenjem. Stoga se njegova primjena preporučuje pri gašenju požara u objektima gdje bi klasična (mokra) sredstva za gašenja nanijela velike materijalne, a ponekad i neprocjenjive štete (muzeji, galerije, banke), zatim u hemijskoj industriji za gašenje raznih

materija jer ne stupa u reakciju sa njima, a daje veoma brz efekat gašenja. Kombinacija praha sa pjenom je vrlo efikasna posebno pri gašenju aviona.

1.7.4. Ugljen–dioksid

Ugljen–dioksid (CO_2), je gas bez boje i mirisa, kiselkastog ukusa, 1,5 puta teži od vazduha, ne gori, već sprečava gorenje. Zbog loše električne provodljivosti odlično je sredstvo za gašenje požara na električnim instalacijama i uređajima pod naponom, kao i svih drugih vrsta požara u njihovoj blizini, ali nije prikladan za gašenje tinjajućih požara, kao ni požara lakih metala. Gasi efektom ugušivanja a djelomično i ohlađivanjem. Idealan je kao sredstvo za gašenje požara u zatvorenim prostorijama, jer smanjuje koncentraciju kiseonika potrebnog za gorenje. Smanjivanjem koncentracije kiseonika potrebnog za gorenje smanjuje se i koncentracija kiseonika potrebnog za disanje. Zbog navedene konstatacije, prilikom gašenja požara s ugljen dioksidom, gasitelj treba biti vrlo oprezan jer kad koncentracija kiseonika u prostoru padne ispod 16% čovjek ne može disati. U takvim slučajevima potrebno je koristiti sredstva za zaštitu disajnih organa (izolacione aparate).

Kako ugljen dioksid relativno lako prelazi u tečno stanje, često se koristi kao sredstvo za gašenje požara bilo u vatrogasnim aparatima, bilo u stabilnim sistemima za gašenje. Kod stabilnih sistema za gašenje potrebno je ugraditi tzv., zatezno vrijeme koje ne smije biti kraće od 30 sekundi iz razloga da prije aktiviranja uređaja svi koji se nalaze u predmetnom prostoru mogu izaći, kako ne bi došlo do ugušivanja onih koji se zateknu u tom prostoru.

Ugljen–dioksidom se mogu gasiti sve vrste gorivih materija, izuzev onih kojima za gorenje nije potreban kiseonik iz vazduha. Takve materije gore i u sredini inertnih gasova, jer u sebi sadrže i oslobađaju kiseonik neophodan za gorenje (celuloid, oksidaciona sredstva, neke eksplozivne smješe).

Efekat gašenja na otvorenom prostoru je manji. Za gašenje većih požara na otvorenom prostoru neophodne su veoma velike količine ugljen dioksida. Posebno treba naglasiti činjenicu da domet mlaza ugljen dioksida nije veliki. Pri gašenju treba prići neposredno požaru, pa je često neophodna upotreba zaštitnih odijela da bi se mlaz ugljen dioksida što bliže usmjerio na plamen i zapaljenu površinu.

Ugljen–dioksid je relativno skupo sredstvo, te je i njegova primjena opravdana samo onda kada je sigurno da će efekat gašenja biti zadovoljavajući.

Dobre osobine ugljen–dioksida

- Mogu se gasiti požari skoro svih gorivih materija,
- primjena je jednostavna i omogućuje brzu intervenciju,
- dobro prodire u unutrašnjost poroznih materija,
- ugljični dioksid je inertan gas, te je i atmosfera u kojoj djeluje inertna,
- široko temperaturno područje primjene (od -25° do 35°C),
- nije provodnik el. energije,
- hemijski neograničeno postojan.

Loše osobine ugljen–dioksida

- Relativno je skupo sredstvo za gašenje,
- pripada grupi gasova koji zagušujuće djeluju na organizam, te je upotreba izolacionih aparata obavezna.

Ne može gasiti:

- požare klase D (radi raspadanja pri visokim temperaturama),
- koks,
- materije koje u sebi sadrže kiseonik,
- kako je temperatura gasa na izlazu iz mlaznice -78°C moguća je pojava „hladnog šoka“ na predmetima koji se gase (posebno na elektronskim uređajima).

1.7.5. Ostala priručna sredstva za gašenje – sredstva za gašenje prekrivanjem

U ovu grupu sredstava za gašenje spadaju pijesak, zemlja i slični čvrsti materijali, kao i tekstilni pokrivači. Pijesak, zemlja i slični čvrsti materijali moraju biti dobro osušeni da se mogu jednolično u tankom sloju bacati na goruće površine. Tekstilnim pokrivačima (gunjevi i slično) pokrivaju se zapaljive tečnosti u manjim posudama, aparature u laboratorijama, posude s bojom te zapaljena odjeća na osobama. Gašenje ovim sredstvima zasniva se na principu ugušivanja, tj. na sprječavanju pristupa vazduha do gorive materije, pod uslovom da se cijela zapaljena površina dobro prekrije te se time spriječi pristup vazduha. Ovo su jednostavna i vrlo često efikasna sredstva za gašenje manjih početnih požara.

1.8. Klasifikacija požara prema vrsti gorive materije

Prema vrsti gorive materije, požari se razvrstavaju u 5 klasa i to:

- klasa A – požari čvrstih gorivih materija kao što su drvo, ugalj, sijeno, slama, papir itd. Gase se vodom, pjenom i prahom,
- klasa B – požari zapaljivih tečnosti kao što su nafta i njeni derivati (benzin, petrolej, benzol i motorno ulje), zatim aceton, razni rastvarači, alkoholi itd. Gase se pjenom, prahom i CO_2 ,
- klasa C – požari zapaljivih gasova kao što su: propan, butan, acetilen i vodonik. Za gašenje se koristi prah i CO_2 ,
- klasa D – požari lakih metala kao što su aluminijum, magnezijum i njihove legure. Gase se suhim sredstvima kao što je suhi pijesak i specijalni prah,
- klasa F – požari biljnih i životinjskih ulja i masti u uređajima za prženje s uljima.

1.9. Razvoj i širenje požara

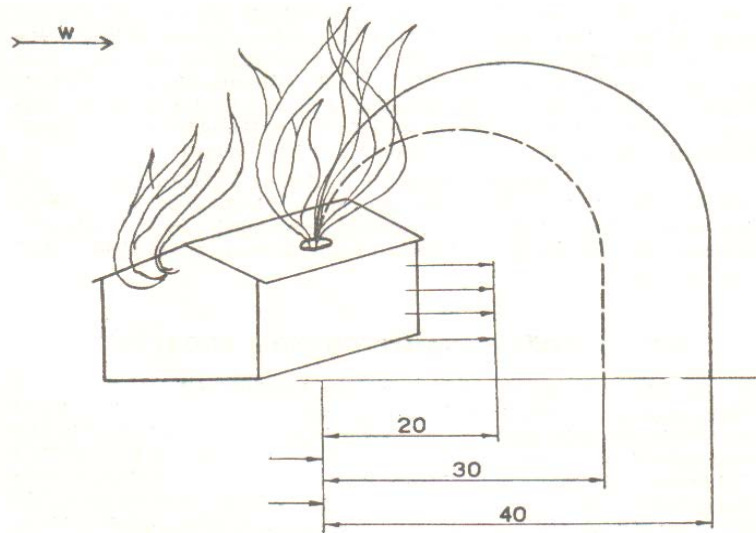
Pri požaru u zgradama tj. u zatvorenim prostorijama, kao i kod požara na otvorenom prostoru, postoji izvjesna dosljednost u razvoju požara, širenja vatre i pojave koje se pri tome obično javljaju. Nastala vatra za svoj dalji razvoj treba uglavnom toplotu, dotok svježeg zraka i vrijeme. Iznad svake vatre se stvara jedan tok i strujanje zagrijanog zraka i gasova, koji se naglo dižu uvis, a iz okoline nastaje strujanje hladnog nezagrijanog svježeg zraka prema žarištu vatre, što omogućuje produženje procesa gorenja tj. njegovog sve intenzivnijeg odvijanja.

1.9.1. Širenje požara na otvorenom prostoru

Kod ovih požara, količina zraka (kiseonika) uvijek je dovoljna za naglo i brzo širenje požara i izgaranje gorivih materija.

Kod ovih požara, u pogledu pravca širenja, od najvećeg je značaja vjetar koji vlada za vrijeme razvoja požara. Proširenje požara na susjedne objekte nastaje zračenjem toplote, iskrama ili letom gorućih ugaraka, koje vjetar može daleko odnijeti.

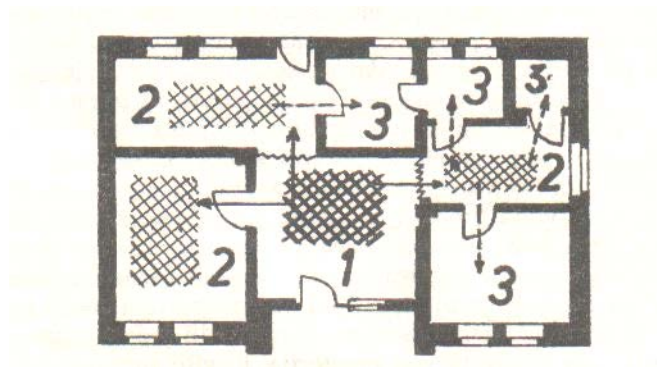
Kod velikih, katastrofalnih požara, može doći do uzlaznog strujanja uzlaznih gasova velikom brzinom, što za posljedicu može imati nastajanje vakuma u požarnoj zoni, te brže i snažnije strujanje svježeg zraka. Takva snažna strujanja se nazivaju "požarne oluje", što može biti veoma pogubno za vatrogasce, jer mogu biti uvučeni u požar ili se mogu ugušiti zbog nedostatka kiseonika.

Slika 3. Ugrožena zona (u metrima) otvorenog požara

1.9.2. Širenje požara u zatvorenom prostoru

Kod požara u zatvorenom prostoru nastaje postepeno povećanje temperature i zagrijavanje svih predmeta koji se nalaze u njoj, a isto tako i konstrukcija kao što su zidovi, podovi, vrata i dr. Ovo ima za posljedicu novo strujanje zraka, odnosno vrućih plinova iz ove prostorije u druge, ukoliko su povezane vratima ili drugim otvorima sa susjednim prostorijama. Dakle, postoji mogućnost vertikalnog i horizontalnog širenja požara. Stubišni prostori, liftovi, te razni kanali i ventilacioni otvori često su uzrok naglog proširenja požara. Ako je prostorija potpuno zatvorena, u njoj će doći do nagomilavanja zagrijanih gasova i dima, te za posljedicu može imati povećanje pritiska, pucanje prozorskih stakala, rušenje pregradnih zidova itd. U trenutku otvaranja vrata može nastati trenutno sagorijevanje (eksplozija) zagrijanih gasova i dima, te stvaranja takozvanog plamenog udara ili "flashover", što može imati katastrofalne posljedice za vatrogasce koji se nalaze na tom mjestu. Otvaranje vrata i prozora koji često u slučaju požara vrše građani, uglavnom uzrokuju proširenje i naglo razbuktavanje požara, što još više otežava njegovo gašenje. Kada govorimo o širenju požara, treba imati na umu da pojedini dijelovi zgrada i konstrukcija, usljed dejstva toplote popuštaju, ruše se ili deformišu, stvarajući time nove mogućnosti za širenje požara. Putevi širenja požara mogu biti vanjski (prozori i drugi otvori na prostorijama) i unutrašnji (vrata, međuspratna konstrukcija, ventilacioni otvori, stubišta, liftovi i cijevi).

Slika 4. Širenje požara zatvorenog prostora

1.9.3. Faktori koji utiču na razvoj širenja požara

Na širenje požara najviše utiču sljedeći faktori:

- hemijski sastav materije, njena veličina, oblik i stanje u kojoj se nalazi,
- količina kiseonika,
- toplota koja se razvija pri gorenju,
- vlaga koju sadrži materija,
- klimatski uslovi,
- vjetar,
- mogućnost pojave eksplozije.

2. POŽARNO PREVENTIVNE MJERE ZAŠTITE OD POŽARA

2.1. Uvod

Požari svakodnevno uništavaju ogromna materijalna dobra i time nanose društvu velike štete.

Svaki put kad izbije požar, postavljaju se dva osnovna pitanja i to: kako je došlo do požara i što je pospješilo da je požar uzeo takve razmjere?

Ta pitanja možemo formulisati na slijedeće načine:

1. Šta je uzrok požara?
 2. Koje su požarne opasnosti bile prisutne?
- Prema tome, moramo razlikovati pojmove "uzrok požara" od "požarne opasnosti".

Da bi došlo do gorenja, potrebno je ispuniti tri uslova. Potrebni su goriva tvar, kiseonik i toplota. Bez bilo koje od ovih komponenata, ne može doći do gorenja.

Na osnovu iznesenog, do požara dolazi djelovanjem topline na goruću materiju uz prisustvo kiseonika. Sad se postavlja pitanje: na koje se načine može postići toplota koja za određene materije može biti presudna. Ti načini, na koje se postiže ta toplota, mogu se sistematizirati u određene grupe. Institucije koje se u svijetu bave tom problematikom, izvršile su sistematizaciju tih načina, a koja je prihvatljiva i za nas, pa je stoga kao takvu iznosimo.

Načini kojima se postiže toplota jesu:

1. Direktni dodir s plamenom ili užarenim materijama	Korištenje toplotne energije, dobivene gorenjem materija
2. Eksplozija	
3. Hemijske reakcije	Toplotna energija, dobivena egzotermnom hemijskom reakcijom
4. Samozagrijavanje i samozapaljenje	
5. Atmosfersko pražnjenje elektriciteta	Transformacija električne energije u toplotnu
6. Statički elektricitet	
7. Elektricitet	
8. Trenje, pritisak, udar	Mehanički način dobivanja toplotne energije

Prema tome, može se dati definicija uzroka požara, a koja glasi:

UZROČNICI požara jesu načini pomoću kojih se postiže temperatura paljenja, tj, toplota koja je dovoljna da se materija zapali.

Prisustvo materije koja se vrlo lako može zapaliti, te raznih mehaničkih neispravnosti uređaja, instalacija i ostalog, nepoštivanje određenih tehnoloških postupaka i normi, nesmotreno korištenje otvorene vatre, sve to predstavlja veliku opasnost od požara.

Proučavajući kompletno ovu materiju, razlikujemo dva područja koja su u uskoj vezi i to:

- područje "utvrđivanja uzroka požara s tragovima",
- područje "preventivne zaštite od požara".

U daljem izlaganju tu materiju ćemo povezano iznijeti na primjerima požara, kako bi se dobio opći pregled uzroka požara s općim mjerama koje treba preduzeti, kako bi se požar preduprijedio, ili bi se posljedice požara svele na minimum.

2.2. Direktni dodir s vatrom ili užarenim materijalom

Svako gorenje počinje sa z a p a l j e n j e m. Nakon zapaljenja, hemijskoj reakciji stoji na raspolaganju dovoljno toplote tj. energije daljnjeg toka gorenja. Iz ovoga proizlazi da je potrebno imati vanjski izvor toplote. Iz tog izvora, toplota se može prenositi na gorivu materiju i to:

- a) radijacijom (isijavanjem, zračenjem),
- b) kondukcijom (vođenjem), i
- c) konvekcijom (sprovođenjem).

Svaki otvoreni plamen ili užarena materija jesu stalni izvori opasnosti, zbog mogućnosti kontakta topline i zapaljive materije.

Požarne opasnosti su:

- plinski plamenici (posebno ako su neispravni),
- svijeće i petrolejske lampe,
- grijalice (na benzin ili petrolej),
- otvoren plamen (zavarivanje, ognjišta) i
- električni uređaji.

U ovu grupu uzroka požara svrstani su požari koji su nastali djelovanjem nižih stepena toplote kroz duže vrijeme.

2.3. Eksplozija

Ako se kod sagorijevanja oslobađa toplota velikom brzinom, govori se o eksploziji. Kod eksplozije mogu brzine širenja dostići red veličina od nekoliko stotina metara u sekundi.

Bitno je poznavati materije koje mogu proizvesti eksploziju. One se mogu svrstati u grupe:

- a) eksplozivi i pirotehnički materijali,
- b) pare lakozapaljivih tekućina i plinovi i
- c) prašine (metala i organske prašine)

U svakom slučaju, potrebno je izvana dovesti energiju aktiviranja da bi došlo do eksplozije. Tom prilikom razvija se velika količina toplote koja se prenosi na susjedne

zapaljive materije i proširuje požar. U ovom slučaju, misli se na indirektno paljenje materije i to putem eksplozije materije koja je sklona eksploziji.

Kod grupe eksplozivi i pirotehnički materijali kao i kod grupe pare i gasovi potrebno je detaljno poznavanje materija, kao i granica eksplozivnosti. U slučaju prašina, potrebno je poznavati materije čije su prašine sklone eksploziji. Ovdje treba istaći nekoliko materija:

- ugljik svih vrsta, čađ,
- drvena prašina, pluto, hrastova kora,
- žito, slad, začini, trave, brašno, škrob, šećer,
- vlakna (vuna, pamuk, cell, kućina i paperje),
- metali (magnezij, aluminij),
- smole, kolofonij, celuloid, plastične piroksilne smole,
- sumpor i
- naftalin.

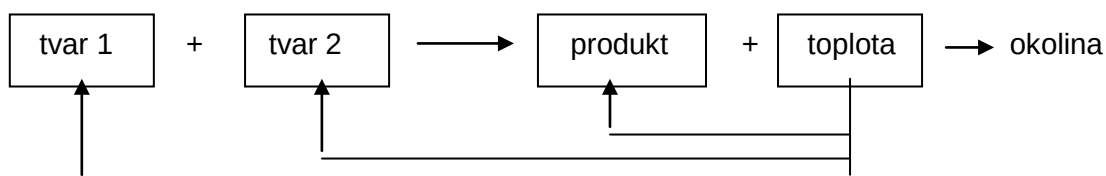
2.3.1. Mjere zaštite

Ako se poduzmu određene mjere zaštite, pojava eksplozije može se ukloniti. Te se mjere mogu svrstati u grupe i to:

- potrebno je ukloniti sve izvore paljenja u sredini gdje se nalaze eksplozivne materije,
- ne smije se dozvoliti izlaženje eksplozivnih plinova, para ni prašine izvan uređaja, naprave ili postrojenja,
- u posebnim uslovima treba tehnološki proces voditi u atmosferi inertnog plina,
- po mogućnosti treba ugraditi automatske uređaje pomoću kojih se može prekinuti proces eksplozije.

2.4. Hemijske reakcije

Pojedine materije posjeduju specifičan afinitet prema drugim materijama, tako da se hemijski međusobno vežu u novi spoj, pri čemu same oslobađaju toplotu. Takve hemijske reakcije predstavljaju opasnost za izbijanje požara. Šematski se to ovako prikazuje:

Slika 5. Grafički prikaz hemijske reakcije

Iz priložene šeme vidljivo je da nastala toplota predstavlja opasnost, da se zapali bilo koja komponenta u čitavom sistemu ili okolina u kojoj se odvija ta hemijska reakcija.

Da bi se imao podsjetnik na tu opasnost, daje se pregled nekih hemijskih reakcija kojima se može postići požar:

- Kalijev permanganat i glicerin.** U ovom slučaju dolazi do zapaljenja glicerina usljed intenzivnog porasta temperature.
- Natrijev peroksid, voda i šećer.** U ovom slučaju također dolazi do zapaljenja šećera.
- Kalcijev karbid i voda.** Ovom hemijskom reakcijom nastaje acetilen. Porastom temperature iznad 80–90 °C dolazi do vrlo intenzivnog porasta temperature do 450 °C kada dolazi do paljenja acetilena, te mogućnosti eksplozije.

- d) **Kalcijev oksid i voda.** Ovom se reakcijom razvije temperatura do 350 °C. Ako se u blizini nalazi bilo koja od zapaljivih organskih materija, čija je temperatura paljenja ispod 350 °C, pale se.
- e) **Natrijev hidrosulfit i voda.** Ovom hemijskom reakcijom dolazi do hemijske reakcije oksido redukcije. Temperatura se razvija do 220 °C i tom prilikom dolazi do razvijanja sumpornog oksida.

2.4.1. Mjere zaštite

Mjere zaštite dijele se u dvije grupe:

- mjere zaštite kod uskladištenja materija,
- mjere zaštite u tehnološkom procesu.

Glavna mjera zaštite kod materija koje su uskladištene traži da se na osnovu poznavanja temeljnih svojstava međusobno ne miješaju, te da se prilikom transporta i manipulacije ne rasipaju.

2.5. Samozagrijavanje i samozapaljenje

Postoje materije čije se spajanje s kiseonikom na običnoj temperaturu ne zakoči, ne usporava, niti zaustavlja. Ovakve se materije mogu čuvati samo uz isključenje kisika.

Ako se nekom sistemu dovede energija aktiviranja, bilo to hemijskim ili fizikalnim postupkom, može doći do samozagrijavanja i samozapaljenja. Tako naprimjer apsorpcija kiseonika predstavlja uzrok samozapaljenja ugljena. Kod samozapaljenja sijena, energija paljenja potiče iz egzotermnih procesa truljenja.

Samozapaljivost filmova očituje se egzotermnim procesom razlaganja. Često uzroke samozapaljenja obrazuje statičko električno nabijanje. Kako je istaknuto, energija se kad bude aktivirana može dovesti fizikalnim ili hemijskim postupkom.

2.5.1. Ostale materije sklone samozagrijavanju i samozapaljenju

To su:

- riblji otpaci (nezasoljeni),
- konoplja, juta,
- šećer i jutane mreže,
- otpaci drva i tekstila (zamašćeni), kože,
- ugljen,
- štamparski materijal u gomilama (prisustvo masnoća),
- hidrati soda u jutanim vrećama,
- čađ,
- metvice,
- sardine, losos, bakalarova jetra, tulja, tuna, haringa, kit, laneno sjeme, tung-drvo, orah, makovo sjeme, sjeme paradajza, konopljino sjeme, sojino sjeme, suncokret, kapula, žito, pamučno sjeme, sezam, kikiriki, uljana repica, maslina, ricinus i kokosov orah.
- salo i goveđi papci.

Kod razmatranja mjera zaštite od požara, najvažnije je :

1. Detaljno poznavanje materija sklonih samo upali.
2. Kontrola temperaturnog stanja čitave uskladištene mase.
3. Održavati sistem ventilisanja u ispravnom stanju.
4. Vrlo opasne materije držati u posudama koje moraju biti herimetički zatvorene bez pristupa kiseonika.

2.6. Atmosfersko pražnjenje elektriciteta

2.6.1. Munja

Munja je električno pražnjenje u smjeru od pozitivnog prema negativnom polu. Munja je u stanju da upali gotovo svaki materijal, jer je njezina temperatura gotovo ista kao temperatura električnog luka, a brzina udarca daje vrlo malo vremena da bude izbjegnuta.

Mala količina elektriciteta, izbijajući prema zemlji, u stotinki sekunde stvara struju izvanredne veličine, upravo, kao što mala količina baruta koja eksplodira u zatvorenom prostoru, stvara vrlo veliki pritisak za kratko vrijeme.

Najuspješnija zaštita je gromobran. Pored toga korisni su osigurači, prekidači i sklopke. Zbog toga je potrebno prilikom utvrđivanja uzroka izvršiti pregled navedenih uređaja.

2.6.1.1. Mjere zaštite

Osnovna mjera zaštite od munje sastoji se u tome da se ispravno postave gromobranske instalacije. Gromobranske instalacije pružaju gotovo 95% sigurnosti. Osim toga, od velikog je uticaja pravilno korištenje osigurača i prekidača strujnog kruga. Ispravnost gromobranskih instalacija potrebno je kontrolisati u određenim vremenskim intervalima.

2.7. Statički elektricitet

Ukupan razvoj industrije kao što su razvoj mašina, unapređenje tehnoloških postupaka i pronalaženje novih materija, donio je sa sobom i nove uzroke požara, a jedan od njih je statički elektricitet.

Postoji niz primjera njegova nastajanja, i zato je važno znati gdje se razvija takav elektricitet, kako bi se poduzele i određene mjere zaštite. Osim toga, potrebno je poznavati i načine kako može nastati statički elektricitet, a to bi bili:

- trenjem čestica ili trenjem dviju površina,
- dodirivanjem, rastavljanjem dviju različitih supstanci,
- protjecanjem lakozapaljivih tekućina (benzinske pumpe, vagonске autocisterne),
- strujanjem prašine (mlinovi, tekstilna industrija),
- remenje i transmisije (frikcija između remena i zraka).

Gotovo u svim industrijama javljaju se neophodno remenice i remenje. Stoga je važno istaći da se stvara različita količina statičkog elektriciteta, zavisno od toga da li je remen labav, odnosno da li je srednje ili čvrsto stegnut preko remenice.

2.7.1. Mjere zaštite

Uobičajena metoda sprečavanja akumulacije statičkog naboja jest uzemljenje svih pokretnih dijelova i posuda, te povezivanje pokretnih operacija i aparatura.

Vlaga primjenjena u obliku para, kapljica ili isparavanja u vrijeme sezone, kada je vlažnost niska ili na mjestima koja mogu postati nisko-vlažna također je sredstvo za sprečavanje statičkog elektriciteta.

Neutraliziranje je također jedan od načina uklanjanja statičkog elektriciteta, a sastoji se u slijedećem. Zrak normalno nije vodič elektriciteta, a ako se jonizira, stvori se dovoljna provodljivost za sprečavanje akumulacije statičkog naboja. Jonizacija se može proizvesti električnim ispražnjavanjem ili radioaktivnim supstancama.

2.8. Elektricitet

Električna energija, prilikom prolaza kroz vodič ili prilikom korištenja u mašinama ili uređajima, transformira se djelimično u toplotnu energiju. Kao zaključak proizilazi da je električna energija uzrokom požara, kada se na njen račun stvori toplota, koja naraste do kritične temperature paljenja materije koja se nalazi u neposrednoj blizini, kao što su: materijal izolacije, konstruktivni elementi, zgrade i druge zapaljive i eksplozivne materije.

Uzroci paljenja mogu biti:

- zagrijavanje električnih vodiča, namotaja i drugih uređaja kroz koje prolazi električna struja,
- kratki spoj,
- veliki prolazni otpori,
- iskrenje,
- elektrotermički uređaji i naprave.

2.8.1. Zagrijavanje vodiča

Za električne vodove određuje se porast temperature koji ne smije biti veći od 25 °C. Zbog toga vodovi moraju imati određeni presjek.

Usljed preopterećenja dolazi do pregrijavanja vodiča, što dovodi do oštećenja, pa i do paljenja izolacije.

Vrlo čest slučaj imamo, kad dolazi do procesa razaranja izolacije, postepeno i pri neznatnim preopterećenjima. Gumena izolacija na temperaturi preko 65 °C se dehidrira, gubi elastičnost i puca. Tada otpor izolacije naglo opada i tom prilikom dolazi do kratkog spoja.

2.8.2. Kratki spoj

Kratki spoj je pojava u električnim mrežama u kojima dolazi do međusobnog spajanja različitih faza električnog strujnog kruga.

Statistika uzroka požara govori da najveći broj kratkih spojeva dolazi na jednofazne kratke spojeve sa zemljom. Vrlo je opasan kratki spoj jedne faze s različitim metalnim konstrukcijama (krovovi, oluci, metalni skeleti, cjevovodi, metalne mreže ispod žbuke i ostalo), koji imaju spoj sa zemljom.

Najkarakterističniji tragovi kratkog spoja jesu rastaljeni vodič i drugi dijelovi instalacije i uređaja usljed nastalog električnog luka, čija temperatura može iznositi 1500 – 4000 °C.

Glavni uzrok kratkih spojeva jeste povreda izolacije električnih vodiča. Do razaranja izolacije može doći usljed:

- mehaničkog oštećenja,
- starenja,
- sistematskog preopterećenja,
- usljed djelovanja vlage i agresivnih sredstava.

Moramo razlikovati slučaj nastajanja kratkog spoja prije izbijanja požara, od kratkog spoja nastalog u samom požaru. To nije jednostavno, i vrlo često dovodi do donošenja krivih zaključaka. Na temelju iznesenog razlikujemo:

1. primarni kratki spoj,
2. sekundarni kratki spoj i
3. veliki prelazni otpori.

Prelazni otpori formiraju se na mjestima spajanja vodiča ili kablova, kao i na mjestima njihova spajanja s tablama, strojevima, uređajima, instrumentima i aparatima.

Ti dijelovi s velikim prelaznim otporima vrlo se intenzivno zagrijavaju što dovodi do paljenja izolacije.

Osim slabog, labavog spoja, prelazni otpori mogu nastati kad su spojevi vodiča oksidirali. To je vrlo izraženo kod aluminijskih vodiča.

Vibracija opreme dovodi također do slabljenja kontakta, a s time i do pojave prelaznih otpora.

Kod provjere tih dijelova potrebno je posvetiti posebnu pažnju, pošto isti nalazi mogu u mnogome pomoći pri razjašnjenju nastajanja požara.

2.8.3. Iskrenje i električni luk

Iskrenje i električni luk vrlo su često uzrokom požara. To je vrlo opasno, ako se u neposrednoj blizini nalaze lako zapaljive materije.

Električni luk ima temperaturu 1500 – 4000 °C, te može upaliti svaki gorivi materijal neposrednim dodiranjem ili zračenjem.

Uzroci iskrenja mogu se grupisati kao:

1. prekid strujnog kruga različitim uređajima,
2. prekid strujnog kruga usljed mehaničkih povreda,
3. iskrenje kao prateća pojava električnog zavarivanja ili rezanja materijala,
4. slabi kontakti – labavi,
5. iskrenje u električnim mašinama (kolektor, klizni prstenovi, četkice),
6. oštećenje izolacije i dodirivanje vodiča, položenih na malom međusobnom razmaku ili blizu uzemljenih konstrukcija i
7. dodirivanje golih provodnika.

2.8.4. Eelektrotermički uređaji

To su takvi električni uređaji koji transformišu električnu energiju u toplotnu. Oni su vrlo često vezani za velike požare. Najobičniji uređaji za zagrijavanje, a posebno oni koji su nestručno izrađeni, često dovode do požara.

Nepažljivo korištenje električnih pegli predstavlja opasnost i pri normalnoj upotrebi. Ako se električna pegla ostavi uključena u mreži i nema sigurnu podlogu, nastupa vatra.

Električne grijalice, peći i štednjaci predstavljaju opasnost, ako zapaljivi predmeti dolaze u neposredni dodir s užarenim dijelom grijalice, peći itd.

U praksi se vrlo često susrećemo s raznim električnim grijalicama nestručne primitivne izrade.

2.8.4.1. Mjere zaštite

Kako imamo veliki broj električnih naprava i uređaja, to za svaku od njih postoje specifične mjere zaštite od požara, što predstavlja posebno područje za obradu.

2.9. Osigurači

Da se spriječi nedopušteno opterećenje vodova, kao i njihovo suvišno zagrijavanje, uključuje se u strujni krug osigurač. Osigurači su naprave čiji je zadatak da prekinu strujni krug u momentu, kada struja u njemu zbog neke greške postane veća nego što je predviđeno.

Osnovni dio osigurača jest komad žice lako topive provodne materije, koja se stavlja na pogodno mjesto u strujni krug. Presjek te žice mora biti toliki da toplina koja se razvija usljed povećanja struje, istopi tu žicu i prekine strujni krug. Prema tome, osigurač „pregori“

da bi spriječio pretjerano zagrijavanje vodiča ili pretjerano zagrijavanje namotaja generatora ili prijemnika, odnosno da spriječi požar.

Treba naglasiti da svaki objekat ima glavni osigurač, a svaki daljnji priključak bilo u stanu ili u proizvodnom procesu ima svoj osigurač. To je potrebno zbog toga, kako bi se mogli izvršiti popravci i održavanje elektro–instalacija, uređaja i mašina.

2.9.1. Opće mjere zaštite

Prilikom izgaranja osigurača, potrebno ga je odmah ukloniti i staviti novi pravilno dimenzionisan.

Potrebno je držati osigurače čistima i učvršćenim, te pregledati sve spojeve da se spriječi pregrijavanje.

Potrebno je utvrditi razlog pregrijavanja osigurača i taj kvar ukloniti.

Potrebno je prekontrolisati novopostavljene osigurače.

Potrebno je prekontrolisati da li su osigurači čvrsto montirani.

2.9.2. Mjere zaštite kod vodiča

Kod poduzimanja mjera zaštite od požara kod vodiča potrebno je:

- ne postavljati nikada provizorne vodove,
- da su svi spojevi i čvorovi dobro izolirani,
- da su mehanički spojevi kao protumatice i ostalo dobro stegnute,
- da su kanali u kojima se nalaze vodiči čisti,
- da su ulazi vodiča u utikač, razne drške, prijenosne naprave ispravni tj. neoštećeni,
- da se vodiči drže na udaljenosti od grejnih tijela, parnih cijevi, otvorene vatre, kiselina
- da se stave posebne izolacije tamo gdje žice prelaze kroz pregrade ili preko podupirača,
- da vodiči s gumenom izolacijom nisu u doticanju s uljem i mazivima, te da su zaštićeni od sunčanih zraka,
- da se ne dozvoli oštećenje izolacije vodiča,
- da se vodiči, podložni vibracijama, redovito pregledaju i da se svaka uočena greška ukloni.

2.10. Instalacija i uređaji za osvjetljavanje

Zbog svoje velike razgranjenosti, razne instalacije osvjetljavanja predstavljaju veliku opasnost od požara. Ove instalacije moraju biti specijalno osigurane zbog mogućnosti stvaranja iskri koje bi mogle izazvati požar i eksploziju zapaljivih smjesa.

Uređaji za razvod – provodnici, prekidači i priključci moraju biti podređeni namjeni rasvjetnog uređaja i moraju garantovati njihovu sigurnu i nesmetanu upotrebu.

2.10.1. Mjere preventivne zaštite

- Žarulje, reflektori, zasuni, zvona i ostali pripadajući pribor ne smije biti zaprljan, prašnjav. Obavezno se mora izvršiti periodično čišćenje.
- U vatroopasnim prostorijama, gdje su prisutne eksplozivne i vatroopasne materije, instalacije električnog osvjetljenja moraju biti sigurnosne.

- Posebno treba posvetiti pažnju upotrebi raznih ručnih električnih lampi. Ovakve lampe moraju biti priključene na niski napon koji ne prelazi 30 V. Kablovi moraju imati specijalne omotače od gume ili nesagorive plastične mase (polikloropen).
- Električne žarulje, pošto se zagrijevaju moraju biti osigurane zaštitnim staklenim armaturama, ukoliko se upotrebljavaju u prostorijama s eksplozivnim smjesama, moraju biti dobro zatvorene.
- Fluorescentne cijevi moraju biti zaštićene od iskrenja na elektrodama i kontaktima. Zabranjuje se njihova upotreba na mjestima ugroženim od eksplozije.
- Reflektori se zabranjuju u prostorijama gdje je moguć doticaj koncentracije snopova svjetlosti sa zapaljivim materijalima. Temperature mogu biti vrlo visoke, tako da može doći do požara zapaljivih materijala.

2.11. Elektromotori

Elektromotori su mašine koje služe za pretvaranje električne energije u razne vrste mehaničkog rada.

Požarne opasnosti kod elektromotora mogu nastati usljed kvarova na električnim instalacijama (zagrijavanje usljed preopterećenosti), kratkih spojeva na mjestima oštećene izolacije, iskrenja na četkicama za dovod struje, nedovoljnog hlađenja motora, te nedovoljnog podmazivanja ležaja.

2.11.1. Održavanje, zaštita elektromotora kao i požarno preventivne mjere

Održavanje i zaštita može se podijeliti na sedmičnu kontrolu i otklanjanje nedostataka, te polugodišnju i godišnju kontrolu.

- Obavezno treba kontrolirati svakodnevno da li se motor zagrijava zbog opterećenosti ili druge neispravnosti, te da li motor iskri.
- Obavezno kontrolirati ispravnost priključka na sam motor te da su isti zatvoreni poklopcem.

Obavezno kontrolirati periodično:

- komutator i četkice,
- visinu ulja u ležajevima, te prstenove za podmazivanje da li se okreću s osovnom, te same ležajeve,
- da je osovina čista od ulja i maziva,
- stator, prekidač, osigurače, uzemljenje i opterećenje motora,
- čistoću motora od prašine, otvorene tipove čistiti sedmično,
- zračne proreze između statora i rotora,
- postizanje brzine u normalnom vremenu,
- stezne prstenove komutatora,
- temperaturu ležaja i ulja u ležajevima.

Čišćenje od prašine mora se vršiti pomoću uređaja za usisavanje, a ostali dijelovi pomoću krpe i pamučnjaka,

Postavljanje električnih postrojenja i motora mora biti izvedeno točno prema odgovarajućim propisima; a posebno kod primjene lako zapaljivih tekućina i gasova, gdje moraju biti izvedeni sigurnosno.

2.12. Televizor

Električna struja u televizoru može također izazvati požar. Zbog toga je potrebno istaći slijedeće:

- Uređaji i oprema moraju biti ispravni, jer svaki kvar može da izazove kratki spoj, a time i požar.
- Snaga televizijske struje leži u području 200 i 400 W, a sva su ostala sredstva prilagođena da konzumiraju reduciranu maksimalnu struju. To se ističe, pošto se razvija toplota koja se smanjuje prirodnom ventilacijom, te ne smije biti zaprečena nikakvim napravama.
- Svi aparati na električnu struju, tako i televizijska oprema mora biti u skladu sa standardnim propisima.
- Antena mora biti ispravno izvedena – mora biti slobodna, tj. ne smije biti križana ni sa kakvim vodovima.

2.13. Trenje, pritisak, udar

Trenje, pritisak i udar spadaju u mehaničke načine izazivanja paljenja. Tom se prilikom mehanički rad pretvara u toplotu, a ona postaje uzrok paljenja. Isti je slučaj kad se gasne smjese zapale prilikom jake kompresije, jer se dvije površine intenzivno taru, ili se uslijed trenja pojavi iskra koja upali prisutne pare ili gasove.

Udar ili treska mogu također izazvati požar ili eksploziju kod materija, kao što su neke vrste eksploziva, ili iskra koja ima dovoljno energije da zapali prisutnu zapaljivu materiju.

Pritisak se očituje kod pumpanja, kompresije ili transporta gasova. Ti pritisci proizvode toplotu, koja uzrokuje eksploziju, što se rezultira u paljenju ili eksploziji.

Udar ili treska mogu izazvati požar na razne načine. Različite tvari reagiraju različito, kao što su: barut, detonatori, eksplozivi i materije slične prirode.

Kod tlačenja gasova i tekućina potrebno je imati sisteme hlađenja kako bi se odvodila nastala toplota. Ako se smanjuje otpor trenja na dodirnim površinama, postiže se i određena sigurnost, da neće doći do požara. To se postiže podmazivanjem, ugrađivanjem raznih naprava i slično.

2.14. Požarne opasnosti i mjere zaštite u oblasti javnog života

2.14.1. Bolnice

Bolnice su objekti od javnog značaja, u kojima se liječi veći broj bolesnika i nepokretnih ljudi.

Pored općih i građevinskih mjera zaštite od požara, u bolnicama treba da se vodi računa o osiguranju putova za evakuaciju, za spašavanje bolesnika, personala i posjetilaca, kao i za putove za vatrogasce.

Hodnike i stubišta treba graditi od vatrootpornog materijala. Stubišta i hodnici treba da su tako izvedeni, da se dobro provjetravaju i da se dim lako odvodi. Bolničke sobe, hodnici i ostale prostorije namještene su najskromnije, namještaj je od nezapaljivog materijala, a gotovo se potpuno odustaje od nekih dekoracija. Stropovi, zidovi i podovi sasvim su glatki i bez udubljenja, te prilikom požara pružaju samo neznatnu mogućnost proširenja.

Opasnost od požara predstavljaju: oštećene lampe, električni aparati, uključene grijalice, glačala i dr. Personal koji neguje bolesnike treba da vodi brigu o tome da bolesnici ne rukuju sami električnim instalacijama, kako ne bi sebe i druge doveli u opasnost.

Uz poznate požarne opasnosti, kao što su neispravna ložišta, dimnjaci, slabe i preopterećene električne instalacije, rukovanje zapaljivim tečnostima, plinovima i parama, pušenje u krevetu, nekontrolisano odbacivanje neugašenih opušaka i sl., u bolnici postoje specijalne opasnosti, vezane sa radom u operacionim salama, rendgenskim prostorijama, laboratorijama i apotekama. Kuhinje, praonice, instalacije za loženje i vjetrenje, otklanjanje

otpadaka, dezinfekcija, ljekovite kupke i na kraju radionice, garaže i sl. mogu ugroziti sigurnost bolnica.

Upotreba upaljivih ili eksplozivnih anestetika u operacionim salama pogodna je za povećanje opasnosti.

U svakoj bolnici, te na svakom spratu, neophodno je da postoji provedena hidrantska mreža sa dovoljnom količinom vode i odgovarajući broj ručnih aparata za gašenje početnih požara.

2.14.2. Škole

Požari u školskim zgradama nisu toliko česti, ali su zato opasni, jer mogu dovesti u opasnost mnoge mlade živote.

Kod same izgradnje školske zgrade, treba voditi računa o požarnim opasnostima. Podrumske prostorije moraju se odijeliti od gornjih dijelova zgrade vatrootpornom armirano–betonskom pločom i vatrootpornim vratima, na kojima treba biti ugrađen uređaj za samozatvaranje i otvaranje vrata. Podrumi u školama obično služe za drvarnice, skladišta ugljena, spremišta starih stvari te u njima najčešće izbijaju požari.

Svaka jednospratna ili višespratna školska zgrada mora imati najmanje dva vatrosigurna stubišta i široke hodnike, koji omogućavaju brzo pražnjenje zgrade u slučaju opasnosti.

Naročite preventivne mjere treba provesti u prostorijama u kojima su smješteni uređaji za centralno grijanje, a jednako i u radionicama za praktičan rad učenika, u fizikalnim kabinetima, hemijskim laboratorijama itd. Ove prostorije moraju imati i vatrosigurna vrata i ručne vatrogasne aparate za početno gašenje.

Vrata u svim školskim prostorijama, osobito u učionicama, moraju se otvarati prema vani, da se učionice u slučaju potrebe ili nastale panike mogu što prije isprazniti.

U učionicama je opasnost panike veća, ako stolovi, klupe ili stolice nisu pričvršćene ili vezane za pod, jer se u slučaju nesreće mogu razbacati i nagomilati u blizini izlaza i tako spriječiti brzo pražnjenje prostorije.

Požarne opasnosti postoje i prilikom predavanja, odnosno vršenja hemijskih i fizikalnih pokusa. Nastavnik mora u tom slučaju poduzeti sve mjere opreza.

Treba onemogućiti svako sabiranje starog materijala na tavanima, osobito oko dimnjaka, na primjer starog papira (teka, crtanki, starih zemljopisnih karti i sl.), starih ormara, klupa, stolica i stolova.

Povremeno, treba u školama provoditi probne uzbune, tako da na znak uzbune svi učenici napuste učionice pod vodstvom svojih nastavnika, kako bi to bez panike mogli učiniti i u slučaju ozbiljne opasnosti. Učionice treba napustiti što brže i disciplinovano, da bi se spriječila gužva i nagomilavanje učenika na vratima i prolazima.

Preporučuje se da se prilikom održavanja obuke, naročito na predavanjima iz fizike i hemije, učenici upozoravaju na požarne opasnosti, na način sprječavanja požara, kao i na štete koje mogu nastati od požara.

Povremeno, u toku školske godine, trebali bi u onim mjestima u kojima postoji vatrogasna organizacija, pojedini sposobniji vatrogasci održavati učenicima predavanja o požarnim opasnostima i preventivnim mjerama u školama, domaćinstvima, privredi itd.

2.14.3. Pozorišta

Kad se govori o opasnostima od požara, pozorišta se smatraju objektima gdje su opasnosti od požara vrlo izrazite.

Kod pozorišta, pozornica se smatra najugroženijim mjestom. To ne isključuje da ne postoje opasnosti u pozorišnim dvoranama, kancelarijama i radionicama.

2.14.3.1. Pozornica

Opasnosti od požara na pozornicama dolaze kao posljedica nagomilavanja velikih količina zapaljivog materijala, i to na relativno malom prostoru. To su razne tkanine, dekor, tapete, zavjese, panoi i razni drugi rekviziti. Zbog posebnih prilika, prisustvo dovoljne količine vazduha omogućuje intenzivno sagorijevanje.

Električni uređaji i instalacije predstavljaju opasnost. Ove se opasnosti dijele na one koje potiču od nepokretnih uređaja i opasnosti od pokretnih vodova.

Tu spada tabla za distribuciju električne energije. Ona predstavlja opasnost, ako se dopunjuje novim dodacima i novim vodovima za pojedine predstave.

Mjere zaštite od požara obuhvaćaju zaštitu:

- publike,
- zaštitu osoblja koje radi u pozorištu i
- same pozorišne zgrade.

Da bi se postigla određena sigurnost i omogućilo spašavanje ljudstva, potrebno je da pozorišta imaju izlaze za spašavanje.

Materijal se zaštićuje impregnacijom, međutim, danas se koriste materijali koji nisu zapaljivi, ili koji se vrlo teško pale. Tekstilni materijali se redovno impregniraju sredstvima kojima se postiže željeni efekt.

Trafostanice se moraju nalaziti što dalje od pozorišta, a ni u kojem slučaju ne smiju se nalaziti u samom pozorištu.

Posebna opasnost može da bude nehat ili nepažnja glumaca za vrijeme predstave. Na prostoru pozornice, u svakom momentu može se nalaziti samo toliko materijala, koliko je potrebno za jednu predstavu.

Skladište rekvizita i pomoćnih materijala ne smije se nalaziti u sklopu pozornice.

Posebno treba istaći da se mora onemogućiti proširenje požara s pozornice na druge dijelove zgrade. Iz tih razloga, pozornica mora biti odvojena zidovima od susjednih prostorija. Veze prostorija sa drugim pozornicama moraju biti minimalne. Svi prolazi moraju se moći zatvoriti vatrootpornim vratima, a moraju biti na nivou pozornice (poda). U slučaju iznošenja ili unošenja dekora, koriste se vrata velikih dimenzija.

Otvor između pozornice i gledališta predstavlja vrlo osjetljiv problem. Zatvaranje ovog otvora vrši se pomoću zavjese. Zadatak je zavjese da spriječi širenje požara s pozornice na dvoranu, i obratno, da zaštitu publiku od plamena i dima, te da sakrije početak požara na pozornici kako ne bi došlo do panike.

Zavjesa mora biti napravljena od određenog materijala i tako konstruisan način spuštanja, da se to obavi u što kraćem vremenu.

Pozorište mora biti snabdjeveno sredstvima i aparatima za gašenje početnih požara. Posebno mora biti instalisana hidrantska mreža s dovoljnim brojem hidranata sa crijevima pod pritiskom. To zavisi od veličine samog pozorišta.

2.14.4. Trgovine i robne kuće

U svakom dijelu trgovine ili robne kuće, nalazi se više ili manje zapaljive robe koja je, u većini slučajeva, tako raširena da, kad se jednom zapali, odmah i to brzo izgori. Tu se još nalaze namještaj i dekoracija.

Do požara može doći zbog opušaka cigarete, otvorene vatre upaljača, šibice, otvorenog plamena od lampi za lemljenje i zavarivanje kod popravaka i montaža, kvarova i smetnji na električnim uređajima, sijalica koje dolaze u dodir sa zapaljivim materijalom, elektrotermičkih aparata, kao što su pegle, električno kuhalo za grijanje vode, rešoi i upotreba lako zapaljivog materijala. Iz tih razloga, trgovine i robne kuće moraju se tretirati kao objekti sa velikim opasnostima za pojavu požara

2.14.4.1. Mjere zaštite

Izbijanje požara moguće je u svako doba u svakoj robnoj kući i trgovini. Tom prilikom redovno dolazi do panike. Ta je opasnost tim veća što se više ljudi nalazi u zgradi.

Među najefikasnijim sigurnosnim uređajima jesu splinker–uređaji uz automatske javljače požara. Rano otkrivanje požara od presudne je važnosti, jer se u prvom momentu nastanka požar može ugasiti s minimalnim sredstvima.

Dim nastaje uglavnom od plastičnih materijala, koji su prisutni u velikim količinama bilo kao roba, materijal za pakovanje i dekoraciju, ili kao izolacija električnih vodova.

Da bi se ovim opasnostima moglo suprotstaviti, moraju se predvidjeti mogućnosti ispuštanja dima, bilo da su prozori opremljeni sa posebnim krilima, ili su u zgradama s velikom temeljnom površinom ugrađeni čak i posebni ispusni uređaji.

Izlazi za nuždu moraju se označiti na dobar, vidljiv i trajan način. Njihovo osvjetljenje treba biti priključeno na svjetlo za nuždu koje garantuje sigurnost.

Stubište i ulazi ne smiju biti zatrpani raznovrsnom robom, i to posebno za vrijeme najvećeg prometa.

Liftovi svih vrsta ne dolaze u obzir kao izlaz za nuždu. Liftovi, posebno, moraju biti opremljeni uređajima koji omogućavaju da se kod nestanka struje lift dovede do prvog stajališta i tamo blokira.

Pomične stepenice blokiraju se kod izbijanja požara i tada se mogu koristiti za evakuaciju ljudstva.

Među vrlo važnim faktorima jeste održavanje čistoće. Otpadni papir predstavlja ozbiljnu opasnost u robnim kućama i trgovinama, pa se zato mora svakodnevno odvoziti i spremati u posebna skladišta, presovati i odvoziti.

3. RUČNI I PREVOZNI APARATI ZA GAŠENJE POŽARA

3.1. Definicije

1. *Aparat za gašenje požara* je naprava koja omogućuje izbacivanje sredstva za gašenje, požara, a izrađuje se kao ručni i prevozni.
2. *Ručni aparat* je aparat čija masa u napunjenom stanju nije veća od 20 kg, izuzev aparata za gašenje vodom i vazdušnom pjenom, čija masa u napunjenom stanju može da iznosi do 25 kg.
3. *Prevozni aparat* je aparat snabdjeven ručkom i točkovima za (ručni) prevoz čija masa u napunjenom stanju nije veća od 260 kg.

3.2. Klasifikacija

U zavisnosti od vrste sredstva za gašenje kojim su napunjeni, aparati za gašenje požara dijele se na sljedeće vrste:

- aparati za gašenje hemijskom pjenom, sa oznakom PH,
- aparati za gašenje vazdušnom pjenom, sa oznakom Pz,
- aparati za gašenje vodom, sa oznakom V,
- aparati za gašenje prahom, sa oznakom S
- aparati za gašenje vodom i vazdušnom pjenom, sa oznakom VP,
- aparati za gašenje ugljen-dioksidom, sa oznakom CO₂ i
- aparati za gašenje halonom, sa oznakom HL.

Aparati za gašenje požara dijele se i prema načinu izbacivanja sredstva za gašenje koji može biti sa:

- pritiskom koji nastaje usled hemijske reakcije,
- pritiskom inertnog gasa sabijenog u čeličnoj boci ili rezervoaru aparata i
- ručnom pumpom.

3.3. Konstruktivno–sigurnosni zahtjevi

1. Konstrukcija aparata za gašenje požara mora biti takva da isključuje mogućnost povrede lica koje njime rukuje ili se nalazi u njegovoj blizini prilikom upotrebe i punjenja.

2. Svi aparati za gašenje na koje se odnosi ovaj standard, izuzev aparata za gašenje sa ručnom pumpom, moraju imati ugrađenu sigurnosnu napravu (ventil) koja sprječava porast pritiska iznad dozvoljene vrijednosti. Od ovoga se mogu izuzeti ručni aparati zapremine rezervoara do 15 dm³, a ispitnog pritiska do 25 bara.

3. Za čelične boce zapremine ispod 220 cm³, koje se ne podvrgavaju ispitivanju pritiskom, proizvođač mora da preuzme garanciju sigurnosti u pogledu materijala izrade. Na ovim bocama moraju biti utisnute sledeće oznake:

- firma, odnosno naziv i znak proizvođača, ako ga ima,
- oznaka gasa (simbol),
- godina i oznaka serije i
- masa prazne boce sa zatvaračem i masa punjenja u gramima.

4. Rezervoari aparata po ovom standardu, izuzev aparata za gašenje ugljen–dioksidom i aparata za gašenje ručnom pumpom, moraju imati osiguran dovoljan ekspanzioni prostor. Da bi se osigurao ovaj prostor prilikom punjenja, mora se rezervoar aparata puniti do odgovarajuće oznake ili prema uputstvu proizvođača.

5. Dijelovi koji služe za aktiviranje aparata (dugme, poluga, točak ventila i sl.) moraju biti plombirani ili zaštićeni drugim podesnim sredstvom kako bi se spriječila neovlašćena

upotreba i olakšala stalna kontrola. Sredstva upotrijebljena u ovu svrhu moraju biti takva da omogućuju nesmetano i brzo aktiviranje aparata uz upotrebu sile od najviše 50 N.

6. Konstrukcija aparata mora obezbjediti siguran rad u uobičajenim klimatskim uslovima, a u predviđenoj oblasti temperatura. Pod uobičajenim klimatskim uslovima ne smatra se smještaj u vlažnim prostorijama, izloženost uticaju kiselinskih para ili drugih štetnih materija.

3.4. Opći zahtjevi za konstrukciju, oblik, izradu i radne karakteristike aparata

1. Aparat mora biti tako konstruisan da rukovanje njim bude jednostavno, tako da ga svako lice, poslije čitanja kratkog uputstva, može sigurno upotrijebiti.

2. Vrijeme aktiviranja aparata (vrijeme koje protekne od dejstva na napravu za aktiviranje do početka izbacivanja mlaza), pri temperaturi od 20 °C, smije da iznosi najviše:

- 5 sekundi za ručne aparate i
- 10 sekundi za prevozne aparate.

3. Najmanje vrijeme neprekidnog pražnjenja (dejstva) aparata, prema ovom standardu, zavisi od mase sredstva za gašenje u aparatu i mora odgovarati vrijednostima datim u sljedećoj tabeli:

Masa sredstva za gašenje (kg)	do 3	od 3 do 6	od 6 do 12	od 12 do 100	iznad 100
Vrijeme neprekidnog Pražnjenja (sek)	6	9	12	20	30

4. Izrada rezervoara i čeličnih boca zapremine iznad 220 cm³ aparata na koje se ovaj standard odnosi mora odgovarati važećim tehničkim propisima za sudove za komprimirane gasove. Od ovoga se izuzima rezervoar aparata za gašenje sa ručnom pumpom.

5. Svi aparati koji u rezervoarima imaju neki gas pod stalnim pritiskom, izuzev ugljen-dioksida, moraju imati ugrađen indikator pritiska.

6. Svi ručni aparati sa masom punjenja iznad 1 kg, izuzev aparata za gašenje koji dejstvuju sa ručnom pumpom i aparata za gašenje ugljen–dioksidom, prema standardima moraju imati odgovarajući nosač za stabilno vješanje. Svi ručni aparati mogu imati i nosač za ugradnju na transportna sredstva, koji mora biti tako izveden da omogućava lako postavljanje i skidanje aparata. Ručni aparati sa masom sredstva za gašenje iznad 3 kg moraju imati postolje ili dno izvedeno tako da je obezbjeđeno stabilno stajanje aparata. Ovo važi i za aparate za gašenje ugljen–dioksidom.

7. Rezervoari aparata za gašenje moraju biti sa spoljašnje strane obojeni crvenom bojom. Sve unutrašnje površine dijelova izrađenih od materijala koji nisu otporni prema dejstvu sredstva za gašenje moraju biti zaštićeni na odgovarajući način.

8. Izbor materijala za izradu dijelova aparata prepušta se proizvođaču ukoliko standardom za određenu vrstu aparata ili tehničkim uslovima nije drugačije utvrđeno.

3.5. Oznake na aparatu

Aparati na koje se odnosi ovaj standard moraju imati na rezervoaru ili nekom privarenom dijelu sljedeće oznake:

a) utisnut:

- fabrički broj i
- godina izrade

b) ispisano bojom koja jasno odudara od crvene boje rezervoara:

- oznaka aparata (prema posebnom standardu aparata),
- vrijeme neprekidnog pražnjenja,
- vrsta požara za čije je gašenje namijenjen,

- posebno upozorenje, kada se aparatom ne smiju gasiti požari na električnim instalacijama,
- najveća vrijednost napona električne instalacije do koje se aparat smije koristiti (ako je odobrena njegova upotreba za gašenje požara ovih instalacija),
- temperaturno područje u kojem je aparat upotrebljiv,
- naziv i adresa proizvođača, kao i zaštitni znak (ako ga ima) i
- uputstvo za upotrebu u sažetoj i jasnoj formi, sa potrebnim slikama.

3.6. Ručni aparati za gašenje prahom S – 1, S – 2 i S - 3

3.6.1. Namjena aparata

Ovi aparati namijenjeni su za gašenje požara na motornim vozilima. Snabdjeveni su odgovarajućim nosačem za pričvršćivanje na ovim ili drugim objektima.

Pored motornih vozila svih vrsta, ovi aparati se mogu primijeniti i na drugim mjestima kao i ostali aparati za suho gašenje.

3.6.2. Sredstvo za gašenje

Kao sredstvo za gašenje upotrebljava se suhi prah, koji se iz aparata izbacuju pomoću gasa ugljen–dioksida.

3.6.3. Konstrukcija aparata

Kao pogonsko sredstvo za izbacivanje praha iz aparata u obliku mlaza služi komprimirani gas ugljen–dioksid u čeličnoj boci, koja je smještena u tijelu aparata, pa je tako zaštićena od povišenih temperatura okoline. Izbacivanje praha iz aparata postiže se preko usponske cijevi i prekidajućeg ventila. Mlaz se može prekidati pomoću ručice na kapi aparata, pa se na ovaj način može efikasno gasiti više požara na istom objektu.

3.6.4. Aktiviranje aparata

Aparat se skine sa nosača, a zatim se:

- donese na mjesto požara i izvuče zaštitni osigurač, a aparat tako postavi da otvor na kapi aparata bude u pravcu požara,
- dlanom udari ručica na kapi aparata da bi igla probila bakarnu foliju na boci sa ugljen–dioksidom.
- sačeka 3 – 5 sekundi kako bi ugljen–dioksid izašao iz čelične boce i ispunio posudu aparata u kome se nalazi suhi prah,
- poslije 3 – 5 sekundi ručica na kapi aparata se pritisne dlanom i mlaz usmjeri u pravcu požara.

3.6.5. Tehnički podaci aparata S - 3

– težina praznog aparata (kg)	2,190
– težina punog aparata (kg)	5,25
– vrijeme dejstva oko (sec)	12
– domet mlaza (m)	5
– radni pritisak max (bar)	12

3.7. Ručni aparati za gašenje prahom S – 6, S – 9

3.7.1. Namjena

Aparati S – 6 i S – 9 se upotrebljavaju za gašenje požara tečnih materija (benzin, ulja-benzola, alkohola, etera, boja, lakova, masti i dr.), gasovitih materijala (metana, propana, acetilena, gradskog plina), kao i požara čvrstih materija.

Aparati S – 6 i S – 9 se također upotrebljavaju za gašenje požara električnih uređaja i instalacija napona do 1000 V.

Sa specijalnim prahom ovi aparati mogu se upotrijebiti za gašenje požara lakih metala (elektrona, magnezijuma, kalijuma, natrijuma).

3.7.2. Konstrukcija i aktiviranje

Glavni sud aparata je od čeličnog lima, cilindričnog oblika, zavarene konstrukcije i napunjen prahom za gašenje.

Kao pogonsko sredstvo za izbacivanje praha iz aparata u obliku mlaza upotrebljava se komprimirani gas ugljen–dioksid koji se nalazi u boci visokog pritiska. Boca visokog pritiska ugljen–dioksida se montira za kapu aparata i nalazi se unutar aparata. Zatvarač boce ugljen–dioksida je membrana od bakrenog lima debljine 0,4 mm.

Aktiviranje aparata S – 6, S – 9 postiže se probijanjem membrane boce CO₂ pomoću pokretne ručice kape aparata i igle.

Postupak pri aktiviranju je sljedeći:

- aparat skinuti sa nosača,
- aparat donijeti do mjesta požara,
- izvaditi osigurač pokretne ručice,
- pritisnuti pokretnu ručicu nadole do kraja i naglo je otpustiti pa sačekati 5–10 sec,
- uperiti mlaznicu u požar i ponovo pritisnuti pokretnu ručicu do kraja.

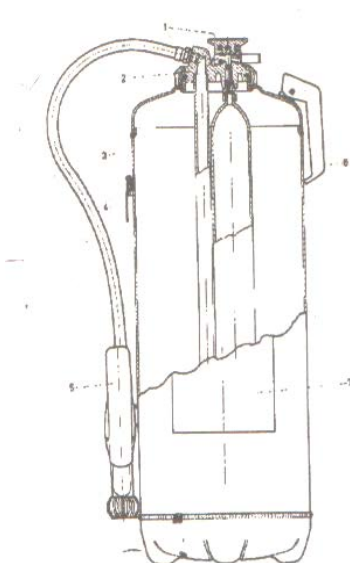
Dejstvo aparata nastaje u momentu pritiska pokretne ručice nadole.

Aparati S – 6 i S – 9 djeluju kontinuiranim mlazom suhog praha. Prekidanje mlaza može da se obavlja otpuštanjem i stiskanjem pokretne ručice na kapi aparata po želji u zavisnosti od potrebe pri gašenju požara, ili otvaranjem i zatvaranjem ručice na mlaznici aparata.

Aparati S – 6 i S – 9 su snabdjeveni ventilima sigurnosti membranskog tipa. Ovi ventili zaštićuju aparate od nepredviđenog povišenog pritiska.

Aparati S – 6 i S – 9 se isporučuju napunjeni.

Vijek trajanja punjenja je dug, pod uslovom da prašak ne dolazi u dodir sa vlagom i mastima i da je boca CO₂ potpuno zaptivena.

Slika 6. Aparat za gašenje prahom S-6 i S-9

3.7.3. Tehnički podaci aparata S – 6 i aparata S - 9

	S – 6	S – 9
– sadržaj suhog praška (kg)	6	9
– sadržaj gasa ugljen–dioksida (gr)	120	160
– težina punog aparata (kg)	12	15,5
– vrijeme dejstva (sec)	16	20
– domet mlaza (m)	6	6
– max. radni pritisak (bara)	14	14

3.7.4. Održavanje i kontrola

Aparat treba postaviti na pristupačnim mjestima u blizini požarnih objekata.

Aparati S – 6 i S – 9 su neosjetljivi na niske temperature i ne zamrzavaju se.

Kontrola aparata S – 6 i S – 9 obuhvata sljedeće:

- kontrolu mehaničke oštećenosti,
- kontrolu kvaliteta praška i
- kontrolu sadržaja CO₂.

Napomena: Kontrolu aparata povjeriti stručnim licima, i ona se vrši najmanje jedanput u 6 mjeseci.

3.8. Aparati pod stalnim pritiskom

U novije vrijeme sve veću primjenu, najviše zbog niže cijene i jednostavnog rukovanja imaju aparati kod kojih se prah nalazi pod takozvanim stalnim pritiskom. U aparatu se, u zavisnosti od veličine, nalazi određena količina praška a stalni pritisak se obezbjeđuje sa azotom. Aparat se sastoji od posude u kojoj se nalazi prah, usponske cijevi, glave aparata, poluge za aktiviranje, osigurača, kontrolnog manometra, crijeva i mlaznice. Aparat se aktivira

tako što se izvlačenjem osigurača omogućiti kretanje poluge za aktiviranje, čijim pritiskivanjem ka dole prah preko crijeva i mlaznice izlazi van i gasi požar.

Kontrola ispravnosti aparata je vrlo jednostavna. Ako je kazaljka kontrolnog manometra u zelenom polju, aparat je ispravan, a ako je van zelenog polja (u crvenom polju), aparat je neispravan.

3.9. Prevozni aparati za gašenje prahom S – 50 i S - 100

3.9.1. Namjena

Aparati S – 50 i S - 100 se upotrebljavaju za gašenje požara tečnih materija (benzina, benzola, alkohola, etara, boja lakova, masti), gasovitih materija (metana, propana, acetilena, gradskog plina) kao i požara čvrstih materija.

Aparati S – 50 i S – 100 se takođe upotrebljavaju za gašenje požara električnih uređaja i instalacija napona do 1000 V.

Sa specijalnim prahom ovi se aparati mogu upotrijebiti za gašenje požara lakih metala (elektrona, magnezijuma, kalijuma, natrijuma).

3.9.2. Konstrukcija i aktiviranje

Glavna posuda aparata je od čeličnog lima, cilindričnog oblika, zavarene konstrukcije i napunjena praškom za gašenje.

Kao pogonsko sredstvo za izbacivanje praha služi komprimirani gas ugljen–dioksid koji se nalazi u čeličnoj boci pričvršćenoj uz aparat.

Boca ugljen–dioksida je spojena sa aparatom preko automatskog ventila – regulatora pritiska u aparatu za vrijeme dejstva.

Aparat se aktivira otvaranjem ventila na boci.

Kod aparata S –100 potrebno je poslije otvaranja ventila boce ugljen–dioksida otvoriti još i propusnu slavinu koja se nalazi na mjestu ulaza gumene cijevi u aparat.

Pištolj – mlaznica se aktivira pritiskom ruke na ručici i može da djeluje prekidajući. Aktiviranje pištolja izvršiti 10 – 20 sekundi nakon otvaranja boce ugljen–dioksida.

Na aparatu je ugrađen ventil sigurnosti opružnog tipa koji ga štiti od nepredviđenog povišenog pritiska.

Svi dijelovi aparata rađeni su od materijala otpornog ili zaštićenog od korozije.

Aparati S- 50 i S – 100 su prevoznog tipa i lako su pokretljivi.

3.9.3. Tehnički podaci

	<u>S – 50</u>	<u>S - 100</u>
– sadržaj praha	50 kg	100 kg
– sadržaj ugljen–dioksida	2 kg	4,5 kg
– težina punog aparata	105 kg	225 kg
– vrijeme dejstva	60 sek	60 sek
– domet mlaza	10 m	10 m
– radni pritisak	10 bara	10 bara
– probni vodeni pritisak	25 bara	25 bara
– ventil sigurnosti	15 bara	1 5 bara
– dužina gumene cijevi	5 m	10 m

Slika 7. Aparati za gašenje požara prahom

3.9.4. Punjenje

Aparati S – 50 i S – 100 se isporučuju napunjeni.

Vijek trajanja punjenja je dug pod uslovom da prah ne dolazi u dodir sa vlagom i mastima i da je boca CO₂ potpuno zaptivena.

Poslije aktiviranja aparat se ponovo puni kako bi bio spreman u svakom momentu da djeluje.

3.9.5. Održavanje i kontrola

Aparate postavljati na pristupačnim mjestima u blizini požarnih objekata.

Aparate zaštititi od direktnih udara sunčevih zraka, naročito boce CO₂ i gumene cijevi. Sigurnosna membrana boce CO₂ prska na temperaturi višoj od 35 °C.

Aparati S – 50 i S – 100 su neosjetljivi na niskim temperaturama i ne zamrzavaju se.

Kontrolu aparata povjeriti stručnim licima.

Kontrola aparata S – 50 i S – 100 obuhvata slijedeće:

- kontrolu mehaničke oštećenosti,
- kontrolu kvaliteta praha i
- kontrolu sadržaja ugljen–dioksida.

Napomena: Kontrola se vrši svakih 6 mjeseci.

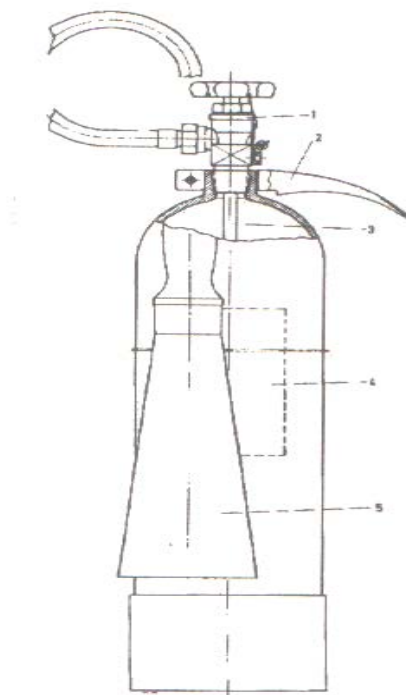
3.10. Ručni aparati za gašenje ugljen–dioksidom CO₂ – 3 i CO₂ – 5 kg

3.10.1. Napomena

Aparati CO₂ prvenstveno su namijenjeni za gašenje požara na uređajima i instalacijama pod električnim naponom, a mogu se upotrijebiti i za gašenje požara klase B i C (benzina, ulja, masti, lakova, gradskog gasa, acetilena, propana, butana i dr.).

3.10.2. Konstrukcija aparata

Čelična boca (rezervoar) je izrađena od bešavne čelične cijevi sa iskovanim dnom i grlom. Sa unutrašnje strane grla je konični navoj za uvrtnanje tijela ventila. Na dnu boce upresovana je papučica koja služi za stabilno oslanjanje aparata za tlo. Na aparatima CO₂ – 5 kg postavljena je ručica za nošenje aparata. Usponska cijev koja je ugrađena u aparat je od mesinga i pričvršćena od tijela ventila do dna boce i služi za izbacivanje CO₂ pri aktiviranju aparata. Ventil na aparatima od 3 – 5 kg izrađuje se u dvije varijante, zavisno od proizvođača – opružni „Pastor „ i točkić „Vatrosprem“. U ventilu je ugrađena sigurnosna membrana–ventil sigurnosti, koja stupa u dejstvo kada pritisak naraste na 180 bara. Mlaznice aparata su izrađene od materijala koji ne provodi električnu struju, dok je drška – rukohvat mlaznice otporan na temperaturu, tj. slabo provodi toplotu. Kod aparata od 5 kg između mlaznice i boce aparata nalazi se gumeno crijevo od dužine od 0,5 do 0,8 m.

Slika 8. Aparat za gašenje ugljen dioksidom CO₂ od 5 kg

Slika 9. Aparati za gašenje ugljen-dioksidom

3.10.3. Tehnički podaci

	<u>CO₂ – 3 kg</u>	<u>CO₂ – 5 kg</u>
– težina punog aparata	13 kg	20 kg
– punjenje – masa CO ₂ gasa	3 kg	5 kg
– vrijeme dejstva	15 sek	20 sek
– domet mlaza	2 – 3 m	2 – 3 m
– radni pritisak na 20 °C	70 bara	70 bara
– ispitni pritisak	190-200 bara	190-200 bara
– ventil sigurnosti	175 ± 5 bara	175 ± 5 bara
– temperaturno područje	-20 - +45	-20 - +45 ⁰ C

3.10.4. Aktiviranje aparata

U slučaju požara, aparat donijeti i zauzeti položaj sa vjetrom u leđima. Pritisnuti ručicu ventila ili okrenuti točkić ventila u suprotnom smjeru kazaljke na satu, time se oslobađa ugljen–dioksid iz boce i preko gumene cijevi mlaznicu usmjeriti u pravcu požara. Aparat obavezno držati u vertikalnom položaju pri gašenju požara. Zavrtnjem ventila, prekidamo mlaz isticanja gasa.

3.10.5. Održavanje i kontrola

Aparate sa ugljen–dioksidom treba zaštititi od direktnih sunčevih zraka i toplote. Dnevno kontrolisati ispravnost plombe i kompletnost aparata, dok svaka tri mjeseca provjeravati težinu punjenja vaganjem aparata. Posebno obratiti pažnju na gumeno crijevo s obzirom na starenje gume poslije određenog vremenskog perioda.

Napomena: Kontrola se vrši svakih 6 mjeseci.

3.10.6. Ispitivanje vodenim pritiskom

Ispitivanje se vrši na sljedeći način:

- Odvrnuti ventil boce.
- Provjeriti težinu prazne boce da nije došlo do istrošenosti uslijed korozije.
- Ispitati bocu vodenim pritiskom od 180 bara u vremenu tri minute i ustanoviti ispravnost.
- Ispitati gumeno crijevo pod pritiskom od 40 bara u trajanju od tri minute i ustanoviti ispravnost.
- Poslije ispitivanja, na aparatu se ne smije pojaviti trajna deformacija i bilo kakvo propuštanje vode.

Napomena: Ispitivanje se vrši svake pete godine od strane ovlaštene organizacije.

4. PROMET I SMJEŠTAJ ZAPALJIVIH TEČNOSTI I GASOVA

Zapaljive tečnosti su one tečnosti čije se pare pale u dodiru sa izvorom paljenja i koje na temperaturi od 35 °C nisu u čvrstom ili tjestastom stanju, a na temperaturi od 50 °C imaju parni pritisak manji od 3 kp/cm².

Gasovi su materije koje se pri temperaturi od 15 °C i normalnom atmosferskom pritisku od 760 mm živinog stuba nalaze u gasovitom stanju, a prevoze se komprimirani, pretvoreni u tečnost ili rastvoreni pod pritiskom.

4.1. Utovar – istovar

Opasne materije mogu da se utovaraju i istovaraju (utovar – utakanje, pretovar – pretakanje, istovar – istakanje, čuvanje i druge manipulacije u vezi sa utovarom/istovarom) samo na mjestima gdje se ne ugrožavaju život i zdravlje ljudi, čovjekova sredina ili materijalna dobra, odnosno bezbjednost saobraćaja.

Na mjestima gdje se utovaraju ili istovaraju opasne materije zabranjen je pristup licima koja neposredno ne učestvuju u utovaru ili istovaru tih materija.

Na tim mjestima je zabranjeno:

- držanje materija i uređaja koji mogu izazvati požar ili omogućiti njegovo širenje,
- držanje otvorenog plamena ili rad sa otvorenim plamenom (zavarivanje i sl.),
- pušenje i upotreba sredstava za palenje (šibice i upaljači),
- upotreba uređaja ili sredstava koji imaju vatreno ložište,
- rad sa alatom ili uređajem koji varniči,
- postavljanje nadzemnih električnih vodova, bez obzira na napon,
- rad motora vozila.

Opasne materije se po pravilu utovaraju i istovaraju danju, a ako se to radi po noći, uređaji za osvjtljenje moraju biti izvedeni tako da nemogu izazvati požar ili eksplozije (tzv. sigurnosna izvedba).

Uređaji kojim se vrši utovar/istovar moraju biti ispravni, a mjesta na kojim se vrši utovar/istovar moraju biti obezbjeđena opremom za gašenje požara.

4.2. Prevoz

Prevozna sredstva kojim se prevoze opasne materije moraju biti tehnički ispravna i tako izrađena da obezbjeđuju bezbjedan prevoz, te obilježena u skladu sa međunarodnim propisima.

Pošiljalac opasne materije je dužan da za svaku pošiljku ispostavi ispravu o prevozu i upustvo o posebnim mjerama bezbjednosti, koje se moraju preduzeti pri prevozu i da ih preda prevozniku.

Isprava mora da sadrži:

- podatke o sadržini pošiljke (naznačenje vrste, hemijski i tehnički naziv opasne materije, težina i broj komada, identifikacioni broj i dr.);
- naznaka pošiljaoca da su ispunjeni uslovi za prevoz;
- naziv, odnosno, ime i adresu pošiljaoca i primaoca;
- naznaka da je prevozniku predano pismeno upustvo o posebnim mjerama bezbjednosti koje se pri prevozu moraju preuzeti;
- potpis i pečat pošiljaoca.

Isprava se ispostavlja u tri istovjetna primjerka, jedan za primaoca, jedan za prevoznika i jedan ostaje pošiljaocu.

Upustvo o posebnim mjerama bezbjednosti, koje se pri prevozu opasne materije trebaju preduzeti, sadrži:

- naznaka vrste opasnosti, koju predstavlja i posljedice koje može izazvati opasna materija,
- naznaka posebnih mjera koje treba preduzeti pri prevozu opasne materije i mjere sprečavanja, odnosno ublažavanja štetnih posljedica, koje mogu nastati usljed nezgode ili udesa na prevoznom sredstvu (požar, lom ambalaže, prosipanje ili isticanje opasne materije i sl.),
- postupak sa licem koje dođe u dodir sa opasnom materijom,
- naziv i adresa organa, koji se mora obavjestiti o nezgodi ili udesu koji se desio prilikom prevoza opasne materije.

Za neke od opasnih materija kao što su eksplozivi, otrovne ili radioaktivne materije, potrebno je nadležnom organu unutrašnjih poslova podnijeti zahtjev za izdavanje odobrenja za prevoz tih materija. Zahtjev podnosi pošiljalac te materije.

Organ za izdavanje odobrenja za prevoz može po potrebi da naredi preduzimanje posebnih mjera bezbjednosti kao što su:

- pravac kretanja,
- pratnja pošiljaoca ili prevoznika,
- pratnja pripadnika policije.
- obavještenje stanicama policije gradova kroz koje se pošiljka kreće i sl.

4.3. Pakovanje

Ambalaža u kojoj se prevoze opasne materije mora biti zatvorena i nepropustna, tako da je pri normalnim uslovima prevoza spriječeno svako gubljenje ili prosipanje sadržaja.

Posude, cisterne, kontejneri i druga vrsta ambalaže za prevoz opasnih materija, moraju biti izrađeni u skladu sa odgovarajućim odredbama "Međunarodnog sporazuma o prevozu opasnih materija".

Posude za prevoz tečnih materija moraju biti takve da izdrže povećanje pritiska u njima uslijed povećanja temperature (dovoljan prostor za širenje tečnosti).

Posude za prevoz opasne tečne materije zapremine veće od 200 l moraju biti izrađeni od čeličnog lima ili drugog nelomljivog materijala.

Boce u kojima se prevoze tečne opasne materije stavljaju se u palete u vertikalnom položaju, a gasovi u horizontalnom ili vertikalnom položaju. Ako su boce pakovane ili smještene u palete u horizontalnom položaju, moraju biti obezbijeđene od kotrljanja ili pomijeranja, a ako su u vertikalnom položaju moraju biti obezbijeđene od prevrtanja.

Koleta u kojima se prevoze opasne materije moraju na vidljivom mjestu biti označene sa odgovarajućim listicama opasnosti.

4.4. Rukovanje zapaljivim tečnostima i gasovima

Poslovi prihvatanja, skladištenja, čuvanja i izdavanja zapaljivih tečnosti i gasova, mogu se povjeriti samo stručnim licima. Zbog toga ovim materijama mogu samostalno rukovati određena lica pod uslovom:

- da su takva lica punoljetna, odnosno da su navršila 18 godina života,
- da imaju odgovarajuću moralnu i psihičku sposobnost,
- da su za obavljanje ovih poslova posebno stručno osposobljeni.

Stručna osposobljenost za rukovanje eksplozivnim materijama, zapaljivim tečnostima i gasovima obuhvata posebna znanja o fizičko – hemijskim osobinama ovih materija, kao i poznavanje propisa o prometu tim materijama i odgovarajućih tehničkih normativa.

Osposobljavanje i provjera znanja lica, vrši se po "Pravilniku o stručnoj spremi i načinu provjere stručnog znanja lica koja mogu rukovati zapaljivim tečnostima i materijama u prometu". Provjeru vrši komisija koju formira preduzeće ili drugo pravno lice, pri čemu je jedan član komisije inspektor za zaštitu od požara.

Kandidatu koji je zadovoljio na provjeri izdaje se odgovarajuća potvrda.

4.5. Nadzor

Nadzor nad sprovođenjem mjera bezbjednosti propisanim Zakonom o prometu i Zakonom o prevozu opasnih materija, vrši MUP.

Inspekcijske poslove neposredno vrše lica koja imaju legitimaciju inspektora za zaštitu od požara.

U vršenju poslova nadzora inspektor je ovlašten da pregleda sve prostorije, radilišta i uređaje, prikuplja obavještenja i da preduzima i druge radnje potrebne za utvrđivanje propisanih bezbjednosnih mjera i normativa.

Organizacije, organi i pojedinci, dužni su inspektoru omogućiti nesmetano vršenje nadzora i u vezi s tim pružiti mu potrebne podatke i obavještenja.

U vršenju nadzora, nadzorni organ može:

- narediti uklanjanje utvrđenih nepravilnosti i utvrditi rokove,
- zabraniti promet i upotrebu opasnih materija ako nisu obezbijeđeni uslovi propisani zakonom i tehničkim normativima,
- zabraniti upotrebu magacina i drugih objekata,
- zabraniti vršenje utovara/istovara ako nisu obezbijeđeni odgovarajući uslovi,
- zabraniti korištenje postrojenja i uređaja,
- narediti druge propisane mjere u vezi sa prometom, rukovanjem i čuvanjem opasnih materija.

4.6. Ograničenje pristupa objektima u kojima se smještaju zapaljive tečnosti i gasovi

U opasnim zonama objekata u kojima se smještaju zapaljive tečnosti i gasovi nije dopušteno proizvoditi ili unositi otvoreni plamen, žar ili užarene predmete, pušiti, kao i raditi alatom koji varniči, te prisustvo vozilu koje radom motora stvara iskre o čemu na vidnom mjestu moraju biti istaknuti natpisi zabrane.

Objekti u kojima se vrši proizvodnja zapaljivih tečnosti i gasova te magacini i skladišta u kojima se čuvaju zapaljive tečnosti u količini većoj od 5000 m³ ili gasova većoj od 1000 m³ moraju biti obezbijeđeni stalnom stražom i odgovarajućim zaštitnim pojasom.

Na mjestima gdje se vrši smještaj zapaljivih tečnosti i gasova, njihov utovar, istovar ili pretakanje, zabranjen je pristup svim licima koja neposredno ne učestvuju u utovaru/istovaru tih materija.

4.7. Podjela zapaljivih tečnosti

Zapaljive tečnosti se dijele prema tački zapaljivosti ili plamištu, a to je najniža temperatura na kojoj se iznad površine tečnosti nalazi toliko para da se u dodiru sa zrakom stvara zapaljiva smjesa koja će se u kontaktu sa izvorom paljenja zapaliti. Prema temperaturi zapaljivosti tečnosti se dijele na tri osnovne grupe i to:

- grupa čija je temperatura zapaljivosti ispod 38 °C,
- grupa čija je temperatura zapaljivosti od 38-60 °C,
- grupa čija je temperatura zapaljivosti veća od 60 °C.

Zapaljive tečnosti se mogu držati u nadzemnim i podzemnim rezervoarima kao i posudama zapremine do 250 l.

4.8. Rezervoari

Rezervoar je nepokretna i nepropusna posuda, postavljena, izgrađena na površini zemlje ili ispod nje, a služi za smještaj zapaljivih tečnosti. Rezervoar mora biti atestiran.

Rezervoar mora na vidnom mjestu imati sljedeće oznake:

- naziv proizvođača,
- fabrički broj,
- godinu izrade,
- nominalnu i stvarnu zapreminu,
- maksimalni radni i ispitni pritisak,
- vrstu tečnosti i grupu zapaljivosti,
- oznaku standarda ili broj atesta po kojem je rezervoar izrađen.

Rezervoari mogu biti nadzemni i podzemni.

4.8.1. Nadzemni rezervoari

Nadzemni rezervoar, zavisno od radnog pritiska može biti: atmosferski, niskog ili visokog pritiska, a u pogledu konstrukcije može biti sa: čvrstim krovom, oslabljenim spojem između krovnog lima i plašta i plivajućim krovom.

Nadzemni rezervoar iz razloga sigurnosti prilikom korištenja mora imati ugrađenu slijedeću opremu:

- normalni odušak,
- sigurnosni odušak,
- odušne cjevovode,
- zadržalice plamena,
- pokazivače nivoa tečnosti,
- uređaj za punjenje i pražnjenje,
- otvore za ulaz i pregled.

Rezervoari se moraju zaštititi od dejstva sunčeve toplote izradom nadstrešnica ili sistemom hlađenja sa vodom.

U cilju sprečavanja razlijevanja zapaljive tečnosti, ispod rezervoara se izrađuju bazeni ili takozvane tankvane, za prihvatanje razlivenih tečnosti, čija zapremina mora odgovarati zapremini rezervoara. Izuzetno za manje rezervoare, i ako to odobri nadležni organ, umjesto bazena može se uraditi drenažni sistem.

4.8.2. Podzemni rezervoari

Podzemni rezervoari se ukopavaju u zemlju na međusobnom rastojanju od najmanje 60 cm. Moraju imati zaštitnu izolaciju i biti postavljeni na urađene temelje, bez pada, obloženi slojem opranog i suhog pijeska ili šljunka debljine 15 cm i pokriveni slojem zemlje debljine najmanje 60 cm, odnosno slojem zemlje debljine najmanje 30 cm iznad koje se mora postaviti armirano-betonska ploča debljine najmanje 10 cm.

Kod ovih rezervoara potrebno je posebnu pažnju obratiti na ispravnost uređaja za ozračivanje. Prečnik odušne cijevi mora biti minimalno 32 mm, zbog stvaranja nadpritiska i podpritiska prilikom punjenja/pražnjenja rezervoara.

4.9. Zaštita od požara rezervoara

Način zaštite rezervoara od požara ovisi prije svega od:

- vrste tečnosti u rezervoaru i njenih osobina,
- veličine i konstrukcije rezervoara,
- pristupačnosti skladišnim rezervoarima,
- opasnosti koju predstavljaju rezervoari za susjedne objekte.

Nadzemne rezervoare manjeg kapaciteta štitimo sistemom za hlađenje, a rezervoare većeg kapaciteta (300 m³ i više) i sistemom za gašenje požara, koji može biti izgrađen kao automatski ili poluautomatski.

Bez obzira na postojanje ovih sistema rezervoar se mora zaštititi sa dva hidranta, a ako se radi o dva ili više rezervoara, onda se hidranti postavljaju tako da međusobna udaljenost između hidranata nije veća od 50 m.

Kao sredstvo za gašenje u sistemima za gašenje se najčešće koristi pjena.

S obzirom na mogućnosti izbijanja požara, propisane mjere zaštite od požara kod podzemnih rezervoara su blaže i ograničene su na izvedbu hidrantske mreže, te postavljanje prevoznih aparata za gašenje požara.

4.10. Uskladištenje posuda sa zapaljivim tečnostima kapaciteta do 250 l

Za držanje zapaljivih tečnosti pod atmosferskim pritiskom, mogu se upotrijebiti bačve, limenke, boce i slično.

Posude za držanje ovih tečnosti moraju imati oznaku o vrsti tečnosti, kapacitetu posude, nazivu proizvođača i natpis "zapaljivo – ne prilazi sa vatrom".

Posude se mogu uskladištavati na otvorenom prostoru ili u građevinskom objektu.

Zapaljive tečnosti na otvorenom prostoru se smještaju u pojedinačne grupe s tim što su ograničene maksimalne količine zavisno od grupe zapaljivosti, kako za količinu zapaljive tečnosti po jednoj grupi, tako za skladišni prostor u cjelini. Kod zajedničkog uskladištenja mora se voditi računa da se tečnosti skladište po grupama.

Posude se postavljaju sa otvorom prema gore, na prethodno pripremljene temelje, betonske grede ili palete, uzdignute iznad terena najmanje 15 cm, te moraju biti obezbijeđene od nekontrolisanog pokretanja. Ako se posude postavljaju na drvene grede, takve grede moraju biti zaštićene vatrootpornim premazom. Prostor na kojem se uskladištavaju posude mora biti zaštićen od dejstva sunčevih zraka nastrešnicom ili sistemom za polijevanje vodom.

Kod uskladištenja zapaljivih tečnosti u građevinskom objektu, on mora ispunjavati slijedeće uslove:

- da je vatrootpornost zidova, stropova i podova najmanje 2 sata,
- da je krov izgrađen od laganog materijala (najveća težina krovne konstrukcije 50 kg/m²),
- da je obezbjeđena efikasna prirodna ili vještačka ventilacija u sigurnosnoj izvedbi,
- da se prozori i vrata otvaraju prema vani,
- da je električna instalacija izvedena u sigurnosnoj izvedbi.

Zagrijavanje ovih prostora se može vršiti samo toplom vodom, parom niskog pritiska ili toplim vazduhom, s tim da se uređaj za zagrijavanje toplotnog medija mora nalaziti izvan zone opasnosti. Maksimalna dozvoljena temperatura medija je 18° C.

Hermetički zatvorene posude sa zapaljivim tečnostima zapremine do 20 litara, moraju se u pogonima i radionicama uskladištavati u posebnim, za to izgrađenim metalnim ormarićima s tim da ukupna količina zapaljivih tečnosti ne bude veća od 200 l. Ormarić mora biti udaljen od otvorenog plamena najmanje 3 m, imati prag visine 10 cm, otvore za ventilaciju i bravu za zaključavanje.

U hotelima, robnim kućama, trgovinama, motelima i drugim sličnim objektima može se osim ulja za loženje držati u posudama najviše do 20 litara druge vrste zapaljivih tečnosti.

U apotekama i laboratorijama mogu se držati zapaljive tečnosti u posudama zapremine do 20 litara, u ukupnoj količini do 200 litara i to u posebnoj prostoriji koja mora ispunjavati propisane uslove.

Zaštita od požara skladišta na otvorenom prostoru, sastoji se od hidrantske mreže i vatrogasne opreme. Vatrogasna oprema može biti stabilna instalacija, prenosni i prevozni aparati za gašenje požara pomoću praha ili drugog odgovarajućeg sredstva za gašenje požara. Broj hidranata određuje se prema udaljenostima između hidranata, koji može iznositi najviše 30 m, s tim što broj hidranata ne smije biti manji od dva.

Broj prenosnih aparata kapaciteta punjenja 9 kg praha određuje se tako da udaljenosti između dvije skupine aparata iznosi najviše 10 m, a za svaku skupinu posuda sa više od 20.000 litara tečnosti mora se osigurati najmanje jedan prevozni aparat S–50 kg.

4.11. Pretakanje zapaljivih tečnosti

Pod pretakanjem zapaljivih tečnosti podrazumijeva se pretakanje zapaljivih tečnosti iz rezervoara u transportne cisterne (auto–cisterne, vagon–cisterne i sl.) i zatvorene posude ili obrnuto.

Pretakalište je posebno određeno mjesto opremljeno uređajima trajno postavljenim za priključivanje transportne cisterne ili tankera radi pretakanja zapaljivih tečnosti.

Kako prilikom proticanja, odnosno kretanja zapaljivih tečnosti, dolazi do skupljanja statičkog elektriciteta, može se reći da na pretakalištu postoji opasnost da dođe do pražnjenja statičkog elektriciteta i stvaranja iskre, a time i eventualnog paljenja zapaljivih tečnosti i zraka. Iz tog razloga se svi uređaji i instalacije na pretakalištu moraju uzemljiti.

Pretakanje se u pravilu vrši danju.

Pretakalište mora imati lako uočljive natpise, koji se postavljaju na početku pristupnog puta/kolosjeka, koji upozoravaju na opasnosti i zabrane:

- zabranjeno pušenje i pristup sa otvorenim plamenom,
- nezaposlenim pristup zabranjen,
- opasnost od požara i eksplozija,
- stop – cisterna priključena,
- obavezna upotreba alata koji ne varniči.

Pretakalište mora biti na siguran način zaštićeno od izvora toplote pomoću vatrogasne opreme (stabilnim sistemom za gašenje) i hidrantske mreže.

Hidrantska mreža pretakališta se sastoji od najmanje dva hidranta obezbjeđenim sa ormarićima u kojima se nalaze vatrogasne cijevi dužine 100 m i mlaznice.

Za vrijeme pretakanja pored potrebnih ručnih aparata, mora se uz cisternu ostaviti i prevozni aparat S–50 kg.

4.12. Zone opasnosti od izbijanja požara

Zona opasnosti od izbijanja i širenja požara je područje na kome postoji mogućnost stvaranja zapaljive ili eksplozivne smješe pare tečnosti sa zrakom, tako da je sposobna za sagorijevanje. Prostor na kome se vrši uskladištenje ili pretakanje zapaljivih tečnosti, zavisno od stepena opasnosti od izbijanja ili širenja požara, dijeli se na tri zone:

- zonu najveće opasnosti (zona I),
- zonu povećane opasnosti (zona II) i
- zonu opasnosti (zona III)

Zona I obuhvata:

- a. kod nadzemnog rezervoara – unutrašnjost nadzemnog rezervoara,
- b. kod podzemnog rezervoara – unutrašnjost podzemnog rezervoara i
ulazna okna sa pripadajućom armaturom,
- c. kod posuda – unutrašnjost posude

Zona II obuhvata:

- a. kod nadzemnog rezervoara:

- prostor unutar zaštitnog bazena rezervoara do 1 m visine iznad gornjeg ruba zida
- zračni prostor iznad krova visine 3 m i prstenasti prostor širine 3 m, kod rezervoara sa čvrstim krovom
- zračni prostor iznad krova rezervoara visine 1 m i prstenasti prostor širine 3 m, kod rezervoara sa plivajućim krovom
- zračni prostor širine 3 m od plašta rezervoara ako je rezervoar u vodoravnom položaju
- b. kod podzemnih rezervoara:
 - prostor do 1 m visine iznad ulaznog okna, odušnih cjevovoda i ventila i 5 m u prečniku od njih
- c. kod posuda:
 - prostor na kojem se uskladištavaju posude, širine 3 m i visine 1 m, od zone I,
 - zatvorenu prostoriju koja služi za punjenje ili uskladištenje posuda
- d. kod pretakališta:
 - armaturu i elemente što čine cjelinu uređaja za pretakanje
 - prostor oko uređaja za punjenje ili otvor kroz koji se puni priključna prevozna cisterna, poluprečnika 5 m, mjereno od njih i visine 1m, iznad gornjeg otvora kroz koji se puni.

Zona III obuhvata:

- a. kod nadzemnih rezervoara:
 - prostor iznad okolnog zemljišta širine 10 m od zone II, mjereno vodoravno i visine 1 m mjereno od tla
- b. kod podzemnih rezervoara:
 - prostor iznad okolnog zemljišta širine 2 m od zone II, mjereno vodoravno i visine 0,5 m mjereno od tla
- c. kod posuda:
 - prostor visine 1 m iznad površine okolnog zemljišta i 12 m mjereno vodoravno od ivice zone II.
- d. kod pretakališta:
 - prostor iznad okolnog zemljišta širine 15 m od zone II mjereno vodoravno i visine 1 m mjereno od tla.

U zonama opasnosti moraju se poštovati ranije pomenute zabrane o čemu moraju postojati jasno vidljivi znakovi upozorenja.

Napomena: Zone opasnosti u "Pravilniku o izgradnji postrojenja za zapaljive tečnosti i o uskladištenju i pretakanju zapaljivih tečnosti" su isključivo prostorno definisane i nisu iste kao zone opasnosti definisane standardom. Prema ovom standardu, podjela je izvršena s obzirom na učestalost i vremensku prisutnost eksplozivne smješe, te su na temelju toga date onda prostorne granice (zone 0, 1 i 2).

4.13. Posebno izgrađeni objekti kao stanice za snabdijevanje gorivom motornih vozila

Pod stanicom za snabdijevanje motornih vozila sa gorivom se podrazumijevaju uređaji za snabdijevanje motornih vozila svim vrstama tečnih goriva, tečnim naftnim gasom i uljem za loženje u domaćinstvu, cjevovodi, rezervoari, objekti za smještaj zaposlenog osoblja i drugi preteći objekti.

Stanica se gradi na mjestima koja zadovoljavaju potrebe potrošača s tim da ona mora ispunjavati propisane tehničke uslove:

- a. mora biti locirana na mjestu koje je od raskršća puteva udaljeno najmanje 25 m,
- b. udaljenost stanice od objekta u kojima se skuplja veći broj lica je najmanje 20 m,
- c. udaljenost elektro–energetskih vodova mora biti minimalno 15 m.

Zone opasnosti su:

Zona I–obuhvata:

– unutrašnjost rezervoara, okno iznad ulaznog otvora rezervoara, okno u kojem su smješteni priključci za punjenje, automat za punjenje sa pratećom opremom.

Zona II – obuhvata :

- prostor oko okna ulaznog otvora podzemnog rezervoara, okna u kojem su smješteni priključci, odušnog cjevovoda i ventila poluprečnika 3 m, mjereno vodoravno i visine 1 m iznad tih uređaja,
- prostor oko automata za istakanje goriva, odnosno otvora za istakanje auto – cisterne, poluprečnika 2,5 m, mjereno vodoravno i visine 1 m,
- prostor oko otvora za punjenje gorivom motornog vozila, poluprečnika 1 m i visine 1 m od otvora,
- prostoriju objekta za smještaj zaposlenog osoblja u kojoj se drže zapaljive tečnosti grupe I, II i III.

Zona III – obuhvata:

- prostor širine 5 m, od ivice zone II, mjereno vodoravno i visine 0,5 m mjereno od tla.

U zonama opasnosti se na vidnom mjestu moraju postaviti natpisi sa propisanim zabranama.

U zoni II ne smiju se postavljati nikakvi kanalizacioni niti drugi otvoreni kanali za kablove, instalacije i slično.

Automati za istakanje goriva u rezervoare motornih vozila moraju biti postavljeni tako da rastojanje između osa dva automata bude najmanje 2 m. Automati moraju biti udaljeni od uređaja za kontrolu pneumatika najmanje 5 m. Automati se postavljaju na trotoaru ili zaštitnom ostrvu, uzdignutim iznad nivoa puta najmanje 14 cm i to na udaljenosti najmanje 50 cm od ivice trotoara ili ostrva.

Rezervoari za smještaj zapaljivih tečnosti na stanicama su isključivo podzemni. Maksimalni kapacitet je 300 m³, s tim da I grupe zapaljivih tečnosti smije biti maksimalno 150 m³.

Za vrijeme pretakanja goriva, auto–cisterna mora biti spojena sa sistemom za uzemljenje rezervoara putem prekidača u sigurnosnoj izvedbi.

Za vrijeme pretakanja goriva iz auto–cisterne u podzemni rezervoar stanice, gorivo se ne smije izdavati, a prostor oko auto–cisterne i okna mora biti pod stalnom kontrolom i obezbjeđen od požara. Za vrijeme pretakanja, motor auto–cisterne mora biti ugašen, a auto – cisterna zakočena ručnom kočnicom i obezbijeđena od pokretanja podmetačem postavljenim pod točkove.

Za vrijeme punjenja gorivom pogonskog rezervoara motornog vozila, motor vozila mora biti ugašen, a vozilo zakočeno. Od otvora pogonskog rezervoara motornog vozila koje se puni gorivom, sva ostala vozila moraju biti udaljena najmanje 1m.

Stanica mora imati aparate za gašenje požara i to uz svaka dva automata mora se nalaziti po jedan aparat od 9 kg praha ili nekog drugog odgovarajućeg sredstva za gašenje i najmanje 1 aparat u prostoriji za smještaj zaposlenog osoblja, a za vrijeme pretakanja i jedan aparat S–50 kg. Za prikupljanje eventualno prosute tečnosti, na stanicama se obavezno postavlja sanduk sa pijeskom zapremine najmanje 0,3 m³.

4.14. Upotreba ulja za loženje u domaćinstvima i za pogonske potrebe

Pod uljem za loženje smatraju se smješe ugljovodonika, dobijene preradom sirove nafte, uglja i škrljaca (sedimentna stijena organskog porijekla) i drugi proizvodi ovih sirovina koji imaju tačku paljenja iznad 40°C.

Ulje za domaćinstvo mora se držati u:

- posudama zapremine do 25 litara od nerasipnog i za ulje nepropusnog materijala,
- bačvama zapremine 200 litara od čeličnog lima ili

- rezervoarima od čeličnog lima.

Posude, bačve i rezervoari smiju se puniti najviše do 95 % njihove zapremine.

U domaćinstvu se po jednom stanu može držati do 50 l lož-ulja i to u posudama zapremine do 25 l.

U podrumskim prostorijama stambenih zgrada, odnosno u prostorijama prizemlja koja nisu namijenjena za stanovanje, smije se držati najviše 200 litara ulja za domaćinstvo po stanu, s tim da ukupna količina ulja po jednom stepeništu (ulazu) ne smije biti veća od 2000 l. Prostorija u kojoj se ulje skladišti mora imati vatrootpornost od najmanje dva sata i pod izgrađen od nezapaljivog i za ulje nepropusnog materijala. Prostorija ne smije imati otvore za čišćenje dimnjaka i otvore spojene sa kanalizacijom, mora imati prag tolike visine da se ulje u slučaju prosipanja ne razlije van prostorije, te otvore za provjetravanje zaštićene gustom metalnom mrežom od nehrđajuće žice.

Ulje za loženje za centralno grijanje i pogonske potrebe se smiješta u rezervoare. Rezervoari se prema namjeni dijele na:

- skladišne i
- pogonske (dnevne).

Skladišni rezervoari mogu biti:

- ukopani,
- poluukopani,
- nadzemni,
- u posebno za tu svrhu izgrađenim objektima i
- u zgradi potrošača.

Pogonski (dnevni) rezervoari su oni čija zapremina ne smije biti veća od dnevne potrošnje, izuzev potrošača sa manjom dnevnom potrošnjom, ali najviše do 500 l lož-ulja.

4.14.1. Mjere zaštite od požara

Ulje za loženje se smije zagrijavati do temperature koja je 20°C ispod tačke zapaljivosti, s tim da zagrijavanje nije dozvoljeno otvorenim plamenom.

Skladište ulja za loženje mora biti obezbjeđeno aparatima za početno gašenje požara. Broj i vrsta aparata se određuje prema količini uskladištenog ulja.

1. Od 1000–5000 litara potrebna su dva S–6 kg aparata
2. Od 5000–30000 litara potrebna su dva S–9 kg aparata
3. Od 30000–100000 litara potreban je jedan S–50 kg aparat
4. Od 100000–300000 litara potrebna su dva S–50 kg aparata
5. preko 300000 litara potreban je odgovarajući stabilni sistem za gašenje i hidrantska mreža.

U kotlovnica i pogonima mora biti postavljen najmanje jedan ručni aparat za početno gašenje sa suhim prahom S–6 kg, sanduk sa pijeskom zapremine 0,25 m³ sa lopatom i odgovarajući hidrant.

4.15. Smještaj gasova

4.15.1. Konstrukcija rezervoara i boca

Rezervoari i boce su posude u kojima se drže ili prevoze gasovi. Gas se smješta i drži u nadzemnim, podzemnim i prenosnim rezervoarima, te u bocama pod pritiskom.

Obzirom da je za pravilno korištenje gasa i eliminisanje opasnosti koje gasovi nose sa sobom najvažnije spriječiti nekontrolisano isticanje gasa, kod skladištenja, prenošenja i

korištenja gasa, konstrukciji posuda, njihovoj izdržljivosti i zaptivenosti treba posvetiti maksimalnu pažnju.

Konstrukcija rezervoara i posuda pod pritiskom može biti valjkastog (cilindričnog) oblika, kapaciteta do 250 m³ i sfernog (kuglastog) kapaciteta do 500 m³, izrađenog od čeličnog lima, koji mora da izdrži ispitni pritisak veći od onog koji vlada u rezervoarima napunjenim gasom.

4.15.2. Nadzemni rezervoari

Lokacija nadzemnog rezervoara mora biti odobrena od strane nadležnog organa. Udaljenost od značajnih objekata, javnih puteva se određuje u zavisnosti od kapaciteta rezervoara. Lokacija mora biti takva da se ne ugroze drugi objekti.

Mora se voditi računa o dozvoljenoj napunjenosti rezervoara zbog mogućeg povećanja temperature, a time i povećanja pritiska gasa u rezervoaru.

Na rezervoaru se moraju preduzeti adekvatne mjere zaštite od statičkog elektriciteta. Rezervoari moraju imati ugrađena najmanje dva sigurnosna ventila.

Rezervoar mora imati ugrađenu slijedeću opremu:

- najmanje dva neovisna mjerača nivoa,
- manometar za mjerenje pritiska,
- termometar za mjerenje temperature,
- ventil za zatvaranje u slučaju loma cjevovoda,
- ventil za ispuštanje nečistoća,
- otvor za ulaz u rezervoar (za veće rezervoare).

Rezervoari moraju imati i slijedeće oznake:

- naziv proizvođača,
- godinu izrade i tvornički broj,
- debljinu plašta,
- oznaku materijala od kojeg je izrađen,
- ukupni sadržaj rezervoara,
- žig ili drugu oznaku nadležne inspekcije,
- oznaku najvećeg dozvoljenog punjenja rezervoara sa gasom,
- natpis o kojoj vrsti gasa se radi,
- oznaku standarda ako je izrađen po standardu ili broj atesta ako je strane proizvodnje,
- natpis o zapaljivosti gasa.

Oznake se unose na natpisne pločice koje moraju biti i kod nadzemnih i kod podzemnih rezervoara pričvršćene na plašt rezervoara. Nadzemni rezervoari moraju imati uređaj za zaštitu od toplotnog dejstva sunčevih zraka, a to se najčešće obezbjeđuje sistemom za hlađenje pomoću raspršene vode, stvaranjem vodene zavjese. Rezervoari moraju biti obezbjeđeni hidrantskom mrežom i aparatima za gašenje požara.

4.15.3. Podzemni rezervoari

Omogućuju skladištenje gasa na manjem prostoru zbog propisanog manjeg međusobnog rastojanja među rezervoarima. Manja je opasnost od kolebanja temperature, ali postoji opasnost od oštećenja rezervoara zbog slijevanja terena, pomijeranja tla, prodora podzemnih voda, korozije i slično. Lokacija i postavljanje podzemnih rezervoara u smislu poštivanja određenih mjera zaštite, ista je kao i kod nadzemnih.

Postavljanje podzemnih rezervoara još uvijek nije najbolje riješeno, a osim toga otežano je njihovo održavanje i nadzor, te postoji mogućnost da zbog prodora gasa kroz zemlju isti nekontrolisano izlazi i skuplja se u kanalima i šahtovima.

Zaštita od požara podzemnih rezervoara izvodi se postavljanjem hidrantske mreže i prevoznih aparata za gašenje požara.

4.15.4. Prenosni rezervoari

U opštem smislu, prenosni rezervoari su kontejneri koji se postavljaju na mjesta korištenja i prenose se najčešće dizalicom.

Kod preduzimanja preventivnih mjera prilikom korištenja ovih rezervoara, moramo imati u vidu da su to sudovi pod pritiskom, kod kojih je uvijek moguće oštećenje uslijed mehaničkih sila ili povećanja pritiska iznad dozvoljenog. Zato je potrebno sprovesti svakodnevnu kontrolu neovlaštene upotrebe ovih rezervoara, kao i kontrolu mjernih instrumenata i unutrašnjosti rezervoara.

Konstrukcija rezervoara mora biti odabrana u skladu sa tehničkim propisima, propisanim za sudove pod pritiskom.

Ne smije se vršiti pretakanje gasa iz jednog u drugi prenosni rezervoar, kao ni punjenje boca gasom iz prenosnih rezervoara, ako za te potrebe ne postoji odgovarajuća instalacija.

U svrhu zaštite od požara prenosnih rezervoara, koriste se ručni aparati, odabrani tako da na svaki kubni metar rezervoara bude obezbijeđeno 5 kg praha ili drugog odgovarajućeg sredstva za gašenje požara.

4.15.5. Skladištenje gasova u bocama

Pored rezervoara, svakako najrasprostranjeniji način skladištenja gasova je u čeličnim, hermetički zatvorenim bocama.

Boce su čelične posude, cilindričnog oblika, čiji je vanjski promjer manji od 420 mm, a ukupna dužina do 2000 mm.

Boca mora imati ventil za zatvaranje, zaštićen od udara najčešće kapom za ventil (kapa nije obavezna za vatrogasne i izolacione aparate).

Priključni navoj boce sa zapaljivim gasovima je lijevi, a za boce sa ostalim gasovima je desni. Boca na sebi mora imati slijedeću oznaku:

- naziv firme ili registrovani znak proizvođača,
- tvornički broj boce,
- godinu izrade,
- naziv gasa kojim se puni,
- težinu prazne boce,
- zapreminu prazne boce,
- ispitni pritisak u barima,
- žig termičke obrade utisnut iza tvorničkog broja boce,
- žig nadležnog organa sa datumom posljednje kontrole.

Pored ovih oznaka, na boci se moraju označiti:

- za komprimirane gasove - najveći dopušteni pritisak u barima,
- za tečne gasove i amonijak otopljen pod pritiskom - najveću dopuštenu težinu u kilogramima,
- za boce za otopljeni acetilen-oznak u porozne mase i otapala, težinu boce sa ventilom, poroznom masom i otapalom, ali bez kape.

Boce se u cilju zaštite i raspoznavanja boje slijedećim bojama:

- acetilen – bijela boja,
- hlor – zelena boja,
- propan, butan – narandžasta boja,
- svi ostali zapaljivi gasovi – žuta boja,
- kisik – plava boja,

- svi ostali nezapaljivi gasovi – tamno siva boja,
- vatrogasni aparati – crvena boja.

Ovakve se boje ne primjenjuju kod boca za gasove koji se koriste u medicinske svrhe.

Napomena: označavanje boca bojom nije propisano međunarodnim propisima, već se boce označavaju različito u pojedinim zemljama.

4.15.6. Uskladištenje gasa u bocama na otvorenom prostoru

Uskladištenje boca i prenosnih rezervoara na otvorenom prostoru se vrši pod slijedećim uslovima:

Najmanja udaljenost skladišta boca i prenosnih rezervoara			
	Skladište do 2000 kg	Skladište od 2000 do 10000 kg	Skladište od 10000 do 30000 kg
Skladišnih rezervoara	7,5 m	15 m	20 m
Pogona za punjenje	7,5 m	7,5 m	15 m
Pretakališta	7,5 m	15 m	30 m
Granica susjednog zemljišta	15 m	15 m	30 m
Javnog puta	15 m	30 m	50 m
Bilo kojeg mogućeg izvora paljenja	15 m	30 m	50 m

Dozvoljava se skladištenje gasa kod distributera do 30000 kg.

Skladišta se ne smiju locirati u blizini javnih objekata, kao i prostoru na kojem postoji opasnost od poplava.

Po potrebi se prema javnom putu ili granici susjednog zemljišta mogu postaviti zaštitni zidovi.

Skladište mora biti ograđeno pletenom žičanom ogradom, visine dva metra, sa najmanje dva prolaza za vatrogasna vozila.

Boce se ne smiju postavljati neposredno uz ogradu, nego se ostavljaju unutar skladišta složene po grupama, sa slobodnim i označenim putevima unutar skladišta. Boce se ne smiju postavljati jedna na drugu, osim ako nisu skladištene u posebnim paletama.

Prazne boce se ne smiju skladištiti unutar ograde skladišta.

Električna instalacija (osvjetljenje) mora biti izvedena u sigurnosnoj izvedbi.

Prostor oko ograde skladišta u širini od 7,5 metara, mora biti posut tucanikom ili šljunkom i ne smije imati korova, trave ili rastinja.

Skladište mora biti obezbijeđeno aparatima za početno gašenje požara i natpisima koji upozoravaju na opasnosti i zabrane.

4.15.7. Uskladištavanje gasa u građevinskom objektu

U građevinskim objektima distributera, gas se uskladištava:

- u pogonima za punjenje boca i prenosnih rezervoara u količini do 3000 kg, ako se prostorija za skladištenje nalazi u zajedničkom objektu sa prostorijom za punjenje
- u posebno izgrađenom objektu do 10000 kg.

Građevinski objekti za uskladištenje gasa moraju biti locirani prema slijedećim uslovima:

Najmanja udaljenost od skladišta boca i prijenosnih rezervoara		
	Skladište do 3000 kg	Skladište preko 3000 kg
Skladišni rezervoari	7,5 m	15 m
Pogon za punjenje	7,5 m	10 m
Pretakalište	Izvan zaštitne zone pretakališta	
Granica susjednog zemljišta	10 m	20 m
Javnog puta	15 m	30 m
Bilo kojeg mogućeg izvora paljenja	15 m	30 m

Objekti se ne smiju postavljati pored javnih putova i na poroznim terenima. Objekat može imati najviše tri zatvorena zida, mora imati krov od laganog materijala i električne instalacije u sigurnosnoj izvedbi.

Boce se moraju držati vertikalno i moraju na prikladan način biti osigurane od pomicanja i prevrtanja.

Ako se u istom skladištu pune i prazne boce, prostorije moraju biti razdvojene zidom vatrootpornosti od dva sata.

Objekat se mora zaštititi vatrogasnim aparatima i hidrantskom mrežom i na njemu se moraju postaviti natpisi koji upozoravaju na opasnosti.

4.15.8. Korištenje gasa u domaćinstvu

U domaćinstvu se kao gas u bocama najčešće koristi tečni naftni gas, a to je smjesa propana i butana. Ova smjesa je bez mirisa, te joj se prilikom proizvodnje ili pakovanja dodaju komponente koje joj daju specifičan i prepoznatljiv miris. (tzv. postupak odorizacije gasa).

Gas se skladišti u bocama. Prema standardu postoji sedam tipova boca i to od: 1, 2, 5, 10, 15, 25 i 30 kg. Boce od 10 kg se najčešće koriste u domaćinstvu, a tipovi boca od 15, 25 i 30 kg u ugostiteljstvu, zanatstvu i manjim industrijskim pogonima.

Boce od 10 kg, koje se najviše koriste u domaćinstvu nemaju ugrađen sigurnosni ventil (imaju ga boce od 15, 25 i 30 kg). Var oko ventila za ispuštanje gasa tako je izveden da popušta na određenom pritisku prije ostalog materijala od kojeg je boca izrađena. Na taj način je udarni talas kod eventualne eksplozije usmjeren na gore.

U jednom stanu mogu se nalaziti najviše tri boce sa gasom, s tim da se u prostoriji gdje gas sagorijeva može nalaziti samo jedna boca.

Boca se od grijalica i peći mora udaljiti 150 cm, a od štednjaka 30 cm.

Između boce i potrošača se postavlja redukциони ventil, čiji je zadatak da snizi pritisak gasa. Postavlja se na bocu uz pomoć navoja, a za potrošač se vezuje armiranim gumenim ili plastičnim crijevom.

Opasnosti koje se mogu javljati u potrošnji gasa u domaćinstvu su najčešće usljed moguće eksplozije, zbog širenja gasa u prostorijama, do čega najčešće dolazi:

- zbog gašenja plamena,
- zbog ispuštanja velikih količina gasa, prilikom priključivanja ili skidanja boce sa instalacije,
- zbog nepravilnog priključivanja,
- zbog oštećenja na boci, instalaciji ili potrošaču.

Osnovna preventivna mjera u navedenim slučajevima je pravilno i pažljivo rukovanje svim instalacijama.

Pravilo koje mora da se poštuje kod korištenja gasa u domaćinstvu je da upaljeni plamenik ne treba ostavljati bez nadzora. Plamenik koji se koristi u domaćinstvu mora da ima automatski ventil, koji zatvara protok gasa u slučaju gašenja plamena.

Kod postavljanja ili skidanja boce sa instalacije ventil na boci mora biti obavezno zatvoren. Nakon priključivanja boce, spojno mjesto treba kontrolisati premazivanjem sapunicom. Sve instalacije, naročito spojna mjesta, treba što češće kontrolisati, a crijeva za razvod gasa treba mijenjati jednom godišnje.

4.16. Prevoz zapaljivih tečnosti i gasova u drumskom saobraćaju

U motornom vozilu kojim se prevoze zapaljive tečnosti i gasovi, ne smiju se nalaziti druga lica osim vozača i pratioca, s tim što u motornom vozilu mora da se nalazi i suvozač, u slučajevima kada je to predviđeno "Evropskim sporazumom o međunarodnom prevozu opasne robe u drumskom saobraćaju". Vozač motornog vozila kojim se prevoze zapaljive tečnosti i gasovi, dužan je vozilom upravljati sa naročitom oprežnošću. Brzina kretanja motornog vozila, kojim se prevoze zapaljive tečnosti i gasovi ne smije preći 80% od najveće dozvoljene ili propisane brzine, a ni u kom slučaju brzina kretanja vozila ne smije biti veća od 80 km/h. Od trenutka prijema do trenutka predaje tovara sa zapaljivom tečnošću i gasom, vozač ne smije da se udaljava od vozila kojim se prevoze te materije. Ukoliko se u motornom vozilu, koje je pretrpjelo nezgodu ili udes, nalazi samo vozač, lice koje se zateklo na mjestu nezgode ili lice koje prvo naiđe na to mjesto dužno je o tome obavijestiti najbližu stanicu policije.

Motorno vozilo kojim se prevoze zapaljive tečnosti i gasovi mora biti obilježeno posebnim svjetlima i znacima i to:

- dva okrugla narandžasta svjetla, postavljena na gornjim uglovima prednje strane vozila,
- dva okrugla crvena svjetla, postavljena na gornjim uglovima zadnje strane vozila,
- dva znaka za označavanje vozila kojim se prevoze ove materije.

Znak za označavanje vozila kojim se prevoze zapaljive tečnosti i gasovi, sastoji se od table pravougaonog oblika, veličine 50x40 cm, presvučene reflektirajućom materijom narandžaste boje i oivičene crnom ivicom širine 5 cm. Znakovi se postavljaju na prednjoj i zadnjoj strani vozila.

Motorno vozilo kojim se prevoze zapaljive tečnosti i gasovi, treba da ima slijedeću opremu:

- vozački alat i dizalicu za vozilo,
- najmanje dva aparata za gašenje početnog požara,
- dvije ručne baterijske električne lampe,
- dva znaka kojim se označava motorno vozilo ostavljeno na kolovozu,
- dvije zastavice za označavanje vozila kojim se prevoze ove materije,
- dvije lopate i jedan pijuk,
- prijenosnu lampu koja se može uključiti na akumulator i koja je izrađena tako da ne može izazvati eksploziju ili požar.

Motorno vozilo se ne smije zaustavljati na kolovozu puta niti parkirati u naselju.

Vozač koji je zbog kvara na vozilu i iz drugih opravdanih razloga prinuđen da zaustavi vozilo, dužan je preduzeti sve mjere da zaustavljeno vozilo ne dovede u opasnost druga vozila i da o tome upozori ostale učesnike u saobraćaju.

4.17. Evropski sporazum o međunarodnom drumskom prevozu opasnih roba na cestama (ADR)

4.17.1. Podjela opasnih roba na klase

Evropskim sporazumom o međunarodnom drumskom prevozu opasnih roba (ADR), sve opasne robe (opasne materije i predmeti koji sadrže opasne materije) podijeljene su u osam klasa.

Klasa 1	Eksplozivne materije i predmeti
Klasa 2	Gasovi
Klasa 3	Zapaljive tečnosti
Klasa 4.1	Zapaljive čvrste materije
Klasa 4.2	Materije sklone spontanom zapaljenju
Klasa 4.3	Materije koje u dodiru sa vodom daju zapaljive gasove
Klasa 5.1	Oksidirajuće materije
Klasa 5.2	Organski peroksidi

Klasa 6.1	Otrovne materije
Klasa 6.2	Infektivne materije
Klasa 7	Radioaktivne materije
Klasa 8	Korozivne materije
Klasa 9	Ostale opasne materije i predmeti

Klasa 1 - Eksplozivne materije i predmeti

U ovu klasu spadaju čvrste i tečne materije koje su u mogućnosti hemiskom reakcijom proizvesti takvu temperaturu i pritisak i to takvom brzinom da to izaziva rušenje u okolini. Te materije su:

- brizantni eksplozivi,
- inicijalni eksplozivi,
- baruti,
- sredstva punjena eksplozivnim materijama i
- pirotehničke smješe

Klasa 2 - Gasovi

Gasovi su materije koje kod 50 °C imaju pritisak para veći od 300 kPa (3 bara) , ili su u potpunosti u gasovitom stanju kod 20 °C pri standardnom pritisku od 101,3 kPa.

Klasa 3 – Zapaljive tečnosti

U zapaljive tečnosti spadaju materije koje kod 50 °C nemaju veći pritisak para od 300 kPa (3 bara) i nisu kompletno u gasovitom stanju kod 20 °C i pri standardnom pritisku od 101,3 kPa, te nemaju plamište veće od 61 °C. U ovu klasu spadaju i zapaljive tečnosti i rastopljene čvrste materije sa plamištem većim od 61 °C koji se prevoze u zagrijanom stanju na temperaturama jednakim ili višim od njihovog plamišta.

Klasa 4.1 – Zapaljive čvrste materije

U ovu klasu se svrstavaju sljedeće čvrste materije:

- lako–zapaljive čvrste materije i predmeti koji se mogu zapaliti od letećih iskri ili trenja,
- samo–reaktivne materije koje su sposobne da se snažno egzotermno raspadaju proizvodeći prekomjernu temperaturu prilikom prevoza ili u dodiru sa nečistoćama,
- materije srodne samo–reaktivnim materijama, koje se od samo–reaktivnih razlikuju po temperaturi samo–ubrizgavajuće dekompozicije koja je veća od 75 °C i sposobne da se snažno egzotermno raspadaju i koje mogu, u sigurnoj ambalaži, zadovoljiti kriterijume za eksplozivne materije klase 1,
- eksplozivi koji su namočeni takvom količinom vode ili alkohola ili koji sadrže takvu količinu plastifikatora ili inertnog sredstva da su njihova eksplozivna svojstva neutralizovana.

Klasa 4.2 – Materije sklone spontanom zapaljenju

U ovu klasu spadaju sljedeće materije:

- materije, uključujući smjese i otopine, koje se čak i u malim količinama zapale u dodiru sa vazduhom unutar pet minuta. Nazivaju se materijama sposobnim za spontano zapaljenje (piroforne materije);
- materije i predmeti, uključujući smjese i otopine, koje su sposobne da se u dodiru sa vazduhom bez dodavanja bilo kakve toplote. Ove materije se mogu zapaliti samo kada su u velikim količinama (kilogrami) i nakon dužeg vremenskog perioda (sati ili dani). One se nazivaju samo–zagrijavajućim materijama.

Klasa 4.3 – Materije koje u dodiru sa vodom daju zapaljive gasove

U ovu klasu spadaju materije i predmeti koji u reakciji sa vodom daju zapaljive gasove sposobne da stvaraju eksplozivnu smjesu sa vazduhom.

Klasa 5.1 – Oksidirajuće materije

U ovu klasu spadaju materije koje same po sebi nisu nužno zapaljive, ali mogu ispuštanjem kiseonika pomoći ili izazvati zapaljenje ostalog materijala.

Klasa 5.2 – Organski peroksidi

Organski peroksidi su termički nestabilne materije. Mogu se egzotermno samoubrzavajućom reakcijom razgrađivati kod normalne ili povišene temperature. Razgradnja može biti inicirana toplotom, kontaktom sa nečistoćama, trenjem ili udarom. Brzina razgradnje povećava se sa temperaturom. Pri razgradnji mogu se pojaviti štetni i zapaljivi gasovi ili pare. Neki organski peroksidi mogu se razgrađivati i eksplozivno, a naročito ako su zatvoreni. Mnogi organski peroksidi burno gore.

Klasa 6.1 – Otrovne materije

Otrovne materije su materije za koje je poznato iz iskustva ili promatranjem koja su proizišla iz eksperimenata na životinjama da su u relativno malim količinama u mogućnosti jednokratnim uzimanjem ili u kratkom vremenu trajanja izazvati oštećenje ljudskog zdravlja ili smrt nakon udisanja, gutanja ili apsorpcijom kroz kožu.

Klasa 6.2 – Infektivne materije

Infektivne materije su materije za koje se zna ili se opravdano očekuje da sadrže patogene. Patogeni se definišu kao mikroorganizmi (bakterije, virusi, riketi, paraziti i gljivice) ili rekombinacija mikroorganizama (hibridi ili mutanti),

Klasa 7 – Radioaktivne materije

U ovu klasu spadaju materije koje imaju specifičnu aktivnost veću od 70 kBq/kg i predmeti koji sadrže takve materije.

Klasa 8 – Korozivne materije

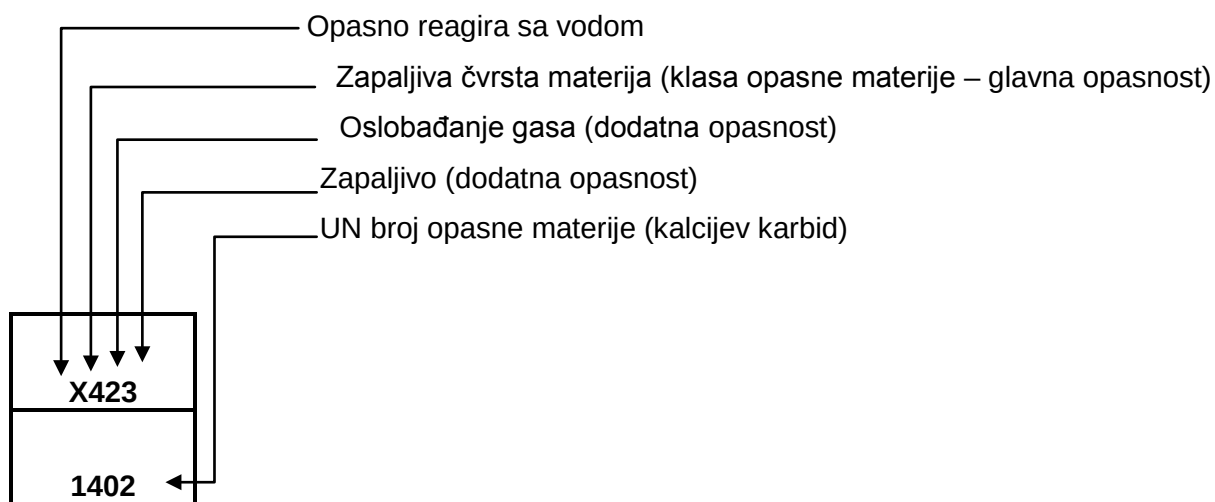
Korozivne materije su materije koje hemiskom reakcijom mogu oštetiti epitelno tkivo kože ili sluznicu i materije koje u slučaju izlivanja mogu oštetiti ili razoriti ostale materije ili transportna sredstva, te mogu izazvati ostale opasnosti.

Klasa 9 – Ostale opasne materije i predmeti

U ovu klasu spadaju ostale opasne materije i predmeti koji tokom prevoza predstavljaju opasnost koja nije opisana u predhodnim klasama opasnih materija.

4.17.2. Označavanje vozila pločama opasnosti

Vozila kojima se prevoze opasne materije označavaju se pravougaonim pločama dimenzija 40x30 centimetara. Ploča je narančaste boje, obrubljena crnim rubom debljine 15 milimetara, a podijeljena je vodoravno crnom crtom debljine 15 milimetara. Visina brojeva na ploči je 100 milimetara i širina 15 milimetara. U gornjem dijelu ploče nalaze se najmanje dva, a najviše tri broja koji označavaju identifikaciski broj opasnosti (Kemlerov broj). Ispred brojeva može se nalaziti još i slovo „X“. U donjem dijelu ploče nalazi se identifikaciski broj opasne materije (četiri znamenke) odnosno UN broj. To je broj pod kojim se opasna materija vodi u registru opasnih materija pri komisiji u Ujedinjenim narodima.

Vrste opasnosti iskazuju se identifikaciskim brojevima opasnosti. Prvi broj označava opasnu materiju, odnosno glavnu opasnost. Drugi i treći broj označavaju dodatnu opasnost, i to:

- 0 – bez posebnog značaja
- 1 – opasnost od eksplozije
- 2 – oslobađanje gasova zbog pritiska ili hemiske reakcije,
- 3 – zapaljivost tečnosti (para) ili gasova ili samozagrijavanje tečnosti,
- 4 – zapaljivost čvrstih materija ili njihovo samozagrijavanje,
- 5 – oksidirajući učinak (pojačavanje požara),
- 6 – otrovnost,
- 7 – radioaktivnost,
- 8 – korozivnost
- 9 – opasnost od spontane snažne reakcije.

Dvostruki brojevi ukazuju na pojačani intenzitet pojedinačne opasnosti. Kada se vrsta opasnosti može označiti samo jednim brojem, iza nje slijedi nula. Slovo „X“ ispred identifikaciskog broja opasnosti označava da opasna materija u dodiru sa vodom opasno reagira.

Identifikaciski brojevi opasnosti imaju slijedeća značenja:

- 20 inertan gas
- 22 pothlađen gas

23	zapaljiv gas
25	oksidirajući gas (pojačava požar)
263	otrovan gas, zapaljiv
30	zapaljiva tečnost
33	lako zapaljiva tečnost
38	zapaljiva tečnost, korozivna
368	zapaljiva tečnost, otrovna, korozivna
x323	zapaljiva tečnost koja opasno reagira sa vodom stvarajući zapaljive gasove
40	zapaljiva čvrsta materija ili samo–zagrijavajuća materija ili samo–reaktivna materija
44	zapaljiva čvrsta materija, u rastaljenom stanju na povišenoj temperaturi
46	zapaljiva ili samo–zagrijavajuća čvrsta materija, otrovna
423	čvrsta materija koja u reakciji sa vodom stvara zapaljive gasove
X482	čvrsta materija koja opasno reagira sa vodom stvarajući korozivne gasove
50	oksidirajuće materije
55	jako oksidirajuće materije
58	oksidirajuće materije, korozivne
568	oksidirajuće materije, otrovne, korozivne
539	zapaljivi organski peroksidi
60	otrovna ili slabo otrovna materija
66	jako otrovna materija
63	otrovna materija, zapaljiva
638	otrovna materija, zapaljiva, korozivna
663	jako otrovna materija, zapaljiva
70	radioaktivni materijali
72	radioaktivni gasovi
73	radioaktivne tečnosti, zapaljive
75	radioaktivni materijali, oksidirajući
723	radioaktivni gasovi, zapaljivi
80	korozivne ili slabo korozivne materije
88	jako korozivne materije
86	korozivne i slabo korozivne materije, otrovne
883	jako korozivne materije, zapaljive
X88	jako korozivne materije, koje opasno reagiraju sa vodom
90	materije koje zagađuju okoliš, ostale opasne materije
99	ostale opasne materije koje se prevoze na povišenoj temperaturi

4.17.3. Listice opasnosti

Listice opasnosti predviđene su za označavanje opasnih materija od klase 1 do klase 9. Listice opasnosti imaju oblik romba. Kada se postavljaju na ambalažu imaju dimenzije 100x100 milimetara, a kada se postavljaju na vozila dimenzije su mu 250x250 milimetara.

ZAKON
O ZAŠTITI OD POŽARA I VATROGASTVU
(„Službene novine Federacije BiH“, br. 64/09)

I - OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim zakonom uređuje se organizacija i funkcioniranje zaštite od požara i vatrogastva, planiranje i provođenje mjera zaštite od požara, organizacija i funkcioniranje vatrogastva i gašenje požara (vatrogasne intervencije), stručno osposobljavanje i usavršavanje zaposlenih lica i vatrogasaca, finansiranje i druga pitanja od značaja za organizaciju i funkcioniranje zaštite od požara i vatrogastva u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija).

Član 2.

Pojmovi koji se koriste u ovom zakonu imaju slijedeća značenja:

- 1) **Sagorijevanje** (gorenje) je fizičko - hemijski proces spajanja zapaljive materije i oksidatora pri čemu se oslobađa toplota, emituje dim i gasovi sagorijevanja popraćeni plamenom ili vidljivom svjetlošću;
- 2) **Vatra** je kontrolirano samoodrživo sagorijevanje koje je namjerno izazvano da bi se stvorili korisni efekti, čije je širenje u prostoru i vremenu kontrolirano;
- 3) **Požar** je nekontrolirano, samoodrživo sagorijevanje koje se nekontrolirano širi u prostoru i vremenu;
- 4) **Eksplozija** je iznenadna ekspanzija gasa koja može proizaći iz brze reakcije oksidacije ili raspada, sa ili bez porasta temperature i koja može dovesti do pojave požara;
- 5) **Zapaljive materije** su čvrste, tečne i gasovite materije koje se pale pod dejstvom izvora paljenja;
- 6) **Eksplozivne materije** predstavljaju gasovite, tečne i čvrste hemijske materije, jedinjenja ili smjese koje se pod uticajem određenog impulsa razlažu u veoma kratkom vremenskom intervalu, uz oslobađanje velike količine gasova i toplotne energije;
- 7) **Opasne materije** predstavljaju one materije koje u svim formama postojanja i svim uslovima korištenja svojim negativnim karakteristikama, kao što su: eksplozivnost, zapaljivost, korozivnost, otrovnost, radioaktivnost i dr., mogu biti uzročnik različitih štetnih dejstava i opasnosti po zdravlje ljudi, oštećenja ili uništenja materijalnih dobara uslijed razarajućeg, termičkog ili fiziološkog dejstva, te ugrožavanje radne i životne sredine;
- 8) **Požarna opasnost** je mogućnost ozlijede i/ili oštećenja kao posljedica požara;
- 9) **Požarna otpornost** je sposobnost objekta da ispuni, u definiranom periodu vremena zahtjeve otpornosti na požar i/ili integriteta i /ili termičke izolacije i/ili druge očekivane zahtjeve pri standardnom ispitivanju otpornosti na vatru;

- 10) **Rizik od požara** je proizvod vjerovatnoće pojave požara koja se može očekivati u datoj tehničkoj operaciji ili stanju i posljedice ili obima šteta koje se mogu očekivati u slučaju pojave požara;
- 11) **Požarna sigurnost** je sigurnost kojom se vjerovatnoća nastanka požara svodi na minimum;
- 12) **Požarni sektor** je zatvoreni prostor koji može biti podjeljen ili odijeljen od susjednih prostora unutar zgrade elementima konstrukcije koji imaju propisanu vatrootpornost;
- 13) **Požarno stepenište** je stepenište koje se koristi samo u slučaju opasnosti od požara za evakuaciju ili za gašenje požara;
- 14) **Sigurnosno stepenište** je stepenište u objektu odvojeno od unutrašnjih prostorija konstruktivnim elementima otpornosti prema vatri u trajanju od najmanje 60 minuta, oslobođeno svih gorivih materija i osigurano od zadimljavanja za vrijeme dok se ne završi evakuacija ljudi i gašenje požara;
- 15) **Evakuacija** je organizirano izmiještanje ljudi i materijalnih dobara sa ugroženog prostora na prostor siguran od požara;
- 16) **Put za evakuaciju** je siguran put za samospasavanje ljudi iz objekta do izlaza i izvan objekta ili kroz drugi siguran objekat;
- 17) **Građevina** obuhvata stambene i druge zgrade i objekte, te prostore koji su navedeni u članu 20. ovog zakona;
- 18) **Građevine za javnu upotrebu** su škole, obdaništa, studentski i đачki domovi, starački domovi, bolnice, hoteli, moteli, pansioni, tržišni centri, tržnice, pozorišta, kino dvorane, sportske, koncertne i druge dvorane, stadioni, sale za konferencije, muzeji, aerodromi, željezničke i autobuske stanice, objekti kulturno - istorijskog naslijeđa i drugi objekti;
- 19) **Mjere zaštite od požara** su sve organizacijske, tehnološke i tehničke mjere koje smanjuju rizik od požara i povećavaju požarnu sigurnost;
- 20) **Preventivne mjere zaštite od požara** su sve preventivne organizacijske, građevinske i tehničko-tehnološke mjere koje smanjuju mogućnost za nastanak požara, a pri njegovom nastanku omogućavaju sigurnu evakuaciju ljudi i imovine i sprečavaju njegovo širenje;
- 21) **Aktivne (represivne) mjere zaštite od požara** su tehničke mjere koje podrazumijevaju primjenu sistema aktivne zaštite od požara;
- 22) **Sistem aktivne zaštite od požara** obuhvata instalacije, uređaje i opremu za automatsko otkrivanje, dojavu i gašenje požara, odvođenje dima i toplote iz požara, detekciju eksplozivnih gasova, rezervno snabijevanje električnom energijom i drugo;
- 23) **Oprema, uređaji i druga sredstva za zaštitu od požara** su sva sredstva, uređaji i oprema koja se upotrebljavaju za sprečavanje i gašenje požara;
- 24) **Vlasnik imovine** je fizičko ili pravno lice, državni organ ili druga institucija sa zaštićenim najširim ovlaštenjem posjedovanja, korištenja i raspolaganja nekom stvari;
- 25) **Korisnik imovine** je fizičko ili pravno lice, državni organ ili druga institucija koji na osnovu ugovara koristi imovinu vlasnika sa preuzetom obavezom po pitanju zaštite od požara je;
- 26) Odgovorno lice za organiziranje zaštite od požara je:

- vlasnik, odnosno korisnik imovine kada se radi o privatnom vlasništvu,
- rukovodilac organa uprave, upravne organizacije i drugog državnog organa Federacije, kantona, grada i općine (u daljnjem tekstu: državni organi),
- direktor odnosno drugo odgovorno lice u privrednom društvu i drugom pravnom licu (u daljnjem tekstu: pravno lice), određeno općim aktom pravnog lica;

27) **Edukacija** je naučno zasnovani, planski i organizirani proces koji se izvodi pod rukovodstvom nastavnika (predavača), uz aktivno učešće polaznika nastave;

28) **Akcident** je nezgoda, nesreća, namjerno ili nenamjerno izazvana, od čijih posljedica može stradati veći broj ljudi, nastati materijalna šteta, štetne posljedice po okoliš i dr.;

29) **Promet zapaljivih, eksplozivnih i drugih opasnih materija i opasnih proizvoda** podrazumijeva nabavku, distribuciju, smještaj, prodaju i upotrebu u skladištima, priručnim skladištima i prodavnicama;

30) **Dispozicija građevine** obuhvata njenu unutrašnju strukturu;

31) **Zaposleno lice** podrazumijeva zaposlenike u pravnim licima i drugim institucijama, kao i državne službenike i namještenike u organima državne službe Federacije, kantona, općine i grada.

Član 3.

Zaštita od požara i vatrogastvo čine sastavni dio jedinstvenog sistema zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih nepogoda i drugih nesreća (u daljem tekstu: prirodne i druge nesreće) u Federaciji koji je uređen Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća ("Službene novine Federacije BiH", br. 39/03 i 22/06), pa se radi toga zaštita od požara i vatrogastvo organiziraju i funkcioniraju u okviru tog sistema, a vrši se na način predviđen ovim zakonom.

Član 4.

Zaštita od požara obuhvata skup mjera i radnji upravne, organizacijske, stručne, tehničke, obrazovne i propagandne prirode, koje se poduzimaju u cilju sprječavanja izbijanja i širenja požara, njegovog otkrivanja, te zaštite ljudi, biljnog i životinjskog svijeta, materijalnih, kulturnih, istorijskih i drugih dobara i okoliša (u daljnjem tekstu: materijalna dobra).

Zaštita od požara je djelatnost od posebnog interesa za Federaciju, kanton, grad i općinu, a ostvaruje se na način predviđen ovim zakonom, podzakonskim propisima donešenim na osnovu ovog zakona i međunarodnim tehničkim normativima i standardima koji važe u Bosni i Hercegovini, a koji se odnose na mjere zaštite od požara predviđene ovim zakonom.

Član 5.

Vatrogastvo obuhvata skup mjera i radnji upravne, organizacijske, stručne, kadrovske, tehničke, obrazovne i propagandne prirode, koje se poduzimaju u cilju gašenja požara i spašavanja ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom, te pružanje tehničke pomoći u akcidentnim situacijama.

Član 6.

Niko nema pravo da svojim materijalnim dobrima i svojim postupcima, neprovođenjem mjera zaštite od požara propisanih ovim zakonom i drugim propisima, dovodi u opasnost od požara tuđi život i zdravlje i materijalna dobra.

Svako fizičko lice ima pravo na zaštitu svog života i zdravlja od požara, koja se osigurava, u skladu sa ovim zakonom i drugim propisima.

Član 7.

Odredbe ovog zakona primjenjuju se i na tehnološke eksplozije koje nastaju kao posljedica upotrebe zapaljivih tečnosti, gasova, čvrstih-praškastih hemijskih materija (jedinjenja i smjesa), te ostalih gorivih materija koje sa zrakom mogu stvoriti eksplozivnu smjesu (u daljnjem tekstu: eksplozije).

Član 8.

Odredbe ovog zakona primjenjuju se na građevine i prostore organa i institucija Bosne i Hercegovine i Oružanih snaga Bosne i Hercegovine koji se nalaze na području Federacije, ako propisom Bosne i Hercegovine nije drugačije određeno.

Član 9.

U svrhu popularisanja vatrogasne djelatnosti i značajnijeg poduzimanja aktivnosti u provođenju preventivnih mjera zaštite od požara, ustanovljava se stalna tradicionalna manifestacija pod nazivom MJESECI ZAŠTITE OD POŽARA, koja se održava svake godine tokom maja i oktobra, a organiziraju je i provode vatrogasne jedinice, vatrogasna društva, vatrogasni savezi i organi uprave civilne zaštite u Federaciji, u skladu sa programom koji oni donose.

II - PRAVA I DUŽNOSTI ORGANA FEDERACIJE, KANTONA, OPĆINE I GRADA

1. Nadležnost organa Federacije

Član 10.

U okviru Programa razvoja zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća u Federaciji, koji donosi Parlament Federacije Bosne i Hercegovine na osnovu Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, utvrđuju se i pitanja koja se odnose na programiranje razvoja zaštite od požara i vatrogastva u Federaciji, kao sastavni dio tog programa.

Član 11.

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije), u oblasti zaštite od požara i vatrogastva:

- 1) utvrđuje procjenu ugroženosti od požara koja je od značaja za Federaciju, što se vrši u okviru procjene ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća u Federaciji;
- 2) utvrđuje pitanja za zaštitu od požara i vatrogastva koja se utvrđuju u Programu razvoja iz člana 10. ovog zakona;
- 3) razmatra stanje zaštite od požara i vatrogastva na području Federacije i utvrđuje odgovarajuće mjere za dogradnju i efikasno funkcioniranje vatrogastva;
- 4) planira potrebna finansijska sredstva u budžetu Federacije za finansiranje potreba zaštite od požara i vatrogastva iz nadležnosti Federacije;
- 5) vrši i druge poslove iz oblasti zaštite od požara i vatrogastva, u skladu sa ovim zakonom i drugim propisima.

Član 12.

Federalna ministarstva i drugi organi Federacije, u oblasti zaštite od požara i vatrogastva, u okviru svog djelokruga rada, organiziraju i provode zaštitu od požara radi zaštite ljudstva i materijalnih dobara koja koriste u svom radu.

Federalna ministarstva, pored poslova iz stava 1. ovog člana, vrše i slijedeće poslove zaštite od požara:

- 1) učestvuju u izradi procjene ugroženosti od požara iz člana 11. tačka 1) i programa razvoja zaštite od požara i vatrogastva iz tačke 2) tog člana, iz oblasti za koju su osnovani;
- 2) u okviru svoje redovne djelatnosti realiziraju zadatke u oblasti zaštite od požara koji su utvrđeni u dokumentima iz tačke 1) stav 2. ovog člana, koji se odnose na oblast za koju su osnovani;
- 3) vrše i druge poslove zaštite od požara i vatrogastva, u skladu sa ovim zakonom i drugim propisima.

Član 13.

Federalna uprava civilne zaštite, u oblasti zaštite od požara i vatrogastva, vrši slijedeće poslove:

- 1) provodi utvrđenu politiku i osigurava izvršenje ovog zakona i drugih federalnih propisa iz oblasti zaštite od požara i vatrogastva u pravnim licima, državnim organima i drugim institucijama u Federaciji;
- 2) izrađuje procjenu ugroženosti od požara i program razvoja zaštite od požara i vatrogastva u okviru Procjene ugroženosti, odnosno programa razvoja iz člana 11. stav 1. tač. 1) i 2) ovog zakona;
- 3) prati organizaciju i provođenje poslova zaštite od požara i vatrogastva u pravnim licima, državnim organima i drugim institucijama u Federaciji koji su ovim zakonom i drugim propisima stavljani u njenu nadležnost;
- 4) izvršava zadatke zaštite od požara i vatrogastva utvrđene u dokumentima iz tačke 2) ovog člana i ostvaruje saradnju sa federalnim ministarstvima u izvršavanju zadataka zaštite od požara iz njihove nadležnosti;
- 5) vrši inspekcijski nadzor zaštite od požara i vatrogastva, u skladu sa ovim zakonom;
- 6) ostvaruje odgovarajuću saradnju sa kantonalnim upravama civilne zaštite i službama civilne zaštite grada i općina u pitanjima zaštite od požara i vatrogastva koja su ovim zakonom stavljena u nadležnost kantona, grada i općine i tim organima pruža odgovarajuću stručnu i drugu pomoć, radi pravilnog i potpunog vršenja tih poslova;
- 7) učestvuje u akcijama zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara koji su ugroženi požarom ili eksplozijama;
- 8) podzima odgovarajuće mjere u oblasti organiziranja i provođenja stručne obuke i osposobljavanja zaposlenih lica u pravnim licima, državnim organima i drugim institucijama iz oblasti zaštite od požara, kao i pripadnika vatrogasnih jedinica i drugih lica za potrebe vatrogastva u Federaciji, u skladu sa ovim zakonom;
- 9) poduzima i predlaže odgovarajuće mjere na planiranju i nabavci tehničkih sredstava i vatrogasne opreme potrebne za vatrogastvo u Federaciji;

10) rješava po žalbama koje se izjave na rješenja organa uprave civilne zaštite kantona, općine i grada, koja su donešena na osnovu ovog zakona;

11) ostvaruje odgovarajuću saradnju u oblasti zaštite od požara i vatrogastva sa institucijama Bosne i Hercegovine nadležnim za oblast zaštite od požara u pitanjima koja su od zajedničkog interesa za Federaciju i Bosnu i Hercegovinu, sa nadležnim organom civilne zaštite Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, kao i sa susjednim i drugim državama u pitanjima zaštite od požara i vatrogastva koja su od zajedničkog interesa;

12) vrši i druge poslove zaštite od požara i vatrogastva, u skladu sa ovim zakonom i podzakonskim propisima donešenim na osnovu ovog zakona.

Za vršenje poslova iz stava 1. ovog člana u Federalnoj upravi civilne zaštite osniva se organizacijska jedinica za zaštitu od požara i vatrogastvo.

2. Nadležnost kantona

Član 14.

Kanton, u oblasti zaštite od požara i vatrogastva:

1) svojim propisom uređuje organizaciju i način funkcioniranja zaštite od požara i vatrogastvo na području kantona od značaja za kanton, u skladu sa ovim zakonom,

2) u okviru programa razvoja zaštite i spašavanja kantona, utvrđuje ciljeve, smjer i strategiju razvoja zaštite od požara i vatrogastva od značaja za kanton;

3) u okviru procjene ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća kantona, utvrđuje i procjenu ugroženosti od požara;

4) donosi plan zaštite od požara kantona i obezbjeđuje njegovu realizaciju;

5) organizira i provodi zaštitu od požara iz nadležnosti kantona, u skladu sa ovim zakonom i propisom iz tačke 1) stav 1. ovog člana;

6) organizira profesionalnu zajedničku vatrogasnu jedinicu za gašenje požara na području kantona i osigurava kadrovske, materijalne, tehničke i druge potrebe za efikasno funkcioniranje vatrogastva na području kantona i odgovoran je za funkcioniranje vatrogastva u općinama i gradu na području kantona, u skladu sa ovim zakonom i propisima kantona;

7) osigurava finansijska sredstva u budžetu kantona potrebna za zaštitu od požara i vatrogastvo;

8) vrši i druge poslove zaštite od požara i vatrogastva, u skladu sa ovim zakonom i propisima kantona.

Propisom kantona utvrđuje se nadležnost kantonalnih organa vlasti u izvršavanju poslova iz stava 1. ovog člana, kao i pitanja iz člana 165. ovog zakona.

Član 15.

Kantonalna uprava civilne zaštite, u oblasti zaštite od požara i vatrogastva, vrši slijedeće poslove:

1) poduzima odgovarajuće mjere i aktivnosti na organizovanju i provođenju zaštite od požara i vatrogastva na području kantona, u skladu sa ovim zakonom i propisom kantona iz člana 14. stav 1. tačka 1) ovog zakona;

- 2) izrađuje procjenu ugroženosti od požara od značaja za kanton, u okviru procjene ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća za područje kantona, uz učešće kantonalnih ministarstava;
- 3) u okviru programa razvoja zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća kantona, uređuje pitanja koja se odnose na razvoj zaštite od požara i vatrogastva od značaja za kanton;
- 4) izrađuje plan zaštite od požara kantona, u saradnji sa kantonalnim ministarstvima;
- 5) ostvaruje saradnju sa općinskim i gradskim službama civilne zaštite na području kantona u pitanjima od značaja za kanton i tim službama pruža stručnu i drugu pomoć u oblasti zaštite od požara i organiziranja profesionalnih vatrogasnih jedinica općine i grada;
- 6) organizira, priprema i provodi sve poslove koji se odnose na osnivanje zajedničke profesionalne vatrogasne jedinice kantona i poduzima mjere na njenoj popuni ljudstvom i planiranju i nabavci vatrogasne opreme, tehničkih i drugih sredstava neophodnih za rad i funkcioniranje te jedinice;
- 7) poduzima i predlaže mjere u oblasti organiziranja i provođenja stručne obuke i osposobljavanja pripadnika vatrogasne jedinice i drugih lica za potrebe vatrogastva, u skladu sa ovim zakonom i propisima kantona;
- 8) pruža stručnu i drugu pomoć dobrovoljnim vatrogasnim društvima formiranim na području kantona na njihovom osposobljavanju za vršenje poslova iz njihove nadležnosti od značaja za zaštitu od požara i vatrogastvo, i ostvaruje posebnu saradnju sa pravnim licima koja su formirala vatrogasne jedinice radi rješavanja pitanja od zajedničkog interesa za vatrogastvo;
- 9) vrši inspekcijski nadzor iz oblasti zaštite od požara i vatrogastva, u skladu s ovim zakonom;
- 10) ostvaruje odgovarajuću saradnju sa Federalnom upravom civilne zaštite, kao i sa kantonalnim upravama civilne zaštite susjednih kantona o pitanjima od zajedničkog interesa za zaštitu od požara i vatrogastvo;
- 11) vrši i druge poslove iz oblasti zaštite od požara i vatrogastva, u skladu sa ovim zakonom i poslove koji se propisom kantona stave u nadležnost uprave.

Za vršenje poslova iz stava 1. ovog člana u kantonalnoj upravi civilne zaštite osniva se organizacijska jedinica za zaštitu od požara i vatrogastvo.

3. Nadležnost općine, odnosno grada

Član 16.

Općina, odnosno grad, u oblasti zaštite od požara i vatrogastva:

- 1) svojim propisom uređuje organizaciju i funkcioniranje zaštite od požara i vatrogastva na području općine, odnosno grada, u skladu sa ovim zakonom i propisima kantona i osigurava provođenje te zaštite;
- 2) organizira i provodi zaštitu od požara iz nadležnosti općine, odnosno grada u skladu sa ovim zakonom i propisima općine odnosno grada;
- 3) organizira profesionalnu vatrogasnu jedinicu općine, odnosno grada za gašenje požara, te osigurava kadrovske, materijalne, tehničke i druge uslove koji su potrebni za uspješno i

efikasno funkcioniranje te jedinice, u skladu sa ovim zakonom i propisima općine, odnosno grada;

4) utvrđuje procjenu ugroženosti od požara, kao i program razvoja zaštite od požara i vatrogastva iz nadležnosti općine, odnosno grada u okviru procjene ugroženosti, odnosno programa razvoja zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća;

5) donosi plan zaštite od požara općine, odnosno grada i osigurava njegovo realiziranje;

6) planira i osigurava finansijska sredstva u budžetu općine, odnosno grada za potrebe zaštite od požara i vatrogastva;

7) vrši i druge poslove zaštite od požara i vatrogastva, u skladu sa ovim zakonom i propisima kantona.

Propisom iz stava 1. tačke 1) ovog člana utvrđuje se nadležnost općinskih, odnosno gradskih organa vlasti u izvršavanju poslova iz stava 1. ovog člana, kao i pitanja iz člana 165. ovog zakona od značaja za općinu i grad.

Član 17.

Općinska odnosno gradska služba civilne zaštite, u oblasti zaštite od požara i vatrogastva, vrši slijedeće poslove:

1) poduzima odgovarajuće mjere i aktivnosti na organizaciji i provođenju zaštite od požara i vatrogastva na području općine odnosno grada, u skladu sa ovim zakonom, propisima kantona i općine, odnosno grada;

2) obavlja stručne i druge poslove koji se odnose na organiziranje profesionalne vatrogasne jedinice općine i grada i predlaže i poduzima mjere na osiguranju kadrovskih, materijalnih, tehničkih i drugih uslova potrebnih za efikasan rad i funkcioniranje te jedinice i u tim pitanjima ostvaruje saradnju sa kantonalnom upravom civilne zaštite;

3) definira i predlaže pitanja koja se odnose na razvoj zaštite od požara i vatrogastva u okviru programa razvoja zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća općine, odnosno grada, a što se vrši u saradnji sa ostalim službama za upravu općine, odnosno grada;

4) izrađuje plan zaštite od požara općine, odnosno grada i osigurava njegovu realizaciju uz učešće službi za upravu općine, odnosno grada;

5) planira i osigurava provođenje obuke i stručno osposobljavanje i usavršavanje pripadnika vatrogasne jedinice iz stava 1. tačke 2) ovog člana i drugih lica koja se bave poslovima vatrogastva;

6) pruža stručnu i drugu pomoć dobrovoljnim vatrogasnim društvima radi uspješnog obavljanja poslova zaštite od požara i vatrogastva iz njihove nadležnosti od značaja za vatrogastvo, a posebne aktivnosti provodi kod onih vatrogasnih društava u kojima je osnovana dobrovoljna vatrogasna jedinica radi osposobljavanja te jedinice za efikasno učešće u gašenju požara;

7) ostvaruje saradnju sa pravnim licima u kojima su osnovane vatrogasne jedinice radi osposobljavanja tih jedinica za efikasno gašenje požara i mogućeg učešća tih jedinica na gašenju požara van objekata i prostora pravnog lica na području općine, odnosno grada;

8) ostvaruje saradnju sa službama civilne zaštite susjednih općina u pitanjima od zajedničkog interesa za zaštitu od požara i vatrogastvo;

9) vrši i druge poslove iz oblasti zaštite od požara i vatrogastva koji su ovim zakonom, kao i zakonom kantona i odlukama općinskog odnosno gradskog vijeća stavljeni u nadležnost službe civilne zaštite općine, odnosno grada.

Za vršenje poslova iz stava 1. ovog člana u općinskoj odnosno gradskoj službi civilne zaštite osniva se organizacijska jedinica za zaštitu od požara i vatrogastvo.

III - PROGRAMIRANJE RAZVOJA ZAŠTITE OD POŽARA I VATROGASTVA

Član 18.

Programiranje razvoja zaštite od požara i vatrogastva u Federaciji, u okviru programa iz člana 10. ovog zakona, obuhvata politiku i strategiju i akcione planove u okviru kojih se definira vizija, načela i opredjeljenja, ciljevi i područja razvoja za organiziranje i provođenje zaštite od požara i vatrogastva sa svim elementima potrebnim za njegovo usavršavanje i efikasno funkcioniranje od značaja za Federaciju za period od najmanje pet godina.

Na osnovu programa iz stava 1. ovog člana, Vlada Federacije, na prijedlog Federalne uprave civilne zaštite utvrđuje istraživačke i razvojne projekte, određuje izvršiocima i saradnike za izradu i ocjenu istraživačkih i razvojnih projekata u oblasti zaštite od požara i vatrogastva i određuje način finansiranja tih projekata.

Član 19.

Programiranje razvoja zaštite od požara i vatrogastva iz nadležnosti kantona, općine i grada vrši se u okviru programa razvoja zaštite i spašavanja kantona, grada i općine. To programiranje se vrši u skladu sa procjenom ugroženosti od požara područja kantona, općine i grada i drugih činjenica važnih za programiranje, na period od najmanje pet godina.

Sadržaj pitanja koja se odnose na programiranje razvoja zaštite od požara i vatrogastva iz stava 1. ovog člana i način njihove izrade i donošenja uređuju se propisom kantona, općine i grada analogno pitanjima iz člana 18. stav 1. ovog zakona, s tim da se prilagode stanju i potrebama kantona, općine i grada u oblasti zaštite od požara i vatrogastva.

Na osnovu programa iz stava 1. ovog člana, vlada kantona, općinski načelnik odnosno gradonačelnik donose godišnji plan aktivnosti na realizaciji zadataka utvrđenih za zaštitu od požara i vatrogastvo, što se određuje prema utvrđenim prioritetima.

IV - ORGANIZACIJA I FUNKCIONIRANJE, PLANIRANJE I PROVOĐENJE MJERA ZAŠTITE OD POŽARA

1. Organizacija i funkcioniranje zaštite od požara

Član 20.

Zaštita od požara se organizira i provodi u svim stambenim i drugim zgradama i objektima i na svim prostorima koji se smatraju građevinama prema članu 36. Zakona o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/06, 72/07 i 32/08) i Uredbi o tehničkim svojstvima koje građevine moraju zadovoljavati u pogledu sigurnosti te načina korištenja i održavanja građevina ("Službene novine Federacije BiH", br. 29/07 i 51/08) koji prema procjeni ugroženosti od požara mogu biti izloženi opasnostima od izbijanja i širenja požara. Te građevine i prostori su:

1) građevine trajno povezane sa tlom koje se sastoje od građevinskog sklopa ili od građevinskog sklopa i ugrađene opreme, kao i samostalna postrojenja trajno povezana sa tlom;

2) saobraćajne, vodoprivredne i energetske građevine i površine sa pripadajućim instalacijama, telekomunikacijske građevine i instalacije, građevine i instalacije komunalne infrastrukture;

3) proizvodne i druge privredne građevine i postrojenja, skladišta, sajmišta i slične građevine;

4) objekti na vodnim površinama (ribogojilišta, plutajuće platforme i sl.);

5) trgovi, javne površine, javne zelene površine, igrališta, sportske građevine, groblja, deponije otpadaka, javne pijace, skloništa i slične građevine.

Zaštita od požara se organizira i provodi i za šume, šumska i poljoprivredna zemljišta i ostale prirodne resurse.

Zaštitu od požara dužni su da organiziraju i provode pravna i fizička lica, državni organi Federacije, kantona, grada i općine i druge institucije koji su vlasnici ili korisnici građevina i prostora iz stava 1. i šuma, šumskog i poljoprivrednog zemljišta iz stava 2. ovog člana (u daljnjem tekstu: vlasnici ili korisnici građevina i prostora).

Zaštitu od požara dužni su da organiziraju i provode i građani u svojim stanovima i stambenim zgradama (kućama) i drugim objektima i prostorima koje koriste za svoje potrebe.

Svi objekti koji su priključeni na niskonaponsku mrežu u roku od tri godine od dana stupanja na snagu ovog zakona moraju biti zaštićeni osiguračima - sklopkama - nastavljacima ugrađenim na mjestu priključka na niskonaponsku mrežu, a koji zadovoljavaju uslove propisane normom BAS EN 60947-3. Osigurači - sklopke - nastavljači se mogu ugraditi i na mjestima grananja niskonaponske mreže, čiji će optimalan broj zavisno od konfiguracije mreže odrediti nadležna elektro distribucija.

Član 21.

Osnovni nosilac organiziranja i provođenja zaštite od požara su općina i grad, kao jedinice lokalne samouprave, i kanton koji je odgovoran za ta pitanja na području kantona, a jedinstveno funkcioniranje te zaštite na cijelom području Federacije osigurava Federacija, na način predviđen ovim zakonom.

Organizacija i funkcioniranje zaštite od požara u općini i gradu utvrđuje se u planu zaštite od požara općine odnosno grada, koji donosi općinsko, odnosno gradsko vijeće na prijedlog općinskog načelnika, odnosno gradonačelnika, a plan zaštite od požara kantona donosi skupština kantona, na prijedlog vlade kantona.

Plan zaštite iz stava 2. ovog člana izrađuje se na osnovu procjene ugroženosti od požara područja općine i grada, odnosno kantona i kadrovskim, materijalnim i drugim uslovima koji su od značaja za tu zaštitu, s tim da se za plan zaštite kantona u obzir uzimaju i potrebe utvrđene u procjenama ugroženosti od požara područja općina i grada sa područja kantona.

Član 22.

U planu zaštite od požara kantona, grada i općine, utvrđuje se naročito: organizacija zaštite od požara, organizacija i način upotrebe vatrogasnih jedinica, sistem javljanja i obavješćavanja, postupak u slučaju požara, tehnička oprema i sredstva potrebna za gašenje požara, način snabdijevanja vodom, putevi, prilazi i prolazi za gašenje požara, sadejstvo svih vatrogasnih jedinica koje postoje na području općine i grada, obaveze organa uprave kantona, odnosno općinskih i gradskih službi za upravu u izvršavanju predviđenih mjera zaštite od požara, rokovi za izvršenje predviđenih zadataka, druga pitanja koja se prema ovom zakonu uređuju planom zaštite od požara, te druge mjere i aktivnosti za uspješno

funkcioniranje i unapređivanje zaštite od požara i vatrogastvo i način vršenja nadzora na provođenju zadataka utvrđenih u tom planu. Sadržaj i način izrade tog plana vrši se prema propisu iz stava 4. ovog člana.

U cilju praćenja izvršenja plana zaštite od požara iz stava 1. ovog člana, općinsko, odnosno gradsko vijeće, a u kantonu - vlada kantona, svake godine do kraja februara razmatra i ocjenjuje njegovu realizaciju i vrši odgovarajuće izmjene sa novonastalim promjenama koje su važne za zaštitu od požara, kao što su urbanističke i građevinske promjene, kao i promjene namjene građevina i slično i utvrđuje mjere za njegovu potpunu realizaciju, a posebno mjere koje se odnose na osiguravanje neophodnih finansijskih sredstava za realizaciju planiranih zadataka.

Plan zaštite od požara za vlastite potrebe izrađuju i državni organi i druge institucije i pravna lica koji se odrede u planu zaštite od požara općine, odnosno grada ili kantona, što se vrši prema propisu iz člana 29. stav 2. ovog zakona, kojim su građevine tih organa i pravnih lica razvrstane u odgovarajuće kategorije ugroženosti od požara.

Vlada Federacije će u okviru propisa koji se odnosi na sadržaj i način izrade planova zaštite i spašavanja i metodologije za izradu procjene ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća koji se donose na osnovu Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, propisati i način izrade i sadržaj plana zaštite od požara iz st. 1. i 3. ovog člana, te procjene ugroženosti od požara. Izradu tih propisa vrši Federalna uprava civilne zaštite, u saradnji sa Federalnim ministarstvom unutrašnjih poslova, Federalnim ministarstvom prostornog uređenja, Federalnim ministarstvom okoliša i turizma, Federalnim ministarstvom poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Federalnim ministarstvom energije, rudarstva i industrije i Federalnim ministarstvom prometa i komunikacija.

Član 23.

Pravna i fizička lica, državni organi i druge institucije, dužni su izvršavati zadatke utvrđene u planu zaštite od požara iz člana 22. stav 1. ovog zakona, koji se na njih odnose.

Član 24.

Pravna lica, državni organi i druge institucije, dužni su svojim općim aktom, a u skladu sa vrstom djelatnosti koju obavljaju i procesom rada, urediti pitanja koja se odnose na organizaciju i funkcioniranje zaštite od požara u svojim objektima i prostorima, i to:

- 1) utvrditi način organiziranja i ostvarivanja zaštite od požara, u skladu sa ovim zakonom i podzakonskim propisima;
- 2) utvrditi mjere za provođenje i unapređenje zaštite od požara;
- 3) propisati način upoznavanja zaposlenih lica sa opasnostima od požara na radnom mjestu, prilikom prijema i raspoređivanja tih lica na radno mjesto, kao i prilikom premještanja sa jednog na drugo radno mjesto;
- 4) odrediti dužnosti i odgovornosti svih zaposlenih lica u provođenju propisanih mjera zaštite od požara;
- 5) urediti obavezu i način stručnog osposobljavanja zaposlenih lica, za provođenje mjera zaštite od požara na radnim mjestima, kao i izradu posebnih radnih uputstava za zaposlena lica koja su raspoređena na radna mjesta za koja se, zbog postojanja povećane opasnosti od požara, moraju predvidjeti posebne mjere zaštite od požara;
- 6) odrediti zaposleno lice koje će biti zaduženo da se stara o provođenju mjera zaštite od požara utvrđenih ovim općim aktom s tim da to lice bude posebno stručno osposobljeno za uspješno obavljanje poslova iz oblasti zaštite od požara;

- 7) utvrditi sadržaj i način donošenja svog plana zaštite od požara i način provođenja tog plana;
- 8) urediti način vršenja unutarnje kontrole provođenja predviđenih mjera zaštite od požara i način vođenja evidencije o provođenju propisanih mjera zaštite od požara;
- 9) odrediti mjesto i prostore u kojima mora biti zabrana proizvodnje, korištenje i prenošenje otvorene vatre;
- 10) utvrditi dužnosti i način ponašanja zaposlenih lica u slučaju pojave požara;
- 11) odrediti disciplinsku odgovornost za zaposlena lica zbog nepridržavanja propisanih mjera zaštite od požara.

Izuzetno, pravna lica sa većim izvorima opasnosti, umjesto lica iz tačke 6) stav 1. ovog člana, mogu formirati stručnu službu zaštite od požara i utvrditi nadležnost te službe, što se vrši u skladu sa propisom iz člana 22. stav 4. ovog zakona.

Pravna lica, državni organi i druge institucije, dužni su upoznati sva zaposlena lica sa općim aktom iz stava 1. ovog člana, te provoditi stručnu obuku i osposobljavanje za zaštitu od požara na način predviđen u članu 128. ovog zakona.

Član 25.

Vlasnik ili korisnik građevine i prostora i upravitelj stambenog objekta je odgovoran za zaštitu od požara u tim građevinama, odnosno objektima.

Vlasnik ili korisnik iz stava 1. ovog člana može ovlastiti pravno lice registrirano za obavljanje poslova iz oblasti zaštite od požara koje ima odgovarajuće stručne kadrove i opremu i sredstva za vršenje tih poslova, koje će za njihove potrebe provoditi mjere zaštite od požara, što se vrši zaključivanjem ugovora sa tim pravnim licima.

Za provođenje mjera zaštite od požara u višespratnim građevinama - stambenim objektima, može se ovlastiti upravitelj stambenog objekta, u skladu sa odgovarajućim propisom kantona.

Član 26.

Općinsko odnosno gradsko vijeće svojom odlukom uređuje organizaciju i rad dimnjačarske djelatnosti, rokove čišćenja dimnjaka, uslove za vršenje dimnjačarske službe, te druga pitanja od značaja za obavljanje dimnjačarske djelatnosti, te obavljanje nadzora nad radom dimnjačarske službe.

2. Planiranje i provođenje mjera zaštite od požara

(1) Opće mjere za zaštitu od požara

Član 27.

Opće mjere za zaštitu od požara, u smislu ovog zakona su:

- 1) izbor lokacije i dispozicija građevine, kao i izbor materijala, uređaja, instalacija i konstrukcija kojim će se spriječiti ili svesti na najmanju mjeru mogućnost izbijanja i širenja požara;
- 2) izgradnja prilaznih puteva i prolaza za vatrogasna vozila i tehniku;

- 3) izgradnja požarnih stepeništa i pomoćnih izlaza;
- 4) osiguranje potrebnih količina vode i drugih sredstava za gašenje požara;
- 5) organiziranje osmatračko - dojavne službe, izrada i održavanje protivpožarnih prosjeka i puteva, osiguranje opreme i sredstava za gašenje šumskih požara, te druge mjere zaštite od požara na otvorenom prostoru;
- 6) zabrana upotrebe otvorene vatre i drugih izvora paljenja na mjestima i prostorima gdje bi zbog toga moglo doći do požara;
- 7) izbor i održavanje tehnoloških procesa i uređaja kojima se osigurava sigurnost protiv požara;
- 8) postavljanje uređaja za javljanje, gašenje i sprečavanje širenja požara, uređaja za mjerenje koncentracije zapaljivih i eksplozivnih gasova, para ili prašine u vazduhu i drugih uređaja za kontrolu sigurnog odvijanja tehnološkog procesa;
- 9) održavanje i kontrola ispravnosti uređaja i instalacija čija neispravnost može uticati na nastanak i širenje požara;
- 10) obuka svih zaposlenih lica i građana u praktičnoj upotrebi aparata za gašenje početnog požara, kao i drugih priručnih sredstava i opreme za gašenje požara.

Opće mjere iz stava 1. ovog člana dužni su provoditi svi vlasnici i korisnici građevina i prostora koje koriste u svom radu.

(2) Mjere zaštite od požara u oblasti prostornog planiranja

Član 28.

Organ uprave nadležan za poslove prostornog uređenja osigurati će da se pri izradi dokumenata prostornog uređenja i to: prostornog plana Federacije, prostornog plana područja posebnih obilježja Federacije, prostornog plana kantona, prostornog plana područja posebnih obilježja kantona, prostornog plana općine odnosno grada, urbanističkog plana, regulacionog plana i urbanističkog projekta, predvide prostorne i tehničke mjere zaštite od požara, a naročito:

- 1) uslove za efikasno spašavanje ljudi, životinja i materijalnih dobara;
- 2) potrebne razmake ili protivpožarnu udaljenost između objekata;
- 3) saobraćajne i manipulativne površine za interventna vozila;
- 4) izvode za dovoljno snabdijevanje vodom za gašenje požara;
- 5) primjenu odgovarajućih materijala koji ne mogu biti uzročnici nastanka i prenosa požara.

Uz dokumente iz stava 1. ovog člana izrađuje se elaborat zaštite od požara, u kojem se razrađuju mjere iz stava 1. ovog člana.

(3) Razvrstavanje građevina u odgovarajuće kategorije ugroženosti od požara

Član 29.

Radi utvrđivanja odgovarajuće organizacije zaštite od požara i provođenja mjera zaštite od požara, sve se građevine razvrstavaju u odgovarajuće kategorije ugroženosti od požara u zavisnosti od namjene građevine, zastupljenog tehničko-tehnološkog procesa, vrste i količine materijala koji se u njima proizvode, prerađuju, prodaju ili skladište, veličine i spratnosti građevine, lokacije građevine, te vrste materijala koji su upotrebljeni za izgradnju građevine.

Federalno ministarstvo prostornog uređenja, u saradnji sa Federalnom upravom civilne zaštite, određuje kategorije i propisuje uslove, osnove i kriterije za razvrstavanje građevina iz stava 1. ovog člana u odgovarajuće kategorije ugroženosti od požara.

(4) Sadržaj projektne dokumentacije

Član 30.

Vrsta i obim mjera za zaštitu od požara za svaku građevinu definišu se u glavnom projektu.

Pravna lica registrovana i fizička lica ovlaštena za projektovanje građevina dužna su mjere zaštite od požara, predviđene u glavnom projektu prikazati tako da se na osnovu grafičkih prikaza, proračuna i tekstualnih objašnjenja može ocijeniti funkcionalnost i efikasnost predviđenih mjera zaštite od požara.

Pravna lica iz stava 2. ovog člana koja su izradila glavni projekat dužna su ga provjeriti na način utvrđen u propisu iz člana 160. stav 1. tačka 1) ovog zakona i nakon provjere izdati potvrdu kojom se potvrđuje da su mjere zaštite od požara primjenjene u glavnom projektu izrađene u skladu sa ovim zakonom, uslovima uređenja prostora, tehničkim normativima i standardima.

Obaveza kontrole iz stava 3. ovog člana odnosi se i na glavni projekat koji su izradila fizička lica ili koja su učestvovala u izradi glavnog projekta, s tim da kontrolu njihovih projekata i izdavanje potvrde obavlja pravno lice registrirano i ovlašteno za te poslove.

Član 31.

Pri projektovanju građevina u kojima se proizvode ili uskladištavaju eksplozivne materije, zapaljive tečnosti i gasovi, kao i privrednih i industrijskih građevina u kojima se ugrađuju postrojenja, uređaji i instalacije sa korištenjem zapaljive tečnosti ili gasova, te građevina za kolektivno stanovanje (izuzev građevina individualnog stanovanja), industrijskih građevina i građevina za javnu upotrebu, obavezno se izrađuje elaborat zaštite od požara (u daljnjem tekstu: elaborat), koji je sastavni dio projektne dokumentacije.

Elaborat minimalno sadrži:

- 1) procjenu ugroženosti od požara s obzirom na dispoziciju i namjenu građevine, građevinske i tehničko - tehnološke karakteristike;
- 2) izbor tehničkih rješenja, tehnoloških, elektro, mašinskih, građevinskih i drugih mjera u funkciji zaštite od požara;
- 3) izbor mjera, tehničkih rješenja i građevinskih materijala u funkciji evakuacije i spašavanja ljudi i materijalnih dobara sa opisom i uputstvima za postupak evakuacije;
- 4) izbor tehničke opreme i sredstava za gašenje požara, kao i drugih mjera u funkciji gašenja požara (putevi, prolazi, prilazi, snabdijevanje vodom i sl.);

5) opis organizacije posla i potrebna uputstva u vezi sa primijenjenim mjerama zaštite od požara;

6) grafičke prikaze primijenjenih mjera zaštite od požara;

7) popis primijenjenih propisa, standarda i normativa, odnosno priznatih i dokumentiranih pravila tehničke prakse u inostranstvu koji nisu regulirani domaćim propisima, a koje je prihvatila Bosna i Hercegovina.

Elaborat mogu raditi pravna lica koja su registrirana za tu djelatnost, i koja ispunjavaju uslove za projektovanje koji su utvrđeni u Zakonu o prostornom planiranju, koji je naveden u članu 20. stav 1. ovog zakona.

Član 32.

Pri projektovanju i gradnji građevina i ugradnji priključaka, opreme, uređaja i postrojenja, kao i njihovoj proizvodnji, moraju se predvidjeti i primijeniti mjere zaštite od požara koje će omogućiti:

- 1) smanjenje mogućnosti nastanka požara;
- 2) pravovremeno otkrivanje i obavješćavanje o požaru;
- 3) efikasno spašavanje ljudi, životinja i materijalnih dobara (u građevini i izvan građevine);
- 4) ograničavanje širenja vatre i dima;
- 5) efikasno gašenje požara;
- 6) osiguranje saobraćajnih i manipulativnih površina za interventna vozila.

Izvođač radova na građevini u izgradnji dužan je prije početka građenja sačiniti elaborat zaštite od požara na gradilištu i pribaviti saglasnost nadležne inspekcije za zaštitu od požara, te osigurati dovoljno sredstava i opreme za gašenje požara.

Član 33.

Pri projektovanju stambenih građevina sa četiri ili više nadzemnih etaža, industrijskih građevina, energetske objekata i građevina za javnu upotrebu (bolnice, hoteli, sportske i druge dvorane, robne kuće, škole, saobraćajne stanice, aerodromi i drugi slični objekti) obavezno se, pored komunikacionog, projektuje i požarno stepenište.

Požarno stepenište se određuje na osnovu odgovarajućih standarda iz člana 31. stav 2. tačka 7) ovog zakona i analize požarnog opterećenja, načina širenja požara, rizika od požara i materijalne vrijednosti građevine ili njenog dijela.

Član 34.

Električne, ventilacione, gasne, naftovodne, toplovodne, gromobranske i druge instalacije i uređaji, kao i dimovodi, moraju se projektovati, postaviti odnosno izvoditi, koristiti i održavati prema propisima o tehničkim normativima i standardima koji se odnose na ta pitanja, kao i uputstvima proizvođača o čemu mora postojati dokumentacija.

Instalacije i uređaji iz stava 1. ovog člana, kao i dimovodi i ložišta mogu se upotrebljavati samo ako su ispravni i ako su pravilno postavljeni, što se utvrđuje atestom o ispravnosti instalacija.

Član 35.

Instalacije, uređaji i postrojenja iz člana 34. ovog zakona, moraju se projektovati, izrađivati, postavljati, koristiti i održavati tako da opasnosti od požara ili eksplozije budu svedeni na najmanju moguću mjeru dosljednom i pravilnom primjenom odgovarajućih mjera propisanih zakonom, tehničkim normativima i standardima koji se odnose na ta pitanja, kao i uputstvima proizvođača.

Pod odgovarajućim mjerama iz stava 1. ovog člana, podrazumijevaju se mjere koje se direktno ili indirektno mogu dovesti u vezu sa zaštitom od požara i sprečavanje izazivanja ili širenja požara ili eksplozija, a što je u funkciji zaštite ljudi i materijalnih dobara.

(5) Izdavanje rješenja o odobrenju za građenje, odnosno odobrenja za upotrebu građevine

Član 36.

Radi dobijanja rješenja o odobrenju za građenje, investitor je dužan uz glavni projekat za građevine iz člana 31. stav 1. i člana 33. stav 1. ovog zakona, priložiti i stručnu ocjenu i mišljenje od ovlaštenog pravnog lica iz člana 37. ovog zakona, da su u tehničkoj dokumentaciji u potpunosti primijenjeni propisi, standardi i drugi normativi zaštite od požara, te da je osigurana funkcionalnost i efikasnost projektom predviđenih mjera zaštite od požara.

Stručnu ocjenu i mišljenje iz stava 1. ovog člana ne mogu davati pravna lica koja su učestvovala u izradi glavnog projekta.

Član 37.

Za davanje stručne ocjene i mišljenja iz člana 36. ovog zakona, može se ovlastiti pravno lice registrirano za djelatnost zaštite od požara koje ima u stalnom radnom odnosu odgovarajući broj lica različite struke sa visokom stručnom spremom, najmanje VII stepen, iz oblasti zaštite od požara, sigurnosti i tehničkih struka koje se određuju propisom iz člana 159. stav 1. tačka 1) ovog zakona i koja raspolažu odgovarajućim uređajima za ispitivanje izdržljivosti i otpornosti materijala i opreme za toplotu i vatru, kao i za ispitivanje funkcionalnosti uređaja, sprava i opreme za gašenje požara, a koja se bliže određuju u propisu iz člana 159. stav 1. tačka 1) ovog zakona.

Rješenje o ispunjavanju uslova iz stava 1. ovog člana, na zahtjev pravnog lica koje traži to odobrenje donosi organ uprave za prostorno uređenje nadležan za donošenje tog rješenja, uz pribavljeno mišljenje nadležnog organa uprave civilne zaštite. Rješenje se izdaje na način predviđen u propisu iz člana 159. stav 1. tačka 1) ovog zakona.

Član 38.

Organ uprave nadležan za izdavanje odobrenja za građenje, odnosno izgradnju ili rekonstrukciju i dogradnju i nadogradnju građevine neće izdati to odobrenje ukoliko glavni projekat ne sadrži elaborat zaštite od požara izrađen prema članu 31. ovog zakona.

U komisiju za tehnički pregled izgrađene ili rekonstruirane, dograđene ili nadograđene građevine, za poslove iz stava 3. ovog člana, imenuje se i jedan član iz nadležnog organa uprave civilne zaštite ili iz drugog organa ili pravnog lica koga predloži nadležni organ civilne zaštite, koji ispunjava uslove iz člana 37. stav 1. ovog zakona.

Odobrenje za upotrebu izgrađene ili rekonstruisane ili dograđene i nadograđene građevine može se izdati tek onda kada član komisije iz stava 2. ovog člana, utvrdi i dokumentira da su provedene i sve mjere zaštite od požara predviđene u elaboratu iz člana 31. stav 2. ovog zakona, kao i odgovarajuća pravila tehničke prakse, a posebno slijedeće:

- 1) primjenjeni građevinski materijali i elementi konstrukcije odgovarajućih požarnih karakteristika i vatrootpornosti koji su atestirani od strane ovlaštenih laboratorija;
- 2) osigurana podjela građevine u požarne sektore;
- 3) osigurane propisane karakteristike požarnih i sigurnosnih stepeništa i puteva evakuacije;
- 4) propisno obilježeni putevi evakuacije i izlazi prema požarnim i sigurnosnim stepeništima ili u siguran prostor;
- 5) osigurana funkcionalnost uređaja za odvođenje dima i toplote, protivpožarnih klapni, protivpožarnih vrata, hidrantske mreže, stabilnih instalacija za gašenje požara, uređaja /aparata za gašenje početnog požara, sistema za dojavu požara, sigurnosnog osvjetljenja (pomoćnog i paničnog) i druge predviđene mjere.

Zabranjeno je korištenje građevine bez upotrebne dozvole, ako su za tu građevinu predviđene mjere zaštite od požara iz stava 3. ovog člana.

(6) Održavanje i ispitivanje aparata za gašenje početnih požara

Član 39.

Korisnici aparata za gašenje početnih požara (u daljnjem tekstu: aparat) dužni su da osiguraju njihovo održavanje i ispitivanje ispravnosti i funkcionalnosti, u skladu sa propisima o tehničkim normativima i standardima koji se odnose na ta pitanja i uputstvom proizvođača, odnosno najmanje jednom u šest mjeseci ako takvo uputstvo ne postoji.

Održavanje i ispitivanje aparata iz stava 1. ovog člana mogu vršiti pravna lica koja su registrirana i ovlaštena za tu djelatnost, a neposredne poslove održavanja i ispitivanja mogu vršiti lica koja su položila stručni ispit iz stava 6. ovog člana i koja imaju odobrenje od proizvođača, s tim da se pod istim uslovima na obavljanju tih poslova mogu angažirati profesionalne i dobrovoljne vatrogasne jedinice.

O svakom izvršenom pregledu i ispitivanju sačinjava se zapisnik koji sadrži: datum ispitivanja, identifikacijske podatke aparata, ime i potpis lica koje je izvršilo ispitivanje i nedvosmisleni konstataciju o ispravnosti aparata i taj zapisnik se dostavlja vlasniku aparata.

Evidenciona kartica se može postaviti ili zalijepiti na aparat samo ako je ispitan i ispravan.

Aparat čija se posuda ili neki njen dio moraju ispitivati na pritisak smatra se neispravnim ako ispitivanje iz stava 2. ovog člana nije obavljeno u skladu sa propisom iz stava 6. ovog člana, a aparat za koji ne postoji evidencija o njegovoj ispravnosti smatra se neispravnim.

Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije, u saradnji sa Federalnom upravom civilne zaštite, propisat će uslove koje moraju ispunjavati pravna lica koja obavljaju kontrolu ispravnosti, servisiranje i održavanje aparata, kao i sadržaj i način polaganja stručnog ispita za lica koja lično (neposredno) obavljaju poslove ispitivanja, servisiranja i održavanja aparata iz stava 1. ovog člana.

(7) Proizvodnja i promet uređaja, opreme i sredstava namijenjenih za dojavu, gašenje i sprečavanje širenja požara

Član 40.

Proizvodnja i promet uređaja, opreme i sredstava namijenjenih za dojavu, gašenje i sprečavanje širenja požara, te drugih uređaja i instalacija u funkciji sprečavanja nastanka

požara i eksplozije obavljaju se u skladu sa posebnim propisima koji se odnose na ta pitanja.

U proizvodnji, postupcima i uslugama u kojima se koriste uređaji, oprema, sredstva i instalacije iz stava 1. ovog člana, za koje nisu doneseni standardi i propisi Bosne i Hercegovine, mogu se primjenjivati međunarodni standardi i propisi koji se odnose na ta pitanja, a koja je prihvatila Bosna i Hercegovina.

Za uređaje, opremu i sredstva za koje je posebnim propisima predviđeno odobravanje (certificiranje) prije stavljanja u promet, troškove certificiranja snosi proizvođač - ako se radi o domaćoj proizvodnji, odnosno uvoznik ili zastupnik firme iz inostranstva kad se radi o inostranoj proizvodnji.

Domaći proizvođač, uvoznik ili zastupnik firme iz inostranstva, kao i posrednik u prodaji uređaja, opreme i sredstava iz stava 1. ovog člana, ne smiju prodati krajnjem kupcu navedene uređaje, opremu i sredstva ukoliko nisu certificirani po proceduri predviđenoj posebnim propisima iz člana 51. stav 1. ovog zakona i ako nemaju uputstvo na jednom od službenih jezika u Federaciji.

(8) Upotreba, skladištenje i promet zapaljivih, eksplozivnih i drugih opasnih materija

Član 41.

Zapaljive, eksplozivne i druge opasne materije ne smiju se upotrebljavati i skladištiti na način koji nije u skladu sa propisanim tehničkim normativima i standardima i koji nije siguran po rukovaoca i okolinu, što je uređeno posebnim propisima iz te oblasti.

Prijevoz zapaljivih, eksplozivnih i drugih opasnih materija vrši se u skladu sa propisima kojima je uređena oblast prevoza opasnih materija.

(9) Prodaja zapaljivih, eksplozivnih i drugih opasnih materija

Član 42.

Proizvođač ili prodavac ne smije staviti u prodaju zapaljive, eksplozivne i druge opasne materije, ako nisu upakovane u propisanu ambalažu koja je označena odgovarajućim oznakama opasnosti i ako ne posjeduje propisanu dokumentaciju izdatu od strane proizvođača na jednom od službenih jezika u Federaciji, što se vrši u skladu sa propisima kojima je uređena ta materija.

(10) Zaštita od požara u saobraćaju

Član 43.

Pri prijevozu ljudi i životinja, kao i transportu roba u cestovnom, željezničkom, pomorskom, riječnom, jezerskom i avionskom saobraćaju i transportu cjevovodima, moraju se provoditi propisane mjere zaštite od požara.

(11) Zaštita od požara u šumama, na šumskom i poljoprivrednom zemljištu

Član 44.

Zaštita od požara u šumama, na šumskom i poljoprivrednom zemljištu organizira se i provodi u skladu sa propisima koji se odnose na šume, šumsko i poljoprivredno zemljište, s tim što se mora postupiti i prema odredbi člana 27. stav 1. tačka 5) ovog zakona.

Odgovornost za zaštitu od požara u šumama, na šumskom i poljoprivrednom zemljištu imaju sva pravna i fizička lica koja su vlasnici ili korisnici šuma, šumskog i poljoprivrednog zemljišta, kao i organi uprave Federacije, kantona, grada i općine koji su nadležni za šume i šumska zemljišta, te poljoprivredno zemljište.

Ako zaštita od požara u šumama, na šumskom i poljoprivrednom zemljištu nije uređena propisima iz stava 1. ovog člana, zaštita od požara se organizira i provodi u skladu sa ovim zakonom.

(12) Zaštita od požara prirodnog i kulturno - istorijskog naslijeđa

Član 45.

Zaštita od požara prirodnog i kulturno - istorijskog naslijeđa organizira se i provodi u skladu sa planom zaštite od požara koji su dužni da izrade i provode nadležni organi, pravna lica i druge institucije kojima su data na korištenje i upravljanje zaštićena područja prirode i kulturno - istorijskog naslijeđa, u skladu sa propisom iz člana 22. stav 4. ovog zakona.

Planovi iz stava 1. ovog člana ažuriraju se svake godine najkasnije do kraja februara tekuće godine.

(13) Vatrogasno dežurstvo

Član 46.

Vatrogasno dežurstvo se organizira i provodi u uslovima povećane požarne opasnosti, što se odnosi na slijedeće situacije:

- 1) na mjestima na kojima se privremeno skladište zapaljive tečnosti i gasovi u količini do 5 m³, što organizira vlasnik ili korisnik građevine;
- 2) na privremenim mjestima koja nisu za to predviđena, na kojima se izvode radovi zavarivanja, rezanja i lemljenja, upotrebom opreme, aparata i uređaja sa otvorenim plamenom i koji varniče, a koji mogu prouzrokovati nastajanje i širenje požara, što organizira izvođač tih radova;
- 3) za objekte i prostore u kojima se organiziraju sportske, privredne, zabavne, političke i druge manifestacije na kojima se očekuje veći broj posjetilaca, što organiziraju organizatori tih manifestacija;
- 4) na područjima na kojima se nalaze šume, šumsko ili poljoprivredno zemljište, koja su klasificirana u I i II stepen ugroženosti od požara, utvrđene u propisima iz te oblasti što organiziraju vlasnici ili korisnici tih prostora;
- 5) na prostorima i objektima koji se odnose na zaštićena područja prirode i kulturno - istorijskog naslijeđa, organizira državni organ, pravno lice i druga institucija kojima su dati na korištenje i upravljanje ti prostori i objekti.

Vatrogasno dežurstvo iz stava 1. ovog člana, mogu obavljati profesionalni i dobrovoljni vatrogasci ili druga lica osposobljena za tu zaštitu u skladu sa programom obuke iz člana 128. stav 6. ovog zakona.

Vlasnici ili korisnici objekata i prostora iz stava 1. ovog člana mogu organizirati to dežurstvo samostalno ili angažirati pravno lice ili agenciju koja se profesionalno bavi tim poslovima.

Za dežurstvo iz stava 1. tačka 3) ovog člana potrebno je sačiniti plan preventivnog osiguranja u kojem se određuje vatrogasno dežurstvo, odnosno broj dežurnih profesionalnih ili

dobrovoljnih vatrogasaca, potrebna oprema, uređaji i druga sredstva potrebna za zaštitu od požara i plan evakuacije. Za vrijeme trajanja sportske, privredne, zabavne, političke ili druge manifestacije, sva vrata na putevima evakuacije moraju biti otključana, a putevi evakuacije prohodni.

Za dežurstvo iz stava 1. tačka 4) ovog člana, organizira se osmatračko - dojavna služba, što se vrši u skladu sa posebnim propisom kojim je uređena ova materija, a dežurstvo iz stava 1. tačke 5) ovog člana organizira se kao stalno dežurstvo.

Vatrogasno dežurstvo mora trajati sve dok traje potreba zbog koje je dežurstvo i određeno.

(14) Ispravnost i funkcionalnost uređaja, opreme i sredstava za dojavu i gašenje požara

Član 47.

Vlasnik ili korisnik građevine mora prije početka upotrebe ugrađenog sistema aktivne zaštite od požara pribaviti potvrdu o ispravnosti i funkcionalnosti sistema, kao i vršiti njegovu stalnu tehničku kontrolu, u skladu sa ovim zakonom, tehničkim propisima i uputstvima proizvođača, koji se odnose na ta pitanja.

Nakon obavljenog ispitivanja ispravnosti i funkcionalnosti, pravno lice koje je izvršilo ispitivanje izdaje potvrdu o ispravnosti i funkcionalnosti, te kopiju potvrde dostavlja nadležnoj inspekciji zaštite od požara, koja o tome vodi evidenciju, s tim da ispitivanje ne može vršiti pravno lice koje je ugradilo sistem aktivne zaštite od požara.

Potvrdu iz stava 2. ovog člana izdaje pravno lice koje ispunjava uslove za ispitivanje ispravnosti i funkcionalnosti, s tim što je to lice dužno ispitivanje ispravnosti i funkcionalnosti vršiti prema propisima iz stava 1. ovog člana.

Obim i postupak provjere i ispitivanja, sadržaj potvrde o ispravnosti i funkcionalnosti ugrađenog sistema aktivne zaštite od požara, kao i uslove koje moraju ispunjavati pravna lica koja vrše te poslove, uređuju se propisom koji donosi Federalna uprava civilne zaštite, u saradnji sa Federalnim ministarstvom energije, rudarstva i industrije i Federalnim ministarstvom unutrašnjih poslova.

(15) Održavanje u ispravnom stanju i kontrola ispravnosti uređaja za dojavu i gašenje požara

Član 48.

Vlasnik ili korisnik građevine u kojoj je ugrađen sistem za dojavu i gašenje požara, uređaji za kontrolu i zaštitno djelovanje, uređaji za sprečavanje širenja požara, instalacije i uređaji izvedeni u protiveksplozijskoj zaštiti, dužan je osigurati njihovo redovno ispitivanje ispravnosti i funkcionalnosti prema ovom zakonu, tehničkim propisima i uputstvima proizvođača, koji se odnose na ta pitanja, a najmanje dva puta godišnje, o čemu mora voditi evidenciju i posjedovati dokumentaciju.

(16) Protočni kapacitet i pritisak vode u hidrantskoj mreži

Član 49.

Javno preduzeće ili drugo pravno lice koje upravlja vodovodnom i hidrantskom mrežom, dužno je pri izgradnji, rekonstrukciji i korištenju ovih mreža, osigurati propisani protočni kapacitet i pritisak vode u hidrantskoj odnosno vodovodnoj mreži za potrebe gašenja požara.

Javna preduzeća ili druga pravna lica dužna su stalno održavati u ispravnom stanju hidrantsku mrežu iz stava 1. ovog člana, o čemu vode odgovarajuću evidenciju i o tome izveštavaju nadležnu profesionalnu vatrogasnu jedinicu.

Vlasnici građevina i prostora i upravitelji stambenih objekata u kojima je po projektnoj dokumentaciji predviđena i ugrađena unutrašnja i vanjska hidrantska mreža dužni su je stalno održavati u ispravnom stanju, baš kao i vodovodnu mrežu u tim objektima i redovno vršiti kontrolu ispravnosti te mreže, o čemu vode odgovarajuću evidenciju.

(17) Održavanje instalacija

Član 50.

Vlasnici građevina i prostora i upravitelji stambenih objekata dužni su održavati u ispravnom stanju postrojenja, uređaje, električne, gasne, ventilacijske i druge instalacije, dimnjake i ložišta koji mogu prouzrokovati nastajanje i širenje požara, u skladu sa tehničkim normativima i uputstvima proizvođača, koji se odnose na ta pitanja o čemu moraju voditi evidenciju i posjedovati odgovarajuću dokumentaciju.

Ako se ne može utvrditi vlasnik iz stava 1. ovog člana, obaveze utvrđene u tom stavu, preuzima korisnik građevine, odnosno prostora.

(18) Certifikat o usklađenosti opreme, uređaja i drugih sredstava za zaštitu od požara s propisima i standardima

Član 51.

Oprema, uređaji i druga sredstva za zaštitu od požara prije stavljanja u promet moraju biti usklađena sa zahtjevima važećih propisa i standarda, što se dokazuje certifikatom o usklađenosti.

Izgled i način postavljanja certifikacionog znaka mora biti u skladu sa odgovarajućim propisima iz stava 1. ovog člana.

Ocjenjivanje usklađenosti opreme, uređaja i drugih sredstava za zaštitu od požara može obavljati organ za ocjenjivanje usklađenosti kojeg ovlasti Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, u skladu sa Zakonom o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanje usklađenosti ("Službeni glasnik BiH", broj 45/04).

Oprema, uređaji i druga sredstva za zaštitu od požara, koja ne ispunjavaju uslove iz st. 1. i 2. ovog člana, ne smiju se stavljati u promet i upotrebu.

(19) Osiguranje od požara

Član 52.

Osiguranje građevina od požara i eksplozija, koje vrše društva za osiguranje sastavni je dio sistema zaštite od požara.

Društva za osiguranje mogu vršiti osiguranje građevine pod uslovima da su na građevini primijenjene najmanje sve mjere zaštite od požara predviđene ovim zakonom.

Osiguranik požarnog rizika koji koristi građevine i prostore u kojima može nastati požar ili koji olakšavaju njegovo širenje i objekti sa posebno rizičnim požarnim opterećenjem, mora se osigurati od odgovornosti za štetu koju može nanijeti trećim licima, općini, gradu ili kantonu, odnosno Federaciji i bližim i daljnjim susjedima (odgovornost iz djelatnosti).

Član 53.

Radi otklanjanja uzroka zbog kojih može nastati požar ili koji olakšavaju njegovo širenje, društva za osiguranje dužna su pri utvrđivanju uslova osiguranja, odnosno zaključenja ugovora o osiguranju sa vlasnicima ili korisnicima građevine ili prostora, utvrditi stanje zaštite od požara u odnosu na propise i pravila tehničke prakse i na osnovu toga predvidjeti mjere kojima je svrha uklanjanje uzroka nastanka požara i smanjenje njihovih posljedica, ako su takve mjere potrebne, a u vremenu trajanja osiguranja kontrolirati njihovu provedbu i o tome voditi evidenciju.

Društvo za osiguranje može poslove utvrđivanja stanja zaštite od požara i planiranje potrebnih mjera zaštite od požara iz stava 1. ovog člana, povjeriti pravnom ili fizičkom licu specijaliziranom i registriranom za poslove zaštite od požara.

Društvo za osiguranje neće osigurati građevine i prostore osiguranika dok se ne otklone propusti i nedostaci koji za posljedicu mogu imati dovođenje u opasnost tuđi život i materijalna dobra od izbijanja požara.

(20) Informacioni sistem zaštite od požara

Član 54.

Organi uprave civilne zaštite Federacije, kantona, grada i općine, u okviru operativnih centara civilne zaštite, organiziraju funkcionalni dio informacionog sistema za zaštitu od požara i vatrogastvo.

Pravna lica, državni organi i druge institucije i građani dužni su operativnim centrima civilne zaštite dostavljati podatke o događajima koji se odnose na pojave požara i eksplozija, širenje požara, uzrocima nastanka požara, objektima i prostoru koji je ugrožen požarom, vatrogasnim jedinicama i drugim snagama angažiranim na gašenju požara, posljedicama koje su nastale i drugim podacima na području koje je ugroženo požarom ili eksplozijom.

Sadržaj baze podataka informacionog sistema iz oblasti zaštite od požara i vatrogastva, te načina dostavljanja, obrade i objavljivanja podataka iz stava 2. ovog člana, koji nisu obuhvaćeni podzakonskim propisom o tim centrima koji je donešen na osnovu Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, kao i način organiziranja dežurstva za potrebe profesionalnih vatrogasnih jedinica propisat će Federalna uprava civilne zaštite.

Pravna lica, državni organi i druge institucije dužni su voditi evidenciju o požarima i eksplozijama na svojim građevinama i materijalnim dobrima što se vrši prema propisu iz stava 3. ovog člana.

(21) Statistička istraživanja iz oblasti zaštite od požara i vatrogastva

Član 55.

Organi uprave civilne zaštite Federacije, kantona, općine i grada predlažu statistička istraživanja iz oblasti zaštite od požara i vatrogastva, za svoje područje.

V - ORGANIZACIJA I FUNKCIONIRANJE VATROGASTVA

1. Vatrogasna djelatnost

Član 56.

Vatrogastvo je obavezna javna služba čija je osnovna djelatnost zaštita i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od požara i čije trajno i neometano obavljanje osigurava Federacija, kanton, općina i grad, na način predviđen ovim zakonom.

Član 57.

Vatrogasna djelatnost je stručna i humanitarna djelatnost koja je u funkciji zaštite osnovnih ljudskih prava na život i materijalna dobra, pa stoga predstavlja poseban javni interes za Federaciju, kanton, općinu i grad.

Član 58.

Vatrogasna djelatnost obuhvata aktivnosti na gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom i eksplozijom, pružanju tehničke pomoći u nezgodama i opasnostima izazvanim prirodnim i drugim nesrećama, učešće u provođenju preventivnih mjera zaštite od požara i eksplozija, kao i obavljanju drugih poslova vezanih za zaštitu i gašenje požara i spašavanje ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom.

Vatrogasnu djelatnost obavljaju vatrogasne jedinice, vatrogasna društva i vatrogasni savezi, u skladu sa nadležnostima koje su utvrđene ovim zakonom i propisima kantona, općine, odnosno grada.

Član 59.

Osnovni nosilac organiziranja, pripremanja i provođenja vatrogasne djelatnosti u Federaciji su općina, grad i kanton, a Federacija osigurava jedinstveno i efikasno funkcioniranje te djelatnosti na području Federacije, što se ostvaruje na način predviđen ovim zakonom.

2. Vatrogasne snage

(1) Struktura vatrogasnih snaga

Član 60.

Struktura vatrogasnih snaga utvrđuje se u skladu sa procjenom ugroženosti od požara i kadrovskim, materijalnim i drugim uslovima kantona, općine i grada i određuje se prema zadacima iz stava 2. ovog člana.

Struktura vatrogasnih snaga iz člana 61. stav 1. ovog zakona, organizira se i raspoređuje na području Federacije na način da zadovolje slijedeće zadatke u zaštiti od požara:

- 1) potpunu pokrivenost cijelog područja Federacije;
- 2) zahtjeve specifičnih vatrogasnih intervencija u objektima stambene i industrijske izgradnje, kao i na prostorima i lokalitetima zaštićenog prirodnog i kulturno - historijskog naslijeđa;
- 3) gašenje šumskih i drugih požara na otvorenom prostoru;
- 4) potrebe vatrogasnih intervencija u cestovnom, željezničkom, pomorskom, riječnom, jezerskom i vazdušnom saobraćaju;
- 5) efikasnog spašavanja ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom ili eksplozijama;
- 6) potrebe vatrogasne intervencije na moru i priobalju (kopnu).

Član 61.

Osnovne snage za obavljanje vatrogasne djelatnosti na području Federacije su:

- 1) profesionalne vatrogasne jedinice, koje osniva kanton, općina i grad predstavljaju osnovne snage za vatrogastvo;
- 2) dobrovoljne vatrogasne jedinice koje osnivaju dobrovoljna vatrogasna društva i vatrogasne jedinice pravnih lica koje predstavljaju dopunske snage za vatrogastvo;
- 3) jedinice i povjerenici civilne zaštite, službe zaštite i spašavanja, organi uprave civilne zaštite, štabovi civilne zaštite i jedinica za zračni transport koju osniva Federacija, koje djeluju u toku izvođenja vatrogasne intervencije, a prema potrebi i u drugim situacijama;
- 4) operativni centri civilne zaštite općine, grada, kantona i Federacije osiguravaju komunikacijsko - informacijsku podršku štabovima civilne zaštite i drugim organima koji rukovode akcijama zaštite na području ugroženom od požara.

Profesionalnu vatrogasnu jedinicu čine vatrogasci koji se nalaze u radnom odnosu u organima uprave civilne zaštite iz čl. 13, 15. i 17. ovog zakona, u skladu sa ovim zakonom.

(2) Osnivanje profesionalnih vatrogasnih jedinica

Član 62.

Profesionalne vatrogasne jedinice su glavne snage u gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom koje obavezno osnivaju općine, grad i kanton, s tim da svaka općina i grad imaju vlastitu profesionalnu vatrogasnu jedinicu ili ispostavu zajedničke profesionalne vatrogasne jedinice kantona na svom području.

Osnivanje profesionalne vatrogasne jedinice, njena veličina i razmještaj na području, vrši se u skladu sa procjenom ugroženosti od požara područja općine, grada, odnosno kantona i njihovim kadrovskim, materijalnim i drugim uslovima i potrebama za efikasno funkcioniranje jedinice.

Osnivanje i razmještaj profesionalne vatrogasne jedinice prema stavu 2. ovog člana i njenih ispostava na području općine, grada i kantona vrši se tako da ta jedinica, odnosno ispostava može u svakom trenutku i u svim uslovima osigurati blagovremeno i efikasno gašenje požara na cijelom području općine, grada i kantona i spasiti ljude i materijalna dobra koja su ugrožena požarom ili eksplozijom.

Vatrogasne jedinice iz stava 1. ovog člana mogu se osnivati kao odjeljenje, vod, četa i brigada, što se određuje aktom o osnivanju jedinice.

Član 63.

Općina i grad, kao jedinice lokalne samouprave i kanton, imaju pravo i dužnost da osiguraju zaštitu života i zdravlja ljudi i materijalnih dobara od požara na svom području, što se ostvaruje osnivanjem profesionalnih vatrogasnih jedinica na jedan od načina predviđenih u ovoj odredbi. Te jedinice se mogu osnovati na slijedeći način:

- 1) kanton osniva profesionalnu vatrogasnu jedinicu onda kada se na osnovu procjene ugroženosti od požara područja kantona uvažavajući i pokazatelje iz procjena ugroženosti od požara općina i grada sa područja kantona procijeni da ti pokazatelji opredjeljuju njeno osnivanje s tim da se obavezno uzimaju u obzir i raspoloživi kadrovski, materijalni, finansijski i drugi uslovi kojima raspolaže kanton, općine i grad i da je racionalno i ekonomično osnovati zajedničku vatrogasnu jedinicu kantona. Na osnovu tako utvrđenih pokazatelja vlada kantona

i općinski načelnici, odnosno gradonačelnici sa područja kantona odlučuju o osnivanju zajedničke profesionalne vatrogasne jedinice na nivou kantona, za potrebe kantona i svih ili pojedinih općina i grada sa područja kantona koji učestvuju u osnivanju te jedinice;

2) općina odnosno grad koji na osnovu osnivanja zajedničke profesionalne vatrogasne jedinice na način predviđen u stavu 1. tačke 1) ovog člana, ne riješi pitanje vatrogasne jedinice za svoje potrebe, dužna je osnovati vlastitu profesionalnu vatrogasnu jedinicu. Tu jedinicu općina i grad mogu u cjelini osnovati samostalno, ili kao zajedničku jedinicu u sporazumu sa jednom ili više susjednih općina ili sa jednim ili više pravnih lica, sa područja općine odnosno grada, koja raspolazu odgovarajućim ljudskim i tehničkim sredstvima i opremom za gašenje požara koja se mogu koristiti za rad vatrogasne jedinice.

U osnivanju zajedničke profesionalne vatrogasne jedinice iz stava 1. tačke 1) ovog člana, mogu učestvovati sve ili pojedine općine i grad sa područja kantona, a naročito male i ekonomski nerazvijene općine koje nemaju uslova da osnuju svoju samostalnu profesionalnu vatrogasnu jedinicu. Inicijativu za osnivanje zajedničke jedinice mogu dati općinski načelnici i gradonačelnici ili vlada kantona.

Odgovornost za osnivanje profesionalne vatrogasne jedinice kantona, općine i grada, prema stavu 1. ovog člana, imaju vlada kantona, općinski načelnik, odnosno gradonačelnik, što se ostvaruje na način utvrđen u članu 64. stav 1. ovog zakona.

Član 64.

Pri odlučivanju o osnivanju profesionalne vatrogasne jedinice, njenoj veličini i potrebnim sredstvima i opremom za gašenje požara, općina i grad se opredjeljuju za onaj način osnivanja tih jedinica iz člana 63. ovog zakona, koji najbolje zadovoljava potrebe općine i grada utvrđene u njihovim procjenama ugroženosti od požara područja općine, odnosno grada, kao i njenim materijalnim, finansijskim, kadrovskim i drugim mogućnostima i koji može osigurati racionalno i efikasno gašenje požara na području cijele općine, odnosno grada.

O pitanjima iz stava 1. ovog člana odlučuju općinski načelnici, odnosno gradonačelnici i vlada kantona na prijedlog organa uprave civilne zaštite općine, grada, odnosno kantona.

Odluku o osnivanje vatrogasne jedinice općine odnosno grada donosi općinsko odnosno gradsko vijeće na prijedlog općinskog načelnika, odnosno gradonačelnika.

Član 65.

Zajednička profesionalna vatrogasna jedinica iz člana 63. stav 1. tačka 1) ovog zakona, osniva se sporazumom koji zaključuju vlada kantona i općinski načelnici odnosno gradonačelnici, koji učestvuju u osnivanju zajedničke jedinice.

U sporazumu iz stava 1. ovog člana utvrđuje se veličina vatrogasne jedinice, razmještaj ispostava te jedinice na način da u svakoj općini i gradu obavezno bude najmanje jedna ispostava te jedinice sa neophodnim brojem vatrogasaca čiji se broj određuje prema procjeni ugroženosti od požara općine odnosno grada, način popune jedinice ljudstvom, opremom i tehničkim sredstvima, način upotrebe jedinice u vatrogasnim intervencijama, komandovanje jedinicom, međusobne obaveze kantona i općina, odnosno grada, način finansiranja jedinice i sva druga pitanja važna za organizaciju i funkcioniranje zajedničke profesionalne vatrogasne jedinice kantona, općina i grada.

U sporazumu iz člana 63. stava 1. tačke 2) ovog zakona, koji se odnosi na osnivanje zajedničke profesionalne vatrogasne jedinice dvije ili više općina, odnosno općine i grada sa pravnim licima utvrđuje se veličina jedinice, njen razmještaj na području općine odnosno grada i pravnim licima, međusobne obaveze općine odnosno grada i pravnog lica, način popune jedinice ljudstvom, opremom i tehničkim sredstvima, način upotrebe jedinice u vatrogasnim intervencijama, komandovanje jedinicom, organizaciju informacijsko -

komunikacijske podrške i veze, način finansiranja jedinice i sva druga pitanja važna za organizaciju i funkcioniranje te zajedničke profesionalne vatrogasne jedinice na području općine, odnosno grada.

Sporazum iz stava 3. ovog člana zaključuju općinski načelnici općina koje osnivaju zajedničku jedinicu, odnosno općinski načelnik i gradonačelnik i nadležni organ pravnog lica, ako se jedinica osniva sa tim licem ili više pravnih lica.

Član 66.

U aktu o osnivanju vatrogasnih jedinica iz člana 63. ovog zakona, sjedište ispostava zajedničke profesionalne vatrogasne jedinice kantona na području općine i grada, kao i općinskih i gradskih profesionalnih vatrogasnih jedinica mora biti tako određeno da je svaka vatrogasna jedinica i njena ispostava u stanju početi sa gašenjem požara u svakom dijelu kantona, općine odnosno grada u što kraćem mogućem roku od trenutka dojava požara, s tim da se minimalni rok za izlazak na intervencije bliže utvrđuje u planu zaštite od požara kantona, općine i grada imajući u vidu udaljenost pojedinih mjesta od sjedišta jedinice, odnosno ispostave.

U cilju ostvarivanja roka za početak gašenja požara iz stava 1. ovog člana, popuna profesionalnih vatrogasnih jedinica općine, grada i kantona ljudstvom vrši se, po pravilu, na teritorijalnom principu.

Član 67.

Uloga Federacije u oblasti vatrogastva jeste u tome da koordinira i usmjerava aktivnosti općina, grada i kantona na organiziranju profesionalnih vatrogasnih jedinica i obavljanju vatrogasne djelatnosti na području svake općine, grada i kantona, u skladu sa ovim zakonom. Pri obavljanju te uloge Federacija polazi od procjene ugroženosti od požara područja Federacije i programa razvoja zaštite od požara i vatrogastva iz člana 10. ovog zakona i ostvarivanja zadataka iz čl. 60, 62. i 63. ovog zakona, te u tom cilju pruža odgovarajuću stručnu, finansijsku, materijalnu i drugu pomoć u rješavanju tih pitanja u općini, gradu i kantonu.

U akcijama gašenja požara na otvorenom prostoru na području Federacije angažuju se jedinice za zračni transport i gašenje požara na području Federacije što se vrši na način uređen propisom Vlade Federacije donešen na osnovu Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća.

(3) Poslovi profesionalne vatrogasne jedinice

Član 68.

Profesionalne vatrogasne jedinice vrše slijedeće operativne i druge poslove:

- 1) gase požar i spašavaju ljude i materijalna dobra ugrožena požarom i eksplozijom na otvorenom prostoru, šumske požare, požare na građevinama i materijalnim dobrima svih vlasnika i korisnika gdje se god požar pojavi;
- 2) pružaju tehničku pomoć u spašavanju ljudi u nezgodama izazvanim u saobraćaju (cestovni, željeznički, zračni, pomorski, jezerski i riječni), poplavama, spašavanju sa visina i drugim akcidentnim situacijama i nesrećama u kojima vatrogasna jedinica može pomoći u spašavanju ugroženih ljudi i materijalnih dobara;
- 3) učestvuju u provođenju određenih preventivnih mjera zaštite od požara i eksplozija koje se odrede u planu zaštite od požara općine, grada i kantona, a koje mogu provoditi profesionalne vatrogasne jedinice;

4) pružaju odgovarajuću pomoć u spašavanju ljudi i materijalnih dobara kod postojanja stanja prirodne i druge nesreće.

(4) Područje djelovanja i rada vatrogasne jedinice

Član 69.

Profesionalne vatrogasne jedinice koje osniva općina i grad, vatrogasnu djelatnost obavljaju na području općine i grada, a zajednička vatrogasna jedinica kantona djeluje na području kantona, dok vatrogasne jedinice pravnih lica iz člana 88. ovog zakona, djeluju u okviru građevina i prostora koje pripadaju pravnom licu.

Vatrogasne jedinice obavljaju vatrogasnu djelatnost prema pravilima struke, na području za koje su osnovane, bez obzira čiji su ljudski životi i materijalna dobra ugroženi požarom ili eksplozijom.

Svaka vatrogasna jedinica iz stava 1. ovog člana, obavezna je učestvovati u vatrogasnoj intervenciji i izvan područja svog djelovanja po naredbi nadležnog organa uprave civilne zaštite odnosno štaba civilne zaštite, što se vrši u uslovima utvrđenim u čl. 94. i 96. ovog zakona.

Član 70.

Rad profesionalne vatrogasne jedinice odvija se neprekidno u smjenama, koje se utvrđuju tako da ukupno radno vrijeme u toku godine u prosjeku ne bude duže od 40 sati sedmično, s tim da jedna smjena ne može trajati duže od 12 sati, što se utvrđuje aktom o rasporedu smjena.

Izuzetno, zbog specifičnosti poslova gašenja požara, rad smjene koja je na intervenciji može se produžiti i poslije 12 sati, ako je to neophodno za okončanje započete intervencije na gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara, o čemu odlučuje starješina vatrogasne jedinice koji rukovodi intervencijom.

U uslovima iz stava 2. ovog člana, starješina vatrogasne jedinice koji rukovodi vatrogasnom intervencijom, može narediti da na posao pozove potreban broj vatrogasaca svoje jedinice koji nisu u zatečenoj smjeni ili su odsutni iz nekog drugog razloga, osim bolovanja, ako ocijeni da je njihovo angažiranje neophodno radi efikasnog okončanja intervencije, a pozvani vatrogasci su se dužni odazvati tom pozivu.

(5) Veličina vatrogasnih jedinica i njihov raspored na terenu

Član 71.

Pri utvrđivanju broja vatrogasaca u svim vatrogasnim jedinicama iz člana 63. ovog zakona, mora se voditi računa da jedinica u svakoj smjeni koja je na dužnosti bude po svom brojčanom sastavu i tehničkoj i drugoj opremi tako formirana da bude sposobna za brzo i efikasno gašenje požara i spašavanje ljudi i materijalnih dobara koji su ugroženi požarom ili eksplozijom što se određuje zajedno sa elementima predviđenim u članu 66. stav 1. ovog zakona.

U planu zaštite od požara općine, grada i kantona utvrđuje se ukupan broj vatrogasaca koji je potreban u profesionalnim vatrogasnim jedinicama koje se osnivaju prema članu 63. ovog zakona, kao i minimalni broj vatrogasaca u ispostavama te jedinice na području općina, odnosno grada, što se određuje prema elementima iz člana 64. stav 1. ovog zakona, kao i požarnim opterećenjem.

Svaka vatrogasna jedinica kantona, općine i grada mora biti opremljena odgovarajućom vatrogasnom opremom, vozilima, tehničkim i drugim sredstvima koja su neophodna da bi jedinica mogla efikasno gasiti požar, što se utvrđuje materijalnom formacijom jedinice koja sadrži vrstu i količine opreme, tehničkih i drugih sredstava, a prema potrebama utvrđenim u planu zaštite od požara kantona, općina i grada.

U skladu sa podacima utvrđenim u planu iz stava 2. ovog člana, izrađuje se lična formacija zajedničke vatrogasne jedinice kantona, odnosno lična formacija vatrogasne jedinice općine i grada koja sadrži podatke o ukupnom broju vatrogasaca vatrogasne jedinice i njenih ispostava, ako jedinica ima ispostave.

Ličnu i materijalnu formaciju profesionalne vatrogasne jedinice općine, odnosno grada utvrđuje općinski načelnik, odnosno gradonačelnik na prijedlog službe civilne zaštite općine i grada, a zajedničke profesionalne vatrogasne jedinice kantona, vlada kantona u saradnji sa općinskim načelnicima i gradonačelnicima koji osnivaju tu jedinicu, na usaglašen prijedlog kantonalne uprave civilne zaštite.

Vatrogasna jedinica kantona, općine i grada dužna je vatrogasnu opremu, vozila, tehnička i druga sredstva stalno održavati u ispravnom stanju i pripravnosti u za to predviđenim objektima i održavanje vršiti prema uputstvima proizvođača, o čemu jedinica vodi posebnu evidenciju čiji sadržaj se utvrđuje u propisu iz člana 74. stav 2. ovog zakona.

(6) Dužnosti vatrogasca

Član 72.

Za vrijeme vršenja poslova iz nadležnosti vatrogasne jedinice, vatrogasci se moraju pridržavati pravila službe, a naročito ne smiju biti pod uticajem alkohola, opojnih droga ili omamljujućih lijekova, a za vrijeme dužnosti vatrogasci su dužni nositi vatrogasnu uniformu i propisanu ličnu zaštitnu opremu. Ako starješina vatrogasne jedinice ocijeni da je vatrogasac pod uticajem alkohola, opojnih droga ili omamljujućih lijekova, udaljuje ga sa posla i podnosi prijavu za pokretanje disciplinskog postupka.

Uniforma vatrogasca ne može se nositi u slučajevima kada se vatrogasac ne nalazi na poslu, odnosno službenom zadatku.

Član 73.

Profesionalni vatrogasci u vatrogasnim jedinicama dužni su nositi službenu iskaznicu (legitimaciju) za vrijeme vatrogasne intervencije i za vrijeme obavljanja službene dužnosti.

Oblik i sadržaj službene iskaznice vatrogasca propisuje Federalna uprava civilne zaštite.

Službenu iskaznicu vatrogascu izdaje starješina vatrogasne jedinice i o izdatim iskaznicama vodi se evidencija.

(7) Vođenje evidencije u vatrogasnim jedinicama

Član 74.

Vatrogasne jedinice iz člana 63. ovog zakona, dužne su voditi evidenciju o požarima i prirodnim i drugim nesrećama u kojima je jedinica učestvovala u gašenju požara i provodila druge aktivnosti na spašavanju ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarima i drugim opasnostima i nesrećama iz člana 68. ovog zakona, kao i radnom vremenu vatrogasaca iz člana 70. st. 2. i 3. ovog zakona.

Sadržaj i način vođenja evidencije iz stava 1. ovog člana propisuje Federalna uprava civilne zaštite.

3. Starješine vatrogasnih jedinica

Član 75.

Profesionalnom vatrogasnom jedinicom općine, grada i kantona, rukovodi starješina jedinice koji ispunjava uslove utvrđene u pravilniku o unutrašnjoj organizaciji organa uprave civilne zaštite općine, grada i kantona. Uslovi se utvrđuju prema propisima koji se odnose na utvrđivanje radnih mjesta državnih službenika i namještenika organa državne službe s tim da imaju VII stepen stručne spreme iz oblasti zaštite od požara i sigurnosti i tehničkih struka koje se utvrde u propisu iz člana 159. stav 1. tačka 1) ovog zakona i tri godine radnog iskustva u vatrogasnim jedinicama, bez obzira u kojoj stručnoj spremi, te položen ispit za rukovodioca akcije gašenja požara. U tom propisu utvrđuju se i nazivi funkcija starješina vatrogasnih jedinica.

Starješina vatrogasne jedinice ima zamjenika koji mora ispunjavati iste uslove u pogledu stručne spreme i druge uslove predviđene za starješinu jedinice iz stava 1. ovog člana.

Član 76.

Postavljenje starješina vatrogasnih jedinica i njihovih zamjenika iz člana 75. ovog zakona, na radno mjesto starješine odnosno zamjenika starješine vatrogasne jedinice općine i grada vrši općinski načelnik, odnosno gradonačelnik, a zajedničke vatrogasne jedinice kantona vrši rukovodilac organa uprave civilne zaštite kantona.

Postavljenje starješina i njihovih zamjenika iz stava 1. ovog člana vrši se po proceduri predviđenoj za postavljenje državnih službenika odnosno postavljenje namještenika prema zakonima iz člana 104. ovog zakona i propisima donešenim na osnovu tih zakona.

Starješine jedinica i njihovi zamjenici iz stava 1. ovog člana postavljaju se na period od četiri godine kada se provodi nova procedura za postavljenje prema stavu 2. ovog člana.

Član 77.

Starješina profesionalne vatrogasne jedinice, organizira i osigurava provođenje operativno - stručnog rada jedinice, osigurava provođenje intervencijske spremnosti jedinice, vodi i komanduje jedinicom u toku intervencije, organizira i nadgleda provođenje stručnog osposobljavanja, uvježbavanja i kondicioniranja vatrogasaca radi održavanja njihove spremnosti za vršenje operativnih poslova gašenja požara i spašavanja ljudi i materijalnih dobara, izrađuje ličnu i materijalnu formaciju jedinice i osigurava realizaciju nabavke materijalno - tehničkih sredstva i opreme predviđene za rad jedinice, u skladu sa materijalnom formacijom i vrši sve druge poslove koji se odnose na efikasno funkcioniranje vatrogasne jedinice.

U propisu iz člana 158. stav 1. tačka 2) ovog zakona, bliže se određuju ovlaštenja starješine vatrogasne jedinice, u skladu sa stavom 1. ovog člana, kao i ovlaštenja ostalih starješina unutar tih jedinica (starješine ispostava i drugih sastava jedinice).

Član 78.

Dobrovoljnim vatrogasnim jedinicama koje su formirane u vatrogasnim društvima i vatrogasnom jedinicom u pravnim licima, rukovodi komandir jedinice.

Komandir jedinice rukovodi jedinicom u toku njenog pripremanja i u toku izvođenja vatrogasne intervencije i brine o svim poslovima koje se odnose na popunu jedinice ljudstvom, tehničkim sredstvima i vatrogasnom opremom, planiranjem i provođenjem obuke i

osposobljavanja jedinice za efikasno vršenje poslova iz nadležnosti jedinice i vrši sve druge poslove koji se odnose na efikasno funkcioniranje te jedinice.

Komandire jedinica iz stava 1. ovog člana imenuje nadležni organ određen aktom vatrogasnog društva, odnosno pravnog lica, u sporazumu sa starješinom profesionalne vatrogasne jedinice općine, odnosno grada ili kantona.

Za komandira jedinice iz stava 1. ovog člana može biti postavljeno lice koje ima najmanje srednju školsku spremu III stepen, iz oblasti zaštite od požara ili mašinskog, elektro ili hemijskog ili drugog tehničkog smjera i položen ispit za rukovodioca akcije gašenja požara u dobrovoljnom vatrogastvu prema programu iz člana 130. stav 2. ovog zakona.

Član 79.

Starješine profesionalne i dobrovoljne vatrogasne jedinice i vatrogasne jedinice pravnih lica sa područja općine, grada i kantona, dužni su osigurati izlazak vatrogasne jedinice kojom rukovode, na vatrogasnu intervenciju u uslovima iz člana 92. ovog zakona, kao i u slučajevima kada to naredi rukovodilac organa uprave civilne zaštite općine, grada i kantona ili nadležni štab civilne zaštite i da postupaju po naredbama rukovodioca tog organa uprave, odnosno štaba, što se vrši u uslovima utvrđenim u čl. 94. do 96. ovog zakona.

4. Dobrovoljna vatrogasna društva

Član 80.

Dobrovoljna vatrogasna društva osnivaju se, djeluju i prestaju sa radom, u skladu sa Zakonom o udruženjima i fondacijama ("Službene novine Federacije BiH", br. 45/02 i 85/07), i djeluju kao udruženja, a u odnosu na vatrogasnu djelatnost postupaju u skladu sa odredbama čl. 81. do 85. ovog zakona.

Član 81.

Dobrovoljno vatrogasno društvo iz člana 80. ovog zakona, može, u okviru svoje djelatnosti, u oblasti zaštite od požara učestvovati u vršenju poslova zaštite od požara i vatrogastva koji se odnose na provođenje određenih preventivnih mjera zaštite od požara koje društvo može provoditi; gašenje požara i spašavanja ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom ili eksplozijama; propagiranje zaštite od požara i vatrogastva i vršenja drugih zadataka u vezi sa zaštitom od požara; ostvarivanja saradnje sa odgojnim i obrazovnim institucijama i nadležnim organima uprave u poslovima razvoja svijesti o zaštiti od požara i vatrogastva i sa tim institucijama i organima ili samostalno provoditi stručna savjetovanja i seminare i druge oblike informativno - propagandne aktivnosti od značaja za vatrogasnu djelatnost i zaštitu od požara, a posebno u sticanju i širenju vatrogasne i opće kulture stanovništva o pitanjima zaštite od požara i kulture i značaja zaštite okoliša, te mogu davati inicijative za rješavanje određenih pitanja u planu zaštite od požara općine i grada, odnosno kantona, radi unapređenja preventive u oblasti zaštite od požara i vatrogastva i ostvarivanje saradnje sa vladinim i nevladinim sektorom, kao i pravnim i fizičkim licima radi ostvarivanja ciljeva iz ove odredbe. Statutom dobrovoljnog vatrogasnog društva određuju se poslovi iz stava 1. ovog člana koje će obavljati to društvo, a što se određuje prema kadrovskim, materijalnim i drugim uslovima kojima raspolaže vatrogasno društvo.

Član 82.

Ukoliko se na osnovu procjene ugroženosti od požara općine ili grada, odnosno kantona i njihovih planova zaštite od požara ukaže potreba za formiranje dobrovoljnih vatrogasnih jedinica, vatrogasna društva mogu osnovati dobrovoljnu vatrogasnu jedinicu veličine odjeljenja, voda ili čete, ako raspolažu kadrovskim, materijalnim i drugim uslovima koji su potrebni za rad te jedinice, što se rješava u dogovoru sa organom uprave civilne zaštite općine, grada, odnosno kantona.

Ako je planom zaštite od požara općine, odnosno grada ili kantona, predviđeno da se u određenim dobrovoljnim vatrogasnim društvima osniva dobrovoljna vatrogasna jedinica, ta vatrogasna društva su dužna, pod uslovima iz stava 1. ovog člana, osnovati tu jedinicu u roku koji je utvrđen u planu zaštite od požara što osigurava organ uprave civilne zaštite općine, grada ili kantona. U tom slučaju finansijska i druga sredstva potrebna za rad te vatrogasne jedinice, osigurava općina, odnosno grad ili kanton što mora biti utvrđeno u tom planu zaštite od požara.

Dobrovoljne vatrogasne jedinice iz st. 1. i 2. ovog člana osnivaju se i osposobljavaju za gašenje požara i zaštitu od požara, po pravilu, na: šumama i šumskom zemljištu, na poljoprivrednim površinama, stambenim, gospodarskim i javnim objektima i prevoznim sredstvima.

Osnivanje i rad dobrovoljne vatrogasne jedinice iz st. 1. i 2. ovog člana, vrši se pod neposrednim nadzorom i uputama profesionalne vatrogasne jedinice općine, grada odnosno kantona na čijem području jedinica djeluje.

Član 83.

Poslove iz nadležnosti dobrovoljne vatrogasne jedinice u vatrogasnom društvu mogu obavljati dobrovoljni vatrogasci koji ispunjavaju uslove iz člana 105. stav 2. ovog zakona i položen ispit za dobrovoljnog vatrogasca iz člana 130. stav 2. ovog zakona.

U ličnoj formaciji dobrovoljne vatrogasne jedinice utvrđuje se brojčani sastav te jedinice, a u materijalnoj formaciji utvrđuju se vatrogasna oprema, tehnička i druga sredstva koja treba da ima ta jedinica. Ove formacije utvrđuje nadležni organ vatrogasnog društva u saradnji sa starješinom nadležne profesionalne vatrogasne jedinice kantona, općine, odnosno grada na čijem području djeluje ta jedinica.

Profesionalne vatrogasne jedinice iz člana 61. stav 1. tačka 1) ovog zakona, opremu i sredstva za gašenje požara koja nisu potrebna tim jedinicama, daju dobrovoljnoj vatrogasnoj jedinici na korištenje bez naknade, o čemu odlučuje u općini i gradu - općinski načelnik i gradonačelnik, a u kantonu - vlada kantona.

Član 84.

Kanton, općine, odnosno grad i pravna lica i druge institucije mogu materijalno i na drugi način pomagati dobrovoljno vatrogasno društvo u obavljanju poslova iz njihove nadležnosti koji su utvrđeni u čl. 81. i 82. ovog zakona.

Ako su planom zaštite od požara općine, odnosno grada ili kantona utvrđene određene obaveze za dobrovoljna vatrogasna društva, odnosno za dobrovoljne vatrogasne jedinice u gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom ili eksplozijom, općina i grad odnosno kanton su dužni tom vatrogasnom društvu, odnosno dobrovoljnoj vatrogasnoj jedinici osigurati sredstva potrebna za realizaciju zadataka koji su utvrđeni u tom planu zaštite od požara.

Član 85.

Općinski načelnik odnosno gradonačelnik i vlada kantona mogu, određeno dobrovoljno vatrogasno društvo ili dobrovoljnu vatrogasnu jedinicu u tom društvu proglasiti službom za zaštitu od požara što se vrši putem zaključivanja ugovora između tih organa i vatrogasnog društva. Tim ugovorom se utvrđuju međusobna prava i obaveze vatrogasnog društva i općine, odnosno grada i kantona u obavljanju poslova gašenja požara, odnosno provođenja mjera na zaštiti od požara koje se utvrde u tom ugovoru i način finansiranja te službe za zaštitu od požara.

Proglašavanje vatrogasnog društva ili dobrovoljne vatrogasne jedinice u tom društvu službom za zaštitu od požara iz stava 1. ovog člana, vrši se na način predviđen podzakonskim propisom donijetim na osnovu Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, koji se odnosi na formiranje službi zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća.

Član 86.

Vatrogasci se mogu, radi ostvarivanja zajedničkih ciljeva, udruživati u saveze i druge oblike, što se vrši u skladu sa Zakonom o udruženjima i fondacijama.

Član 87.

U statutu vatrogasnog saveza ili drugog oblika udruživanja može se predvidjeti da se savezi bave poslovima koji se odnose na pružanje stručne pomoći kod osnivanja dobrovoljnih vatrogasnih društava i dobrovoljnih vatrogasnih jedinica; predlaganje mjera za unapređenje vatrogastva, razvoja samozaštite i tehničke kulture u oblasti zaštite od požara; donošenje pravila kojima se reguliraju pojedina pitanja od značaja za rad saveza i odnosi unutar saveza; organiziranje akcija na razvoju i popularizaciji vatrogastva i zaštite od požara; ostvarivanje i uspostavljanje saradnje sa sličnim organizacijama za vatrogastvo u Republici Srpskoj, Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine i Bosne i Hercegovine i inostranstvu u pitanjima od zajedničkog interesa za vatrogastvo, te može postati član međunarodnih asocijacija u oblasti vatrogastva i vršenje drugih poslova od značaja za vatrogastvo, u skladu sa ovim zakonom i propisima kantona.

5. Vatrogasne jedinice pravnih lica

Član 88.

U planu zaštite od požara općine, grada odnosno kantona određuju se pravna lica koja su dužna osnovati vatrogasnu jedinicu ili na drugi način osigurati zaštitu od požara.

Obavezu iz stava 1. ovog člana imaju pravna lica u kojima se proizvode, prerađuju, distribuiraju ili skladište zapaljive, eksplozivne i ostale opasne materije, u kojima zbog toga postoji povećana opasnost od požara ili eksplozija, što se određuje prema propisu iz člana 29. stav 2. ovog zakona.

Pravna lica koja nisu obuhvaćena stavom 2. ovog člana, samostalno odlučuju o potrebi osnivanja vatrogasne jedinice za svoje potrebe što vrše u skladu sa svojom procjenom ugroženosti od požara i potrebama zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara pravnog lica.

VI - GAŠENJE POŽARA - VATROGASNE INTERVENCIJE

Član 89.

Svaki građanin koji primijeti požar dužan je da ga ugasi ako to može učiniti bez opasnosti za sebe i druge.

Ukoliko građanin nije u mogućnosti da ugasi požar, dužan je da o požaru odmah obavijesti najbližu vatrogasnu jedinicu ili operativni centar civilne zaštite, odnosno stanicu policije.

Pravna lica i državni organi i druge institucije u kojima dođe do požara ili kad saznaju za požar, dužni su pristupiti gašenju požara i istovremeno o tome odmah obavijestiti najbližu vatrogasnu jedinicu ili operativni centar civilne zaštite ili stanicu policije, što se vrši na način predviđen u propisu iz člana 54. stav 3. ovog zakona.

Član 90.

U slučaju izbijanja požara na objektima stranih diplomatskih predstavništava, gašenju požara se pristupa tek po odobrenju ovlaštenog lica diplomatskog predstavništva, a do tada se vrši odbrana domicilnih objekata i prostora.

Gašenje požara na objektima institucija Bosne i Hercegovine i vojnim objektima i prostorima obavlja se na zahtjev i uz prisustvo ovlaštene osobe institucije Bosne i Hercegovine, odnosno ovlaštenog lica Oružanih snaga Bosne i Hercegovine.

Član 91.

Pravna lica, državni organi, druge institucije i građani, dužni su, pod uslovima i na način propisan ovim zakonom i drugim propisima, učestvovati u pomaganju gašenja požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom i staviti na raspolaganje svoj alat, prevozna, tehnička i druga sredstva potrebna za gašenje požara i spašavanje ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom, koje naredi nadležni štab civilne zaštite.

Na gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom prvo se angažiraju profesionalne i dobrovoljne vatrogasne jedinice i vatrogasne jedinice pravnih lica koje su formirane u općini, gradu i kantonu, a kada nisu dovoljne te jedinice, vrši se angažiranje snaga i sredstava civilne zaštite, odnosno zaštite i spašavanja koje su formirane u općini, gradu, kantonu i Federaciji. Nakon toga, ako bude potrebno, angažiraju se snage i sredstva subjekata iz stava 1. ovog člana. Angažiranje tih jedinica i ostalih snaga i sredstava vrši se na način i prema redoslijedu koji je predviđen u čl. 94. do 96. ovog zakona.

Do aktiviranja nadležnog štaba civilne zaštite, angažiranje vatrogasnih jedinica i snaga civilne zaštite na gašenju požara, vrši rukovodilac organa uprave civilne zaštite općine, grada, kantona i Federacije, a po aktiviranju nadležnog štaba, angažiranje svih vrsta snaga i sredstava iz st. 1. i 2. ovog člana, potrebnih na gašenju požara i spašavanju ugroženih ljudi i materijalnih dobara i rukovođenje akcijama na ugroženom području, vrše štabovi civilne zaštite općine, grada, kantona i Federacije i te funkcije obavljaju dok se ne okonča vatrogasna intervencija, na način i pod uslovima koji su utvrđeni u čl. 94. do 96. ovog zakona.

Član 92.

Vatrogasna jedinica ili ispostava te jedinice, čim dobije dojavu o pojavi požara na njenom području, starješina te jedinice, odnosno ispostave, dužan je odmah samoinicijativno organizirati izlazak jedinice, odnosno ispostave na mjesto požara i pristupiti njegovom gašenju i spašavanju ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom, bez obzira na to o čijim se ljudskim životima i materijalnim dobrima radi.

Član 93.

Akcijom gašenja požara odnosno vatrogasnom intervencijom rukovodi rukovodilac akcije gašenja požara čija je jedinica prva počela gasiti požar.

Kada je na mjestu intervencije prva počela da interveniše dobrovoljna vatrogasna jedinica vatrogasnog društva, ili pravnog lica, akcijom rukovodi rukovodilac akcije gašenja požara te jedinice do dolaska profesionalne vatrogasne jedinice, kada rukovođenje intervencijom preuzima rukovodilac akcije gašenja požara profesionalne vatrogasne jedinice.

Član 94.

Ako starješina vatrogasne jedinice koji rukovodi akcijom gašenja požara iz člana 93. ovog zakona, ocijeni da angažiranom jedinicom, sredstvima i opremom, nije u mogućnosti uspješno završiti intervenciju, o tome odmah izvještava rukovodioca službe civilne zaštite

općine, odnosno grada. Rukovodilac te službe dužan je odmah na osnovu raspoloživih podataka odlučiti o angažiranju općinske odnosno gradske profesionalne vatrogasne jedinice ili ispostave zajedničke profesionalne vatrogasne jedinice kantona i dobrovoljnih vatrogasnih jedinica sa područja općine na gašenju požara koje nisu angažirane na gašenju požara.

Ako angažirane vatrogasne jedinice iz stava 1. ovog člana nisu dovoljne za izvršenje vatrogasne intervencije, u tom slučaju rukovodilac službe civilne zaštite dužan je odmah narediti angažiranje odgovarajućih snaga civilne zaštite koje je organizirala općina, odnosno grad, ako te snage mogu pomoći u gašenju požara i spašavanju ugroženih ljudi i materijalnih dobara, i istovremeno vrši aktiviranje općinskog, odnosno gradskog štaba civilne zaštite radi rukovođenja akcijama zaštite i spašavanja na području ugroženom požarom i odlučivanja o angažiranju odgovarajućih snaga i sredstava na gašenju požara, što štab vrši prema članu 95. ovog zakona.

Član 95.

U uslovima iz člana 94. stav 2. ovog zakona, štab civilne zaštite općine, odnosno grada ovlašten je da poduzme slijedeće mjere:

- 1) narediti svim vatrogasnim jedinicama (profesionalnim i dobrovoljnim jedinicama i jedinicama pravnih lica), kao i svim jedinicama i povjerenicima civilne zaštite i službama zaštite i spašavanja i službama zaštite od požara koje pripadaju općini, odnosno gradu učešće u gašenju požara i spašavanju ugroženih ljudi i materijalnih dobara;
- 2) narediti pravnim licima, državnim organima, drugim institucijama, samostalnim radnjama i građanima da stave na raspolaganje alat, prevozna, tehnička i druga sredstva potrebna za gašenje požara i za spašavanje ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom, kao i njihovo učešće u gašenju požara;
- 3) narediti svim psiho-fizički sposobnim građanima sa područja općine, odnosno grada starijim od 18 godina da učestvuju u obavljanju pomoćnih poslova na gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom;
- 4) narediti evakuaciju stanovništva i materijalnih dobara sa ugroženog područja.

Vatrogasne jedinice, pravna lica, državni organi, druge institucije i samostalne radnje i građani dužni su postupiti po naredbi štaba civilne zaštite koja je donešena prema stavu 1. ovog člana.

Član 96.

Ako se gašenje požara ne može efikasno izvršiti snagama i sredstvima sa područja općine i grada koja su angažirana na osnovu čl. 94. i 95. ovog zakona, pa je potrebna pomoć kantona, u tom slučaju komandant općinskog odnosno gradskog štaba civilne zaštite traži pomoć od kantonalne uprave civilne zaštite. Rukovodilac te uprave dužan je odmah narediti angažiranje zajedničke profesionalne vatrogasne jedinice kantona i njene ispostave, kao i dobrovoljne vatrogasne jedinice iz vatrogasnih društava formiranih na nivou kantona radi učešća u gašenju požara.

Ako angažirane jedinice iz stava 1. ovog člana nisu dovoljne za efikasno izvršenje vatrogasne intervencije, u tom slučaju kantonalna uprava civilne zaštite dužna je da naredi angažiranje odgovarajućih jedinica civilne zaštite i službi zaštite i spašavanja koje pripadaju kantonu, ako njihovo učešće može pomoći u gašenju požara i spašavanju ugroženih ljudi i materijalnih dobara i istovremeno aktivira kantonalni štab civilne zaštite, koji preuzima rukovođenje aktivnostima na području ugroženom požarom i prema potrebi, a na osnovu člana 95. ovog zakona, naređuje angažiranje odgovarajućih snaga i sredstava predviđenih u toj zakonskoj odredbi, na učešću u gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom.

Realizaciju mjera koje naredi kantonalni štab civilne zaštite provode starješine vatrogasnih jedinica, državni organi i pravna lica na koje se naredba štaba odnosi, a koordinaciju predviđenih aktivnosti osigurava član kantonalnog štaba civilne zaštite zadužen za zaštitu od požara i vatrogastvo.

Ako se gašenje požara ne može efikasno izvršiti snagama i sredstvima koje se angažiraju prema st. 1. i 2. ovog člana, pa je potrebna pomoć drugih kantona, u tom slučaju komandant kantonalnog štaba civilne zaštite podnosi zahtjev za pomoć Federalnoj upravi civilne zaštite. Ta uprava će, na osnovu primljenog zahtjeva odmah narediti angažiranje odgovarajućih federalnih službi zaštite i spašavanja i specijaliziranih jedinica civilne zaštite kojima raspolaže ta uprava, ako njihovo učešće može pomoći u gašenju požara i istovremeno aktivirati Federalni štab civilne zaštite. Taj štab će na osnovu člana 95. ovog zakona, prvo narediti angažiranje profesionalnih i drugih vatrogasnih jedinica iz kantona, općina i grada koji nisu ugroženi požarom, da se angažiraju na gašenju požara u kantonu koji traži pomoć, a ukoliko nisu dovoljne te jedinice, onda prema potrebi stožera može narediti angažiranje snaga i sredstava civilne zaštite i drugih snaga i sredstava iz člana 95. stav 1. ovog zakona, što se vrši prema redoslijedu koji je utvrđen u članu 91. stav 2. ovog zakona.

Član 97.

Vatrogasne jedinice, pravna lica, državni organi i druge institucije i građani dužni su postupiti po naredbi organa uprave civilne zaštite, odnosno štaba civilne zaštite iz člana 96. ovog zakona, u odnosu na mjere koje budu utvrđene u naredbi organa uprave civilne zaštite, odnosno štaba civilne zaštite o njihovom angažiranju na gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara na ugroženom području.

U uslovima iz čl. 94. i 96. ovog zakona, aktivirani štabovi civilne zaštite koriste svoja ovlaštenja iz člana 95. ovog zakona, kao i sva druga ovlaštenja koja su za štab civilne zaštite utvrđena u Zakonu o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća i funkcioniraju sve dok se ne završi vatrogasna intervencija.

Starješine vatrogasnih jedinica koje su, prema čl. 94. i 96. ovog zakona, angažirane na gašenju požara, dužni su postupiti po naredbama organa uprave civilne zaštite, odnosno štaba civilne zaštite koje su donešene na osnovu tih odredaba i osigurati provođenje tih naredbi na terenu koje se odnose na te jedinice.

Član 98.

Kod gašenja požara u šumama, na šumskom i poljoprivrednom zemljištu, na zaštićenim područjima i objektima i u drugim slučajevima kada je potrebno posebno stručno poznavanje tehnoloških postupaka i opasnosti u vezi sa tim postupcima (minirana i druga područja), rukovodilac akcije gašenja požara dužan je ostvariti saradnju sa licem koje je stručno za taj tehnološki postupak, i tako osigurati sigurnost i uspješno gašenje požara, s tim da se gašenje požara u šumama i na šumskom zemljištu vrši na način predviđen Zakonom o šumama ("Službene novine Federacije BiH", br. 20/02, 29/03 i 31/04) i propisima donesenim na osnovu tog zakona.

Član 99.

Radi efikasnijeg i nesmetanog gašenja požara i spašavanja ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom ili eksplozijom, rukovodilac akcije gašenja požara u obavljanju vatrogasne intervencije ima slijedeća ovlaštenja:

- 1) zabraniti pristup nepozvanim licima u blizini mjesta intervencije, kao i saobraćaj pored tog mjesta;
- 2) pozvati policiju u cilju osiguranja mjesta događaja, te poduzimati druge potrebne mjere radi sprečavanja nastanka štetnih posljedica;

- 3) narediti evakuaciju ljudi i uklanjanje materijalnih dobara iz susjednih objekata koji su ugroženi, kao i odgovarajuće mjere za sigurnost ljudi i materijalnih dobara koja se evakuišu;
- 4) narediti prekid dovođenja električne energije i gasa;
- 5) narediti djelimično ili potpuno rušenje objekta preko kojeg bi se požar mogao proširiti, ako se širenje požara ne može na drugi način spriječiti;
- 6) ograničiti djelimično ili potpuno dovod vode drugim potrošačima u zoni u kojoj se gasi požar ili u čitavom naselju radi osiguranja potrebne količine vode za gašenje požara;
- 7) narediti korištenje vode iz obližnjeg bunara, cisterni, rezervoara i sl. koji pripadaju pravnim licima, državnim organima, samostalnim radnjama i pojedincima;
- 8) narediti korištenje vozila pravnih lica, državnih organa, samostalnih radnji i pojedinaca radi prevoženja nastradalih ljudi do najbliže zdravstvene ustanove;
- 9) nasilno otvoriti zaključani objekat ili prostoriju zahvaćenu požarom radi gašenja požara, spašavanja ljudi i materijalnih dobara i radi otklanjanja drugih opasnosti za ljude i materijalna dobra;
- 10) narediti licima koja stanuju u neposrednoj blizini intervencije, kao i licima koja se zateknu na mjestu intervencije, da pruže pomoć u intervenciji;
- 11) nasilno otvoriti zaključani objekat ili prostoriju koji nije zahvaćen požarom, ako doprinosi uspješnosti vatrogasne intervencije.

Mjere iz stava 1. ovog člana naređuju se rješenjem koje donosi rukovodilac akcije gašenja požara s tim da te mjere može narediti i inspektor za vatrogastvo iz čl. 146. i 148., kao i inspektor za zaštitu od požara iz člana 151. stav 3. ovog zakona.

Izuzetno, mjere iz stava 1. ovog člana, mogu se narediti i usmeno, ako je neophodno hitno provođenje tih mjera s tim da se pisano rješenje mora izdati u roku od 24 sata.

Žalba izjavljena na rješenje iz st. 2. i 3. ovog člana, ne odlaže izvršenje rješenja.

Pravna lica, državni organi, druge institucije i građani dužni su postupiti po rješenju rukovodioca akcije gašenja požara, odnosno rješenju inspektora iz st. 2 i 3. ovog člana.

Član 100.

Rukovodioci akcije gašenja požara iz člana 94., ovog zakona odgovorni su za uspješno vođenje intervencije i čuvanje požarišta od ponovnog aktiviranja i dužni su sačuvati tragove i predmete koji mogu poslužiti za utvrđivanje uzroka nastanka požara i osigurati mjesto požara do dolaska inspektora zaštite od požara ili inspektora za vatrogastvo, odnosno policije.

Član 101.

Vlasnici, odnosno korisnici zemljišta, zgrada i drugih objekata dužni su prilikom gašenja požara ili izvođenja drugih vatrogasnih intervencija, vatrogascima i drugim učesnicima u gašenju požara dozvoliti:

- 1) prelazak preko zemljišta, zgrada i drugih objekata, kao i njihovo korištenje za gašenje požara;
- 2) upotrebu njihovih zaliha vode za gašenje požara.

Izvođenje radnji iz stava 1. ovog člana određuje rukovodilac akcije gašenja požara na ugroženom području, o čemu se donosi rješenje.

Žalba izjavljena na rješenje iz stava 2. ovog člana ne odlaže izvršenje rješenja.

Član 102.

Ako je za vatrogasnu intervenciju potrebna pomoć vatrogasnih jedinica Republike Srpske ili Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, tu pomoć traži Federalna uprava civilne zaštite kod nadležnog organa Republike Srpske, odnosno Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, a ako je potrebna vatrogasna pomoć drugih država, tu pomoć traži ta uprava putem nadležnog organa vlasti Bosne i Hercegovine.

Ako se ocijeni da je u vatrogasnoj intervenciji potrebno na gašenju požara angažirati Oružane snage Bosne i Hercegovine, u tom slučaju zahtjev za angažiranje tih snaga Ministarstvu odbrane Bosne i Hercegovine podnosi Federalna uprava civilne zaštite kada na osnovu raspoloživih podataka procijeni da je potrebna ta pomoć, odnosno Federalni štab civilne zaštite kada on rukovodi akcijama na području ugroženom požarom.

Podnošenje zahtjeva iz stava 2. ovog člana vrši se u skladu sa Zakonom o odbrani Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 88/05) i standardnim procedurama koje se propišu za angažiranje Oružanih snaga za pružanje pomoći civilnim strukturama vlasti u gašenju požara.

Član 103.

U toku ljetnog perioda kada traje turistička sezona, u općinama u kojima dolazi do značajnog povećanja broja ljudi na njenom području, a time i do povećane opasnosti od izbijanja požara na otvorenom prostoru, a te općine svojim profesionalnim i dobrovoljnim vatrogasnim jedinicama nisu u mogućnosti samostalno osigurati efikasnu zaštitu od požara i gašenje požara, vlada kantona na čijem se području nalaze te općine dužna je, uz učešće općinskih načelnika i gradonačelnika sa područja kantona, donijeti plan angažiranja potrebnog broja vatrogasaca iz kantonalne i općinskih i gradskih vatrogasnih jedinica drugih općina ili vatrogasaca iz dobrovoljnih vatrogasnih jedinica sa područja kantona koji će se uputiti na privremeni rad u općine u kojima je povećana opasnost od požara.

Plan iz stava 1. ovog člana sadrži: općine u kojima je povećana opasnost od pojave požara, potreban broj vatrogasaca, vatrogasne jedinice iz kojih će se angažirati vatrogasci i vatrogasna tehnička sredstva i oprema, vrijeme boravka, finansijska sredstva potrebna za plate, naknade i druge troškove boravka vatrogasaca i druga pitanja važna za organizaciju i izvršenje zadataka iz tog plana. Prijedlog plana priprema kantonalna uprava civilne zaštite u saradnji sa službama civilne zaštite općina i grada. Na osnovu utvrđenog plana rukovodilac kantonalne uprave civilne zaštite, odnosno općinski načelnici i gradonačelnik donose rješenja o upućivanju vatrogasaca iz svoje vatrogasne jedinice na privremeni rad u općine u kojima je povećana opasnost od požara.

Ako je u situacijama iz stava 1. ovog člana potrebna pomoć dva ili više kantona, u tom slučaju na zahtjev vlade kantona, o angažiranju određenog broja vatrogasaca sa područja tih kantona, odlučuje Vlada Federacije na prijedlog Federalne uprave civilne zaštite, koji se utvrđuje prema zahtjevima vlade kantona. U aktu o angažiranju vatrogasaca uređuju se pitanja predviđena u planu iz stava 2. ovog člana.

VII - RADNO-PRAVNI STATUS VATROGASACA I NAKNADE

1. Radno-pravni status vatrogasaca

Član 104.

Na radne odnose vatrogasaca koji se nalaze na radu u profesionalnoj vatrogasnoj jedinici kantona, općine i grada (u daljnjem tekstu: profesionalni vatrogasac), primjenjuju se propisi o radnim odnosima koji važe za državne službenike i namještenike organa državne službe i to: za vatrogasce koji imaju visoku stručnu spremu najmanje VII stepen važi Zakon o državnoj službi Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH" br. 29/03, 39/04, 54/04, 67/05 i 8/06), a za vatrogasce koji imaju višu ili srednju stručnu spremu i imaju status namještenika, važi Zakon o namještenicima u organima državne službe u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH" broj 49/05), kao i pitanja koja su određena ovim zakonom.

Član 105.

U radni odnos za vršenje poslova iz nadležnosti profesionalne vatrogasne jedinice koja se nalazi u organu uprave civilne zaštite Federacije, kantona, općine i grada mogu se primati samo vatrogasci, a za određene poslove i druga lica (državni službenici i namještenici).

Kandidat za profesionalnog vatrogasca, osim općih uslova za zasnivanje radnog odnosa utvrđenih u zakonima iz člana 104. ovog zakona, mora ispunjavati i slijedeće posebne uslove:

- 1) da ima najmanje III stepen školske spreme odgovarajuće struke tehničkog smjera (vatrogasne, građevinske, metalske, hemijske, električarske, šumarske ili drugi smjer tehničke struke);
- 2) da je psihofizički i zdravstveno sposoban za vršenje poslova vatrogasca;
- 3) da se protiv njega ne vodi krivični postupak, te da nije osuđivan za krivično djelo protiv života i krivično djelo protiv imovine.

Primljeni kandidat koji nema položen propisani ispit za profesionalnog vatrogasca iz člana 106. stav 1. tačka 1) ovog zakona dužan je taj ispit položiti u roku iz stava 2. tog člana.

Psihofizičku i zdravstvenu sposobnost za vršenje poslova vatrogasca utvrđuje nadležna zdravstvena ustanova prema propisu iz člana 163. ovog zakona.

Član 106.

Ispit u oblasti vatrogastva polažu slijedeća lica:

- 1) profesionalni vatrogasci - polažu ispit za profesionalnog vatrogasca (ispit vatrogasca);
- 2) starješine profesionalne vatrogasne jedinice, njihovi zamjenici i starješine koje rukovode jedinicom za vrijeme gašenja požara - polažu ispit za rukovodioca akcije gašenja požara.

Ispit iz stava 1. ovog člana polaže se u sljedećim rokovima:

- 1) lica iz tačke 1. ispit vatrogasca polažu u roku od godinu dana od dana prijema u radni odnos;
- 2) lica iz tačke 2. ispit polažu prije postavljenja na radno mjesto starješine jedinice ili zamjenika starješine, a najkasnije u roku od tri mjeseca od dana postavljenja na to radno mjesto, s tim da starješine koje rukovode jedinicom za vrijeme gašenja požara ispit polažu nakon pet godina od položenog ispita za vatrogasca.

Ispit iz stava 1. tačke 2) ovog člana polaže se pred komisijom koju imenuje Federalna uprava civilne zaštite, a ispit vatrogasca iz stava 1. tačke 1) ovog člana, polaže se pred komisijom koju imenuje kantonalna uprava civilne zaštite. U komisiju se imenuju starješine vatrogasnih jedinica i vatrogasci i druga lica koja su stručna za materiju koja čini sadržaj tih ispita, što se bliže utvrđuje u propisu iz člana 107. ovog zakona.

Troškove ispita snosi nadležni organ uprave civilne zaštite općine, grada i kantona koji upućuje vatrogasce i starješine jedinica na polaganje ispita pred komisijama iz stava 3. ovog člana.

Ispit položen pred komisijama iz stava 3. ovog člana važi za sve profesionalne vatrogasne jedinice formirane na području Federacije (općini, gradu, kantonu i Federaciji).

Član 107.

Sadržaj, uslove i način polaganja ispita za lica iz člana 106. stav 1. i člana 108. ovog zakona, program ispita i druga pitanja koja se odnose na polaganje ispita, propisuje Vlada Federacije na prijedlog Federalne uprave civilne zaštite.

Član 108.

Organi uprave civilne zaštite kantona, općine i grada dužni su primati vatrogasce pripravnike na pripravnički staž, na period od šest mjeseci.

Za vatrogasca pripravnika može se primiti lice koje ispunjava uslove iz člana 105. stav 2. ovog zakona i koje nije starije od 25 godina života.

Lice primljeno u radni odnos kao pripravnik - polaže ispit za vatrogasca.

Ispit iz stava 3. ovog člana polaže se u roku od tri mjeseca po isteku pripravničkog staža u skladu sa propisom iz člana 107. ovog zakona pred komisijom iz člana 106. stav 3. ovog zakona, koju imenuje kantonalna uprava civilne zaštite.

Član 109.

Profesionalni vatrogasci i starješine vatrogasnih jedinica podliježu obavezi provjere zdravstvene i psihofizičke sposobnosti jednom u dvije godine s tim da se, izuzetno, u opravdanim pojedinačnim slučajevima provjera sposobnosti može izvršiti i u kraćem roku po odluci zdravstvene ustanove.

Provjeru zdravstvene i psihofizičke sposobnosti profesionalnih vatrogasaca i starješina jedinice iz stava 1. ovog člana utvrđuje nadležna zdravstvena ustanova prema propisu iz člana 163. ovog zakona.

Član 110.

Ako se pregledom zdravstvenog i psihofizičkog stanja iz člana 109. ovog zakona, utvrdi da profesionalni vatrogasac ili starješina jedinice nije sposoban za obavljanje tog posla, raspoređuje se na drugo radno mjesto koje odgovara njegovim preostalim radnim sposobnostima u okviru vatrogasne jedinice, odnosno organa uprave civilne zaštite, a u slučaju da se ne može rasporediti ni na drugo odgovarajuće radno mjesto, onda se proglašava prekobrojnim.

U uslovima iz stava 1. ovog člana, radno - pravni status profesionalnog vatrogasca, odnosno starješine jedinice koji se proglasi prekobrojnim rješava se po odredbama Zakon o državnoj službi Federacije Bosne i Hercegovine koje se odnose na prekobrojnost državnih službenika - za vatrogasca i starješinu jedinice koji ima visoku stručnu spremu, a za vatrogasca i

starješinu jedinice koji ima višu ili srednju stručnu spremu, radno - pravni status rješava se po odredbama Zakona o namještenicima u organima državne službe u Federaciji Bosne i Hercegovine koje se odnose na prekobrojnost namještenika.

Član 111.

Organi uprave civilne zaštite općine, grada i kantona mogu u toku ljeta kada je povećana opasnost od izbijanja požara prema godišnjem operativnom planu aktivnosti na gašenju požara, primati u radni odnos na određeno vrijeme koje ne može biti duže od pet mjeseci, dobrovoljne vatrogasce ili druga lica koja imaju položen ispit vatrogasca ili položen ispit dobrovoljnog vatrogasca koji ispunjavaju uslove iz člana 105. stav 2. ovog zakona i raspoređuje u profesionalnu vatrogasnu jedinicu.

Prijem lica u radni odnos na određeno vrijeme prema stavu 1. ovog člana, vrši se bez objavljivanja javnog konkursa, odnosno javnog oglasa.

Član 112.

Za vrijeme provedeno na pasivnom dežurstvu (pripravnost za rad), starješini vatrogasne jedinice i vatrogascu ili drugom licu, pripada 15% naknade za svaki sat pasivnog dežurstva.

Evidenciju o vremenu pasivnog dežurstvu iz stava 1. ovog člana, dužan je voditi starješina profesionalne vatrogasne jedinice.

Član 113.

Profesionalnom vatrogascu i starješini vatrogasne jedinice koji vrše operativne poslove vatrogastva, staž osiguranja računa se u uvećanom trajanju od 15 mjeseci za 12 mjeseci efektivno provedenih na tim poslovima.

Poslovi iz stava 1. ovog člana na kojima se priznaje uvećani staž i način uplate doprinosa za taj staž, uređuje se propisom Vlade Federacije na usaglašen prijedlog Federalne uprave civilne zaštite i Federalnog ministarstva rada i socijalne politike.

Lica iz stava 1. ovog člana imaju kolektivno osiguranje od posljedica nesretnog slučaja za vrijeme obavljanja službenih poslova ili u vezi sa obavljanjem službenih poslova.

Član 114.

Zbog posebnih uslova rada, težine i prirode posla i odgovornosti za obavljanje poslova vatrogastva iz člana 68. ovog zakona, visina sredstava za plaće straješine profesionalne vatrogasne jedinice, njihove zamjenike i vatrogasce u profesionalnoj vatrogasnoj jedinici organa uprave civilne zaštite Federacije, kantona, općine i grada, kao i za inspektore iz člana 146. stav 1., člana 148. stav 1. i člana 151. stav 3. ovog zakona, određuju se kao za državne službenike i namještenike, uvećana za 30%, a ostali službenici i namještenici na poslovima u profesionalnim vatrogasnim jedinicama imaju dodatak na plaću do 20%.

Radna mjesta iz stava 1. ovog člana za koja pripada uvećenje plaće za 30% odnosno do 20%, utvrđuju se u pravilniku o plaćama i naknadama organa uprave civilne zaštite Federacije, kantona, općine i grada, a prema radnim mjestima koja su za profesionalnu vatrogasnu jedinicu utvrđena u pravilniku o unutrašnjoj organizaciji tih organa.

Član 115.

Profesionalni vatrogasac koji u sastavu profesionalne vatrogasne jedinice ili po naredbi nadležnog starješine vatrogasne jedinice ili organa uprave civilne zaštite ili štaba civilne zaštite, učestvuje u vršenju vatrogasne djelatnosti, obuci, stručnom osposobljavanju ili vježbi,

bez svoje krivice zadobije povredu ili oboli, te zbog toga kod njega nastupi tjelesno oštećenje od najmanje 20%, ima pravo na jednokratnu novčanu pomoć čija se visina utvrđuje prema stepenu tjelesnog oštećenja.

Ako profesionalni vatrogasac, u uslovima iz stava 1. ovog člana, izgubi život, pravo na jednokratnu novčanu pomoć pripada njegovoj porodici i biti će sahranjen o trošku organa uprave civilne zaštite u kojem se nalazi u radnom odnosu u mjestu koje odredi njegova porodica.

Jednokratna novčana pomoć ostvaruje se po postupku i u visini koji je utvrđen u propisu Vlade Federacije za jednokratnu novčanu pomoć pripadnika civilne zaštite koji je donosen na osnovu Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća.

Član 116.

Prava utvrđena u članu 115. ovog zakona, pod istim uslovima pripadaju i vatrogascu dobrovoljne vatrogasne jedinice iz vatrogasnog društva (u daljnjem tekstu: dobrovoljni vatrogasac), i vatrogascu iz vatrogasne jedinice pravnog lica kada po naredbi nadležnog organa uprave civilne zaštite ili štaba civilne zaštite ili drugog nadležnog organa, učestvuje u gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara, kao i u slučaju kada učestvuje na obuci, stručnom osposobljavanju, ili vježbi koje za dobrovoljne vatrogasne jedinice, odnosno vatrogasne jedinice pravnog lica organiziraju organi uprave civilne zaštite ili drugi nadležni organi vlasti.

Ako dobrovoljni vatrogasac ili vatrogasac iz vatrogasne jedinice pravnog lica za vrijeme vršenja zadatka iz stava 1. ovog člana, bude povrijeđen ili oboli, ili izgubi život, ima prava utvrđena u članu 119. ovog zakona.

Član 117.

Dobrovoljni vatrogasac koji se nalazi u radnom odnosu u pravnom licu, državnom organu ili drugoj instituciji, kada po naredbi nadležnog organa uprave civilne zaštite ili štaba civilne zaštite ili drugog nadležnog organa, učestvuje u vatrogasnoj intervenciji za vrijeme radnog vremena, ima pravo na novčanu naknadu koja se ostvaruje na način utvrđen u članu 120. ovog zakona.

Dobrovoljni vatrogasac koji nije u radnom odnosu, kada učestvuje u vatrogasnim intervencijama, obuci, stručnom osposobljavanju ili vježbi, ima pravo na novčanu naknadu u visini prosječne neto plaće u Federaciji prema posljednjem objavljenom podatku Federalnog zavoda za statistiku, koja se određuje srazmjerno vremenu koje je vatrogasac proveo u vatrogasnoj intervenciji, odnosno osposobljavanju, obuci ili vježbi. Ovu naknadu isplaćuje organ uprave civilne zaštite koji je naredio učešće dobrovoljnog vatrogasca u vatrogasnoj intervenciji, na provođenju stručnog osposobljavanja, obuci ili vježbi, odnosno čiji je štab civilne zaštite naredio to učešće.

Pravno lice, državni organ ili druga institucija u kojima se dobrovoljni vatrogasac nalazi u radnom odnosu dužni su omogućiti tom vatrogascu odsustvovanje sa posla kada je pozvan na vršenje poslova vatrogastva iz stava 1. ovog člana.

2. Prava građana za vrijeme učešća u vatrogasnoj intervenciji

Član 118.

Građanin koji po naredbi nadležnog štaba civilne zaštite ili drugog nadležnog organa učestvuje u gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara, pa bez svoje krivice zadobije povredu ili oboli, te zbog toga kod njega nastupi tjelesno oštećenje od najmanje 20% ima pravo na jednokratnu novčanu pomoć koja se ostvaruje na način i pod uslovima koji su utvrđeni u članu 115. ovog zakona.

U uslovima iz stava 1. ovog člana, građanin ima pravo na troškove prevoza, smještaja i ishranu u toku vršenja tih poslova.

Smještaj i ishrana osiguravaju se pod uslovom ako učešće u gašenju požara i spašavanja ljudi i materijalnih dobara traje neprekidno duže od osam sati.

Građanin ima pravo na naknadu za svoju uništenu ili oštećenu odjeću i obuću koja nastane u toku učešća u gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara koja se određuje srazmjerno vrijednosti uništene ili oštećene odjeće i obuće prema mjesnim prilikama koju utvrđuje komisija koju formira organ uprave civilne zaštite iz stava 5. ovog člana.

Sredstva za naknade iz ovog člana osiguravaju se u budžetu Federacije, kantona, općina i grada, koje obračunava i isplaćuje organ uprave civilne zaštite čiji je štab civilne zaštite naredio učešće građana u gašenju požara i spašavanju ugroženih ljudi i materijalnih dobara.

Član 119.

Kada po naredbi nadležnog štaba civilne zaštite ili drugog nadležnog organa građanin učestvuje u gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara, pa bude povrijeđen ili nastupi bolest ili invalidnost, kao neposredna posljedica vršenja zadataka na gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara, ima po tom osnovu prava iz penzijskog, invalidskog i zdravstvenog osiguranja kao za slučaj povrede na radu.

Članovi porodice građanina koji je u uslovima iz stava 1. ovog člana izgubio život, imaju prava iz penzijskog, invalidskog i zdravstvenog osiguranja kao da je izgubio život za slučaj povrede na radu. U ovom slučaju porodici pripada i pravo na troškove sahrane.

Prava iz st. 1. i 2. ovog člana, ostvaruju se na način i pod uslovima koji su utvrđeni u zakonu i drugim propisima o penzijskom, invalidskom i zdravstvenom osiguranju po osnovu povrede na radu.

Troškove sahrane iz stava 2. ovog člana isplaćuje organ uprave civilne zaštite čiji je štab civilne zaštite ili drugi nadležni organ naredio učešće građana u gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom.

3. Naknade za učešće u vatrogasnoj intervenciji

Član 120.

Lica u radnom odnosu koja po naredbi nadležnog štaba civilne zaštite ili drugog nadležnog organa, učestvuju u gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom, imaju pravo na novčanu naknadu koju obračunava i isplaćuje pravno lice, državni organ ili druga institucija kod koje se to lice nalazi u radnom odnosu. Naknada se obračunava u visini njegove prosječne mjesečne plaće utvrđene u prethodnom mjesecu prije učešća u gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara srazmjerno vremenu provedenom na vršenju tih poslova.

Vrijeme provedeno na gašenju požara iz stava 1. ovog člana, računa se u radni staž i doprinos za penzijsko, invalidsko i zdravstveno osiguranje plaća pravno lice, državni organ ili druga institucija kod koje se to lice nalazi u radnom odnosu.

Pravno lice, državni organ ili druga institucija koja je izvršila isplatu naknade iz stava 1. ovog člana, ima pravo podnijeti zahtjev za nadoknadu isplaćene naknade. Zahtjev se podnosi organu uprave civilne zaštite čiji je štab civilne zaštite naredio učešće tih lica na gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom.

Član 121.

Lica koja samostalno obavljaju neku djelatnost i koja po naredbi nadležnog štaba civilne zaštite ili drugog nadležnog organa, učestvuju u gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara, imaju pravo na novčanu naknadu ako je učešće trajalo najmanje osam ili više sati. Tu naknadu na zahtjev tog lica isplaćuje organ uprave civilne zaštite čiji je štab civilne zaštite naredio učešće tih lica u gašenju požara, s tim da ta lica sama vrše uplatu doprinosa za penzijsko, invalidsko i zdravstveno osiguranje iz vlastitih sredstava.

Novčana naknada iz stava 1. ovog člana obračunava se u visini prosječne dnevne zarade koja se dobije od prosječne mjesečne neto plaće u Federaciji prema posljednjem objavljenom podatku Federalnog zavoda za statistiku, o čemu se donosi rješenje.

U uslovima iz stava 1. ovog člana, novčana naknada pripada i nezaposlenom licu, koju ostvaruje na način predviđen u odredbama st. 1. i 2. ovog člana.

Član 122.

Građani, pravna lica, državni organi i druge institucije koji su po naredbi nadležnog štaba civilne zaštite, za vrijeme vatrogasne intervencije iz čl. 94. i 96. ovog zakona, za potrebe gašenja požara i spašavanja ljudi i materijalnih dobara, dali alat, prevozna, tehnička i druga sredstva, imaju pravo na naknadu štete koja nastane oštećenjem ili uništenjem tih sredstava tokom korištenja u akcijama gašenja požara i spašavanja ljudi i materijalnih dobara.

Naknadu štete na zahtjev građana, pravnog lica, državnog organa ili druge institucije obračunava i isplaćuje organ uprave civilne zaštite čiji je štab civilne zaštite naredio predaju sredstava iz stava 1. ovog člana. Naknada se isplaćuje u visini stvarne štete prema mjesnim prilikama koju utvrđuje komisija koju formira organ uprave civilne zaštite čiji je štab naredio davanje sredstava iz stava 1. ovog člana.

Član 123.

Kada je profesionalna vatrogasna jedinica općine, grada ili kantona ili dobrovoljna vatrogasna jedinica vatrogasnog društva ili vatrogasna jedinica pravnog lica, po naredbi nadležnog organa uprave civilne zaštite ili nadležnog štaba civilne zaštite, učestvovala u gašenju požara na području druge općine ili grada, odnosno drugog kantona, ima pravo na naknadu:

- 1) za oštećenu ili uništenu opremu, tehnička i druga sredstva korištena u gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom;
- 2) za sredstva utrošena za gašenje požara (gorivo, dnevnice i druge troškove).

Naknadu za štete i troškove iz stava 1. ovog člana, utvrđuje komisija koja se formira prema članu 122. stav 2. ovog zakona, a određuje se u visini stvarne štete, odnosno u visini učinjenih troškova prema mjesnim prilikama.

Naknade i troškove iz stava 1. ovog člana, snosi općina i grad, odnosno kanton koji su tražili pomoć u gašenju požara na njihovom području, a isplaćuje se u roku od 30 dana od završene vatrogasne intervencije.

Općina, grad i kanton koji su isplatili naknadu i troškove iz stava 1. ovog člana, mogu tražiti nadoknadu isplaćene naknade na način predviđen u članu 126. ovog zakona.

Pravno lice ili druga institucija dužni su naknaditi štetu i troškove iz stava 1. ovog člana koje je imala profesionalna vatrogasna jedinica općine, grada i kantona za vrijeme njihovog angažiranja na gašenju požara na objektima i materijalnim dobrima pravnog lica, odnosno

druge institucije. Ta naknada i troškovi se ostvaruje na zahtjev organa uprave civilne zaštite općine, grada, odnosno kantona čije su vatrogasne jedinice učestvovalе u gašenju požara, a ostvaruje se prema stavu 2. ovog člana.

Član 124.

Pravnim licima, državnim organima, drugim institucijama i građanima pripada naknada štete koja nastane na njihovim materijalnim dobrima koja se koriste u gašenju požara na osnovu naredbi koje se donose na osnovu člana 99. stav 1. tač. 5), 7), 8), 9) i 11) ovog zakona.

Šteta koja nastane prema stavu 1. ovog člana, nadoknađuje se u visini stvarne štete prema mjesnim prilikama koju utvrđuje komisija koja se formira prema članu 122. stav 2. ovog zakona.

Naknadu štete iz stava 2. ovog člana plaća općina, grad, odnosno kanton na čijem je području gašen požar, a nadoknada isplaćene naknade vrši se na način predviđen u članu 126. ovog zakona.

Pravo na naknadu štete iz stava 1. ovog člana nemaju građani, pravna lica, državni organi i druge institucije, ako je korištenje materijalnih dobara vršeno radi gašenja požara na njihovim objektima i materijalnim dobrima.

Član 125.

Vlasnici, odnosno korisnici materijalnih dobara imaju pravo na naknadu štete koja nastane na njihovim materijalnim dobrima koja su korištena prilikom izvođenja vatrogasne intervencije prema članu 101. ovog zakona.

Stvarnu štetu prema mjesnim prilikama plaća općina, grad ili kanton čiji je rukovodilac akcije gašenja požara naredio korištenje tih sredstava, a obračun i isplatu štete vrši organ uprave civilne zaštite kome pripada taj rukovodilac akcije, koju utvrdi komisija koja se formira prema članu 122. stav 2. ovog zakona.

Član 126.

Općina, grad i kanton koji su isplatili troškove vatrogasne intervencije i štete iz člana 123. stav 1. ovog zakona, imaju pravo na nadoknadu tih troškova i štete koju ostvaraju od pravnih lica, državnih organa, drugih institucija i građana za koje se pravosnažnom sudskom odlukom utvrdi da su namjerno prouzrokovali taj požar.

Sudski postupak protiv pravnih lica, organa i institucija iz stava 1. ovog člana pokreće se tužbom koju podnosi organ uprave civilne zaštite općine ili grada, odnosno kantona na čijem je području vršena vatrogasna intervencija, odnosno gdje je gašen požar.

Član 127.

Procjena štete na materijalnim dobrima i drugoj imovini pravnih lica, državnih organa, drugih institucija i građana koja nastane od požara i eksplozija vrši se prema propisu o procjeni šteta od prirodnih i drugih nesreća koji je donešen na osnovu Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća

VIII - STRUČNO OSPOSOBLJAVANJE I USAVRŠAVANJE ZAPOSLENIH LICA ZA ZAŠTITU OD POŽARA I VATROGASACA

1. Stručno osposobljavanje i usavršavanje zaposlenih lica za zaštitu od požara

Član 128.

Pravna lica, državni organi i druge institucije dužni su kontinuirano organizirati i provoditi stručno osposobljavanje i usavršavanje svih zaposlenika, odnosno državnih službenika i namještenika (u daljnjem tekstu: zaposlena lica) koji se nalaze u radnom odnosu za provođenje mjera zaštite od požara na radnim mjestima na kojima se nalaze.

Obuka i osposobljavanje obuhvata upoznavanje zaposlenih lica sa svim izvorima opasnosti i načinu provođenja mjera zaštite od požara utvrđenih u općem aktu iz člana 24. ovog zakona.

Pored obuke iz stava 1. ovog člana, obavezno je najmanje jednom u dvije godine izvršiti obuku i provjeru znanja iz oblasti zaštite od požara svih zaposlenih lica prema posebnom programu obuke iz stava 6. ovog člana.

Poslove stručnog osposobljavanja zaposlenih lica prema programu iz stava 3. ovog člana, mogu samostalno da organiziraju i provode pravna lica, organi i institucije iz stava 1. ovog člana ili da izvođenje te obuke povjere pravnim licima koja su registrirana za tu djelatnost, a koja dobiju ovlaštenje kantonalne uprave civilne zaštite da ispunjavaju uslove za izvođenje obuke utvrđene u tom programu.

Zaposlena lica koja se, u skladu sa odredbom člana 24. stav 1. tačka 6) ovog zakona, odrede da se staraju za provođenje poslova zaštite od požara, odnosno lica raspoređena u službi zaštite od požara u pravnom licu, državnom organu i drugoj instituciji iz stava 2. tog člana, moraju imati najmanje srednju stručnu spremu, po pravilu, tehničkog smjera i položen ispit za protivpožarnu zaštitu iz stava 6. ovog člana.

Program obuke iz stava 3. i sadržaj programa i način polaganja ispita iz stava 5. ovog člana utvrđuje Federalna uprava civilne zaštite.

2. Stručno osposobljavanje i usavršavanje profesionalnih vatrogasaca

Član 129.

Svi profesionalni vatrogasci vatrogasnih jedinica kantona, općina i grada podliježu obavezi stalnog stručnog osposobljavanja i usavršavanja koje organiziraju i provode kantonalne uprave civilne zaštite i službe civilne zaštite općine i grada za vatrogasne jedinice u svom sastavu.

Stručno osposobljavanje i usavršavanje profesionalnih vatrogasaca provodi se putem obuke, seminara, savjetovanja, vježbi, kurseva ili drugih oblika stručnog osposobljavanja koja se organiziraju i provode prema planu i programu koji donosi Federalna uprava civilne zaštite, a koji realiziraju starješine profesionalnih vatrogasnih jedinica iz organa uprave civilne zaštite kantona, općine i grada. Profesionalni vatrogasci mogu se uputiti i na stručnu obuku i osposobljavanje koje organiziraju druge institucije kada se radi o pitanjima iz oblasti vatrogastva.

Profesionalne vatrogasne jedinice iz stava 1. ovog člana dužne su da u okviru svoje redovne djelatnosti organiziraju i stalno provode stručno osposobljavanje, uvježbavanje i kondicioniranje vatrogasaca svoje jedinice, radi održavanja i usavršavanja njihove spremnosti za vršenje operativnih poslova gašenja požara i spašavanja ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom ili eksplozijom i pružanja pomoći u akcidentnim situacijama.

Plan i program obuke iz stava 3. ovog člana donosi Federalna uprava civilne zaštite u kojem se određuje i način realiziranja te obuke.

Sredstva za troškove stručnog osposobljavanja i usavršavanja iz st. 2. i 3. ovog člana, osiguravaju zajednički Federalna i kantonalne uprave civilne zaštite.

U cilju stvaranja uslova za školovanje lica za obavljanje poslova vatrogasca, Federalna uprava civilne zaštite će u saradnji sa kantonalnim ministarstvom nadležnim za obrazovanje poduzeti mjere da se u nastavne planove i programe za određene srednje škole, a prvenstveno škole tehničkog smjera, ugrade određeni sadržaji iz oblasti zaštite od požara i vatrogasne djelatnosti pri čemu se postupa prema propisu iz člana 158. stav 1. tačka 3) ovog zakona.

Federalna uprava civilne zaštite donosi plan i program stručnog osposobljavanja i usavršavanja inspektora iz člana 146. stav 1. i člana 148. stav 1. ovog zakona i organizira i provodi tu obuku, a Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova donosi plan i program stručnog osposobljavanja i usavršavanja inspektora iz člana 151. stav 3. ovog zakona i organizira i provodi tu obuku.

3. Stručno osposobljavanje i usavršavanje dobrovoljnih vatrogasaca

Član 130.

Svi dobrovoljni vatrogasci koji se nalaze u dobrovoljnim vatrogasnim jedinicama koje su formirali dobrovoljna vatrogasna društva, kao i dobrovoljni vatrogasci koji se nalaze u vatrogasnim jedinicama koje su formirane u pravnim licima, podliježu obavezi stručnog osposobljavanja i usavršavanja i polaganja stručnog ispita iz oblasti vatrogasne djelatnosti (ispit za dobrovoljnog vatrogasca).

Program obuke i osposobljavanja za dobrovoljne vatrogasce iz stava 1. ovog člana, kao i sadržaj i način polaganja stručnog ispita za dobrovoljne vatrogasce propisuje Federalna uprava civilne zaštite.

Obuku i osposobljavanje prema programu iz stava 2. ovog člana, kao i polaganje stručnog ispita za dobrovoljne vatrogasce provode kantonalne uprave civilne zaštite i osiguravaju finansijska sredstva za te poslove.

Stručni ispit iz oblasti vatrogastva, prema programu iz stava 2. ovog člana, polažu i lica koja obavljaju poslove portira, odnosno recepcionara u pravnim licima, državnim organima i drugim institucijama.

IX - FINANSIRANJE ZAŠTITE OD POŽARA I VATROGASTVA

1. Finansiranje zaštite od požara

Član 131.

Finansijska sredstva potrebna za organiziranje, provođenje i unapređenje mjera zaštite od požara predviđenih ovim zakonom, kao i obučavanje i osposobljavanje zaposlenih lica planiraju i osiguravaju pravna lica, državni organi i druge institucije, svaki za svoje građevine i prostore i zaposlena lica.

Finansijska sredstva za potrebe iz stava 1. ovog člana, planiraju se i osiguravaju svake godine u okviru finansijskog plana pravnog lica, državnog organa i druge institucije, u okviru sredstava za obavljanje njihove redovne djelatnosti.

2. Finansiranje vatrogastva

Član 132.

Vatrogasna djelatnost predviđena ovim zakonom finansira se iz:

- 1) budžeta Federacije, kantona, općine i grada;

- 2) sredstava pravnih lica i vatrogasnih društava;
- 3) premija osiguranja;
- 4) dobrovoljnih priloga ili poklona pravnih i fizičkih lica;
- 5) međunarodne pomoći;
- 6) drugih izvora utvrđenih ovim i drugim zakonom.

Član 133.

U budžetu Federacije, kantona, općine i grada osiguravaju se finansijska sredstva potrebna za finansiranje slijedećih obaveza:

- 1) u budžetu Federacije - sredstva za obaveze utvrđene u članu 134. ovog zakona;
- 2) u budžetu kantona - sredstva za obaveze utvrđene u članu 135. ovog zakona;
- 3) u budžetu općine, odnosno grada - sredstva za obaveze utvrđene u članu 136. ovog zakona.

Član 134.

Federacija finansira:

- 1) obavljanje poslova zaštite od požara i vatrogastva iz čl. 12. i 13. ovog zakona koji su u nadležnosti federalnih ministarstava i drugih organa Federacije i Federalne uprave civilne zaštite;
- 2) organiziranje, pripremanje, opremanje i rad jedinice za zračni transport iz člana 67. stav 2. ovog zakona;
- 3) pružanje materijalne pomoći kantonima, općinama i gradu radi opremanja, obučavanja i osposobljavanja profesionalnih vatrogasnih jedinica koje oni osnivaju za njihove potrebe, a prvenstveno za nabavku vatrogasne i druge opreme potrebne za obavljanje vatrogasne djelatnosti iz nadležnosti tih jedinica;
- 4) pružanje pomoći kantonima, općinama i gradu za uklanjanje posljedica koje su nastale požarom radi stvaranja uslova za život ljudi na području koje je nastradalo požarom ili eksplozijom;
- 5) istraživačke i razvojne projekte koji se odnose na razvoj i usavršavanje zaštite od požara i vatrogastva od značaja za Federaciju;
- 6) naknade za učešće profesionalnih vatrogasnih jedinica kantona, općina i grada, kao i snaga i sredstava pravnih lica, državnih organa i građana čije angažiranje na gašenju požara na području Federacije naredi Federalni štab civilne zaštite;
- 7) organiziranje i provođenje stručne obuke i osposobljavanja i usavršavanja vatrogasaca i drugih lica za obavljanje vatrogasne djelatnosti koji su ovim zakonom stavljeni u nadležnost Federacije;
- 8) naknade plate i druge naknade predviđene ovim zakonom za građane i lica u radnom odnosu za učešće u gašenju požara i spašavanju ugroženih ljudi i materijalnih dobara, kao i naknade za korištenje njihovih prevoznih i drugih sredstava i opreme u gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara koje naredi Federalni štab civilne zaštite;

9) naknade za učešće u zaštiti od požara utvrđene u članu 103. ovog zakona;

10) druge potrebe u vezi obavljanja zaštite od požara i vatrogasne djelatnosti iz nadležnosti Federacije utvrđene ovim zakonom.

Finansijska sredstva iz stava 1. ovog člana planiraju se i osiguravaju u budžetu Federacije na prijedlog Federalne uprave civilne zaštite.

Član 135.

Kanton finansira:

1) obavljanje poslova zaštite od požara i vatrogastva iz čl. 14. i 15. ovog zakona koja su u nadležnosti kantona i kantonalne uprave civilne zaštite;

2) organiziranje, pripremanje, materijalno opremanje, obuku i osposobljavanje i usavršavanje i rad zajedničke profesionalne vatrogasne jedinice koju osniva kanton;

3) pružanje materijalne pomoći općinama i gradu za finansiranje profesionalnih vatrogasnih jedinica koje osnivaju općine i grad;

4) učešće u saniranju posljedica na području kantona koje su nastale požarom, poduzeto radi stvaranja uslova za život ljudi na području nastradalom požarom;

5) istraživačke i razvojne projekte od značaja za zaštitu od požara i vatrogastvo iz nadležnosti kantona;

6) naknade za učešće profesionalnih vatrogasnih jedinica općina i grada u slučaju pružanja pomoći drugim općinama i gradu u gašenju požara koje angažira kantonalni štab civilne zaštite;

7) organiziranje i provođenje stručne obuke i osposobljavanja vatrogasaca i drugih lica za obavljanje vatrogasne djelatnosti iz nadležnosti kantona;

8) pružanje pomoći dobrovoljnim vatrogasnim društvima osnovanim na području kantona za finansiranje određenih poslova iz njihove nadležnosti od značaja za zaštitu od požara i vatrogastvo, a posebno za finansiranje dobrovoljnih vatrogasnih jedinica osnovanih u tim društvima;

9) naknade plaće i druge naknade predviđene ovim zakonom za građane i lica u radnom odnosu za njihovo učešće u gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara, kao i naknade za korištenje njihovih prevoznih, tehničkih i drugih sredstava i opreme koja se koriste u gašenju požara po naredbi kantonalnog štaba civilne zaštite;

10) učešće u sufinansiranju jedinice iz člana 134. stav 1. tačka 2) ovog zakona u skladu sa sporazumom Vlade Federacije i vlada kantona;

11) druge potrebe u oblasti zaštite od požara i vatrogasne djelatnosti iz nadležnosti kantona.

Finansijska sredstva za finansiranje zadataka iz stava 1. ovog člana, planiraju se i osiguravaju u budžetu kantona na prijedlog kantonalne uprave civilne zaštite.

Član 136.

Općina, odnosno grad finansira:

- 1) obavljanje poslova zaštite od požara i vatrogastva iz čl. 16. i 17. ovog zakona koji su u nadležnosti općine i grada i službe civilne zaštite općine, odnosno grada;
- 2) organiziranje, pripremanje, materijalno opremanje i stručna obuka i osposobljavanje profesionalne vatrogasne jedinice koju osniva općina, odnosno grad;
- 3) učešće u saniranju posljedica na području općine, odnosno grada koje nastanu požarom ili eksplozijom radi stvaranja neophodnih uslova za život ljudi na nastradalom području od požara, u skladu sa materijalnim mogućnostima općine odnosno grada;
- 4) pružanje pomoći dobrovoljnim vatrogasnim društvima osnovanim na području općine i grada za finansiranje određenih poslova iz njihove nadležnosti od značaja za zaštitu od požara i vatrogastvo, a posebno za finansiranje dobrovoljnih vatrogasnih jedinica osnovanih u tim društvima;
- 5) naknade plaće i druge naknade predviđene ovim zakonom za građane i lica u radnom odnosu za njihovo učešće u gašenju požara, kao i naknade za korištenje njihovih prevoznih, tehničkih i drugih sredstava i opreme koja se koristi u gašenju požara po naredbi općinskog, odnosno gradskog štaba civilne zaštite;
- 6) druge potrebe u oblasti zaštite od požara i vatrogasne djelatnosti iz nadležnosti općine, odnosno grada.

Finansijska sredstva za finansiranje zadataka iz stava 1. ovog člana, planiraju se i osiguravaju u budžetu općine, odnosno grada na prijedlog službe civilne zaštite općine, odnosno grada.

Član 137.

Društva za osiguranje i druga pravna lica koja se bave osiguranjem imovine pravnih i fizičkih lica, dužna su izdvajati finansijska sredstva iz premije osiguranja imovine od požara i prirodnih sila u iznosu od 6%, a 1% sredstava od naplaćene funkcionalne premije osiguranja, koja se odnosi na osiguranje motornih vozila.

Sredstva iz stava 1. ovog člana uplaćuju se na poseban račun budžeta (trezora) kantona, a vode se na posebnom jedinstvenom transakcijskom računu budžeta Federacije, kantona, općine i grada. Ta sredstva se raspodjeljuju tako što 10% pripada Federaciji, 20% kantonu, od čega 4% za dobrovoljne vatrogasne jedinice formirane u dobrovoljnim vatrogasnim društvima na nivou kantona i 70% općini i gradu od čega 6% za dobrovoljne vatrogasne jedinice formirane u dobrovoljnim vatrogasnim društvima u općini odnosno gradu, u kojoj su ta sredstva ostvarena.

Izuzetno, u kantonima u kojima je formirana zajednička profesionalna vatrogasna jedinica za potrebe svih ili pojedinih općina na području kantona, sredstva iz stava 1. ovog člana raspoređuju se tako što 5% pripada Federaciji, a kantonu 95%, od čega 10% za formirane dobrovoljne vatrogasne jedinice u dobrovoljnim vatrogasnim društvima na nivou kantona, s tim da se ova odredba ne odnosi na općine koje nisu obuhvaćene zajedničkom vatrogasnom jedinicom.

Sredstva na transakcijskom računu iz stava 2. ovog člana, koja nisu potrošena ne gase se istekom kalendarske (fiskalne) godine već se akumuliraju sa sredstvima koja se prikupljaju u toku naredne godine.

Sredstva iz st. 2. i 3. ovog člana mogu se koristiti samo za nabavku vatrogasne opreme, tehničkih i drugih sredstava za vatrogasne jedinice, stručno obučavanje i osposobljavanje vatrogasaca i održavanje opreme i vatrogasnih sredstava, te investicionu izgradnju i opremanje objekata za potrebe vatrogasnih jedinica.

Uslove, prioritete i način korištenja sredstava iz st. 2. i 3. za namjene iz stava 5. ovog člana, utvrđuju:

- 1) za sredstva Federacije - Vlada Federacije, na prijedlog Federalne uprave civilne zaštite;
- 2) za sredstva kantona - vlada kantona, na prijedlog kantonalne uprave civilne zaštite;
- 3) za sredstva općine, odnosno grada - općinski načelnik, odnosno gradonačelnik, na prijedlog službe civilne zaštite općine i grada.

Kontrolu uplate sredstava iz stava 1. ovog člana vrše nadležni organi i službe Federalnog ministarstva finansija.

Član 138.

Dobrovoljna vatrogasna društava finansiraju se iz sredstava koja osiguravaju osnivači društva, sredstava donacija i drugih vrsta pomoći fizičkih i pravnih lica, kao i sredstava koja se za njihove aktivnosti osiguraju u budžetu kantona, općine i grada.

Član 139.

Vatrogasni savezi finansiraju se članarinom svojih članova, donacijama i drugim vrstama pomoći pravnih i fizičkih lica, kao i sredstvima koja se za aktivnosti saveza osiguraju u budžetu Federacije, kantona, općine i grada.

Član 140.

Vatrogasne jedinice koje osnivaju pravna lica za svoje potrebe finansiraju se iz sredstava koja osigurava pravno lice u okviru sredstava za ostvarivanje svoje redovne djelatnosti.

Član 141.

Za općine koje imaju manje od 15.000 stanovnika ili su ekonomski nerazvijene, pa zbog toga nisu u mogućnosti u budžetu općine i drugim sredstvima predviđenim ovim zakonom u cjelini osigurati finansijska sredstva potrebna za finansiranje svoje profesionalne vatrogasne jedinice, dodatna sredstva će osigurati kanton i Federacija.

Vlada Federacije će u saradnji sa vladama kantona, a na prijedlog Federalne uprave civilne zaštite, odrediti općine iz stava 1. ovog člana i način osiguranja finansijskih sredstava za trajno finansiranje potreba iz stava 1. ovog člana.

Općine iz stava 1. ovog člana određuju se prema kategorijama područja posebne zaštite koja su uređena zakonom koji se odnosi na poticaj za razvoj područja posebne zaštite u Federaciji, kao i procjeni ugroženosti od požara područja Federacije.

X - UPRAVNI NADZOR NAD PROVOĐENJEM OVOG ZAKONA

Član 142.

Upravni nadzor nad primjenom ovog zakona i podzakonskih propisa donešenih na osnovu njega, u pitanjima koja su ovim zakonom stavljena u nadležnost Federacije vrše:

- 1) Federalna uprava civilne zaštite za pitanja koja su stavljena u njenu nadležnost;
- 2) Federalno ministarstvo finansija - Federalno ministarstvo finansija, u odnosu na uplatu sredstava iz člana 137. ovog zakona;

3) druga federalna ministarstva u odnosu na pitanja u kojima su oni, na osnovu odredbi čl. 160. do 164. ovog zakona, donijeli odgovarajuće podzakonske propise ili tehničke standarde u oblasti zaštite od požara.

Upravni nadzor obuhvata uvid i kontrolu zadataka i aktivnosti koje se odnose na provođenje mjera zaštite od požara, pregled akata i dokumentacije iz oblasti zaštite od požara i vatrogastva, pružanje stručne pomoći davanjem stručnih objašnjenja i uputa za rad na upite pravnih lica, državnih organa i drugih institucija ili na drugi način, traženje podataka i obavještenja o obavljanju poslova zaštite od požara, odnosno provođenja vatrogasne djelatnosti, poduzimanje odgovarajućih mjera na pravilnom postupanju u primjeni ovog zakona, kao i rješavanje u drugostepenom upravnom postupku u slučajevima predviđenim ovim zakonom.

Pravna lica, državni organi i druge institucije dužni su dostaviti podatke i dokumentaciju koju zatraže organi iz stava 1. ovog člana.

Član 143.

Kantonalna uprava civilne zaštite vrši upravni nadzor u odnosu na pitanja koja su ovim zakonom stavljena u njenu nadležnost. Taj nadzor se ostvaruje u pravnim licima, kantonalnim organima uprave i općinskim i gradskim službama za upravu na području kantona.

Član 144.

Upravni nadzor iz čl. 142. i 143. ovog zakona, odnosi se na nadzor nad zakonitošću poduzetih aktivnosti i mjera u oblasti zaštite od požara i vatrogasne djelatnosti, prema ovom zakonu.

XI - INSPEKCIJA ZA ZAŠTITU OD POŽARA I VATROGASTVO

1. Nadležnost federalne inspekcije iz Federalne uprave civilne zaštite

Član 145.

Federalna uprava civilne zaštite, u okviru svoje nadležnosti, vrši poslove inspekcijskog nadzora u pitanjima koja su utvrđena u st. 2. i 3. ovog člana, u organima uprave i drugim organima Federacije i kantona i pravnim licima od značaja za Federaciju.

Inspekcijski nadzor u oblasti zaštite od požara odnosi se na slijedeća pitanja:

- 1) organiziranje i provođenje zaštite od požara u državnim organima, pravnim licima i drugim institucijama u skladu sa ovim zakonom i podzakonskim propisima donešenim na osnovu ovog zakona;
- 2) vršenje poslova iz nadležnosti kantonalne uprave civilne zaštite iz člana 15. ovog zakona;
- 3) programiranje razvoja zaštite od požara, u skladu sa odredbom člana 19. ovog zakona;
- 4) donošenje planova zaštite od požara kantona i pravnih lica od značaja za Federaciju u skladu sa odredbama čl. 21. i 22. ovog zakona;
- 5) opće akte iz člana 24. ovog zakona u državnim organima Federacije, kantona i pravnim licima od značaja za Federaciju;

- 6) dostavljanje podataka operativnim centrima civilne zaštite Federacije i kantona u skladu sa odredbama člana 54. ovog zakona;
- 7) provođenje statističkih istraživanja iz oblasti zaštite od požara iz nadležnosti kantona prema članu 55. ovog zakona;
- 8) planiranje i osiguranje finansijskih sredstava za potrebe iz člana 131. ovog zakona u državnim organima Federacije i kantona i pravnim licima od značaja za Federaciju;
- 9) provođenje obuke i osposobljavanja zaposlenih lica iz člana 128. ovog zakona u državnim organima Federacije i kantona i pravnim licima od značaja za Federaciju;
- 10) donošenje propisa iz člana 165. ovog zakona i njihova usklađenost sa ovim zakonom.

Inspekcijski nadzor u oblasti vatrogastva odnosi se na slijedeća pitanja:

- 1) organiziranje profesionalnih vatrogasnih jedinica u skladu sa odredbama člana 59. i čl. 62. do 66. ovog zakona;
- 2) postavljanje starješina profesionalnih vatrogasnih jedinica i njihovih zamjenika u skladu sa odredbama čl. 75. i 76. ovog zakona;
- 3) primjena odredaba čl. 105. i 106. ovog zakona;
- 4) provođenje provjere zdravstvene i psihofizičke sposobnosti vatrogasaca i starješina vatrogasnih jedinica u skladu sa odredbama čl. 109. i 110. ovog zakona;
- 5) provođenje stručnog osposobljavanja i usavršavanja profesionalnih vatrogasaca vatrogasne jedinice kantona, u skladu sa odredbom člana 129. ovog zakona;
- 6) planiranje i osiguranje finansijskih sredstava u budžetu Federacije, kantona, općine i grada za finansiranje zadataka utvrđenih u čl. 134. do 136. ovog zakona,
- 7) prikupljanje, raspodjela i korištenje finansijskih sredstava iz člana 137. ovog zakona na način predviđen u toj odredbi.

Federalni inspektor za vatrogastvo, pri vršenju inspekcijskog nadzora iz stava 3. ovog člana, može odrediti svaku mjeru kojom se može otkloniti ili spriječiti nastanak negativnih posljedica i kojom se osigurava postupanje u tim pitanjima na način predviđen ovim zakonom i propisima donešenim na osnovu ovog zakona.

Član 146.

Poslove inspekcijskog nadzora iz člana 145. ovog zakona iz oblasti zaštite od požara i vatrogastva obavljaju federalni inspektori zaštite od požara i federalni inspektori za vatrogastvo, koji imaju prava i dužnosti inspektora utvrđena u Zakonu o organizaciji organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 35/05). Inspekcijski nadzor se provodi po pravilima Zakona o upravnom postupku ("Službene novine Federacije BiH," br. 2/98 i 48/99).

Federalni inspektori iz stava 1. ovog člana, mogu biti lica koja imaju najmanje visoku stručnu spremu, VII stepen, iz oblasti zaštite od požara, sigurnosti i tehničkih struka koje su utvrđene u propisu iz člana 159. stav 1. tačka 1. ovog zakona i najmanje pet godine radnog staža, s tim da inspektor za zaštitu od požara mora imati položen stručni ispit predviđen za inspektora, a inspektor za vatrogastvo, osim stručnog ispita, mora imati položen i ispit za rukovodioca akcije gašenja požara.

Federalna uprava civilne zaštite donosi propis o sadržaju i načinu vršenja inspekcijskog nadzora iz stava 1. ovog člana.

Član 147.

Sve mjere u okviru svoje nadležnosti, federalni inspektor naređuje rješenjem.

Protiv rješenja federalnog inspektora može se izjaviti žalba u roku od osam dana od dana prijema rješenja. Žalba se izjavljuje direktoru Federalne uprave civilne zaštite.

Rješenje donešeno po žalbi je konačno i protiv njega se može pokrenuti upravni spor kod nadležnog suda u roku od 30 dana od dana prijema rješenja.

Pravna lica, državni organi i druge institucije iz člana 145. stav 1. ovog zakona, dužni su postupiti po rješenju federalnog inspektora.

2. Nadležnost kantonalne inspekcije iz kantonalne uprave civilne zaštite

Član 148.

Kantonalni inspektori za zaštitu od požara i kantonalni inspektori za vatrogastvo iz kantonalne uprave civilne zaštite, vrše inspekcijski nadzor u oblasti zaštite od požara i vatrogastva u općinama i gradu i svim pravnim licima od značaja za kanton, općinu i grad, a koja su utvrđena u odredbama st. 2. i 3. ovog člana.

U oblasti zaštite od požara inspekcijski nadzor se vrši u odnosu na pitanja iz člana 145. stav 2. ovog zakona, osim pitanja koja su za općinu i grad tom odredbom stavljena u nadležnost federalne inspekcije, kao i donošenje propisa o dimnjačarskoj djelatnosti iz člana 26. ovog zakona i postupanje društva za osiguranje prema odredbama čl. 52. i 53. ovog zakona.

U oblasti vatrogastva inspekcijski nadzor se vrši u odnosu na slijedeća pitanja:

- 1) nadzor nad provođenjem onih mjera zaštite od požara koje su od značaja za efikasno izvršenje vatrogasne intervencije, a što se odnosi naročito na slijedeća pitanja: ispravnost i funkcionalnost vodozahvata, hidranata, aparata za gašenje požara, odlaganje zapaljivih tekućina, gasova i drugih zapaljivih materija u podrumima, tavanima i drugim mjestima gdje predstavljaju opasnost, prohodnost požarnih puteva i prilaza elektrorazvodnim tablama, hidrantima, aparatima, blokadnim ventilima gasnih instalacija i slično, te provođenje zabrane korištenja otvorenog plamena i pušenja na mjestima sa povećanom opasnošću od pojave požara;
- 2) lične i materijalne formacije vatrogasnih jedinica općine i grada i popunjenost tih jedinica vatrogascima koji ispunjavaju propisane uslove, pravilnost čuvanja tehničkih sredstava i vatrogasne opreme i njeno održavanje u ispravnom stanju i provođenje obuke i stručnog osposobljavanja i usavršavanja vatrogasaca tih jedinica prema utvrđenim planovima i programima obuke;
- 3) vođenje propisane evidencije iz člana 74., i pravilnost postavljanja komandira jedinica iz člana 88. ovog zakona na način predviđen u članu 78. ovog zakona;
- 4) vođenje evidencija iz člana 112. ovog zakona;
- 5) osnivanje vatrogasnih jedinica u pravnim licima prema članu 88. ovog zakona;
- 6) vršenje poslova zaštite od požara i vatrogastva iz nadležnosti dobrovoljnih vatrogasnih društava u skladu sa odredbama čl. 80. do 84. ovog zakona;

7) usklađenost općih akata vatrogasnih društava i njihovih saveza sa odredbama čl. 81. do 83. i člana 87. ovog zakona.

8) primanje vatrogasca pripravnika na pripravnički staž u skladu sa odredbom člana 108. ovog zakona;

9) rješavanje zahtjeva građana i drugih lica u vezi ostvarivanja naknada u skladu sa odredbama čl. 118. do 127. ovog zakona;

10) organiziranje i provođenje stručnog osposobljavanja i usavršavanja dobrovoljnih vatrogasaca u skladu sa članom 130. ovog zakona.

Kantonalni inspektor za zaštitu od požara i inspektor za vatrogastvo može biti lice koje ispunjava uslove iz člana 146. stav 2. ovog zakona.

Ako nije postavljen kantonalni inspektor za zaštitu od požara ili kantonalni inspektor za vatrogastvo iz stava 1. ovog člana, u tom slučaju privremeno, do postavljenja tog kantonalnog inspektora, inspekcijski nadzor vrši federalna inspekcija iz Federalne uprave civilne zaštite.

Član 149.

Kantonalni inspektor za vatrogastvo, pri vršenju inspekcijskog nadzora iz člana 148. stava 1. tačka 2) ovog člana, može narediti mjere iz člana 145. stav 4. ovog zakona.

Sve mjere koje kantonalni inspektor za zaštitu od požara i inspektor za vatrogastvo naređuje, pri vršenju inspekcijskog nadzora, vrše se rješenjem.

Protiv rješenja kantonalnog inspektora može se izjaviti žalba u roku od osam dana od dana prijema rješenja. Žalba se izjavljuje federalnoj inspekciji za zaštitu od požara i vatrogastva iz Federalne uprave civilne zaštite, ako je rješenje donešeno na osnovu ovog zakona i propisa donesenih na osnovu ovog zakona.

Rješenje donešeno po žalbi iz stava 3. ovog člana je konačno i protiv njega se može pokrenuti upravni spor prema članu 147. stav 3. ovog zakona.

Pravna lica, državni organi i druge institucije iz člana 148. ovog zakona, kod kojih se vrši inspekcijski nadzor, dužna su postupiti po rješenju kantonalnog inspektora.

3. Inspekcijski nadzor zaštite od požara iz nadležnosti ministarstva unutrašnjih poslova

Član 150.

Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova i kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova vrše poslove inspekcijskog nadzora nad provođenjem mjera zaštite od požara određenih ovim zakonom i planovima zaštite od požara, kao i nad provođenjem propisa o tehničkim normativima i standardima koji se odnose na zaštitu od požara, osim u pitanjima koja su u čl. 145. i 148. ovog zakona, stavljena u nadležnost inspekcije Federalne, odnosno kantonalne uprave civilne zaštite.

Inspektori organa unutrašnjih poslova iz stava 1. ovog člana, dužni su pri vršenju inspekcijskog nadzora ostvarivati odgovarajuću saradnju sa inspektorima iz Federalne, odnosno kantonalne uprave civilne zaštite u cilju rješavanja pitanja od zajedničkog interesa.

Član 151.

Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova vrši inspekcijski nadzor nad provođenjem mjera zaštite od požara u pravnim licima i drugim institucijama u privatnom i državnom vlasništvu u sljedećim oblastima:

- 1) industrijskim objektima za preradu i proizvodnju zapaljivih tečnosti i gasova;
- 2) industrijskim objektima za proizvodnju eksplozivnih materija;
- 3) pravnim licima koja se bave transportom i distribucijom gasa u gasovodima i drugim gasnim postrojenjima (toplane, stambene i druge zgrade i dr.);
- 4) u objektima i postrojenjima za proizvodnju energije nazivne snage iznad 35 MNJ;
- 5) skladištima zapaljivih tečnosti kapaciteta iznad 1000 m³;
- 6) skladištima zapaljivih gasova kapaciteta iznad 30 m³;
- 7) skladištima zapaljivih gasova u bocama kapaciteta iznad 5000 kg;
- 8) objektima hemijske, tekstilne i drvne industrije u kojima se na jednom lokalitetu u više objekata odvija jedinstveni tehnološki proces;
- 9) pravnim licima koja se bave prometom eksplozivnih materija, zapaljivih tečnosti i gasova, kao i promet opasnih materija u dijelu za koje je nadležno ministarstvo;
- 10) pravnim licima i državnim organima i drugim institucijama kojima je povjereno na upravljanje područje prirodnog i kulturno - istorijskog naslijeđa od značaja za Federaciju;
- 11) pravnim licima, državnim organima i drugim institucijama koje se bave poslovima arhive i arhivske građe od značaja za nauku i istoriju;
- 12) pravnim licima koja proizvode, koriste ili skladište radioaktivne materije i nuklearno gorivo i druge štetne i opasne materije za ljude i okolinu;
- 13) pravnim licima i objektima u vlasništvu Federacije i objektima koji se posebno osiguravaju, a koje odredi nadležni organ Federacije.
- 14) sarađuje u akcijama policije, vezanim za kontrolu prometa eksplozivnih i drugih opasnih materija;
- 15) učestvuje u radu operativnih ekipa na razjašnjenju uzroka i utvrđivanju odgovornosti za nastanak požara, eksplozija i havarija, te akcidenata sa opasnim materijama.

Kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova vrše inspekcijski nadzor nad provođenjem mjera zaštite od požara:

- 1) u skladištima eksplozivnih materija za upotrebu u privredi;
- 2) u objektima i postrojenjima za proizvodnju energije nazivne snage do 35 MNJ;
- 3) u skladištima zapaljivih tečnosti kapaciteta do 1000 m³;
- 4) u skladištima zapaljivih gasova u bocama kapaciteta do 5000 kg;

- 5) u objektima hemijske, tekstilne i drvene industrije i drugim industrijskim objektima na području kantona;
- 6) u trgovinskom prometu pirotehničkih sredstava;
- 7) u pravnim licima i državnim organima i drugim institucijama kojima je povjereno na upravljanje područje prirodnog i kulturno-istorijskog naslijeđa od značaja za kanton, općinu i grad;
- 8) u državnim organima i drugim institucijama koje se bave poslovima arhive i arhivske građe iz nadležnosti kantona, općina i grada;
- 9) u objektima masovnog okupljanja građana (koncertne dvorane, stadioni, sportske dvorane itd.);
- 10) u objektima u vlasništvu kantona, općina i grada;
- 11) u objektima fizičkih lica i objektima pravnih lica u državnom ili privatnom vlasništvu koji nisu u kategoriji industrijskih objekata.
- 12) sarađuju u akcijama policije, vezanim za kontrolu prometa eksplozivnih i drugih opasnih materija iz nadležnosti kantona;
- 13) učestvuju u radu operativnih ekipa na razjašnjenju uzroka i utvrđivanju odgovornosti za nastanak požara, eksplozija i havarija, te akcidenata sa opasnim materijama iz nadležnosti kantonalnih ministarstava za unutrašnje poslove.

Poslove inspekcijskog nadzora iz stava 1. ovog člana, iz oblasti zaštite od požara iz nadležnosti Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova vrše federalni inspektori za zaštitu od požara, a iz nadležnosti kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova vrše kantonalni inspektori za zaštitu od požara (u daljnjem tekstu: inspektori).

Inspektor iz stava 3. ovog člana može biti lice koje ispunjava uslove predviđene za inspektore iz člana 146. stav 2. ovog zakona.

Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova donosi propis o sadržaju i načinu vršenja poslova inspekcijskog nadzora iz st.1.i 2. ovog člana.

Član 152.

Inspektori iz člana 151. stav 3. ovog zakona, pri obavljanju inspekcijskih poslova, imaju prava i dužnosti inspektora utvrđena u Zakonu o organizaciji organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine, koji je naveden u članu 146. stav 1. ovog zakona, a inspekcijski nadzor vrše u skladu sa ovim zakonom i propisima i pravilima tehničke struke. U cilju sprječavanja izbijanja i širenja požara, inspektori mogu narediti da se poduzmu sljedeće mjere:

- 1) izvrši ispitivanje ispravnosti i funkcionalnosti postrojenja, instalacija ili uređaja od kojih prijeti opasnost za izbijanje požara, ili su u funkciji zaštite od požara, gašenja i sprječavanja širenja požara;
- 2) dovedu u ispravno stanje ili da se preurede, premjeste odnosno demontiraju postrojenja, instalacije ili uređaji od kojih prijeti opasnost za izbijanje požara;
- 3) dovedu u ispravno i funkcionalno stanje postrojenja, instalacije ili uređaje koji su u funkciji zaštite od požara, gašenja i sprječavanja širenja požara;

- 4) izvrši popravka, rekonstrukcija, dogradnja i pregradnja na objektima u svrhu sprječavanja izbijanja i širenja požara ili spašavanja ljudi i materijalnih dobara;
- 5) zabrani upotreba objekta ili postrojenja, uređaja i instalacija ako se njihovim preuređenjem ili drugim mjerama ne može otkloniti opasnost od požara po ljude i tuđa materijalna dobra;
- 6) izvrši uklanjanje građevinskih i drugih fizičkih prepreka, predmeta i materijala koji bi u slučaju izbijanja požara predstavljali smetnju za brzu i efikasnu evakuaciju ljudi i gašenje požara, ili bi svojim izgledom ili funkcijom mogli dovesti u zabludu ljude koji se evakuiraju;
- 7) izvrši uklanjanje zapaljivih materijala koji su ugrađeni u konstruktivne elemente građevine, ili su upotrebljeni za horizontalne i vertikalne površine evakuacionih puteva, ako ti materijali predstavljaju opasnost za nastanak i širenje požara ili u požaru razvijaju otrovne gasove ili preveliku količinu dima;
- 8) izvrši uklanjanje i čišćenje otpadnih materija i prašine sa mjesta na kojima pogoduju izbijanju i širenju požara;
- 9) zabrani upotrebu otvorenog plamena, iskrenja i žara, uključujući i uređaje koji ih mogu stvarati, na mjestima na kojima bi mogli izazvati požar;
- 10) zabrani upotrebu ili držanje lako zapaljivih tečnosti i gasova, kao i posebno zapaljivih čvrstih materija, ako se koriste na način koji nije siguran ili se drže na neuslovnim mjestima ili mjestima na kojima predstavljaju opasnost po okolinu;
- 11) poduzmu zaštitne mjere protiv namjernog ili slučajnog ubacivanja predmeta u objekte i prostore gdje bi mogli izazvati požar;
- 12) izvrši obilježavanje požarnih puteva i puteva evakuacije, postave odgovarajući znaci, natpisi i uputstva, izvede sigurnosna i panik rasvjeta;
- 13) izvedu propisni izlazi iz objekata radi omogućavanja brzog izlaska ljudi u slučaju požara;
- 14) osigura stalni nadzor nad mjestima gdje su smještene zapaljive i eksplozivne materije;
- 15) osigura stalno, povremeno ili privremeno vatrogasno ili protivpožarno dežurstvo u građevinama ili vanjskom prostoru;
- 16) osigura stabilne, polustabilne, mobilne i druge odgovarajuće instalacije i uređaje za gašenje požara, kao i instalacije za dojavu požara i druge instalacije i uređaje sa zaštitnim i kontrolnim djelovanjem u funkciji zaštite ljudi i materijalnih dobara;
- 17) zabrani daljnje izvođenje radova dok izvođač radova ne poduzme potrebne mjere za sprečavanje izbijanja širenja požara i ne osigura potrebna sredstva i opremu za gašenje požara;
- 18) otklone nedostaci u projektnoj dokumentaciji koja nije u skladu sa propisima, standardima i drugim normativima u funkciji zaštite od požara, a prema potrebi i da zabrani daljnje izvođenje radova dok se navedeni propusti ne otklone, i
- 19) naredi poduzimanje drugih mjera propisanih tehničkim propisima, radi sprečavanja izbijanja i širenja požara.

Prije određivanja mjera iz tač. 1. do 5. stava 1. ovog člana, inspektor može odrediti stručni komisijski pregled objekta i postrojenja, ako ocijeni da je taj pregled neophodan.

Član 153.

Pri vršenju inspekcijskog nadzora, inspektor ima slijedeća ovlaštenja:

- 1) pregledati sve zatvorene prostorije i otvorene prostore, postrojenja i uređaje, te poduzeti druge radnje potrebne za utvrđivanje primjene propisanih i naređenih mjera zaštite od požara;
- 2) može ući u stan na traženje stanara ili radi otklanjanja ozbiljne neposredne opasnosti od požara po život i zdravlje ljudi ili materijalnih dobara većeg obima.

Pravno lice i drugi korisnici ili vlasnici građevina i prostora dužni su omogućiti inspektoru obavljanje inspekcijskog nadzora i na njegovo traženje pružiti potrebne podatke, dokumente i obavještenja.

Član 154.

Ako postoji neposredna opasnost od nastanka požara ili eksplozije i ako je ugrožen život i zdravlje ljudi i njihova materijalna dobra, i ako drugim mjerama nije moguće otkloniti opasnost, inspektor će svojim rješenjem ograničiti ili zabraniti:

- 1) rad u građevini ili rad pojedinog uređaja;
- 2) upotrebu zapaljivih, eksplozivnih i drugih opasnih materija, tehnoloških postupaka ili proizvoda;
- 3) obavljanje pojedinih djelatnosti ili poslova.

Član 155.

Sve mjere iz čl. 152. i 154. ovog zakona, inspektor naređuje rješenjem.

Protiv rješenja inspektora iz Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova može se izjaviti žalba u roku od osam dana od dana prijema rješenja. Žalba se izjavljuje federalnom ministru unutrašnjih poslova.

Rješenje donešeno po žalbi iz stava 2. ovog člana je konačno i protiv njega se može pokrenuti upravni spor kod nadležnog suda u roku od 30 dana od dana prijema rješenja.

U rješenju o ograničenju ili zabrani iz čl. 152. i 154. ovog zakona, inspektor može odrediti da žalba ne odlaže izvršenje rješenja.

Pravna lica i vlasnici i korisnici građevina i prostora dužni su postupiti po rješenju inspektora iz stava 1. ovog člana.

Član 156.

Protiv rješenja inspektora iz kantonalnog ministarstva unutrašnjih poslova, može se izjaviti žalba inspekciji za zaštitu od požara Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova u roku od osam dana od dana prijema rješenja.

Na rješenje donešeno po žalbi iz stava 1. ovog člana primjenjuje se odredba člana 155. stav 3. ovog zakona.

4. Inspekcijski nadzor zaštite od požara u šumama, na poljoprivrednom zemljištu i okolišu

Član 157.

Inspekcijski nadzor nad provođenjem mjera zaštite od požara u šumama i na šumskom zemljištu obavljaju šumarski inspektori, na poljoprivrednom zemljištu obavljaju poljoprivredni inspektori, a za zaštićena područja prirodnog i kulturno - historijskog nasljeđa nadzor vrše inspektori iz te oblasti po propisima kojima su uređene inspekcije u tim oblastima.

Federalni inspektori iz stava 1. ovog člana, pri vršenju tog inspekcijskog nadzora imaju ovlaštenja inspektora utvrđena u propisima koji se odnose na te inspekcije.

XII - OVLAŠTENJE ZA DONOŠENJE PODZAKONSKIH PROPISA

Član 158.

Vlada Federacije, na prijedlog Federalne uprave civilne zaštite, donosi sljedeće propise:

- 1) pravila službe za profesionalne i dobrovoljne vatrogasne jedinice i vatrogasne jedinice pravnih lica;
- 2) propis o uniformi, nazivima funkcija i funkcionalnim oznakama vatrogasaca u profesionalnim i dobrovoljnim vatrogasnim jedinicama, ovlaštenja starješina tih jedinica, zaštitnoj i radnoj odjeći i opremi vatrogasaca;
- 3) propis o tehničkim uslovima koje mora zadovoljiti obrazovna ustanova u vezi sa školovanjem vatrogasaca u srednjim školama u saradnji sa Federalnim ministarstvom obrazovanja i nauke i kantonalnim ministarstvima nadležnim za obrazovanje;
- 4) propise određene u članu 22. stav 4., članu 107., članu 113. stav 2. i članu 141. stav 2. ovog zakona.

U pripremi propisa iz stava 1. ovog člana učestvuju i predstavnici vatrogasaca iz kantonalnih uprava civilne zaštite o čemu se stara Federalna uprava civilne zaštite.

Član 159.

Federalna uprava civilne zaštite donosi:

- 1) propis o kriterijima za kadrovske, tehničke i druge uslove koje moraju ispunjavati pravna lica registrirana za obavljanje poslova iz oblasti zaštite od požara, koji se izrađuje u saradnji sa Federalnim ministarstvom energije, rudarstva i industrije i Federalnim ministarstvom prostornog uređenja;
- 2) propis o obimu i postupku provjere i ispitivanja ispravnosti i funkcionalnosti sistema aktivne zaštite od požara i o uslovima za pravna lica koja vrše poslove ispitivanja ispravnosti i funkcionalnosti sistema aktivne zaštite od požara, kao i program i način polaganja stručnog ispita za obavljanje tih poslova koji se izrađuje u saradnji sa Federalnim ministarstvom unutrašnjih poslova;
- 3) propis o uslovima koje moraju ispunjavati objekti za smještaj profesionalnih i dobrovoljnih vatrogasnih jedinica i vatrogasnih jedinica pravnih lica i minimum materijalno - tehničkih sredstava potrebnih za održavanje opreme i sredstava tih jedinica;
- 4) propis o minimumu tehničke opreme i sredstava i rok korištenja te opreme i sredstava za profesionalne i druge vatrogasne jedinice koja je neophodna za uspješno djelovanje tih jedinica;

5) propise predviđene u odredbama člana 47. stav 4., člana 54. stav 3., člana 74. stav 2., člana 128. stav 6., člana 130. stav 2. i člana 146. stav 3. ovog zakona.

Član 160.

Federalno ministarstvo prostornog uređenja donosi:

- 1) propis o zaštiti od požara građevina za javnu upotrebu, u saradnji sa Federalnom upravom civilne zaštite;
- 2) propis o tehničkim normativima za vanjsku i unutrašnju hidrantsku mrežu za gašenje požara, u saradnji sa Federalnim ministarstvom poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva;
- 3) propis za zaštitu visokih objekata od požara, u saradnji sa Federalnim ministarstvom okoliša i turizma i Federalnim ministarstvom energije, rudarstva i industrije;
- 4) propis predviđen u članu 29. stav 2. ovog zakona.

Član 161.

Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije, donosi:

- 1) propis o uslovima koje moraju ispunjavati pravna lica ovlaštena za certificiranje požarnih karakteristika materijala i elemenata građevinskih konstrukcija, u saradnji sa Federalnim ministarstvom prostornog uređenja;
- 2) propis o tehničkim normativima za uređaje za automatsko zatvaranje vrata i klapni otpornih prema vatri;
- 3) propis o tehničkim normativima za sisteme za odvođenje dima i toplote nastalih u požaru, u saradnji sa Federalnim ministarstvom okoliša i turizma i Federalnim ministarstvom prostornog uređenja;
- 4) propis o izgradnji postrojenja za tečni naftni gas i uskladištenju i pretakanju tečnog naftnog glasa;
- 5) propis o stručnoj spremi i načinu provjere stručnog znanja lica koja mogu rukovati eksplozivnim materijama, zapaljivim tečnostima i gasovima u prometu, kao i mjerama zaštite od požara;
- 6) propis o tehničkim normativima o gromobranima;
- 7) propis o tehničkim normativima za uređaje u kojima se nanose i suše premazna sredstva;
- 8) propis o smještaju i držanju ulja za loženje;
- 9) propis o sistemima za automatsku dojavu požara;
- 10) propis o sistemima za automatsko gašenje požara vodom, gasom i drugim medijima;
- 11) propis o uslovima za ispitivanje uvezenih uređaja za dojavu i gašenje požara;
- 12) propis o izgradnji stanica za snabdijevanje prijevoznih sredstava gorivom i o uskladištenju i pretakanju goriva;

- 13) propis o izgradnji postrojenja za zapaljive tečnosti i uskladištenju i pretakanju zapaljivih tečnosti;
- 14) propis o tehničkim normativima za zaštitu od požara i eksplozije pri čišćenju sudova za zapaljive tečnosti;
- 15) propis o tehničkim normativima za projektiranje, građenje i održavanje gasnih kotlovnica;
- 16) propis o osnovnim zahtjevima za opremu, zaštitne sisteme i komponente namijenjene eksplozivnoj atmosferi gasova, para, maglica i prašina;
- 17) propis o tehničkom nadzoru električnih postrojenja, instalacija i uređaja namijenjenih za rad u prostorima ugroženih eksplozivnom atmosferom;
- 18) propis o mjerama zaštite od požara pri izvođenju radova zavarivanja, rezanja i lemljenja;
- 19) propis iz člana 39. stav 6. ovog zakona.

Član 162.

Federalno ministarstvo prometa i komunikacija donosi propis o uslovima za vatrogasne pristupe i prolaze za stambene i druge zgrade i objekte i za sve prostore koji se smatraju građevinama i prostorima iz člana 20. stav 1. ovog zakona.

Član 163.

Federalno ministarstvo zdravstva donosi propis o kriterijima za utvrđivanje psihofizičke i zdravstvene sposobnosti za profesionalne i dobrovoljne vatrogasce i vatrogasce u vatrogasnim jedinicama pravnog lica i starješine vatrogasnih jedinica.

Član 164.

Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova donosi:

- 1) propis o izboru i održavanju aparata za gašenje početnog požara i o određivanju aparata koji se mogu stavljati u promet ako su snabdjeveni garantnim listom i tehničkim uputstvom i o najmanjem trajanju garantnog roka i roka osiguranog servisiranja za te aparate;
- 2) propis o uslovima koje moraju ispunjavati fizička i pravna lica koja obavljaju kontrolu ispravnosti, servisiranje i održavanje aparata za gašenje početnog požara i o sadržaju programa i načinu polaganja stručnog ispita za obavljanje tih poslova;
- 3) propis o tehničkim normativima za zaštitu skladišta od požara i eksplozija;
- 4) propis predviđen u članu 151. stav 5. ovog zakona;
- 5) propis o prijevozu opasnih materija.

XIII - PROPISI KANTONA, OPĆINE I GRADA

Član 165.

Kanton, općina i grad su dužni svojim propisom utvrditi nadležnost svojih organa vlasti u oblasti zaštite od požara i vatrogastva i druga pitanja koja su za kanton, općinu i grad predviđena ovim zakonom, kao i pitanja koja nisu uređena ovim zakonom, a važna su za

organizaciju i efikasno funkcioniranje zaštite od požara i vatrogastva na području kantona, općine i grada.

XIV - KAZNE NE ODREDBE

Član 166.

Novčanom kaznom od 5.000,00 KM do 15.000,00 KM kaznit će se za prekršaj pravno lice:

- 1) ako nije donešen plan zaštite od požara (član 22. stav 3.);
- 2) ako ne izvršava zadatke utvrđene u planu zaštite od požara (član 23.);
- 3) ako ne donesu opći akt iz člana 24. ovog zakona;
- 4) ako ne provodi opće mjere za zaštitu od požara (član 27. stav 2.);
- 5) ako u glavnom projektu mjere zaštite od požara nije prikazalo grafički, tekstualno niti je izdata potvrda kojom se potvrđuje da su mjere zaštite od požara primjenjene u glavnom projektu ili nije izvršena predviđena kontrola (član 30.);
- 6) ako nije izrađen elaborat zaštite od požara (član 31.);
- 7) ako u projektu nije predvidilo i primijenilo mjere zaštite od požara ili nije izradilo elaborat zaštite od požara na gradilištu (član 32.);
- 8) ako nije izgrađeno komunikacijsko ili požarno stepenište (član 33.);
- 9) ako upotrebljava instalacije i uređaje, dimovode i ložišta koji nisu ispravni (čl. 34. i 35.);
- 10) ako koristi građevinu bez upotrebne dozvole (član 38. stav 4.);
- 11) ako vrši prodaju uređaja, opreme i sredstava namijenjenih za dojavu, gašenje i sprečavanje širenja požara koja nisu certificirana (član 40. stav 4.);
- 12) ako upotrebljava i skladišti zapaljive, eksplozivne i druge opasne materije koje nisu u skladu sa propisanim tehničkim normativima i standardima (član 41.);
- 13) ako ne organizira i provodi zaštitu od požara u šumama i na šumskom i poljoprivrednom zemljištu u skladu sa odgovarajućim propisima (član 44.);
- 14) ako ne organizira i provodi zaštitu od požara prirodnog i kulturno - historijskog naslijeđa ili ne ažurira plan zaštite od požara (član 45.);
- 15) ako upotrebljava ugrađeni sistem aktivne zaštite od požara bez pribavljene potvrde o ispravnosti i funkcionalnosti sistema ili ne vrši njegovu stalnu tehničku kontrolu (član 47. stav 1.);
- 16) ako ne osigurava propisani protočni kapacitet i pritisak vode u hidrantskoj i vodovodnoj mreži ili ne održava u ispravnom stanju hidrantsku mrežu (član 49.);
- 17) ako nije prije stavljanja u promet izvršilo certificiranje opreme, uređaja i drugih sredstava za zaštitu od požara sa propisima i standardima iz člana 51. st.1. i 2. ovog zakona (član 51. stav 4.);
- 18) ako izvrši osiguranje osiguranika koji nije otklonio propuste i nedostatke koji mogu dovesti u opasnost tuđi život i materijalna dobra (član 53. stav 3.);

- 19) ako ne osnuje dobrovoljnu vatrogasnu jedinicu u uslovima iz člana 82. stav 2. ovog zakona;
- 20) ako ne osnuje vatrogasnu jedinicu prema odredbi člana 88. st. 1. i 2. ovog zakona;
- 21) ako ne postupi po naredbi organa uprave civilne zaštite ili štaba civilne zaštite iz člana 91. stav 3., člana 95. stav 2., i člana 97. stav 1. ovog zakona;
- 22) ako ne postupi po rješenju rukovodioca akcije gašenja požara ili rješenju inspektora iz člana 99. st. 2. i 3. ovog zakona (član 99. stav 5.);
- 23) ako ne dozvoli korištenje zemljišta, zgrada i drugih objekata za potrebe gašenja požara koje naredi rukovodilac akcije gašenja požara (član 101. stav 2.);
- 24) ako ne izdvaja niti uplaćuje finansijska sredstva za zaštitu od požara iz člana 137. stav 1. ovog zakona;
- 25) ako inspektoru onemogućuje vršenje inspekcijskog nadzora (član 153. stav 2.);
- 26) ako ne postupi po rješenju inspektora iz člana 147. stav 4., člana 149. stav 3., člana 155. stav 5. i člana 157. ovog zakona.

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kaznit će se i odgovorno lice u pravnom licu i drugoj instituciji novčanom kaznom od 1.000,00 KM do 2.500,00 KM.

Član 167.

Novčanom kaznom od 3.000,00 KM do 10.000,00 KM kaznit će se za prekršaj pravno lice i druga institucija:

- 1) ako ne upozna zaposlena lica sa općim aktom iz člana 24. ovog zakona (član 24. stav 3.);
- 2) ako održavanje i ispitivanje aparata za gašenje početnih požara nije izvršeno na način predviđen u članu 39. ovog zakona;
- 3) ako stavi u prodaju ili prodaje zapaljive, eksplozivne i druge opasne materije koje nisu upakovane u propisanu ambalažu i nema propisanu dokumentaciju izdatu od strane proizvođača (član 42);
- 4) ako pri prevozu u cestovnom, željezničkom, pomorskom, riječnom, jezerskom i avionskom saobraćaju ne provodi mjere zaštite od požara (član 43.);
- 5) ako ne organizira vatrogasno dežurstvo iz člana 46. ovog zakona;
- 6) ako ne održava u ispravnom stanju niti vrše kontrolu ispravnosti uređaja za dojavu i gašenje požara (član 48.);
- 7) ako ne održava u ispravnom stanju instalacije iz člana 50. ovog zakona;
- 8) ako opertivnim centrima civilne zaštite ne dostavi podatke o događajima koji se odnose na pojave požara i njegovo širenje i druge podatke ili ne vode propisanu evidenciju iz člana 54. st. 2. i 4. ovog zakona;
- 9) ako za komandira vatrogasne jedinice postavi lice koje ne ispunjava uslove iz člana 78. stav 4. ovog zakona;

- 10) ako o pojavi požara ne obavijesti organe iz člana 89. stav 3. ovog zakona;
- 11) ako dobrovoljnom vatrogascu ne dozvoli odsustvovanje sa posla kada je po naredbi štaba civilne zaštite pozvan na vršenje poslova vatrogastva (član 117. stav 3.);
- 12) ako ne organizira i ne provodi stručno osposobljavanje i usavršavanje zaposlenih lica za zaštitu od požara ili ne osigura polaganje ispita za protivpožarnu zaštitu (član 128. st. 1., 2., 3. i 5.);
- 13) ako ne osigura provođenje obuke stručnog osposobljavanja i usavršavanja lica koja su raspoređena u vatrogasnu jedinicu ili polaganje stručnog ispita za dobrovoljne vatrogasce (član 130.).

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kaznit će se i odgovorno lice u pravnom licu i drugoj instituciji novčanom kaznom od 600,00 KM do 1.500,00 KM.

Član 168.

Novčanom kaznom od 1.000,00 KM do 2 500,00 KM kaznit će se za prekršaj rukovodilac organa uprave i upravne organizacije i druge državne institucije:

- 1) ako ne donese plan zaštite od požara (član 22. stav 3.) ili ne izvršava zadatke utvrđene u planu zaštite iz člana 22. stav 1. ovog zakona (član 23.);
- 2) ako ne donese opći akt iz člana 24. ovog zakona;
- 3) ako ne izradi elaborat iz člana 28. stav 2. ovog zakona;
- 4) ako izda ovlaštenje pravnom licu koje ne ispunjava uslove iz člana 37. stav 1. ovog zakona;
- 5) ako je izdato rješenje o odobrenju za građenje, odnosno izgradnju ili rekonstrukciju i dogradnju i nadogradnju građevine, a ne ispunjava uslove iz člana 31. ovog zakona ili u komisiju za tehnički pregled nije imenovan član organa uprave civilne zaštite ili da nisu provedene sve mjere zaštite od požara (član 38. st. 2. i 3.);
- 6) ako ne izrađuje plan zaštite od požara ili ne ažurira taj plan (član 45.);
- 7) ako ne osigura da vatrogasna jedinica održava u ispravnom stanju opremu i sredstva prema članu 71. stav 6. ovog zakona;
- 8) ako ne osigura vođenje evidencije iz člana 74. ovog zakona;
- 9) ako postavi za starješinu ili zamjenika starješine profesionalne vatrogasne jedinice lice koje ne ispunjava uslove iz člana 75. ovog zakona;
- 10) ako ne osigura izlazak vatrogasnih jedinica na vatrogasnu intervenciju i ne postupi po naredbi organa uprave civilne zaštite ili štaba civilne zaštite (član 79.);
- 11) ako ne dostavlja podatke o pojavi požara prema članu 89. stav 3. ovog zakona;
- 12) ako ne postupi po naredbi organa uprave civilne zaštite ili štaba civilne zaštite iz čl. 94. i 96. ovog zakona (član 95. stav 2, i član 97. stav 1.);
- 13) ako ne postupi po rješenju rukovodioca akcije gašenja požara ili po rješenju inspektora donešenog na osnovu člana 99. st. 2. i 3. ovog zakona (član 99. stav 5.);

- 14) ako ne dozvoli korištenje zemljišta, zgrada i drugih objekata za potrebe gašenja požara koje naredi rukovodilac akcije gašenja požara (član 101. stav 1.);
- 15) ako primi u radni odnos na radno mjesto za vatrogasca lice koje ne ispunjava uslove iz člana 105. stav 2. ovog zakona;
- 16) ako za vatrogasca pripravnika primi lice koje ne ispunjava uslove iz člana 108. stav 2. ovog zakona;
- 17) ako ne organizira provođenje provjere zdravstvene i psihofizičke sposobnosti lica iz člana 109. ovog zakona na način predviđen u toj odredbi;
- 18) ako dobrovoljnom vatrogascu ne dozvoli odsustvovanje sa posla kada je po naredbi štaba civilne zaštite pozvan na vršenje poslova vatrogastva (član 117. stav 3.);
- 19) ako ne organizira i ne provodi stručno osposobljavanje i usavršavanje zaposlenih lica za zaštitu od požara iz člana 128. st. 1., 2. i 3. ovog zakona ili ne postupi po stavu 5. tog člana;
- 20) ako ne organizira i ne provodi stručno osposobljavanje i usavršavanje profesionalnih vatrogasaca i inspektora za zaštitu od požara, odnosno inspektora za vatrogastvo prema članu 129. ovog zakona;
- 21) ako finansijska sredstva za zaštitu od požara iz člana 137. st. 2. i 3. ovog zakona koristi za namjene koje nisu predviđene u stavu 5. tog člana;
- 22) ako ne dostavi podatke i dokumentaciju iz člana 142. stav 3. ovog zakona;
- 23) ako za inspektora postavi lice koje ne ispunjava uslove iz člana 146. stav 2. i člana 151. stav 4. ovog zakona;
- 24) ako onemogući inspektora u obavljanju inspekcijskog nadzora ili ne pruži podatke, dokumenta i obavještenja koja inspektor traži (član 153. stav 2.);
- 25) ako ne postupi po rješenju inspektora iz člana 147. stav 1., člana 149. stav 2., člana 155. stav 1. i člana 157. ovog zakona (član 147. stav 4., član 149. stav 5. i član 155. stav 5.).

Član 169.

Novčanom kaznom od 100,00 KM do 800,00 KM kaznt iće se za prekršaj pojedinac:

- 1) ako se ne odazove pozivu iz člana 70. stav 3. ovog zakona;
- 2) ako dođe na posao pod uticajem alkohola, opojnih droga ili omamljujućih lijekova ili na službenom zadatku ne nosi vatrogasnu uniformu i propisanu zaštitnu opremu (član 72. stav 1.);
- 3) ako ne nosi službenu iskaznicu za vrijeme obavljanja službene dužnosti (član 73. stav 1.);
- 4) ako ne vodi evidenciju iz člana 74. ovog zakona za koju je zadužen;
- 5) ako o pojavi požara ne obavijesti organe iz člana 89. stav 2. ovog zakona;
- 6) ako ne postupi po naredbi organa uprave civilne zaštite, odnosno štaba civilne zaštite iz čl. 94. i 96. i člana 97. st. 1. i 3. ovog zakona;

7) ako mjere iz člana 99. stav 1. ovog zakona naredi bez rješenja iz člana 99. st. 2. i 3. ovog zakona; (član 99. stav 5.);

8) ako ne postupi po rješenju rukovodioca akcije gašenja požara ili rješenju inspektora iz člana 99. st. 2. i 3. ovog zakona (član 99. stav 5.);

9) ako ne dozvoli korištenje zemljišta, zgrada i drugih objekata za potrebe gašenja požara koje naredi rukovodilac akcije gašenja požara prema članu 101. stav 1. ovog zakona (član 101. stav 2.);

10) ako ne pohađa stručno osposobljavanje i usavršavanje iz čl. 128., 129. i 130. ovog zakona.

XV - PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 170.

Općine, grad i kantoni dužni su svoje postojeće profesionalne vatrogasne jedinice koje postoje na dan stupanja na snagu ovog zakona organizirati u skladu sa odredbama čl. 62. do 66. i člana 71. ovog zakona, u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Poslove iz stava 1. ovog člana, planiraju i osiguravaju njihovo izvršenje općinski načelnici, odnosno gradonačelnici, a u kantonu vlada kantona.

Dobrovoljne vatrogasne jedinice u dobrovoljnim vatrogasnim društvima i vatrogasne jedinice u pravnim licima, organizirat će se u skladu sa ovim zakonom najkasnije u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 171.

Organi uprave civilne zaštite Federacije, kantona, općine i grada dužni su donijeti pravilnike o unutrašnjoj organizaciji i u njima utvrditi radna mjesta za vršenje poslova zaštite od požara i vatrogastva koji su ovim zakonom stavljeni u njihovu nadležnost, u roku od osam mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Organi civilne zaštite iz stava 1. ovog člana preuzimaju u radni odnos sve profesionalne vatrogasce i starješine profesionalnih vatrogasnih jedinica općine, grada i kantona i državne službenike i namještenike koji se nalaze na radu u tim jedinicama, koji se na dan stupanja na snagu ovog zakona zateknu na radu u tim jedinicama i raspoređuju se, odnosno postavljaju na radna mjesta utvrđena u pravilniku o unutrašnjoj organizaciji organa civilne zaštite iz stava 1. ovog člana za koja ispunjavaju utvrđene uslove.

Objekti, oprema, tehnička i druga sredstva kojima raspolažu vatrogasne jedinice iz stava 2. ovog člana, na dan stupanja na snagu ovog zakona, preuzimaju nadležni organi civilne zaštite iz stava 1. ovog člana.

Izvršenje poslova iz st.1 do 3. ovog člana osiguravaju vlade kantona, odnosno općinski načelnici i gradonačelnici.

Član 172.

Kantoni, grad i općine dužni su u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona izvršiti usklađivanje svojih zakona, odnosno odluka općinskog i gradskog vijeća iz oblasti zaštite od požara i vatrogastva sa odredbama ovog zakona, na način predviđen u članu 165. ovog zakona.

Član 173.

Postojeći podzakonski propisi koji se odnose na pitanja iz čl. 158. do 164. i drugim odredbama ovog zakona, ostaju na snazi do donošenja propisa predviđenih u tim zakonskim odredbama.

Podzakonski propisi predviđeni ovim zakonom donijet će se u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 174.

Starješine vatrogasnih jedinica, profesionalni i dobrovoljni vatrogasci i druga lica koja imaju položen stručni ispit za vatrogasca odnosno ispit za rukovodioca akcije gašenja požara po dosadašnjim propisima, smatra se da imaju položen taj ispit po propisima predviđenim ovim zakonom.

Starješina profesionalne vatrogasne jedinice ili njegov zamjenik koji se na dan stupanja na snagu ovog zakona zateknu na radnom mjestu straješine jedinice odnosno zamjenika starješine, a imaju jedan stepen nižu školsku spremu od stručne spreme propisane ovim zakonom, mogu ostati na tom radnom mjestu, do sticanja odgovarajućeg stepena školske spreme, a najduže dvije godine od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Profesionalni vatrogasci i starješine tih jedinica koji na dan stupanja na snagu ovog zakona nemaju položen ispit za vatrogasca odnosno ispit za rukovodioca akcije gašenja požara dužni su taj ispit položiti u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu propisa iz člana 107. ovog zakona.

Član 175.

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje primjena Zakona o zaštiti od požara ("Službeni list SR BiH", br. 15/87, 37/88, 38/89, 19/90 i 36/90 i "Službeni list R BiH", br. 13/93 i 13/94), Zakona o zaštiti od požara i Zakona o vatrogastvu ("Narodni list HR HB", broj 35/94).

Član 176.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH".

Na osnovu čl. 29. stava 2. i 160. točka 4., Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu ("Službene novine Federacije BiH", broj 64/09), prema kojima Federalno ministarstvo prostornog uređenja, u suradnji sa Federalnom upravom civilne zaštite, donosi

PRAVILNIK O USLOVIMA, OSNOVAMA I KRITERIJIMA ZA RAZVRSTAVANJE GRAĐEVINA U KATEGORIJE UGROŽENOSTI OD POŽARA

(„Službene novine Federacije BiH“, br. 79/11)

I. OPĆE ODREDBE

Član 1.

Ovim Pravilnikom se propisuju kategorije građevina, uslovi, osnove i kriteriji za razvrstavanje građevina i građevinskih dijelova (u daljnjem tekstu: građevine) u kategorije ugroženosti od požara te se određuju minimalne zakonom propisane preventivne mjere zaštite od požara i eksplozije.

Član 2.

Pojmovi koji se koriste u ovom Pravilniku imaju sljedeća značenja:

1) Građevina podrazumijeva građevinski objekt trajno povezan sa tlom koji se sastoji od građevinskog sklopa i ugrađene opreme, koji u okviru tehnološkog procesa zajedno čine tehnološku cjelinu, kao i samostalno postrojenje trajno povezano sa tlom. Pod građevinom se podrazumijevaju:

- građevine trajno povezane sa tlom koje se sastoje od građevinskog sklopa ili od građevinskog sklopa i ugrađene opreme, kao i samostalna postrojenja trajno povezana sa tlom;

- saobraćajne, vodoprivredne i energetske građevine i površine sa pripadajućim instalacijama, telekomunikacijske građevine i instalacije, građevine i instalacije komunalne infrastrukture;

- proizvodne i druge privredne građevine i postrojenja, skladišta, sajmišta i slične građevine;

- objekti na vodnim površinama (ribogojilišta, plutajuće platforme i sl.);

- trgovi, javne površine, javne zelene površine, igrališta, sportske građevine, groblja, deponije otpadaka, javne pijace, skloništa i slične građevine.

2) Građevinskim sklopom smatra se skup svrhovito povezanih građevinskih proizvoda, uključujući instalacije i opremu, koji nisu izravno povezani sa tehnološkim procesom;

3) Opremom se smatraju ugrađena postrojenja, uređaji, strojevi, procesne instalacije i drugi u građevinu ugrađeni proizvodi, saobraćajne, vodoprivredne i energetske građevine i površine sa pripadajućim instalacijama, telekomunikacijske građevine i

instalacije, građevine i instalacije komunalne infrastrukture, proizvodne i druge privredne građevine i postrojenja, skladišta, sajmišta i slične građevine, objekti na vodnim površinama (ribogojilišta, plutajuće platforme i sl.), trgovi, igrališta, sportske građevine, groblja, deponije otpadaka, javne pijace, skloništa i slične građevine;

4) Građevine visokogradnje su konstrukcije sa krovom koje se mogu koristiti kao samostalne korisne cjeline, izgrađene su za trajno korištenje, ljudima je omogućen ulazak u njih i namijenjene su za stanovanje, obavljanje neke djelatnosti, za smještaj i zaštitu ljudi ili životinja, za čuvanje robe i opreme.

Nije neophodno da zgrade/građevine imaju zidove. Dovoljno je da imaju krov, ali mora postojati razgraničenje koje određuje individualni karakter zgrade/građevine koja se zasebno koristi (na primjer nadstrešnice, kao i građevinski objekti koji su pretežno ili potpuno smješteni ispod površine zemlje);

5) Građevine niskogradnje su svi građevinski objekti koji nisu uvršteni u objekte visokogradnje - željezničke pruge, ceste, mostovi, autoceste, aerodromske piste, bazeni itd.;

6) Građevine za javnu upotrebu su škole, obdaništa, studentski i đачki domovi, starački domovi, bolnice, hoteli, moteli, pansioni, tržišni centri, tržnice, pozorišta, kino dvorane, sportske, koncertne i druge dvorane, stadioni, sale za konferencije, muzeji, aerodromi, željezničke i autobuske stanice, objekti kulturno-historijskog naslijeđa i drugi;

- 7) Požar je nekontrolirano, samoodrživo sagorijevanje koje se nekontrolirano širi u prostoru i vremenu;
- 8) Eksplozija je iznenadna ekspanzija gasa koja može proizaći iz brze reakcije oksidacije ili raspada, sa ili bez porasta temperature i koja može dovesti do pojave požara;
- 9) Zapaljive materije su čvrste, tečne i plinovite materije koje se pale pod dejstvom izvora paljenja;
- 10) Eksplozivne materije predstavljaju plinovite, tečne i čvrste kemijske materije, jedinjenja ili smjese koje se pod uticajem određenog impulsa razlažu u veoma kratkom vremenskom intervalu, uz oslobađanje velike količine gasova i toplotne energije;
- 11) Opasne materije predstavljaju one materije koje u svim formama postojanja i svim uslovima korištenja svojim negativnim karakteristikama, kao što su: eksplozivnost, zapaljivost, korozivnost, otrovnost, radioaktivnost i dr., mogu biti uzročnik različitih štetnih dejstava i opasnosti po zdravlje ljudi, oštećenja ili uništenja materijalnih dobara uslijed razarajućeg, termičkog ili fiziološkog dejstva, te ugrožavanje radne i životne sredine;
- 12) Požarna otpornost je sposobnost objekta da ispuni, u definiranom periodu vremena zahtjeve otpornosti na požar i/ili integriteta i/ili termičke izolacije i/ili druge očekivane zahtjeve pri standardnom ispitivanju otpornosti na vatru;
- 13) Rizik od požara je proizvod vjerojatnoće pojave požara koja se može očekivati u datoj tehničkoj operaciji ili stanju i posljedice ili obima šteta koje se mogu očekivati u slučaju pojave požara;
- 14) Požarni sektor je zatvoreni prostor koji je podijeljen ili odijeljen od susjednih prostora unutar zgrade elementima konstrukcije koji imaju propisanu vatrootpornost;
- 15) Požarno stepenište je stepenište koje se koristi samo u slučaju opasnosti od požara za evakuaciju ili za gašenje požara;
- 16) Sigurnosno stepenište je stepenište u objektu odvojeno od unutrašnjih prostorija konstruktivnim elementima otpornosti prema vatri u trajanju od najmanje 60 minuta, oslobođeno svih gorivih materija i osigurano od zadimljavanja za vrijeme dok se ne završi evakuacija ljudi i gašenje požara;
- 17) Evakuacija je organizirano izmiještanje ljudi i materijalnih dobara sa ugroženog prostora na prostor siguran od požara;
- 18) Put za evakuaciju je siguran put za samo spašavanje ljudi iz objekta do izlaza i izvan objekta ili kroz drugi siguran objekt; objekti;
- 19) Požarna ugroženost je stepen ugroženosti građevine ili njenog sklopa od požara, koji se utvrđuje metodom proračuna požarnog opterećenja, namjene građevine, visine, površine i broja ljudi koji u njoj borave;
- 20) Preventivne mjere zaštite od požara su sve preventivne organizacijske, građevinske i tehničko-tehnološke mjere koje smanjuju mogućnost za nastanak požara, a pri njegovom nastanku omogućavaju sigurnu evakuaciju ljudi i imovine i sprečavaju njegovo širenje;
- 21) Aktivne (represivne) mjere zaštite od požara su tehničke mjere koje podrazumijevaju primjenu sistema aktivne zaštite od požara;
- 22) Sistem aktivne zaštite od požara obuhvata instalacije, uređaje i opremu za automatsko otkrivanje, dojavu i gašenje požara, odvođenje dima i toplote iz požara, detekciju eksplozivnih gasova, rezervno snabdijevanje električnom energijom idrugo;
- 23) Oprema, uređaji i druga sredstva za zaštitu od požara su sva sredstva, uređaji i oprema koja se upotrebljavaju za sprečavanje i gašenje požara;
- 24) Vlasnik imovine je fizičko ili pravno lice, državni organ ili druga institucija sa zaštićenim najširim ovlaštenjem posjedovanja, korištenja i raspolaganja nekom stvari;
- 25) Korisnik imovine je fizičko ili pravno lice, državni organ ili druga institucija koji na osnovu ugovara koristi imovinu vlasnika sa preuzetom obavezom po pitanju zaštite od požara je;
- 26) Odgovorno lice za organiziranje zaštite od požara je:
- vlasnik, odnosno korisnik imovine kada se radi o privatnom vlasništvu,
 - rukovodilac organa uprave, upravne organizacije i drugog državnog organa Federacije, kantona, grada i općine (u daljnjem tekstu: državni organi),
 - direktor odnosno drugo odgovorno lice u privrednom društvu i drugom pravnom licu (u daljnjem tekstu: pravno lice), određeno općim aktom pravnog lica.

Član 3.

Građevine moraju biti projektiranje i izgrađene tako da se u slučaju požara:

- čuva nosivost konstrukcije tokom određenog vremena utvrđenog u prilogu ovog pravilnika,
- priječi širenje vatre i dima unutar građevine,
- priječi širenje vatre na susjedne građevine,
- omogući da lica mogu neozlijeđeno napustiti građevinu, ili da omogući njihovo spašavanje,
- omogući zaštita spasioca.

Građevina mora da bude projektirana i izgrađena tako, da u slučaju normalnog korištenja, ne može doći do eksplozije.

Član 4.

Vlasnici, korisnici ili zajednički upravitelji građevina moraju sprovoditi najmanje sve mjere zaštite od požara koje podrazumijevaju organizacijske, tehnološke i tehničke mjere koje smanjuju rizik od požara i povećavaju požarnu sigurnost.

II. KLASIFIKACIJA I KATEGORIZACIJA GRAĐEVINA

Član 5.

Građevine se prema svojoj namjeni klasificiraju na građevine visokogradnje (klasa 1) i građevine niskogradnje (klasa 2) na osnovu klasifikacije vrsta građevinskih objekata Bosne i Hercegovine -KVGOBiH koja je statistički standard definisan Zakonom o statistici BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 26/04 i 42/04).

Građevinski objekti koji se koriste ili su projektirani za različite svrhe (npr. kombinacija stambene, hotelske i poslovne zgrade/ građevine) moraju se razvrstati u jednu klasifikacionu šifru, prema glavnoj tj. pretežnoj namjeni objekta.

Član 6.

Na osnovu dodijeljene klasifikacije utvrđuje se kategorija ugroženosti od požara građevina visokogradnje i niskogradnje u zavisnosti od sljedećih kriterija: namjene građevine, broju ljudi koji u njima borave, zastupljenog tehničko-tehnološkog procesa, vrste i količine materijala koji se u njima proizvode, prerađuju, prodaju ili skladište, veličine i katnosti građevine, lokacije građevine, vrste materijala koji su upotrijebljeni za izgradnju građevine, proračuna požarnog opterećenja. Kriteriji iz stava 1. ovog članka nalaze se u prilogu A ovog Pravilnika koji čine njegov sastavni dio.

Član 7.

Kategorizacija građevina prema požarnoj ugroženosti definirana je kao:

- PU1- građevine visokih zahtjeva sa aspekta požarne ugroženosti,
- PU2- građevine srednjih zahtjeva sa aspekta požarne ugroženosti,
- PU3- građevine niskih zahtjeva sa aspekta požarne ugroženosti.

Kategorizacija građevine prema požarnoj ugroženosti treba da bude potvrđena numeričkim proračunom požarnog opterećenja na osnovu važećeg standarda, koji predstavlja računsku vrijednost toplotne energije objekta koja se može osloboditi pri požaru.

Označava se simbolom Z, a izračunava po formuli:

$$Z = P_i * S_i$$

gdje je:

- Z - ukupno požarno opterećenje u KJ,
- P_i - specifično požarno opterećenje u KJ/m²,
- S_i - površina osnove na koju se odnosi P_i u m²

Specifično požarno opterećenje je izraženo toplotom koja se može osloboditi u požaru u jednom prostoru, svedeno na 1m² površine odnosne prostorije. Računa se po formuli:

$$P_i = \sum p_i * V_i * H_i / S$$

gdje je:

- P_i - specifično požarno opterećenje u KJ/m²,
- p_i - prividna gustina materijala u kg/m³,
- V_i - volumen materijala u m³,
- S - površina osnove u m²,
- H_i - kalorična moć KJ/kg,
- i - indeks elementarne jedinice

U račun ulaze svi gorivi materijali koji su sastavni dio objekta, instalacija i opreme. Tako je prema namjeni objekta i prisutnosti potencijalnih opasnosti po nastanak požara, izvršena kategorizacija požarnog opterećenja sa graničnim vrijednostima kako slijedi:

- **Nisko požarno opterećenje do 1 GJ/m²**
- **Srednje požarno opterećenje do 2 GJ/m²**
- **Visoko požarno opterećenje preko 2 GJ/m²**

III. PREVENTIVNE MJERE ZAŠTITE OD POŽARA

Član 8.

Razvrstavanje klasificiranih građevina u odgovarajuće kategorije požarne ugroženosti vrši se u cilju utvrđivanja odgovarajućih preventivnih mjera i to: plansko-organizacijskih, arhitektonskograđevinskih i tehničko-tehnoloških mjera koje smanjuju mogućnost za nastanak požara, odnosno pri njegovom nastanku omogućavaju sigurnu evakuaciju ljudi i imovine i sprečavaju njegovo širenje.

Član 9.

Plansko-organizacijske mjere podrazumijevaju najmanje sve propisane primijenjene mjere na izradi projektno-planske dokumentacije u skladu sa zakonskim podzakonskim aktima koji su regulirali oblast zaštite od požara i eksplozije, kao što su: izrada projekata zaštite od požara, izrada elaborata zaštite od požara i stručnih ocjena primjenjivosti mjera zaštite od požara na projektnu dokumentaciju, izrada pravilnika zaštite od požara, izrada procjene ugroženosti zaštite od požara, izrada plana zaštite od požara, na osnovu priznatih metodologija i dr.

Član 10.

Arhitektonsko-građevinske mjere podrazumijevaju najmanje sve propisane mjere sa arhitektonskog i građevinsko-konstruktivnog aspekta primijenjene na građevini u svrhu preventivne zaštite od požara i eksplozije, kao što su: lokacija i položaj građevine, potvrđeni stepen otpornosti na požar primijenjenih građevinskih proizvoda, protupožarna vrata, zidovi i pregrade, požarni sektori, požarna stepeništa, putovi evakuacije, hidrantska mreža, i dr.

Član 11.

Tehničko-tehnološke mjere podrazumijevaju najmanje sve propisane mjere sa aspekta strojarskih i elektro instalacija i opreme ugrađene u građevinu primijenjene u svrhu preventivne zaštite od požara i eksplozije, kao što su: sistemi za ranu dojavu požara, ugljenmonoksida (CO) i eksplozivnih gasova, aktivni i pasivni sistemi za gašenje požara vodom, pjenom i aerosolima, mobilijar za gašenje, protupožarne klapne i dimovodi, sistemi ventilacije i odimljavanja, automatske protupožarne sklopke i osigurači, rezervni sistemi napajanja, tečni i praškasti protupožarni premazi i dr.

Član 12.

Vlasnici, korisnici i upravitelji građevina iz kategorija požarnih ugroženosti PU1 i PU2 dužni su poduzeti i starati se o svim propisanim preventivnim mjerama zaštite od požara i eksplozije regulirane čl. 9., 10. i 11. ovog Pravilnika.

IV. UPRAVNI NADZOR

Član 13.

Upravni nadzor razvrstavanja građevina u kategorije požarne ugroženosti i provođenja propisanih preventivnih mjera zaštite od požara i eksplozije, provodi ovo Ministarstvo, u skladu sa člankom 142. stavak 3. Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu.

V. ZAVRŠNA ODREDBA

Član 14.

Ovaj Pravilnik stupa na snagu narednog dana od dana objave u "Službenim novinama Federacije BiH".

Prilog „A“				
Klasificiona šifra građevine Oznaka grupe građevine		Kategorija požarne ugroženosti		
		Visoko zahtjevne građevine	Srednje zahtjevne građevine	Nisko zahtjevne građevine
		PU1	PU2	PU3
GRAĐEVINE VISOKOGRADNJE				
I	112 – Stambene građevine sa dva ili više stanova	- Građevine sa više od 200 stanova - Građevine čija je visina zadnje etaže viša od 22 m - Građevine čija je bruto površina svih etaža veća od 5000 m ²	- Građevine koje se nalaze između kategorija PU1 i PU3	- Građevine sa manje od 10 stanova - Samostojeće građevine
III	1211 – Hoteli 1212 – Ostale građevine za kratkotrajni boravak 113 – Građevine za stanovanje zajednica	- Građevine u kojima živi i boravi više od 300 osoba - Građevine čija je visina zadnje etaže viša od 22 m - Građevine čija je bruto površina svih etaža veća od 5000 m ²	- Građevine koje se nalaze između kategorija PU1 i PU3	- Građevine sa prizemljem i najviše do 2 kata, bez korištenja podruma za stanovanje ili rad, u kojima boravi max. 20 osoba - Građevine u kojima boravi do 100 osoba
IV	1264 – Bolnice i ostale građevine za zdravstvenu zaštitu 1274 - Ostale građevine za dugotrajni boravak koje nisu nigdje drugo svrstane (popravni domovi, zatvori i sl.)	- Građevine u kojima živi i boravi više od 200 osoba - Građevine čija je visina zadnje etaže viša od 22 m - Građevine čija je bruto površina svih etaža veća od 2500 m ²	- Građevine koje se nalaze između kat. PU1 i PU3	- Građevine sa prizemljem i najviše do 2 kata, bez korištenja podruma za stanovanje ili rad, u kojima boravi max. 100 osoba - Građevine kod kojih je korisna površina svih prostora manja od 600 m ²
V	122 – Poslovne građevine	- Građevine u kojima živi i boravi više od 400 osoba - Građevine čija je visina zadnje etaže viša od 22 m - Građevine čija je bruto površina svih etaža veća od 5000 m ²	- Građevine koje se nalaze između kategorija PU1 i PU3	- Građevine koje imaju do 2 nadzemne etaže, bez korištenja podruma kao radnog prostora, u kojima boravi max. 100 ljudi - Građevine kod kojih je korisna površina svih prostora manja od 600 m ²
VI	123 – Građevine za trgovinu na veliko i	- Građevine u kojima živi i boravi više od	- Građevine koje se nalaze	- Građevine koje imaju do 2 nadzemne

	malo, uslužne i servisne građevine 1241 – Građevine za komunikacije, stanice, terminali i pripadajući objekti 1261 – Građevine za kulturno-umjetničku djelatnost i zabavu 1262 – Muzeji i biblioteke 1263 – Školske, fakultetske građevine i građevine za naučnoistraživačku djelatnost 1265 – Sportske dvorane i stadioni 1272 – Građevine za obavljanje vjerskih i drugih obreda 1273 – Historijski ili zaštićeni ili nacionalno zaštićeni spomenici	2000 osoba - Građevine čija je visina zadnje etaže viša od 22 m - Građevine čija je bruto površina svih etaža veća od 5000 m²	između kategorija PU1 i PU3	etaže, bez korištenja podruma kao radnog prostora, u kojima boravi max. 100 ljudi - Građevine kod kojih je korisna površina svih prostora manja od 600 m²
VII	1242 – Garaže	- Građevine čija je bruto površina veća od 1000 m²	- Građevine koje se nalaze između kategorija PU1 i PU3	- Građevina sa jednom etažom i bruto površinom manjom od 600 m²
VIII	125 – Industrijske građevine i skladišta	- Građevine u kojima se proizvode, prerađuju i skladište zapaljive ili eksplozivne materije - Građevine čija je bruto površina veća od 5000 m² - Skladišta za ulje i dizel gorivo - Skladišta za lako zapaljive tekućine - Skladište površine veće od 3000 m² - Građevine za proizvodnju, čuvanje i skladištenje eksploziva	- Građevine koje se nalaze između kategorija PU1 i PU3	- Prizemne ili dvoetažne građ. koje nisu namijenjene za proizvodnju, prerađu ili skladištenje opasnih materija, bez korištenja podruma kao radnog prostora, u kojima boravi manje od 100 osoba - Građevine sa ne više od 4 nadzemne etaže - Građevine kod kojih je korisna površina svih prostora manja od 600 m²
IX	1271 – Nestambene poljoprivredne građevine		- Građevine koje su po nekim osobinama više	- Građevine koje imaju do 2 nadzemne etaže, bez korištenja

	1274 – Ostale građevine koje nisu nigdje drugo svrstane (nadstrešnice za putnike na autobusnim i drugim stanicama, javni WC-i)		od kategorije PU1, spadaju u ovu kategoriju	podruma kao radnog prostora, u kojima boravi max 100 ljudi - Građevine čija je visina zadnje etaže max. na 10 m - Građevine kod kojih je bruto površina svih prostora manja od 600 m ²
--	--	--	---	---

Klasificiona šifra građevine Oznaka grupe građevine		Kategorija požarne ugroženosti		
		Visoko zahtjevne građevine	Srednje zahtjevne građevine	Nisko zahtjevne građevine
		PU1	PU2	PU3
I.	1230 – servisne stanice i benzinske pumpe/crpke	- Građevine sa više od dva mjesta za pretakanje goriva - sa rezervoarom preko 1000m ³	- Građevine do 2 mjesta za pretakanje goriva - sa rezervoarom do 1000m ³	
	1241 - Građevine za komunikacije, željezničke i autobusne postaje terminali i pripadajući objekti, civilni i vojni aerodromi, luke, telekom centri,	- Građevine sa kapacitetom posjetilaca više od 1000 osoba dnevno - Građevine čija je visina zadnje etaže viša od 22m - Građevine čija je bruto površina svih etaža > 5000m ²	- Građevine koje se nalaze između kategorija PU1 i PU3	- Građevine površine do 500m ² i sa kapacitetom posjetilaca manjim od 100 osoba dnevno
	1242 - Garaže /podzemne i nadzemne	- Građevine preko 50 parking mjesta - Građevine čija je visina zadnje etaže viša od 22m - Građevine sa dvije i više podzemnih etaža, čija je bruto	- Građevine od 5 do 50 parking mjesta - građevine sa jednom podzemnom etažom	Građevine do 5 garažnih mjesta

		površina svih etaža veća od 1.000 m ²		
	1251 Industrijske zgrade/građevine	- Građevine u kojima se obavlja proizvodnja ili poluproizvodnja sa sirovinama koje imaju eksplozivna ili zapaljiva svojstva - Građevine čija je visina zadnje etaže viša od 22 m - Građevine čija je bruto površina svih prostora veća od 3000m²	- Građevine koje se nalaze između kategorija PU1 i PU3 - Građevine u kojima se odvija tehnološki proces opasan po okolinu ali bez svojstava zapaljivosti i eksplozivnosti	- Građevine sa prizemljem i najviše do 2 kata, - Građevine kod kojih je korisna površina svih prostora manja od 500 m² - Građevine u kojima se odvija tehnološki proces bez opasnosti po čovjeka i okolinu
	1252 - Rezervoari, silosi i skladišta	- Građevine preko 3000m², - Građevine predviđene za skladištenje zapaljivih i eksplozivnih materija opasnih po čovjeka i okolinu	- Građevine koje se nalaze između kategorija PU1 i PU3,	- Građevine do 1000m² predviđene za skladištenje materija bez opasnosti po čovjeka i okolinu
II.	2111 – Autoceste i brze ceste i ceste za međugradski saobraćaj	- Autoceste sa dva fizički odvojena pravca sa po dvije i više traka u jednom smjeru i jednom zaustavnom trakom	- Brze ceste sa dva fizički odvojena pravca sa po dvije trake u jednom smjeru i bez zaustavne trake - Magistralne ceste	- Ceste za međugradski saobraćaj
	2112 - Ceste i ulice	- Ceste u gusto naseljenijim područjima sa	- Prigradske ceste i ceste lokalnog značaja sa pratećim	- Seoske ceste i poljski putovi bez pratećih energetske

		pratećim energetskim objektima i ceste predviđene za prevoz opasnih /zapaljivih materija	energetskim objektima - seoske ceste i šumski putovi kroz područja sa uvećanim požarnim rizikom	objekata
2121-Međugradske željezničke pruge i pružni prelazi	- Pruge predviđene za brzi putnički saobraćaj - pruge za teretni saobraćaj i prevoz zapaljivih materija opasnih po čovjeka i okolinu	- Pruge predviđene za normalni putnički saobraćaj i teretni saobraćaj sa materijama koje nisu opasne po čovjeka i okolinu		
2122 - Gradske željezničke pruge	- Pruge za podzemni saobraćaj	- Pruge za tramvajski saobraćaj u naseljenim mjestima		
2130-Aerodromske piste	- Piste preko 800 metara poletne staze predviđene za civilni i vojni saobraćaj i avione preko 9 m dužine - piste u naseljenim gradskim područjima	- Piste do 800 metara poletne staze predviđene za civilni saobraćaj i avione do 9 m dužine	- piste sportskih aerodrome osim pisti u naseljenim mjestima	
2141 - Mostovi i uzdignute autoceste	- AB i čelični mostovi dužine preko 100m i visine preko 22m	- AB i čelični mostovi dužine do 100m i visine do 22m	- šumski i seoski mostovi	
2142 - Tuneli i prolazi	- Cestovni i željeznički tuneli dužine > 500m	- Cestovni i željeznički tuneli dužine do 500m	- Pješački tuneli i galerije	
2151 – Luke, plovni kanali i brodogradilišta	- Građevine predviđene za pristajanje putničkih i teretnih brodova	- Građevine predviđene za pristajanje putničkih i teretnih	- Građevine predviđene za plovidbu i pristajanje putničkih	

		dužine preko 40m i brodogradilišta u kojima se skladište i upotrebljavaju zapaljive i eksplozivne materije opasne po čovjeka i okolinu	brodova dužine do 40m	brodova dužine do 10m
III.	2211 - Magistralni cjevovodi za naftu i plin 2221 - Lokalni cjevovodi	- Cjevovodi visokog pritiska za naftu, plin i kemijske tvari interkonekcijskog i magistralnog karaktera u nenaseljenim mjestima -Cjevovodi niskog pritiska za naftu,plin i kemijske tvari lokalnog karaktera u naseljenim mjestima	- Cjevovodi niskog pritiska za naftu, plin i kemijske tvari magistralnog i lokalnog karaktera u nenaseljenim mjestima	
	2213-Međugradske telekomunikacijske linije i relejni tornjevi 2214 – Dalekovodi 2224 - Lokalni električni i telekom.vodovi	- međugradske telekomunikacijske linije, dalekovodi i relejni tornjevi u naseljenim mjestima i na terenu sa uvećanom požarnom ugroženosti - Dalekovodi preko 35 kV	- Lokalni električni i telekomunikacijski vodovi, kroz nenaseljena mjesta i terene sa niskom požarnom ugroženosti	
IV.	2301 - Objekti za rudarstvo ili eksploataciju drugih sirovina	- Podzemni kopovi sa povećanom ugroženosti od zapaljivih i eksplozivnih gasova	- Površinski kopovi ruda sa zapaljivim i eksplozivnim svojstvima	- Površinski kopovi ruda bez zapaljivih i eksplozivnih svojstava
	2302 - Energetski objekti	- Građevine instalirane snage > 1MW - Građevine za proizvodnju toplotne	- Građevine instalirane snage < 1MW - Građevine za proizvodnju	

		energije >1MW - Skladišta nafte > 50t	toplotne energije >1MW - Skladišta nafte < 50t	
	2303 - Objekti kemijske industrije	- Građevine u kojima se odvija tehnološki proces sa materijama opasnim po čovjeka i okolinu	- Građevine u kojima se odvija tehnološki proces sa materijama bezopasnim po čovjeka i okolinu	
	2304 - Objekti i postrojenja u teškoj industriji,	- Građevine u kojima se odvija tehnološki proces sa materijama opasnim po čovjeka i okolinu	- Građevine u kojima se odvija tehnološki proces sa materijama bezopasnim po čovjeka i okolinu	
	2420 - Drugi objekti niskogradnje	- Vojne građevine namijenjene za smještaj vojnih postrojenja i materijalno-tehničkih sredstava	- Odlagališta otpada	- napuštene industrijske građevine

Na osnovu člana 160. tačka 3. Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu ("Službene novine Federacije BiH", broj 64/09), Federalno ministarstvo prostornog uređenja, u saradnji sa Federalnim ministarstvom okoliša i turizma i Federalnim ministarstvom energije, rudarstva i industrije, donosi

PRAVILNIK ZA ZAŠTITU VISOKIH OBJEKATA OD POŽARA

(„Službene novine Federacije BiH“, br. 81/11)

I. OPĆE ODREDBE

Član 1.

Ovim Pravilnikom se propisuju odgovarajuće planskoorganizacijske, arhitektonsko-građevinske i tehničko-tehnološke mjere zaštite od požara za visoke objekte, koje smanjuju mogućnost za nastanak požara, odnosno pri njegovom nastanku omogućavaju sigurnu evakuaciju ljudi i imovine i sprečavaju njegovo širenje.

Član 2.

Pod visokim građevinama se podrazumijevaju objekti sa prostorijama za povremeni ili trajni boravak ljudi, stambenog, poslovnog ili stambeno-poslovnog karaktera, čiji se podovi najvišeg sprata nalaze minimalno 22 m iznad najniže kote terena, što omogućava vatrogasnu intervenciju uz korištenje automehaničkih ljestava u slučaju požara.

Član 3.

Pojmovi koji se koriste u ovom pravilniku imaju slijedeća značenja:

1) Građevina podrazumijeva građevinski objekt trajno povezan sa tlom koji se sastoji od građevinskog sklopa i ugrađene opreme, koji u okviru tehnološkog procesa zajedno čine tehnološku cjelinu, kao i samostalno postrojenje trajno povezano sa tlom. Pod građevinom se podrazumijevaju:

- građevine trajno povezane sa tlom koje se sastoje od građevinskog sklopa ili od građevinskog sklopa i ugrađene opreme, kao i samostalna postrojenja trajno povezana sa tlom;
- saobraćajne, vodoprivredne i energetske građevine i površine sa pripadajućim instalacijama, telekomunikacijske građevine i instalacije, građevine i instalacije komunalne infrastrukture;
- proizvodne i druge privredne građevine i postrojenja, skladišta, sajmišta i slične građevine;
- objekti na vodnim površinama (ribogojilišta, plutajuće platforme i sl.);
- trgovi, javne površine, javne zelene površine, igrališta, sportske građevine, groblja, deponije otpadaka, javne pijace, skloništa i slične građevine.

2) Građevinskim sklopom smatra se skup svrhovito povezanih građevinskih proizvoda, uključujući instalacije i opremu, koji nisu izravno povezani sa tehnološkim procesom;

3) Građevinskim proizvodom se smatraju svi materijali, postrojenja, uređaji, strojevi, procesne instalacije i drugi u građevinu ugrađeni proizvodi;

4) Građevine visokogradnje su konstrukcije sa krovom koje se mogu koristiti kao samostalne korisne cjeline, zgrađene su za trajno korištenje, ljudima je omogućen ulazak u njih i namijenjene su za stanovanje, obavljanje neke djelatnosti, za smještaj i zaštitu ljudi ili životinja, za čuvanje robe i opreme. Nije neophodno da zgrade/građevine imaju zidove. Dovoljno je da imaju krov, ali mora postojati razgraničenje koje određuje individualni karakter zgrade/građevine koja se zasebno koristi (na primjer nadstrešnice, kao i građevinski objekti koji su pretežno ili potpuno smješteni ispod površine zemlje);

5) Visoki objekti, podrazumijevaju zgrade sa prostorijama za boravak ljudi, čiji se podovi najvišeg sprata nalaze najmanje 22 m iznad najniže kote terena;

6) Građevine za javnu upotrebu su škole, obdaništa, studentski i đачki domovi, starački domovi, bolnice, hoteli, moteli, pansioni, tržišni centri, tržnice, pozorišta, kino dvorane,

sportske, koncertne i druge dvorane, stadioni, sale za konferencije, muzeji, aerodromi, željezničke i autobuske stanice, objekti kulturno-istorijskog naslijeđa i drugi;

7) Požar je samoodrživo sagorijevanje koje se nekontrolirano širi u prostoru i vremenu;

8) Eksplozija je iznenadna ekspanzija gasa koja može proizaći iz brze reakcije oksidacije ili raspada, sa ili bez porasta temperature i koja može dovesti do pojave požara;

9) Zapaljive materije su čvrste, tečne i gasovite materije koje se pale pod dejstvom izvora paljenja;

10) Eksplozivne materije predstavljaju gasovite, tečne i čvrste hemijske materije, jedinjenja ili smjese koje se pod uticajem određenog impulsa razlažu u veoma kratkom vremenskom intervalu, uz oslobađanje velike količine gasova i toplotne energije;

11) Opasne materije predstavljaju one materije koje u svim formama postojanja i svim uslovima korištenja svojim negativnim karakteristikama, kao što su: eksplozivnost, zapaljivost, korozivnost, otrovnost, radioaktivnost i dr., mogu biti uzročnik različitih štetnih dejstava i opasnosti po zdravlje ljudi, oštećenja ili uništenja materijalnih dobara uslijed razarajućeg, termičkog ili fiziološkog dejstva, te ugrožavanje radne i životne sredine;

12) Požarna otpornost je sposobnost objekta da ispuni, u definiranom periodu vremena zahtjeve otpornosti na požar i/ili integriteta i/ili termičke izolacije i/ili druge očekivane zahtjeve pri standardnom ispitivanju otpornosti na vatru;

13) Rizik od požara je proizvod vjerovatnoće pojave požara koja se može očekivati u datoj tehničkoj operaciji ili stanju i posljedice ili obima šteta koje se mogu očekivati u slučaju požara;

14) Požarni sektor je zatvoreni prostor koji je podijeljen ili odijeljen od susjednih prostora unutar zgrade elementima konstrukcije koji imaju propisanu vatrootpornost;

15) Požarno stepenište je stepenište koje se koristi samo u slučaju opasnosti od požara za evakuaciju ili za gašenje požara;

16) Sigurnosno stepenište je stepenište u objektu odvojeno od unutrašnjih prostorija konstruktivnim elementima otpornosti prema vatri u trajanju od najmanje 60 minuta, oslobođeno svih gorivih materija i osigurano od zadimljavanja za vrijeme dok se ne završi evakuacija ljudi i gašenje požara;

17) Evakuacija je organizirano izmiještanje ljudi i materijalnih dobara sa ugroženog prostora na prostor siguran od požara;

18) Put za evakuaciju je siguran put za samospašavanje ljudi iz objekta do izlaza i izvan objekta ili kroz drugi siguran objekat;

19) Požarna ugroženost je stepen ugroženosti građevine ili njenog sklopa od požara, koji se utvrđuje metodom proračuna požarnog opterećenja, namjene građevine, visine, površine i broja ljudi koji u njoj borave;

20) Požarno opterećenje je rezultat proračuna važećom numeričkom metodom po BAS standardu ili preuzetom adekvatnom međunarodnom standardu;

21) Preventivne mjere zaštite od požara su sve preventivne organizacijske, građevinske i tehničko-tehnološke mjere koje smanjuju mogućnost za nastanak požara, a pri njegovom nastanku omogućavaju sigurnu evakuaciju ljudi i imovine i sprečavaju njegovo širenje;

22) Sistem aktivne zaštite od požara obuhvata instalacije, uređaje i opremu za automatsko otkrivanje, dojavu i gašenje požara, odvođenje dima i toplote iz požara, detekciju eksplozivnih gasova, rezervno snabdijevanje električnom energijom i drugo;

23) Oprema, uređaji i druga sredstva za zaštitu od požara su sva sredstva, uređaji i oprema koja se upotrebljavaju za sprečavanje i gašenje požara;

24) Vlasnik imovine je fizičko ili pravno lice, državni organ ili druga institucija sa zaštićenim najširim ovlaštenjem posjedovanja, korištenja i raspolaganja nekom stvari;

25) Korisnik imovine je fizičko ili pravno lice, državni organ ili druga institucija koji na osnovu ugovora koristi imovinu vlasnika sa preuzetom obavezom po pitanju zaštite od požara je;

26) Odgovorno lice za organiziranje zaštite od požara je:

– vlasnik, odnosno korisnik imovine kada se radi o privatnom vlasništvu,

– rukovodilac organa uprave, upravne organizacije i drugog državnog organa Federacije, kantona, grada i općine (u daljnjem tekstu: državni organi),

– direktor odnosno drugo odgovorno lice u privrednom društvu i drugom pravnom licu (u daljnjem tekstu: pravno lice), određeno općim aktom pravnog lica.

Član 4.

Vlasnici, korisnici ili zajednički upravitelji građevina dužni su sprovoditi opće mjere zaštite od požara koje podrazumijevaju plansko-organizacijske, arhitektonsko-građevinske i tehničko-tehnološke mjere koje smanjuju rizik od požara i povećavaju požarnu sigurnost, te obezbijediti da svi građevinski proizvodi ugrađeni u građevinu (primijenjeni materijali, instalacije i oprema) moraju biti ispitani u akreditiranim ispitnim laboratorijima i posjedovati certifikat o usklađenosti potvrđen od strane ovlaštenog tijela.

II. PLANSKO-ORGANIZACIJSKE MJERE

Član 5.

Plansko-organizacijske mjere podrazumijevaju najmanje sve propisane primijenjene mjere na izradi projektno-planske dokumentacije u skladu sa zakonskim i podzakonskim aktima koji uređuju oblast zaštite od požara i eksplozije, kao što su: izrada projekata zaštite od požara, izrada elaborata zaštite od požara i stručnih ocjena primjenjivosti mjera zaštite od požara na projektnu dokumentaciju, izrada pravilnika zaštite od požara, izrada procjene ugroženosti zaštite od požara, izrada plana zaštite od požara, na osnovu priznate metodologije u skladu sa Metodologijom o izradi procjene ugroženosti od požara ("Službene novine Federacije BiH", broj 8/11) i Uredbom o sadržaju i načinu izrade planova zaštite od požara ("Službene novine Federacije BiH", broj 8/11).

III. ARHITEKTONSKO-GRAĐEVINSKE MJERE

Član 6.

Arhitektonsko-građevinske mjere podrazumijevaju najmanje sve propisane mjere sa arhitektonskog i građevinsko-konstruktivnog aspekta primijenjene na građevini u svrhu preventivne zaštite od požara i eksplozije, kao što su: lokacija i položaj građevine, određivanje kategorije ugroženosti od požara uz proračun požarnog opterećenja, vatrogasni prilazi i putevi, požarni sektori, potvrđeni stepen otpornosti na požar primijenjenih građevinskih proizvoda, protupožarna vrata, zidovi i pregrade, požarna i sigurnosna stepeništa, putevi evakuacije, hidrantska mreža.

III.1. Vatrogasni putevi i prilazi

Član 7.

Vatrogasna vozila moraju imati adekvatan prilaz i pristup objektu, kao i dovoljno velike površine za manipulaciju vatrogasnom tehnikom. Ove površine, kao i putevi moraju biti adekvatno dimenzionirani, kao i propisno označeni. Vatrogasni pristupi uključuju: pristupne saobraćajnice koji vode do objekta, pristupe oko objekta i površine za manipulaciju vatrogasnom tehnikom. Pristupni put i plato za intervencije moraju imati kolnike nosivosti najmanje 10 tona osovinskog pritiska. Sve navedeno treba biti projektovano u skladu sa standardom DIN 14090 koji definiše površine neophodne za vatrogasne intervencije.

Član 8.

Površine za manipulaciju vatrogasnom tehnikom trebaju da se nalaze uz vanjske zidove objekta, na takvim udaljenostima koje omogućavaju spašavanje ljudi i gašenje požara kroz sve otvore na fasadi objekta. Prilaz zabatnom zidu bez otvora na objektu ne smatra se prilazom za intervenciju. Manipulativne površine treba da omoguće postavljane automehaničkih ljestava, pomoću kojih se pristupa gašenju požara na višim etažama. Širina površine za manipulaciju vatrogasnom tehnikom treba da iznosi minimalno 5,5 m za objekte visine do 40 m. Širina površine za manipulaciju vatrogasnom tehnikom za objekte visine preko 40 m, treba da iznosi min.7 m.

Član 9.

Najmanje na dva fasadna zida objekta otvori moraju biti pristupačni za vatrogasnu opremu da bi se pri gašenju požara moglo intervenirati s vanjske strane. Za vatrogasce treba predvidjeti lako dostupne požarne vertikalne komunikacije, što uključuje požarna stepeništa i požarne liftove/dizala. Uputstva za vatrogasce se trebaju nalaziti u neposrednoj blizini ulaza za vatrogasce.

Član 10.

Za objekte preko visine od 40m, kao i za objekte koji se grade u nizu s drugim objektima, ili je razmak između objekata manji od propisanog, granični zid ne smije imati otvore i mora biti izgrađen od materijala čija je otpornost od požara najmanje 120 minuta.

Član 11.

Ako se na suprotnim zidovima objekta i susjednog objekta nalaze otvori preko kojih bi se mogao prenijeti požar s jednog objekta na drugi objekt, najmanji razmak između tih otvora određuje se računski, a ako se to ne može odrediti razmak mora iznositi minimalno trećinu visine objekta, tako da omogući nesmetan prolaz vatrogasnog vozila.

III.2. Požarni sektori

Član 12.

Požarni sektor je zatvoren prostor kojim može biti podijeljen ili odijeljen od susjednih prostora unutar građevine elementima konstrukcije koji imaju propisanu požarnu otpornost. Svi visoki objekti se dijele na požarne sektore, čija veličina zavisi od visine objekta (kako je prikazano u tabeli ispod). Svaki požarni sektor mora biti dostupan preko najmanje jednog protiv požarnog stepeništa ili najmanje dva međusobno nezavisna stepeništa.

Visina objekta u m Veličina požarnog sektora u m²

od 22 do 40..... do 1.500 m²

od 41 do 75..... do 1.000 m²

od 76 do 100..... do 800 m²

više od 100..... do 500 m²

Član 13.

Požarni sektor u prostorijama ispod razine terena ne smije iznositi više od 250 m² i mora biti odvojen zidom otpornim prema požaru 90 minuta. Svaka podzemna etaža mora imati najmanje dva izlaza od kojih jedan vodi direktno van objekta. Ako ima više podzemnih etaža, dopušteno je postaviti zajedničko stepenište koje mora biti napravljeno kao sigurnosno i koje mora imati poseban izlaz van objekta, neovisno o izlazu s nadzemnih spratova.

Član 14.

Granice požarnih sektora moraju biti od negorivih građevinskih materijala. Spoj zida, koji je u sastavu granice požarnog sektora, sa vanjskim zidom i stropom treba da bude od negorivih građevinskih materijala, čije kategorije požarnosti moraju biti potvrđene u akreditiranoj ispitnoj laboratoriji.

Član 15.

Granice požarnih sektora za objekte visine do 40 m, kao i nosivi dijelovi konstrukcije u slučajevima: međuspratne konstrukcije, zidova evakuacionih stepeništa i njihovih pred prostora, zidova okna požarnih liftova, s kojih se požar može prenijeti iz jednog požarnog sektora na drugi ili s jednog sprata na drugi, moraju imati otpornost na požar minimalno 90 minuta, odnosno 120 minuta za objekte preko 40 m.

Član 16.

Ukoliko su na granicama požarnih sektora projektovani otvori kao što su: vrata, prozori, instalacije i sl., površina otvora na protivpožarnim zidovima ne smije biti veća od 25% njihove površine. Otvori u požarnim zidovima, moraju biti izvedeni u protupožarnoj izvedbi a njihove kategorije požarnosti moraju biti potvrđene u akreditiranoj ispitnoj laboratoriji.

Član 17.

Za objekte visine do 40 m ako je površina jednog sprata zauzima 50% površine predviđene u članu 12. ovog pravilnika, požarni sektor se može protezati na dva sprata, s tim da dužina strane požarnog sektora iznosi najviše 60 m.

Član 18.

Pregradni zid koji odvaja požarne sektore mora presijecati cijelu konstrukciju. Ako su stropovi spuštjeni, pregradni zid mora presijecati vidljivu oblogu stropa i vezivati se s međuspratnom konstrukcijom. Ako se u krovnoj konstrukciji objekta upotrebljava gorivi materijal, pregradni zid na posljednjem spratu mora presijecati krovnu konstrukciju i nadvisivati je najmanje 50 cm.

Član 19.

Na kaskadnim objektima čiji su pojedini dijelovi različite visine, na zidu višeg dijela objekta, na visini minimalno 10 m iznad nižeg dijela, kao i na vanjskom zidu objekta koji je prislomljen uz niži objekt, ne smije biti nikakvih otvora.

Član 20.

Fasada objekta mora biti izgrađena od materijala koji ne može prenositi vatru s jednog sprata na drugi. Prekidna udaljenost između otvora na dva susjedna sprata na fasadnoj strani mora iznositi najmanje 1 m. Ako je prekidna udaljenost manja od 1 m, put plamena između spratova produžava se postavljanjem konzolnih dijelova konstrukcije objekta u razini svakog sprata.

III.3. Otpornost na požar primijenjenih građevinskih proizvoda

Član 21.

Svi primijenjeni građevinski materijali, instalacija i oprema ugrađeni u visoke objekte ili u postrojenja unutar visokih objekata, moraju biti ispitani od strane akreditiranih ispitnih laboratorija, odnosno moraju imati certifikat o usklađenosti i istaknutu oznaku kvalitete i kategoriju otpornosti na požar (R)EI 30-240.

Član 22.

Nosivi i ojačani vanjski zidovi moraju biti od negoriva materijala i otporni prema požaru najmanje 90 minuta. Izolacioni materijal na vanjskim stranama zidova može biti i goriv, uz uvjet da je nalijepljen na zid i učvršćen (ankerovan) tako da ne otpada u slučaju požara te da je s vanjske strane obložen negorivim materijalom koji je otporan prema požaru najmanje 60 minuta. Izolacioni materijal u zidovima može biti goriv ako je obloga s unutrašnje strane tih zidova otporna prema požaru najmanje 90 minuta, a ako je postavljen s unutrašnje strane izolacioni materijal mora biti negoriv.

Član 23.

Unutrašnji nenosivi pregradni zidovi, osim pokretnopregrade, harmonika-vrata i sl., moraju biti otporni prema požaru minimalno 30 minuta. Pregradni zidovi između dva stanamora moraju biti otporni prema požaru najmanje 90 minuta.

Član 24.

Otpornost na požar primijenjenih građevinskih proizvoda ugrađenih u postojeće objekte, koji ne zadovoljavaju propisane kategorije otpornosti na požar ili se sa sigurnošću ne može utvrditi kategorija njihove požarne otpornosti, može se podići na zahtijevani nivo protupožarnim premazima i praškastim sredstvima čija protupožarna svojstva potvrđuje akreditirani ispitni laboratorij.

Član 25.

Požarno opterećenje objekta ili požarnih sektora unutar objekta se računa na osnovu numeričkih metoda priznatog domaćeg standarda ili adekvatnih međunarodnih standarda (standard JUS U.J1.030). Način izračuna požarnog opterećenja je detaljno opisan u Pravilniku o uslovima, osnovama i kriterijima za razvrstavanje građevina u kategorije ugroženosti od požara ("Službene novine Federacije BiH", broj 79/11).

III.4. Sigurnosno stepenište

Član 26.

Svaki požarni sektor objekta mora biti pristupačan preko najmanje jednog sigurnosnog stepeništa ili preko dva međusobno neovisna. Jedno od neovisnih stubišta nemora voditi u prizemlje ako vodi u dio objekta ili drugi objekt koji je niži od 22 m i povezan s drugim stepeništem što vodi izvan objekta. Sigurnosno stepenište mora biti otporno na požar minimalno 60 minuta i osigurano tako da vatra i dim ne prodiru sve dok traje požar u objektu i mora biti pristupačno iz svih prostorija jednoga požarnog sektora putovima koji nisu ugroženi požarom.

Član 27.

Prostor stepeništa mora imati otvore za prirodno provjetravanje koji se otvaraju iz prizemlja ili s odmorešta. Ukupna površina otvora za prirodno provjetravanje mora biti najmanje 5% površine horizontalnog presjeka stepenišnog šahta kojem pripadaju, ali ne manja od 0,5 m².

Član 28.

Unutarnja sigurnosna stepeništa za objekte preko 40 m moraju ispunjavati slijedeće uslove:

- 1) moraju biti odvojena od unutrašnjih komunikacija objekta pred prostorom koji se prirodno ili umjetno provjetrava;
- 2) površina pred prostora mora iznositi minimalno 5 m², s tim što ne može biti uži od 1,25 m;
- 3) pred prostor mora biti odvojen od stepeništa i unutrašnjih komunikacija protupožarnim vratima koja ne propuštaju dim a napravljena su od negorivog materijala i opremljena automatskim mehanizmom što ih uvijek drži zatvorenima;
- 4) ako se ne može osigurati prirodno provjetravanje preko fasade objekta, pred prostor se provjetrava umjetno s 20 izmjena zraka na sat;
- 5) liftovi moraju biti izdvojeni od stepenišnog prostora i pred prostora.

Član 29.

Unutarnja sigurnosna stepeništa za objekte od 22 m do 40 m visine moraju se od ostalih komunikacija odvojiti protupožarnim vratima koja ne propuštaju dim i koja su opremljena automatskim mehanizmom što ih uvijek drži zatvorenima.

Član 30.

Dim se iz stepenišnog pred prostora odvodi s najvišeg mjesta pred prostora ispod stropa, a svježi, se zrak ubacuje pri dnu pred prostora. Provjetravanje se predviđa samo za jedan požarni stepenišni sektor od četiri kata. Uređaj za odvod dima i provjetravanje uključuje se automatski preko signalnih uređaja za dim koji su postavljeni u unutarnjim komunikacijama ispred stepenišnog pred prostora na najvišoj tački ispod stropa. Osim automatskoga, mora biti osigurano i ručno uključivanje sistema za provjetravanje.

Član 31.

Stepenišni otvor mora biti odvojen od unutrašnjih prostora objekta zidovima otpornima prema požaru minimalno 90 minuta.

Član 32.

Najmanja širina sigurnosnog stepeništa određuje se tako što se za svakih 100 ljudi osigurava širina od 60 cm, s tim da ukupna širina ne može biti manja od 1,25 m. Kraci stepeništa i gazišta se moraju napraviti od materijala otpornog prema požaru minimalno 90 minuta. Konzolna i spiralna stepeništa u objektima nisu dopuštena.

Član 33.

Vanjska sigurnosna stepeništa moraju zadovoljiti slijedeće uslove:

- 1) moraju biti pristupačna iz hodnika ili najmanje iz dvije prostorije na svakom spratu;
- 2) korisna širina ne smije biti manja od 80 cm, a nagib ne smije biti veći od 45°;
- 3) ne smije se praviti kao spiralno stubište i penjalice;
- 4) zaštitna ograda otvorenih stepeništa ne smije biti niža od 1,20 m;
- 5) građevni materijal mora biti negoriv;
- 6) da se mogu upotrebljavati, bez obzira na vremenske prilike.

Član 34.

U objektima višim od 40 m nije dopušteno povezivanje podruma i gornjih spratova zajedničkim stepeništem. U objektima do 40 m visine podrum i gornji katovi mogu se spajati stepeništem uz uslov da je ulaz u podrumске prostorije osiguran provjetravanjem pred prostorom i vratima otpornima prema požaru 60 minuta.

III.5. Put evakuacije i požarna signalizacija

Član 35.

Ukupna širina puteva evakuacije računa se po formuli:

$$\mathring{S} = n \times 0.6 / ne$$

$\mathring{S}$ -širina izlaza,

n-stvarni broj korisnika u prostoru ili u više prostorija,

ne-računski broj korisnika u prostoru ili u više prostorija.

Za proračun ukupne širine evakuacijskih puteva uzima se u obzir i položaj etaže u građevini:

- 1.) Prizemlje-jedinica prolaza iznosi 0,6 m za 100 ljudi (ne = 100)
- 2.) Etaže iznad prizemlja-jedinica prolaza iznosi 0,6 m na 60 ljudi (ne = 60)
- 3.) Etaže ispod prizemlja-jedinica prolaza iznosi 0,6 m na 50 ljudi (ne = 50)

Član 36.

Ako prostor ima samo jedan izlaz, nijedna tačka u prostoru ne smije biti udaljena više od 20 m. Ako prostor ima dva izlaza, nijedna tačka u prostoru ne smije biti udaljena od izlaza više od 35 m. Izlazi bi trebali, u tom slučaju, biti raspoređeni na što većim međusobnim udaljenostima, tako da su putevi evakuacije neovisni jedni o drugim. Ako dužina puta do izlaza iz ugroženog prostora, prelazi dužine navedene u prethodnom tekstu, neophodno je projektovati protiv požarni hodnik, s tim da ukupna dužina puta evakuacije ne prelazi više od 50 m.

Član 37.

Pod hodnika mora biti ravan i bez suženja. Zidovi se u hodnicima ne smiju oblagati gorivim materijalom. Zidovi što odvajaju hodnike od ostalih ugroženih prostorija moraju biti otporni prema požaru 90 minuta. Vrata koja povezuju hodnike s prostorijama visokoga požarnog opterećenja moraju biti otporna prema požaru najmanje 90 minuta i uvijek zatvorena, a ukoliko se napajaju električnom energijom moraju biti konstruisana tako da se, u slučaju nestanka energije za napajanje, mogu otvoriti ručno. Na svim putevima za evakuaciju dopušteno je postaviti samo zaokretna vrata koja se moraju otvarati samo u smjeru izlaženja.

Član 38.

Putevi evakuacije prema izlaznim vratima ne smiju prolaziti pokraj ili preko prostorija ako u slučaju požara u tim prostorijama postoji opasnost za život. Ako do nekog izlaza iz objekta vodi više pristupnih puteva, dimenzije svakog od tih puteva moraju ovisiti o broju ljudi koji se njima služe. Svi izlazi iz objekta moraju voditi izravno na ulicu, dvorište ili u neki drugi sigurni prostor. Izlaz iz objekta ne smije biti niži od 2,30 m.

Član 39.

Podzemne prostorije ne smiju biti udaljene od izlaza iz objekta više od 20 m. Sva vrata na putu za evakuaciju moraju biti otporna prema požaru 90 minuta. Vrata koja vode izravno van objekta moraju biti napravljena tako da se s unutarne strane mogu otvarati bez ključa.

Član 40.

Svi putevi evakuacije i izlazi iz objekta u slučaju požara moraju biti vidljivo označeni u skladu sa Evropskom direktivom 92/58/EEC, uočljivim svjetlosnim znakovima, postavljenim na propisanoj visini ne višoj od 1 m. Pri označavanju izlaza iz objekta ne smiju se koristiti jako osvijetljeni znakovi namijenjeni drugoj svrsi, niti se smije zaklanjati put vidljivosti znakova evakuacije.

IV. TEHNIČKO-TEHNOLOŠKE MJERE

Član 41.

Tehničko-tehnološke mjere podrazumijevaju najmanje sve propisane mjere sa aspekta mašinskih i elektro instalacija i opreme ugrađene u građevinu primijenjene u svrhu preventivne zaštite od požara i eksplozije, kao što su: protupožarna vrata, žaluzine, roletne, kanali, klapne, dimovodi, sigurnosni liftovi, kotlovnica, redovno i rezervno napajanje energijom, električne instalacije i sistemi za ranu prevenciju i dojavu od požara i curenja gasa, aktivni i pasivni sistemi za gašenje požara vodom, pjenom i aerosolima i sl.

IV.1. Protupožarna vrata, žaluzine, roletne, kanali, klapne, dimovodi

Član 42.

Protupožarna vrata koja razdvajaju požarne sektore moraju imati mehanizam koji ih uvijek drži zatvorenima. Ako se, zbog tehnoloških ili drugih razloga, vrata iz stava 1. ovog člana drže otvorenima, ona moraju imati automatski mehanizam što ih u trenutku pojave dima zatvara. Ispitivanje stepena otpornosti na požar protupožarnih vrata i njihovo razvrstavanje u određenu protupožarnu kategoriju vrši se u akreditiranoj ispitnoj laboratoriji, što se potvrđuje izvještajem o ispitivanju i certifikatom o usklađenosti.

Član 43.

Žaluzine i sve vrste roletna postavljene s vanjske strane prozora moraju biti izrađene od negoriva materijala. S unutarne strane prozora dopuštena upotreba zastora od materijala i tkanina čija je otpornost na brzinu širenja plamena ispitana u akreditiranoj ispitnoj laboratoriji.

Član 44.

Zidovi vertikalnih kanala za smještaj instalacija moraju biti otporni prema požaru 90 minuta. Pristupni otvori za kontrolu instalacija moraju se osigurati vratima ili kopcima otpornim prema požaru najmanje 90 minuta.

Član 45.

Vertikalnim kanalima za smještaj instalacija u objektu ne smije se prilaziti iz stubišnog prostora nego samo iz prostora koji je od ostalih komunikacija u objektu odvojen vratima što moraju biti izrađena od negoriva materijala. Na najvišem katu objekta vertikalni kanali za smještaj instalacija moraju se provjetravati preko bočnih otvora ukupne površine 5% od površine poprečnog presjeka kanala. Horizontalni kanali u koje se postavljaju instalacije moraju biti otporni prema požaru 60 minuta, što se potvrđuje u akreditiranoj ispitnoj laboratoriji. Sve obloge horizontalnih kanala i otvora na tim kanalima moraju biti od negorivih materijala.

Član 46.

Izolacije na kanalima u koje se postavljaju instalacije moraju biti od negorivih materijala i postavljene tako da dim ili plamen ne mogu prodirati u susjednu prostoriju. Otvori na kanalima za smještaj instalacija, ako se nalaze u prostorijama, moraju biti osigurani poklopcima ili vratima otpornima prema požaru 90 minuta.

Član 47.

Pri prolazu kroz konstruktivne elemente (zidove, međuspratne konstrukcije, i sl.) određene otpornosti prema požaru, kanali za vazduh oblažu se negorivim izolacionim materijalom iste otpornosti prema požaru kao i konstruktivni elementi, a najmanja dužina obloženog dijela kanala ne smije biti manja od 50 cm sa svake strane konstruktivnog elementa. Mjesta prolaza kanala za vazduh, moraju biti zaptivena negorivim materijalom iste otpornosti prema požaru, kao i konstruktivni element.

Član 48.

Ako kanali za vazduh koji povezuju spratove prolaze kroz posebno napravljene šahtove, u kojima se ne nalaze druge instalacije, njihovo oblaganje i zaptivanje nije potrebno pod uslovom da je u horizontalne kanale, koji se odvajaju na pojedinim spratovima, postavljena klapna otporna prema požaru:

- 1) U zgradama preko do visine 22 m, minimalno 60 min.
- 2) Uzgradama višim od 22m do 40m, minimalno 90 min.
- 3) U zgradama preko 40 m, minimalno 120 min.

Član 49.

Za svaki požarni sektor izgrađuje se u pravilu, poseban sistem za klimatizaciju odnosno provjetravanje. Ako se ne može izbjeći spajanje dvaju ili više požarnih sektora kanalima za klimatizaciju ili provjetravanje, na mjestima na kojima ovi kanali prolaze kroz stropove ili zidove što odvajaju požarne sektore moraju se postaviti klapne otporne prema požaru koje se automatski pri pojavi dima ili povećanoj toplini zatvaraju. Vertikalni otvori za provjetravanje moraju sa svih strana biti otporni na požar 90 minuta. Materijal koji se upotrebljava za toplinsku ili zvučnu izolaciju uređaja za klimatizaciju i provjetravanje mora biti negoriv.

Član 50.

Protupožarne klapne moraju biti otporne na požar od minimalno 60 minuta i prema mehaničkim naprezanjima prilikom transporta, ugradnje, ispitivanja, održavanja i normalnog korištenja i moraju biti stabilno postavljene tako da im se smjer zatvaranja poklapa sa smjerom vazdušne struje i da izdrže nad pritisak od 10 Mpa/m², a da ne dođe do poremećaja u radu klapne.

Član 51.

U kanale za vazduh klapne se postavljaju:

- 1) na mjestu gdje kanal prolazi kroz konstruktivne elemente koji čine granicu požarnog sektora;
- 2) na mjestu gdje kanal prolazi kroz zid za koji se postavlja uslov u pogledu njegove otpornosti prema požaru, a takav zid ne čini granicu požarnog sektora;
- 3) na mjestu gdje kanal ulazi ili izlazi iz glavnog kanala za vazduh;

- 4) na mjestu gdje vertikalni kanal za vazduh, koji povezuje horizontalni kanal sa pojedinog sprata, prolazi kroz međuspratnu konstrukciju ili na mjestu gdje se horizontalni kanal za vazduh, koji prolazi samo kroz zid koji predstavlja granicu između dva požarna sektora, spaja sa vertikalnim kanalom;
- 5) na usisnom otvoru za svjež vazduh;
- 6) na kraju kanala za izbacivanje zagađenog vazduha u okolinu;
- 7) na ulazu cirkulacionog vazduha u komoru;
- 8) na ulazu i izlazu kanala iz šahta;
- 9) na ulazu kanala u međuprostor pri prolazu kanala kroz duple podove.

Član 52.

Kanali za odvođenje vazduha iz prostorija u kojima se stvaraju pare masnoća moraju pripadati zasebnom sistemu za ventilaciju i u njih se ne smiju postavljati klapne.

Član 53.

Horizontalni kanali u koje se postavljaju instalacije moraju se provjetravati. Za provjetranje se ne smiju upotrebljavati stubišni prostori ni prostorije u objektu koje se koriste ili u kojima se nalazi zapaljiv materijal. U horizontalnim kanalima bez protupožarne pregrade koja sprečava prenošenje požara uzduž instalacija dopuštena dužina instalacija može biti najviše 15 m.

Član 54.

Zidovi vertikalnih kanala moraju biti otporni prema požaru 90 minuta. Otvori za ubacivanje otpadaka u vertikalne kanale moraju se nalaziti u posebnoj prostoriji čija površina ne smije biti manja od 2 m² i koja mora imati posebno provjetranje. Poklopac na otvoru kroz koji se ubacuju otpaci mora biti od negorivih materijala, uvijek zatvoren i dobro zabrtvljen.

Član 55.

Zidovi prostorije za skupljanje otpadaka iz vertikalnih kanala moraju biti otporni prema požaru najmanje 90 minuta. Prostorija za skupljanje otpadaka predstavlja poseban požarni sektor. Vrata na prostoriji za skupljanje otpadaka moraju biti otporna prema požaru najmanje 90 minuta i moraju imati mehanizam što ih drži uvijek zatvorenima. Prostorija za skupljanje otpadaka mora se provjetravati.

Član 56.

Klimatizacijske komore i drugi uređaji za provjetranje moraju se smjestiti u zasebnu prostoriju koja je od ostalih prostorija u objektu odvojena zidovima otpornima prema požaru 90 minuta. Vrata na prostoriji za klimatizacijske komore i uređaje za provjetranje moraju biti otporna prema požaru 90 minuta.

IV.2. Sigurnosni liftovi

Član 57.

Svaki požarni sektor u objektu mora biti povezan najmanje s jednim liftom za prijevoz osoba. Liftovi za prijevoz osoba u objektima višim od 40 m moraju biti pristupačni iz pred prostora koji se provjetrava.

Član 58.

Zidovi otvora za liftove moraju biti otporni prema požaru 90 minuta. U objektima višim od 40 m otvori za liftove moraju biti odvojeni od stubišnog prostora, a u objektima do 40 m visine dopušteno je da provjetravani pred prostor bude zajednički za liftove i stubišta. Osim instalacija potrebnih za rad liftova, u otvor za liftove postavljaju se još samo instalacije za automatsko otkrivanje i dojavu požara u otvoru za liftove i u kabini.

Član 59.

Kabine liftova i vrata na otvoru za liftove moraju biti od negorivih materijala. Vrata se moraju zatvarati automatski.

Član 60.

Liftovi moraju biti opremljeni automatskim uređajima koji omogućavaju da se u slučaju pojave požara u požarnom sektoru u kojem se lift nalazi, kabina automatski dovede u prizemlje i da se, nakon izlaska osoba, dizalo automatski isključi iz rada.

Član 61.

U objektima višim od 75 m jedan od liftova koji se normalno upotrebljavaju predviđa se kao lift za evakuaciju u toku požara (u nastavku teksta "sigurnosni lift"). Sigurnosni lift mora biti

smješten u vlastiti otvor čiji su zidovi i vrata otporni prema požaru najmanje 90 minuta. Otvor sigurnosnog lifta može biti smješten u stepenišni prostor, u provjetravani pred prostor stepeništa ili locirano tako da ima poseban pred prostor za provjetravanje, sa minimalno 20 izmjenjena zraka na sat.

Član 62.

Jedna od dimenzija sigurnosnog lifta mora iznositi najmanje 2,10 m. Pred prostor iz kojega se ulazi u sigurnosni lift mora biti takvih dimenzija da se nesmetano mogu unositi i iznositi bolnička nosila s bolesnikom u ležećem položaju.

Član 63.

Uređaj za upravljanje sigurnosnim liftom mora biti napravljen tako da se kabina pozivom iz prizemlja, preko posebnog prekidača, može sigurno u svako doba dovesti u prizemlje. Sigurnosni se lift upotrebljava za vrijeme požara samo pomoću posebnog ključa za upravljanje. Temperatura nastala od požara ne smije utjecati na rad sigurnosnog lifta u toku 60 minuta.

Član 64.

Sigurnosni lift se mora označiti natpisom. Ako natpis nije vidljiv s ulaza u prizemlje, moraju se postaviti posebni natpisi za usmjeravanje.

Član 65.

Prostorija u koju je smješten pogonski agregat za lift (strojarnica) mora se nalaziti na najvišem mjestu u objektu imora biti odvojena od ostalih komunikacija vratima otpornima prema požaru najmanje 90 minuta. Zidovi te prostorije moraju biti otporni prema požaru 90 minuta.

IV.3. Kotlovnica

Član 66.

Kotlovnica za zagrijavanje može se postaviti u objektu visine do 40 m ako zadovoljava sljedeće uslove:

- 1) ako su zidovi kotlovnice i međuspratna konstrukcija otporni prema požaru 90 minuta;
- 2) ako su vrata za ulaz u kotlovnicu postavljena s vanjske strane objekta. Kotlovnica može biti povezana s objektom preko tampon-zone s umjetnim provjetravanjem i vratima otpornima prema požaru 90 minuta;
- 3) ako kotlovnica ima najmanje dva izlaza, od kojih jedan vodi izravno van objekta;
- 4) ako se vrata na kotlovnici otvaraju u smjeru izlaženja;
- 5) ako se skladišni prostor za gorivo (kruto, tekuće ili plinovito) ne nalazi u objektu.

Član 67.

Kotlovnica za objekte više od 40 m mora biti locirana izvan objekta. Ako se kotlovnica postavlja neposredno uz objekat ona mora zadovoljavati sljedeće uslove:

- 1) da zid objekta uz koji se prislanja kotlovnica nema otvora na visini najmanje 5 m iznad kotlovnice;
- 2) da je zid kotlovnice prema objektu otporan prema požaru najmanje 180 minuta;
- 3) da su krovna konstrukcija i krovni pokrivač kotlovnice izrađeni samo od negorivog materijala;
- 4) da na zidu kotlovnice prema objektu ne postoji veza s objektom.

Član 68.

Podstanica za toplu vodu u objektu mora se smjestiti u posebnu prostoriju. Za zagrijavanje vode za centralno grijanje može se upotrebljavati i plin, s tim da se kotlovnica postavlja na najviši sprat objekta. U prostoriju kotlovnice mora se ulaziti samo s terase. Kotlovnice se plinom opskrbljuju pomoću cjevovoda što se postavlja s vanjske strane objekta na zidu bez otvora, a ako je zid s otvorom, cjevovod se postavlja 2 m od otvora i zaštićuje od utjecaja atmosferičke te od visokih temperatura. Dio cjevovoda koji je pristupačan s razine terena mora biti zaštićen od mehaničkog oštećenja.

Član 69.

Svaka kotlovnica mora biti opskrbljena sa sistemom za ranu prevenciju i detekciju požara i opasnih i eksplozivnih gasova u skladu sa međunarodnim standardima EN 50194, EN 50291 i EN 14604, kao i opremom za gašenje početnog požara u skladu sa vrstom goriva kojom se napaja. Ove mjere zaštite od požara i tehnoloških eksplozija se odnose i na sve visoke

objekte sa individualnim ili kolektivnim sistemima grijanja na prirodni gas kao energent, bez obzira na njihovu namjenu i primjenjuju se na unutrašnjem razvodu sistema u skladu sa priznatim međunarodnim standardima.

Član 70.

Na cjevovodu gasnih kotlovnica, na sigurnom i uvijek pristupačnom mjestu izvan kotlovnice, mora se osigurati brzo ručno i po mogućnosti automatsko zatvaranje dovoda gasa u kotlovnici. Glavni zatvarač mora biti jasno obilježen. Obavezna je ugradnja glavne sklopke za nužno isključenje električne energije. Glavna sklopka odnosno distributivni ormar kotlovnice mora biti smješten izvan prostora kotlovnice.

IV.4. Redovno i rezervno napajanje energijom

Član 71.

U visokim objektima nije dopušteno postavljanje transformatorskih stanica. Izuzetno, u objektima do 40 m visine može se dopustiti postavljanje transformatorske stanice uz uslov da je prostorija u koju se stanica postavlja odvojena od ostalih prostorija. Zidovi prostorije u koju se smještaju transformatori moraju biti otporni prema požaru 180 minuta. Iznad ulaznih vrata u transformatorsku stanicu mora se napraviti nadstrešnica koja s objektom ima dobro zabrtvljenu vezu i čija dužina mora biti najmanje 2 m a širina od vrata na jednu i drugu stranu po 1 m.

Član 72.

Osim redovnog napajanja električnom energijom iz mreže, u objektima se mora osigurati i rezervni izvor koji će električnom energijom napajati ove uređaje:

- 1) sigurnosni lift ili najmanje jedan lift namijenjeno korisnicima objekta;
- 2) rasvjetu putova za evakuaciju (stubišta, hodnika, pristupnih putova, natpisa za bržu evakuaciju i sl.);
- 3) uređaje za zatvaranje dimnih klapni u objektu;
- 4) hidroforno postrojenje i pumpe;
- 5) uređaj za automatsko otkrivanje i dojavu požara;
- 6) automatske uređaje za gašenje požara;
- 7) uređaje za provjetravanje pred prostora, tampon-zona i električnih uređaja za zaštitu od požara.

Član 73.

Ako se kao rezervni izvor za opskrbu električnom energijom upotrebljava agregat s motorom s unutrašnjim sagorijevanjem, za taj se agregat mora osigurati posebna prostorija zidova i vrata otpornih prema požaru najmanje 90 minuta.

Agregat iz stava 1. ovog člana mora se automatski uključivati i mora biti sposoban osiguravati energiju najmanje 120 minuta.

Član 74.

Akumulatorske baterije koje se upotrebljavaju kao rezervni izvor električne energije, moraju biti smještene u posebnu prostoriju koja se dobro provjetrava.

Prostorija iz stava 1. ovog člana mora imati električne instalacije koje su izvedene u protueksplozijskoj zaštiti. Vrata na prostoriji moraju biti otporna prema požaru najmanje jedan sat, a pri otvaranju i zatvaranju ne smiju iskriti. Akumulatorske baterije moraju biti sposobne osiguravati energiju najmanje 120 minuta.

Član 75.

Svi objekti koji su priključeni na niskonaponsku mrežu moraju biti zaštićeni osiguračima-sklopkama-nastavljajima ugrađenim na mjestu priključka na niskonaponsku mrežu, a koji zadovoljavaju uslove propisane normom BAS EN 60947-3.

Osigurači-sklopke-nastavljaji se mogu ugraditi i na mjestima grananja niskonaponske mreže, čiji će optimalan broj zavisno od konfiguracije mreže odrediti nadležna elektrodistribucija.

IV.5. Električne instalacije i sistemi za ranu prevenciju i dojavu od požara i curenja gasa

Član 76.

Električna instalacija u objektu mora biti napravljena tako da se iz prizemlja ili izvana može brzo isključiti. Razdjelne ploče i druge ploče s mjernim uređajima postavljaju se u ormare od negoriva materijala koji se ne smiju nalaziti na putu za evakuaciju iz objekta. Glavni naponski vodovi, a i ostali vodovi koji prolaze kroz jedan požarni sektor ili više požarnih sektora, postavljaju se tako da se preko njih ne može prenijeti vatra s jednog kata na drugi kat odnosno iz jednog požarnog sektora u drugi požarni sektor. U okna namijenjena za električne kabele ne smiju se postavljati druge instalacije. Električne instalacije i oprema moraju biti ispitani u akreditiranim laboratorijima i posjedovati certifikat o usklađenosti potvrđen od strane ovlaštenog tijela.

Član 77.

U visokim objektima u kojima postoje različite namjene unutrašnjih prostora, u dijelu objekta za poslovnu namjenu moraju se postaviti adresabilni sistemi za dojavu požara, ugljenmonoksida i curenja gasa, te se osigurati integracija sistema dojave požara i automatike tehničko-tehnoloških sistema koji kontrolišu energetiku, odimljavanje, ventilaciju, liftove, evakuacione puteve i signalizaciju, te druge posljedične efekte, neophodne za sigurno spašavanje ljudi i materijalnih dobara.

Svaki sprat građevine treba da ima zvučnu i svjetlosnu signalizaciju sistema dojave, a preporučuje se da sistemi za dojavu budu povezani sa nadzornim centrom neke od profesionalnih službi spašavanja ili vatrogasnom brigadom.

Član 78.

Ako se u sklopu visokog objekta nalazi i podzemna garaža i/ili podzemne prostorije u kojima se skladište opasne i zapaljivo-eksplozivne smjese i energenti, obavezno je ugrađivanje aktivnih sistema za gašenje početnog požara vodom i drugim adekvatnim medijima, čija aktivacija će putem automatike biti povezana sa adresabilnim sistemom za ranu prevenciju i dojavu požara.

V. UPRAVNI NADZOR

Član 79.

Upravni nadzor nad provođenjem Pravilnika, provodi Ministarstvo, u skladu sa članom 142. stav 3. Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu.

VI. ZAVRŠNA ODREDBA

Član 80.

Ovaj Pravilnik stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH".

Na osnovu člana 160. tačka 1. Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu ("Službene novine Federacije BiH", broj 64/09), Federalno ministarstvo prostornog uređenja, u saradnji sa Federalnom upravom civilne zaštite, donosi

PRAVILNIK O ZAŠTITI OD POŽARA GRAĐEVINA ZA JAVNU UPOTREBU

(„Službene novine Federacije BiH“, br. 86/11)

I. OPĆE ODREDBE

Član 1.

Ovim Pravilnikom se propisuju odgovarajuće planskoorganizacijske, arhitektonsko građevinske i tehničko-tehnološke mjere zaštite od požara za građevine javne namjene/upotrebe, koje smanjuju mogućnost za nastanak požara, odnosno pri njegovom nastanku omogućavaju sigurnu evakuaciju ljudi i imovine i sprečavaju njegovo širenje.

Član 2.

Građevinama za javnu upotrebu se smatraju: škole, obdaništa, studentski i đачki domovi, starački domovi, bolnice, hoteli, moteli, pansioni, tržišni centri, tržnice, pozorišta, kino dvorane, sportske, koncertne i druge dvorane, stadioni, sale za konferencije, muzeji, aerodromi, željezničke i autobuske stanice, objekti kulturno-istorijskog naslijeđa i drugi objekti i druge građevine javne namjene.

Član 3.

Pojmovi koji se koriste u ovom pravilniku imaju slijedeća značenja:

1) Građevina podrazumijeva građevinski objekt trajno povezan sa tlom koji se sastoji od građevinskog sklopa i ugrađene opreme, koji u okviru tehnološkog procesa zajedno čine tehnološku cjelinu, kao i samostalno postrojenje trajno povezano sa tlom. Pod građevinom se podrazumijevaju:

- građevine trajno povezane sa tlom koje se sastoje od građevinskog sklopa ili od građevinskog sklopa i ugrađene opreme, kao i samostalna postrojenja trajno povezana sa tlom;
- saobraćajne, vodoprivredne i energetske građevine i površine sa pripadajućim instalacijama, telekomunikacijske građevine i instalacije, građevine i instalacije komunalne infrastrukture;
- proizvodne i druge privredne građevine i postrojenja, skladišta, sajmišta i slične građevine;
- trgovi, javne površine, javne zelene površine, igrališta, sportske građevine, groblja, deponije otpadaka, javne pijace, skloništa i slične građevine.

2) Građevinskim sklopom smatra se skup svrhovito povezanih građevinskih proizvoda, uključujući instalacije i opremu, koji nisu izravno povezani sa tehnološkim procesom.

3) Građevinskim proizvodom se smatraju svi materijali, postrojenja, uređaji, strojevi, procesne instalacije i drugi u građevinu ugrađeni proizvodi.

4) Građevine visokogradnje su konstrukcije sa krovom koje se mogu koristiti kao samostalne korisne cjeline, izgrađene su za trajno korištenje, ljudima je omogućen ulazak u njih i namijenjene su za stanovanje, obavljanje neke djelatnosti, za smještaj i zaštitu ljudi ili životinja, za čuvanje robe i opreme. Nije neophodno da zgrade/građevine imaju zidove. Dovoljno je da imaju krov, ali mora postojati razgraničenje koje određuje individualni karakter zgrade/građevine koja se zasebno koristi (na primjer nadstrešnice, kao i građevinski objekti koji su pretežno ili potpuno smješteni ispod površine zemlje).

5) Visoki objekti, podrazumijevaju zgrade sa prostorijama za boravak ljudi, čiji se podovi najvišeg sprata nalaze najmanje 22 m iznad najniže kote terena.

6) Požar je samoodrživo sagorijevanje koje se nekontrolirano širi u prostoru i vremenu;

7) Eksplozija je iznenadna ekspanzija gasa koja može proizaći iz brze reakcije oksidacije ili raspada, sa ili bez porasta temperature i koja može dovesti do pojave požara;

8) Zapaljive materije su čvrste, tečne i gasovite materije koje se pale pod dejstvom izvora paljenja;

- 9) Eksplozivne materije predstavljaju gasovite, tečne i čvrste hemijske materije, jedinjenja ili smjese koje se pod uticajem određenog impulsa razlažu u veoma kratkom vremenskom intervalu, uz oslobađanje velike količine gasova i toplotne energije;
- 10) Opasne materije predstavljaju one materije koje u svim formama postojanja i svim uslovima korištenja svojim negativnim karakteristikama, kao što su: eksplozivnost, zapaljivost, korozivnost, otrovnost, radioaktivnost i dr., mogu biti uzročnik različitih štetnih dejstava i opasnosti po zdravlje ljudi, oštećenja ili uništenja materijalnih dobara uslijed razarajućeg, termičkog ili fiziološkog dejstva, te ugrožavanje radne i životne sredine;
- 11) Požarna otpornost je sposobnost građevine da ispuni, u definiranom periodu vremena zahtjeve otpornosti na požar i/ili integriteta i /ili termičke izolacije i/ili druge očekivane zahtjeve pri standardnom ispitivanju otpornosti na vatru;
- 12) Rizik od požara je proizvod vjerovatnoće pojave požara koja se može očekivati u datoj tehničkoj operaciji ili stanju i posljedice ili obima šteta koje semogu očekivati u slučaju požara.
- 13) Požarni sektor je zatvoreni prostor koji je podijeljen ili odijeljen od susjednih prostora unutar građevine elementima konstrukcije koji imaju propisanu vatrootpornost;
- 14) Požarno stepenište je stepenište koje se koristi samo u slučaju opasnosti od požara za evakuaciju ili za gašenje požara;
- 15) Sigurnosno stepenište je stepenište u građevini odvojeno od unutrašnjih prostorija konstruktivnim elementima otpornosti prema vatri u trajanju od najmanje 60 minuta, oslobođeno svih gorivih materija i osigurano od zadimljavanja za vrijeme dok se ne završi evakuacija ljudi i gašenje požara;
- 16) Evakuacija je organizirano izmiještanje ljudi i materijalnih dobara sa ugroženog prostora na prostor siguran od požara;
- 17) Put za evakuaciju je siguran put za samospašavanje ljudi iz građevine do izlaza i izvan građevine ili kroz drugu sigurnu građevinu;
- 18) Požarna ugroženost je stepen ugroženosti građevine ili njenog sklopa od požara, koji se utvrđuje metodom proračuna požarnog opterećenja, namjene građevine, visine, površine i broja ljudi koji u njoj borave;
- 19) Požarno opterećenje je rezultat proračuna važećom numeričkom metodom po BAS standardu ili preuzetom adekvatnom međunarodnom standardu;
- 20) Preventivne mjere zaštite od požara su sve preventivne organizacijske, građevinske i tehničko-tehnološke mjere koje smanjuju mogućnost za nastanak požara, a pri njegovom nastanku omogućavaju sigurnu evakuaciju ljudi i imovine i sprečavaju njegovo širenje;
- 21) Sistem aktivne zaštite od požara obuhvata instalacije, uređaje i opremu za automatsko otkrivanje, dojavu i gašenje požara, odvođenje dima i toplote iz požara, detekciju eksplozivnih gasova, rezervno snabdijevanje električnom energijom i drugo;
- 22) Oprema, uređaji i druga sredstva za zaštitu od požara su sva sredstva, uređaji i oprema koja se upotrebljavaju za sprečavanje i gašenje požara;
- 23) Vlasnik imovine je fizičko ili pravno lice, državni organ ili druga institucija sa zaštićenim najširim ovlaštenjem posjedovanja, korištenja i raspolaganja nekom stvari;
- 24) Korisnik imovine je fizičko ili pravno lice, državni organ ili druga institucija koji na osnovu ugovara koristi imovinu vlasnika sa preuzetom obavezom po pitanju zaštite od požara;
- 25) Odgovorno lice za organiziranje zaštite od požara je:
- vlasnik, odnosno korisnik imovine kada se radi o privatnom vlasništvu;
 - rukovodilac organa uprave, upravne organizacije i drugog državnog organa Federacije, kantona, grada i općine (u daljnjem tekstu: državni organi),
 - direktor, odnosno drugo odgovorno lice u privrednom društvu i drugom pravnom licu (u daljnjem tekstu: pravno lice), određeno općim aktom pravnog lica.

Član 4.

Vlasnici, korisnici ili zajednički upravitelji građevina dužni su sprovoditi opće mjere zaštite od požara koje podrazumijevaju plansko-organizacijske, arhitektonsko-građevinske i tehničko - tehnološke mjere koje smanjuju rizik od požara i povećavaju požarnu sigurnost, te obezbijediti da svi građevinski proizvodi ugrađeni u građevinu (primijenjeni materijali, instalacije i oprema) moraju biti ispitani u akreditiranim ispitnim laboratorijama i posjedovati certifikat o usklađenosti potvrđen od strane ovlaštenog tijela.

Član 5.

Sve opće mjere zaštite od požara, koje su detaljno opisane u Pravilnika za zaštitu visokih objekata od požara ("Službene novine Federacije BiH", broj 81/11), primjenjuju se i u građevinama za javnu upotrebu.

II. POSEBNE PREVENTIVNE MJERE

II.1. Požarni sektori i glavni ulaz/izlaz

Član 6.

Požarni sektori u građevinama za javnu namjenu se mogu povećavati sa ugradnjom sistema za ranu prevenciju i dojavu od požara, kao i aktivnih sistema za gašenje početnog požara.

Namjena objekta	Bez sistema za dojavu od požara	Sa sistemom za dojavu požara	Sa sistemom za dojavu požara i sistemom za gašenje požara
Građevina za javnu upotrebu	1000 m ²	2000 m ²	4000 m ²

Član 7.

Glavni ulaz/izlaz treba biti u nivou ulice na koju se izlazi, ili u nivou evakuacionog stepeništa/kosine koje vode do ulice (sigurnog vanjskog prostora). U slijedećim prostorima: barovi, diskoteke, plesne dvorane, noćni klubovi, festivalski prostori i sl., glavni ulaz/izlaz će bit širok toliko da zadovoljava prolaz od 2/3 totalnog opterećenja korisnika. Za sve ostale prostore, osim gore navedenih, glavni ulaz/izlaz će iznositi 1/2 totalnog opterećenja korisnika.

Član 8.

U slučajevima gdje je glavni ulaz/izlaz iz prostora omogućen preko lobija ili vjetrobrana, izlazni kapaciteti svih izlaza iz lobija odnosno vjetrobrana moraju biti tako projektovani da omogućavaju neophodan izlazni kapacitet glavnog ulaza/izlaza, bez obzira da li svi oni služe za ulaz u građevinu ili ne.

U slučajevima gdje nije jasno definiran glavni ulaz/izlaz, svi izlazi građevine trebaju biti raspoređeni po njenom obodu tako da totalni izlazni kapacitet tj. širina ne bude manja od 100% širine neophodne da podnese dopušteno opterećenje korisnika.

Član 9.

Svaki sprat građevine mora imati pristup glavnom ulazu/izlazu i mora biti obezbijeđen sa dodatnim izlazom širine koja je neophodna da minimalno omogući prolaz od polovine ukupnog opterećenja korisnika (proračunatog za taj sprat). Ovi dodatni izlazi moraju biti maksimalno odaljeni od glavnog ulaza/izlaza da bi evakuacijski putevi bili neovisni jedni o drugim. Širina bilo kojeg hodnika koji vodi ka izlazu, a služi za prolaz 50 ljudi i više, ne smije biti manja od 1,20 m.

Član 10.

Ograđeni otvoreni prostori iz ove grupacije treba da imaju dva evakuaciona izlaza, osim u slijedećim slučajevima:

- ako broj korisnika ovih prostora, koji će koristiti te izlaze u slučaju opasnosti, iznosi preko 6000. Tada se moraju predvidjeti minimalno tri izlaza,
- ako broj korisnika ovih prostora koji će koristiti te izlaze u slučaju opasnosti iznosi preko 9000. Tada se moraju predvidjeti minimalno četiri izlaza,
- za svakih dodatnih 3000 korisnika, obavezno je predvidjeti po minimalno jedan dodatni izlaz.

Član 11.

Balkoni i mezanini, čije opterećenje korisnika ne prelazi 100, mogu imati samo jedan izlaz. Ako je njihovo opterećenje između 100 i 300 korisnika, oni treba da imaju dva izlaza i broj izlaza se povećava za 1 na svakih 300 novih korisnika.

II.2. Putevi evakuacije, koridori i signalizacija

Član 12.

Minimalna širina prolaza iznosi 0,90 m. Za obrazovne institucije minimalna širina koridora je 1,80 m, za zdravstvene ustanove minimalna širina je 2,40 m, radi potreba prevoza pacijenata u krevetima i sl., za hotele, motele, apartmanski smještaj, kao i administrativne građevine minimalna širina koridora je 1,20 m.

Član 13.

Na i u građevinama za javnu upotrebu namijenjenim za održavanje kulturno-sportskih manifestacija i manifestacija sa velikim brojem posjetilaca, zabranjeno je stajanje i zadržavanje na ulazno/izlaznim koridorima, što se smatra preventivnom mjerom u svrhu sprečavanja zagušenja evakuacionih puteva.

U prostorima gdje se pretpostavlja tačan broj publike, sva sjedišta bi trebala biti označena i dodijeljena prema kartama, koje imaju oznaku sekcije, reda i broja sjedišta, sa ucrtanim putem evakuacije na poledini karte.

Član 14.

Sve građevine za javnu upotrebu moraju biti opremljene audio- vizuelnom opremom koja omogućava brzu i sigurnu evakuaciju i vertikalnom i horizontalnom signalizacijom u skladu sa preporukom direktive 92/58 EEC, koja mora biti postavljena na propisanoj visini i mora imati neovisan sistem rezervnog napajanja, odnosno obezbijeđenu jasnu reflektivnost i vidljivost u slučaju smanjene vidljivosti u građevini javne namjene.

Član 15.

Obavezno prije početka kulturno-sportske manifestacije ili predstave koja se održava u otvorenoj ili zatvorenoj građevini (sportskom stadionu, dvorani, pozorištu, kinu i sl.), potrebno je audio ili vizuelnom porukom informisati posjetioce tako da na poledini karte mogu vidjeti put evakuacije u skladu sa pozicijom mjesta na kojem se nalaze.

Na drugim građevinama za javnu namjenu je obavezno postavljanje informativnih panoa sa ucrtanim putem evakuacije u skladu sa pozicijom na kojoj se nalaze.

Član 16.

Koridori za evakuaciju moraju biti održavani takvim da timu za upravljanje evakuacijom i općom sigurnošću, te personalu hitne pomoći omogućavaju brzi pristup korisnicima u bilo koje vrijeme, bez nepotrebnih prepreka.

Član 17.

Na svim propisanim koridorima ne smije biti mehaničkih prepreka i ograda koje svojim položajem, vrstom materijala i drugim mehaničko-termičkim svojstvima mogu biti uzročnici požara, odnosno u slučaju njegove pojave, ne smiju prouzročiti zagušenja evakuacije, niti ozljede posjetilaca. Vanjska privremena zaštitna ograda mora biti dimenzionirana na takav način da u slučaju pojave i prijetnje opasnosti može biti brzo spuštena u smjeru evakuacijskog kretanja ljudi.

Član 18.

U pozorištima i sličnim prostorima gdje ljudi ulaze u građevinu u vrijeme prije nego što su sjedišta dostupna (prije početka koncerta npr.), ili kada je opterećenje već dosegnuto i ljudima je dozvoljeno da čekaju u predvorju ili nekom drugom sličnom prostoru, moraju se poštovati uslovi da:

- upotreba predvorja ne smije ugroziti (neophodnu) širinu izlaza,
- predvorja (čekaonice) moraju biti ograničeni na područja koja ne predstavljaju evakuacione izlaze,
- izlazi moraju biti proračunati u odnosu na broj osoba koje mogu stati u predvorje,
- izlazi iz ovih područja bit moraju se uskladiti u odnosu na izlaze iz ostalih prostora (dvorane).

Član 19.

Vrata na svim koridorima i evakuacionim putevima se moraju otvarati prema vani i pored automatskog otvaranja moraju imati i obavezno mehaničko (ručno) otvaranje.

II.3. Procjene i planovi zaštite od požara

Član 20.

Za sve građevine namijenjene za javnu upotrebu, obavezno je izraditi procjenu ugroženosti od požara i plan zaštite od požara kao dio cjelokupne plansko-organizacijske regulative, te odrediti stručnu osobu ili ovlašteno pravno lice, koje će se starati o organizaciji i provođenju

mjera zaštite od požara, a posebno o evakuacijskim koridorima i procedurama u slučaju nastanka požara.

Član 21.

Procjena ugroženosti i Plan zaštite od požara iz člana 20., ovog pravilnika, izrađuju se u skladu sa Metodologijom za izradu procjene ugroženosti od požara ("Službene novine Federacije BiH", broj 8/11) i Uredbom o sadržaju i načinu izrade planova od prirodnih i drugih nesreća i planova zaštite od požara ("Službene novine Federacije BiH", broj 8/11).

Član 22.

Za građevine otvorenih sportskih stadiona, procjenom i planom zaštite od požara se može u izuzetnim slučajevima predvidjeti i put evakuacije prema unutrašnjem zemljanom terenu, ukoliko koridori i izlazi prema vani nisu u funkciji ili su obuhvaćeni požarom.

II.4. Reguliranje pirotehničkih efekata sa povećanim požarnim rizikom i upotrebe otvorenog plamena

Član 23.

Upotreba pirotehničkih efekata u salama i otvorenim i zatvorenim kulturno-sportskim dvoranama i terenima se može dopustiti, ako nadležni organ zadužen za sigurnost javnih manifestacija izda rješenje kojim odobrava fizičkom ili pravnom licu certificiranom od nadležne institucije, da pod stručnim nadzorom izvede specijalni efekat uz upotrebu pirotehlike, vodeći računa da isti ne proizvede uvećani požarni rizik, koji za posljedicu može imati početni požar, te da u neposrednoj blizini izvođenja specijalnog efekta obezbijedi adekvatan sistem i opremu za gašenje.

Član 24.

Zabranjuje se upotreba pirotehničkih sredstava u podzemnim građevinama ili dijelovima građevina, namijenjenim za javnu upotrebu, koja svojim fizičko-hemijskim svojstvima mogu izazvati požar.

Član 25.

Nadležni organ zadužen za izdavanje jednokratnog ili trajnog odobrenja za izvođenje javnih manifestacija će voditi javnu evidenciju ovlaštenih lica za izvođenje pirotehničkih specijalnih efekata.

Član 26.

Zabranjuje se izvođenje pirotehničkih specijalnih efekata u blizini mjesta na kojima su uskladišteni ili se na drugi način nalaze deponovani zapaljivi materijali, tečnosti i smjese, sa povećanim požarnim rizikom.

Član 27.

Zabranjuje se izvođenje radova sa otvorenim plamenom u građevinama za javnu upotrebu u vremenu kada u njima borave korisnici i posjetioci građevine. Dozvoljava se rad u terminima kada nema korisnika i posjetilaca ili je njihov broj minimalan (radnici na održavanju i sl.). Izuzetak su građevine javne namjene za smještaj bolesnih i nemoćnih osoba ili osoba na izdržavanju kazne zatvora, gdje se prilikom izvođenja radova sa otvorenim plamenom primjenjuju posebne mjere zaštite od požara i stalni nadzor tokom izvođenja, odnosno organizacijski i prostorno se moraju poduzeti mjere privremenog izmiještanja korisnika i posjetilaca dok traju radnje sa otvorenim plamenom.

II.5. Mjere zaštite pri komercijalnim spremanjima hrane

Član 28.

U građevinama javne namjene u kojima se odvija i proces spravljanja hrane na komercijalnoj osnovi, obavezno se iznad peći i grijnih tijela za spravljanje hrane planiraju, projektuju, ugrađuju i najmanje jedanput godišnje održavaju sistemi za aktivno gašenje početnog požara, koji su povezani sa sistemom prevencije i dojave dima i vatre.

II.6. Trening i simulacija evakuacije

Član 29.

Minimalno jednom godišnje je obavezan stručni trening i simulacija evakuacije za osoblje uposleno u građevinama za javnu upotrebu. Pored osoblja uposlenika, upoznavanje sa

planom evakuacije i stručni trening se odnosi i na privremene korisnike u školskim i vaspitnim ustanovama (učenike, studente i dr.), osim starih i nemoćnih osoba i gostiju hotela, odnosno posjetilaca kulturno-sportskih manifestacija koje sa putevima evakuacije mogu biti upoznati sa grafičkim skicama istaknutim na vidnim mjestima (vratima soba, kartama, brošurama i sl.).

Član 30.

Za organizaciju i provođenje stručnog treninga i simulaciju evakuacije za uposlenike i korisnike građevina javne namjene, može se angažovati ovlašteno pravno lice koje je izradilo procjenu i plan zaštite od požara, čiji je sastavni dio i plan evakuacije. Isto ovlašteno pravno lice se može angažovati i za poslove obaveznog godišnjeg ažuriranja procjena i planova zaštite od požara.

III. UPRAVNI NADZOR

Član 31.

Upravni nadzor nad provođenjem ovog Pravilnika provodi Ministarstvo, u skladu sa članom 142. stav 3. Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu.

IV. ZAVRŠNA ODREDBA

Član 32.

Ovaj Pravilnik stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH".

Na osnovu člana 160. tačka 2. Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu ("Službene novine Federacije BiH", broj 64/09), Federalno ministarstvo prostornog uređenja, u saradnji sa Federalnim ministarstvom poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, donosi

PRAVILNIK O TEHNIČKIM NORMATIVIMA ZA VANJSKU I UNUTRAŠNJU HIDRANTSKU MREŽU ZA GAŠENJE POŽARA

(„Službene novine Federacije BiH“, br. 87/11)

I. OPĆE ODREDBE

Član 1.

Ovim Pravilnikom se propisuju tehnički normativi za ugradnju hidrantske mreže za gašenje požara u cilju zaštite građevina i/ili prostora, načini gašenja požara, njeno održavanje i proračun potrebne količine vode.

Član 2.

Javno preduzeće ili drugo pravno lice koje upravlja vodovodnom i hidrantskom mrežom, dužni su pri izgradnji, rekonstrukciji i korištenju ovih mreža, osigurati propisani protočni kapacitet i pritisak vode u hidrantskoj odnosno vodovodnoj mreži za potrebe gašenja požara.

Član 3.

Javna preduzeća ili druga pravna lica dužna su stalno održavati u ispravnom stanju hidrantsku mrežu iz člana 1. Ovog Pravilnika, o čemu se vodi odgovarajuća evidencija i o tome izvještavaju nadležnu profesionalnu vatrogasnu jedinicu.

Član 4.

Vlasnici građevina i prostora i upravitelji objekata u kojima je po projektnoj dokumentaciji predviđena i ugrađena unutrašnja i vanjska hidrantska mreža dužni su je stalno održavati u ispravnom stanju, baš kao i vodovodnu mrežu u tim objektima i redovno vršiti kontrolu ispravnosti te mreže, o čemu vode odgovarajuću evidenciju.

Član 5.

Pojmovi koji se koriste u ovom pravilniku imaju sljedeća značenja:

(1) Građevina podrazumijeva građevinski objekat trajno povezan sa tlom koji se sastoji od građevinskog sklopa i ugrađene opreme, koji u okviru tehnološkog procesa zajedno čine tehnološku cjelinu, kao i samostalno postrojenje trajno povezano sa tlom. Pod građevinom se podrazumijevaju:

- građevine trajno povezane sa tlom koje se sastoje od građevinskog sklopa ili od građevinskog sklopa i ugrađene opreme, kao i samostalna postrojenja trajno povezana sa tlom;
- saobraćajne, vodoprivredne i energetske građevine i površine sa pripadajućim instalacijama, telekomunikacijske građevine i instalacije, građevine i instalacije komunalne infrastrukture;
- proizvodne i druge privredne građevine i postrojenja, skladišta, sajmišta i slične građevine;
- objekti na vodnim površinama (ribogojilišta, plutajuće platforme i sl.);
- trgovi, javne površine, javne zelene površine, igrališta, sportske građevine, groblja, deponije otpadaka, javne pijace, skloništa i slične građevine.

(2) Visoki objekti, podrazumijevaju zgrade sa prostorijama za boravak ljudi, čiji se podovi najvišeg sprata nalaze najmanje 22 m iznad najniže kote terena.

(3) Građevine za javnu upotrebu su škole, obdaništa, studentski i đачki domovi, starački domovi, bolnice, hoteli, moteli, pansioni, tržišni centri, tržnice, pozorišta, kino dvorane, sportske, koncertne i druge dvorane, stadioni, sale za konferencije, muzeji, aerodromi, željezničke i autobuske stanice, objekti kulturno-historijskog naslijeđa i drugi.

(4) Požar je samoodrživo sagorijevanje koje se nekontrolirano širi u prostoru i vremenu.

(5) Eksplozija je iznenadna ekspanzija gasa koja može proizaći iz brze reakcije oksidacije ili raspada, sa ili bez porasta temperature i kojamože dovesti do pojave požara.

(6) Požarna otpornost je sposobnost objekta da ispuni, u definiranom periodu vremena zahtjeve otpornosti na požar i/ili integriteta i/ili termičke izolacije i/ili druge očekivane zahtjeve pri standardnom ispitivanju otpornosti na vatru.

- (7) Požarni sektor je zatvoreni prostor koji je podijeljen ili odijeljen od susjednih prostora unutar zgrade elementima konstrukcije koji imaju propisanu vatrootpornost.
- (8) Požarna ugroženost je stepen ugroženosti građevine ili njenog sklopa od požara, koji se utvrđuje metodom proračuna požarnog opterećenja, namjene građevine, visine, površine i broja ljudi koji u njoj borave.
- (9) Oprema, uređaji i druga sredstva za zaštitu od požara su sva sredstva, uređaji i oprema koja se upotrebljavaju za sprečavanje i gašenje požara.
- (10) Odgovorno lice za organiziranje zaštite od požara je:
- vlasnik, odnosno korisnik imovine kada se radi o privatnom vlasništvu,
 - rukovodilac organa uprave, upravne organizacije i drugog državnog organa Federacije, kantona, grada i općine (u daljem tekstu: državni organi),
 - direktor odnosno drugo odgovorno lice u privrednom društvu i drugom pravnom licu (u daljem tekstu: pravno lice), određeno općim aktom pravnog lica.
- (11) Hidrantska mreža za gašenje požara je skup cjevovoda, uređaja i opreme kojima se voda od sigurnog izvora dovodi do štice prostora i građevina.
- (12) Unutrašnja hidrantska mreža za gašenje požara je hidrantska mreža za gašenje požara izvedena u objektu koji se štiti, a završava bubnjem s namotanim cijevima stalnog presjeka i mlaznicom ili vatrogasnom cijevi sa spojnicama i mlaznicom.
- (13) Vanjska hidrantskamreža za gašenje požara je hidrantska mreža za gašenje požara izvedena izvan građevine koja se štiti, a završava nadzemnim ili podzemnim hidrantom.
- (14) Suha hidrantska mreža je hidrantska mreža za gašenje požara koja je suha do daljinski upravljanog zapornog ventila, od kojeg je stalno ispunjena vodom pod pritiskom.
- (15) Mokra hidrantska mreža je hidrantska mreža za gašenje požara koja je stalno ispunjena vodom pod tlakom do zapornog ventila na svakom hidrantu.
- (16) Siguran izvor vode je svaki izvor vode koji u svakom trenutku osigurava ukupnu količinu vode i protočnu količinu vode za gašenje požara hidrantskom mrežom bez obzira na uvjete okoline u skladu sa odredbama ovog Pravilnika.
- (17) Protočna količina vode je količina vode u jedinici vremena, kojom se hidrantskom mrežom za gašenje požara gasi požar.
- (18) Ukupna količina vode je količina vode kojom se u predviđenom vremenu gašenja hidrantskom mrežom za gašenje požara gasi požar.
- (19) Usisna visina je razlika visine ose između rotora pumpe i nivoa vode koja se ispumpava.
- (20) Specifično požarno opterećenje je količina topline koja se odnosi na 1 m² površine tog požarnog sektora.
- (21) Ukupno požarno opterećenje je ukupna količina topline koja može nastati u nekom požarnom sektoru.

II. OBAVEZA UGRADNJE

Član 6.

Unutrašnjom hidrantskom mrežom za gašenje požara moraju se štiti:

- građevine i prostori za koje je to traženo posebnim propisima,
- građevine i prostori za koje je to traženo posebnim uslovima građenja iz područja zaštite od požara,
- građevine za koje je to zahtijevano prostornim planom,
- građevine koje svojim značajem spadaju u PU1, PU2 ili PU3 prema odredbama Pravilnika o uslovima, osnovama i kriterijima za razvrstavanje građevina u kategorije ugroženosti od požara ("Službene novine Federacije BiH", broj 79/11).
- objekti čija je kota poda najviše etaže namijenjene za boravak ljudi najmanje 9 m iznad najniže kote površine uz stambeni objekt koja služi kao vatrogasni pristup,
- mjesta okupljanja većeg broja ljudi u građevinama,
- garaže i parkirališta u građevinama, čija je površina veća od 100 m²,
- građevine i prostori namijenjeni trgovini čija je površina veća od 100 m²,
- podzemne etaže površine veće od 100 m²,
- mjesta stalnog zavarivanja koja se nalaze unutar građevine.

Član 7.

Vanjskom hidrantskom mrežom za gašenje požara moraju se štiti:

- građevine i prostori za koje je to traženo posebnim propisima,
- građevine i prostori za koje je to traženo posebnim uslovima građenja iz područja zaštite od požara,

- građevine i prostori za koje je to zahtijevano prostornim planom,
- građevine i prostori koji svojim značajem spadaju u PU1, PU2 ili PU3 prema odredbama Pravilnika o uslovima, osnovama i kriterijima za razvrstavanje građevina u kategorije ugroženosti od požara ("Službene novine Federacije BiH", broj 79/11).

Član 8.

Odredbe ovog Pravilnika se ne odnose na prostore, dijelove građevina ili građevine u kojima bi upotreba vode mogla izazvati eksploziju, stvaranje zapaljivog plina, požar ili širenje požara.

Odredbe se ne odnose na građevine i dijelove građevina koji su izgrađeni kao požarni sektori, najmanje otpornosti na požar 90 minuta čija ukupna površina tlocrta ne prelazi 100 m² i u kojima specifično požarno opterećenje ne prelazi 100 MJ/m², ako posebnim propisom nije određeno drugačije.

III. SIGURNI IZVORI

Član 9.

Hidrantska mreža mora imati siguran izvor vode za napajanje vodom, ako posebnim propisom nije drugačije određeno.

Član 10.

Unutarnja hidrantska mreža za gašenje požara mora imati siguran izvor vode takvog kapaciteta da omogući napajanje minimalno propisanom protočnom količinom vode koja je potrebna za zaštitu požarnog sektora s najvećim specifičnim požarnim opterećenjem građevine koja se štiti, uz pritisak na mlaznici koji nije manji od pritiska koji je propisan ovim Pravilnikom u trajanju od najmanje 60 minuta.

Član 11.

Vanjska hidrantska mreža za gašenje požara mora imati siguran izvor vode takvog kapaciteta da omogući napajanje minimalno propisanom protočnom količinom vode koja je potrebna za zaštitu požarnog sektora s najvećim požarnim opterećenjem građevine koja se štiti, uz pritisak na hidrantu koji nije manji od propisanog pritiska u trajanju od najmanje 120 minuta.

Član 12.

Ukoliko građevina koja se štiti vanjskom hidrantskom mrežom za gašenje požara i unutrašnjom hidrantskom mrežom za gašenje požara kao siguran izvor vode koristi posebne spremnike vode, njihov volumen mora biti najmanje jednak zbiru ukupne količine vode za svaku pojedinu hidrantsku mrežu.

Član 13.

Pojedini tipovi hidrantske mreže ne moraju raditi istovremeno.

Potrebna količina vode za gašenje hidrantskom mrežom za gašenje požara mora se osigurati neovisno o drugim potrošačima koji se napajaju vodom iz istog izvora.

Član 14.

Ukoliko se kao siguran izvor vode koristi iscrpivi rezervoar vode, tada količina vode ne smije biti manja od 1 m³.

Član 15.

Kapacitet sigurnog izvora mora se dokazati postupkom crpljenja u najnepovoljnijim meteorološkim uslovima, osim u slučaju kada se kao siguran izvor koristi vodovodna mreža, nepresušna prirodna akumulacija ili rezervoar s vodom. Voda koja se koristi iz sigurnog izvora ne smije sadržavati nečistoće koje bi mogle sprječavati ispravan rad hidrantske mreže za gašenje požara.

Član 16.

Ukoliko se kao siguran izvor koriste otvoreni izvori vode ili rezervoari kod kojih se pumpa nalazi iznad razine vode usisna visina mora biti manja od najveće usisne visine pumpe za 30%, prema tehničkoj uputi proizvođača.

Član 17.

Ukoliko pumpa za napajanje hidrantske mreže vodom nije samousisna ili potopna, kolo rotora pumpe mora uvijek biti potopljeno vodom tako da pumpa nesmetano počne s radom prilikom upotrebe hidrantske mreže.

IV. HIDRANTSKAMREŽA ZA GAŠENJE POŽARA

Član 18.

Hidrantska mreža za gašenje požara u pravilu mora biti izgrađena kao mokra hidrantska mreža. Izuzetno, zbog opasnosti od smrzavanja, specifičnosti tehnološkog procesa ili građevine, hidrantska mreža za gašenje požara ili njeni pojedini dijelovi mogu po odobrenju tijela nadležnog za zaštitu od požara biti izgrađeni kao suha hidrantska mreža. U tom slučaju mora biti omogućeno automatsko otvaranje zapornog ventila na početku cjevovoda suhe hidrantske mreže otvaranjem zapornog ventila bilo kojeg hidranta suhe hidrantske mreže za gašenje požara. Prostor oko hidranta mora biti slobodan i očišćen, kako bi hidrant bio stalno dostupan.

V. UNUTRAŠNJA HIDRANTSKA MREŽA ZA GAŠENJE POŽARA

Član 19.

U građevini koja se štiti unutrašnjom hidrantskom mrežom za gašenje požara postavljaju se na cjevovod zidni hidranti. Zidni hidranti moraju biti izvedeni tako da omoguće sigurno i efikasno rukovanje i upotrebu.

Ovi uslovi su zadovoljeni ukoliko su zidni hidranti i pripadajuća oprema u skladu sa normama BAS EN 671-1 i BAS EN 671-2.

Član 20.

Zidni hidranti izvedeni prema normi BAS EN 671-2 moraju biti smješteni u hidrantske ormariće zajedno s pripadajućom opremom.

Član 21.

Zidni hidranti moraju biti obojeni crvenom bojom na kojoj se nalazi oznaka iz koje je jasno vidljivo da se u ormariću nalazi oprema hidrantske mreže za gašenje požara. Smatrat će se da je ovom zahtjevu udovoljeno ako se ormarić označi simbolom prema normi BAS ISO 6309.

Ukoliko se zidni hidranti i pripadajuća oprema, izrađeni prema normi BAS EN 671-1, ne nalaze u ormariću, oznaka se mora nalaziti na bubnju.

Član 22.

Na najnepovoljnijem mjestu svakog požarnog sektora unutrašnja hidrantska mreža za gašenje požara mora imati protočnu količinu vode najmanje jednaku količini navedenoj u tablici 1. koja je data u prilogu, a najniži pritisak na mlaznici kod minimalne protočne količine ne smije biti manji od 0,25 MPa.

Tabela 1.

Specifično požarno opterećenje u MJ/m ² , do	300	400	500	600	700	800	1000	2000	>2000
Najmanja protočna količina vode kroz mlaznicu/mlaznice l/min	25	30	40	50	60	100	150	300	450

Član 23.

Unutrašnja hidrantska mreža za gašenje požara mora biti izvedena na takav način da se ostvari potpuno prekrivanje prostora koji se štiti najmanje s jednim mlazom vode s tim da se na dužinu cijevi s mlaznicom može dodati dužina mlaza od najviše 5 m.

Član 24.

U slučaju da se potrebna protočna količina vode u požarnom sektoru koji se štiti ostvaruje s dva ili više hidranata potrebno je da se cjelokupna štíčena površina prekrije s onoliko hidranata koliko je potrebno da se ostvari potrebna protočna količina vode.

Član 25.

Zaštita požarnog sektora koji obuhvaća dva ili više sprata mora se izvesti na takav način da se svaki sprat štiti s najmanje jednim zasebnim hidrantom.

VI. VANJSKA HIDRANTSKA MREŽA ZA GAŠENJE POŽARA

Član 26.

Na cjevovod vanjske hidrantske mreže za gašenje požara postavljaju se u pravilu nadzemni hidranti, a samo iznimno u opravdanim slučajevima podzemni hidranti.

Član 27.

Kada je procjenom ugroženosti od požara predviđeno da vanjska hidrantska mreža služi za neposredno gašenje požara, na udaljenosti ne većoj od 10 m od svakog hidranta vanjske hidrantske mreže za gašenje požara mora se nalaziti ormarić s vatrogasnim cijevima potrebne dužine, mlaznicama i ostalim potrebnim vatrogasnim armaturama (prijelaznice, razdjelnice) koje će omogućiti efikasno gašenje požara.

Član 28.

Udaljenost bilo koje vanjske tačke građevine ili neke tačke štićenog prostora i najbližeg hidranta ne smije biti veća od 80 m, niti manja od 5 m.

Udaljenost između dva susjedna vanjska hidranta smije iznositi najviše 150 m, ako posebnim propisom nije drugačije određeno.

Izuzetno, u naseljima sa samostojećim porodičnim kućama udaljenost između dva susjedna vanjska hidranta smije iznositi najviše 300 m.

Član 29.

Nadzemni hidranti moraju biti izvedeni tako da omoguće sigurno i efikasno rukovanje i upotrebu. Ovi uslovi su zadovoljeni ukoliko su nadzemni hidranti izvedeni u skladu sa međunarodnom standardom DIN 3222.

Član 30.

U vanjskoj hidrantskoj mreži za gašenje požara statički pritisak ne smije biti veći od 1,2 MPa. Kod vanjske hidrantske mreže za gašenje požara ne smije doći do propuštanja vode kod ispitnog pritiska od 1,6 MPa, niti do pucanja kod pritiska 2,4 MPa.

Najmanji pritisak na izlazu iz bilo kojeg nadzemnog ili podzemnog hidranta vanjske hidrantske mreže za gašenje požara ne smije biti manji od 0,25 MPa, kod propisanog protoka vode.

Član 31.

Izuzetno, kada je procjenom ugroženosti od požara predviđeno da vanjska hidrantska mreža služi za neposredno gašenje požara, potrebni pritisak se određuje proračunom ovisno o visini objekta i drugim uvjetima, ali također ne smije biti manji od 0,25 MPa pri propisanom protoku vode.

Član 32.

Za zaštitu građevine i/ili prostora vanjskom hidrantskom mrežom za gašenje požara, potrebno je osigurati najmanje protočnu količinu vode navedenu u tabeli 2. kako slijedi.

Tabela 2.

Specifično požarno opterećenje u MJ/m ² , do	Potrebna količina vode u l/min, ovisno o površini objekta koji se štiti u m ²							
	do 100	101 do 300	301 do 500	501 do 1000	1001 do 3000	3001 do 5000	5001 do 10000	> 10000
200	600	600	600	600	600	600	600	900
500	600	600	600	600	900	1200	1200	1500
1000	600	600	600	900	1200	1200	1500	1800
2000	600	600	900	1200	1500	1800	2100	*
>2000	600	900	1200	1800	1800	2100	*	*

* potrebno je proračunati potrebne količine vode za svaki pojedini objekat

Član 33.

Za zaštitu naseljenih mjesta vanjskom hidrantskom mrežom za gašenje požara, potrebno je osigurati najmanje protočnu količinu vode od 600 l/min.

Član 34.

Mjesto postavljanja podzemnog hidranta mora se označiti na uočljiv način. Smatrat će se da je ovom zahtjevu udovoljeno ako se ormarić označi simbolom prema međunarodnoj normi DIN 4066.

VII. UREĐAJ ZA POVIŠENJE PRITISKA

Član 35.

Ukoliko hidrantskamreža za gašenje požara nema minimalni pritisak vode kod minimalnog protoka, mora se ugraditi uređaj za povišenje pritiska.

Član 36.

Uređaj za povišenje pritiska mora imati rezervnu pumpu, osim u slučaju kada se sastoji od dvije ili više pumpi i ima mogućnost za svakodnevnu automatsku samokontrolu svih pumpi.

Član 37.

Ukoliko je uređaj za povišenje pritiska smješten u građevini koja se štiti hidrantskom mrežom za gašenje požara čiji sastavni dio je sam uređaj, prostorija u koju je uređaj smješten mora biti izgrađena kao zaseban požarni sektor s građevinskim elementima, koji razdvajaju prostoriju od ostale građevine, otpornim na požar najmanje onoliko vremena koliko je najkraće predviđeno vrijeme rada hidrantske mreže.

Član 38.

Ukoliko se pumpa uređaja za povišenje pritiska iz člana 37. pogoni elektromotorom, električna instalacija mora biti izvedena na takav način da ne postoji mogućnost isključenja napajanja energijom uređaja preko glavne sklopke već samo preko posebne sklopke u glavnom razvodu niskog napona. Ova sklopka mora biti posebno označena i osigurana od slučajnog isključenja.

Član 39.

Uređaj za povišenje pritiska mora imati obilazni cjevovod.

Ako postoji rezervni izvor napajanja onda uređaj za povišenje pritiska mora imati mogućnost napajanja iz tog izvora.

Član 40.

Ako kablovi za napajanje električnom energijom uređaja za povišenje pritiska prolaze kroz prostorije koje mogu biti ugrožene požarom, moraju se zaštititi vatrootpornim premazima, tako da njihova otpornost prema požaru bude najmanje jednaka predviđenom vremenu rada hidrantske mreže.

VIII. ISPITIVANJE HIDRANTSKE MREŽE

Član 41.

Tehnička ispravnost svih vrsta hidrantske mreže moraju se permanentno provjeravati u periodu od svakih 6 mjeseci.

IX. UPRAVNI NADZOR

Član 42.

Upravni nadzor razvrstavanja građevina u kategorije požarne ugroženosti i provođenja propisanih preventivnih mjera zaštite od požara i eksplozije, provodi Federalno ministarstvo prostornog uređenja, u skladu sa članom 142. stav 3. Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu ("Službene novine Federacije BiH", broj 64/09).

X. ZAVRŠNA ODREDBA

Član 43.

Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenim novinama Federacije BiH".

Na osnovu člana 161., tačka 11. Zakona o zaštiti od požara i vatrogastva ("Službene novine Federacije BiH", broj 64/09), federalni ministar energije, rudarstva i industrije donosi

PRAVILNIK O USLOVIMA ZA ISPITIVANJE UVEZENIH UREĐAJA ZA DOJAVU I GAŠENJE POŽARA

(„Službene novine Federacije BiH“, br. 112/12)

I. OPĆE ODREDBE

Član 1.

Pravilnikom se propisuju tehnički i drugi uslovi koje mora ispunjavati pravno lice ovlašteno za ispitivanje ispravnosti uvezenih uređaja, opreme, sredstava i instalacija namijenjenih za gašenje, dojavu i sprečavanje širenja požara te njihove podobnosti za namijenjenu svrhu (u daljem tekstu: ovlašteno pravno lice) kao i stručna sprema radnika koji će vršiti takvo ispitivanje.

Uređajima se u smislu pravilnika smatraju uvezeni uređaji, oprema, sredstva i instalacije za sprečavanje, dojavu i gašenje požara.

Član 2.

Ovlašteno pravno lice mora imati tehničku opremu i sredstva takvih karakteristika da se njome mogu obaviti poslovi ispitivanja uređaja u skladu sa referentnim BAS standardima.

Za poslove iz stava 1. ovog člana za koje nisu doneseni referentni BAS standardi mogu se uz evropske norme i usklađene evropske norme primjenjivati i druge strane norme u skladu sa Zakonom o standardizaciji Bosne i Hercegovine ("Službeni list BiH", broj 19/01), kao i strana tehnička praksa, ukoliko isti nisu u suprotnosti sa zahtjevima evropskih normi, odnosno zahtjevima usklađenog zakonodavstva Evropske zajednice.

Član 3.

Ovlašteno pravno lice mora biti upisano u sudski registar i mora imati odgovarajuće laboratorijske, skladišne i kancelarijske prostore da u njima može organizovati obavljanje poslova ispitivanja uređaja.

Ovlašteno pravno lice mora biti neovisno i ne smije biti upravljano od strane proizvođača ili dobavljača.

Član 4.

Ovlašteno pravno lice mora u stalnom radnom odnosu imati najmanje:

- jednog radnika mašinske struke, VII stepena obrazovanja ili drugi ciklus visokog obrazovanja prema Bolonjskom procesu, s tri godine radnog iskustva u struci ili jednog radnika mašinske struke, VI stepena obrazovanja ili prvi ciklus visokog obrazovanja po Bolonjskom procesu s pet godina radnog iskustva u struci,
- jednog radnika hemijske struke, VII stepena obrazovanja ili drugi ciklus visokog obrazovanja prema Bolonjskom procesu, s tri godine radnog iskustva u struci ili jednog radnika hemijske struke, VI stepena obrazovanja ili prvi ciklus visokog obrazovanja po Bolonjskom procesu s pet godina radnog iskustva u struci,
- jednog radnika elektrotehničke struke, VII stepena obrazovanja ili drugi ciklus visokog obrazovanja prema Bolonjskom procesu, s tri godine radnog iskustva u struci ili jednog radnika elektrotehničke struke, VI stepena obrazovanja ili prvi ciklus visokog obrazovanja po Bolonjskom procesu s pet godina radnog iskustva u struci.

Član 5.

Radnici kod ovlaštenih pravnih lica koji su zaduženi za poslove ispitivanja, moraju poznavati i moći samostalno provesti postupak ispitivanja ispravnosti i podobnosti proizvoda.

Član 6.

Zahtjev za dobivanje ovlaštenja za obavljanje poslova ispitivanja uređaja se podnosi Federalnom ministarstvu energije, rudarstva i industrije (u daljem tekstu: Ministarstvo) i mora sadržavati:

- naziv pravnog lica koje podnosi zahtjev;

- popis uređaja i opreme prema vrstama koja je neophodna za ispitivanje i koju pravno lice posjeduje;
 - podatke o raspoloživom laboratorijskom, skladišnom i kancelarijskom prostoru;
 - broj i stručnu spremu radnika predviđenih za obavljanje ispitivanja za koje se traži odobrenje;
 - popis i opis postupaka koje će pravno lice primjenjivati pri obavljanju poslova ispitivanja uređaja;
 - dokaz o podmirenim troškovima postupka izdavanja odobrenja.
- Troškove postupka iz stava 2. alineja 6. ovog člana određuje rješenjem federalni ministar energije, rudarstva i industrije.

Član 7.

Federalni ministar energije, rudarstva i industrije imenuje komisiju koja po zahtjevu iz člana 6. pravilnika utvrđuje postojanje uslova za izdavanje odobrenja za pravno lice ovlašteno za ocjenu ispravnosti i podobnosti proizvoda za zaštitu od požara.

Komisija se sastoji od 5 članova, od kojih su dva člana iz reda eksperata, dva iz reda državnih službenika koji rade u Ministarstvu i jednog člana koji je radnik Zavoda za mjeriteljstvo Federacije Bosne i Hercegovine.

Član 8.

Članovi komisije iz prethodnog člana imaju pravo na naknadu za rad u komisiji. Naknade iz stava 1. ovog člana finansiraju se iz sredstava predviđenih za pokrivanje troškova postupka izdavanja ovlaštenja za obavljanje poslova ispitivanja uređaja propisanih članom 6. stav 2. alineja 6. ovog pravilnika.

II. ISPITIVANJE

Član 9.

Ovlašteno pravno lice je obavezno o početku ispitivanja informisati Ministarstvo.

Komisija iz člana 7. pravilnika može biti prisutna ispitivanju uređaja te obavljati nadzor nad svim poslovima u vezi sa ispitivanjem uređaja.

Član 10.

Ovlašteno pravno lice obavezno podnosi Ministarstvu zapisnik sa rezultatima ispitivanja uređaja.

Član 11.

Zapisnik o rezultatima ispitivanja uređaja mora sadržavati:

- naziv i tipsku oznaku proizvoda;
- naziv proizvođača;
- naziv uvoznika i naručitelja ispitivanja;
- popis tehničke dokumentacije proizvoda;
- obilježja i deklarisanu namjenu proizvoda;
- podatke o normi (Propisu) prema kojem je ispitivanje izvršeno;
- rezultate provjere i ispitivanja sa zaključkom.

Član 12.

Ovlašteno pravno lice, nakon obavljenog ispitivanja, ovlašteno je za izdavanje isprave o ispravnosti uređaja, kao i njegove podobnosti za namijenjenu svrhu (u daljnjem tekstu: isprava o ispravnosti uređaja).

Ocjena ispravnosti proizvoda za zaštitu od požara se provodi u postupku ocjenjivanja usklađenosti proizvoda i uključuje dokazivanje upotrebljivosti proizvoda za zaštitu od požara u mjeri potrebnoj za ispunjavanje bitnih zahtjeva za zaštitu od požara, kao dio uslova za njihovo stavljanje na tržište, distribuciju i upotrebu.

U vezi sa uslovima za stavljanje na tržište i distribuciju proizvoda, osim uslova pravilnika, primjenjuju se i odredbe posebnih zakona i propisa kojim se uređuje opća sigurnost proizvoda i opći tehnički zahtjevi za proizvode.

Ovlašteno pravno lice ne može obavljati ispitivanje uređaja i izdavati isprave o ispravnosti uređaja za one uređaje koje samo uvozi.

Ministarstvo će povući ovlaštenje pravnom licu ako se utvrdi da ono više ne udovoljava kriterijima navedenim u čl. 2., 3. i 4. kao i drugim uslovima pravilnika.

Član 13.

Ovlašteno pravno lice Ministarstvu obavezno podnosi izvještaj o izdavanju ili neizdavanju isprave o ispravnosti uređaja sa zapisnikom o rezultatima ispitivanja uređaja.

Ministarstvo vodi popis o ovlaštenim pravnim licima i izdanim ispravama o ispravnosti uređaja.

Popis ovlaštenih pravnih lica i popis proizvoda koji posjeduju važeću ispravu o ispravnosti proizvoda za zaštitu od požara javno se objavljuje na službenim web stranicama Ministarstva.

Član 14.

Cijenu ispitivanja uređaja i izdavanja isprave o ispravnosti uređaja određuje ovlašteno pravno lice uz saglasnost Ministarstva.

III. ZAVRŠNE ODREDBE

Član 15.

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH".

Na osnovu člana 47. stav 4. i člana 159. tačka 2) Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu ("Službene novine Federacije BiH", broj: 64/09), u saradnji sa Federalnim ministarstvom energije, rudarstva i industrije i Federalnim ministarstvom unutrašnjih poslova - Federalnim ministarstvom unutarnjih poslova, direktor Federalne uprave civilne zaštite donosi

PRAVILNIK

O OBIMU I POSTUPKU PROVJERE I ISPITIVANJA ISPRAVNOSTI I FUNKCIONALNOSTI UGRAĐENOG SISTEMA AKTIVNE ZAŠTITE OD POŽARA, UVJETIMA KOJE MORAJU ISPUNJAVATI PRAVNA LICA KOJA VRŠE POSLOVE ISPITIVANJA ISPRAVNOSTI I FUNKCIONALNOSTI, KAO I PROGRAMU I NAČINU POLAGANJA STRUČNOG ISPITA ZA OBAVLJANJE TIH POSLOVA

(„Službene novine Federacije BiH“, br. 69/13)

I - OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim pravilnikom uređuje se obim i postupak provjere i ispitivanja ispravnosti i funkcionalnosti ugrađenog sistema aktivne zaštite od požara u građevinama i prostorima, sadržaj potvrde o ispravnosti i funkcionalnosti sistema, uvjeti koje moraju ispunjavati pravna lica koja obavljaju stručne poslove provjere i ispitivanja ispravnosti sistema, program i način polaganja stručnog ispita za lica koja u ovlaštenom pravnom licu neposredno obavljaju stručne poslove provjere i ispitivanja ispravnosti sistema.

Pod sistemima aktivne zaštite od požara podrazumijevaju se sistemi za automatsko otkrivanje i dojavu požara, za gašenje požara, otkrivanje i dojavu prisutnosti zapaljivih gasova i para, zaštitni uređaji i instalacije za sprječavanje širenja požara i odvođenje dima i toplote iz požara i hidrantske instalacije (u daljem tekstu: sistemi).

II - POJMOVI I DEFINICIJE

Član 2.

Pojmovi i definicije koji se koriste u ovom pravilniku imaju slijedeća značenja:

- 1) sistem za automatsko otkrivanje i dojavu požara je skup elemenata, funkcionalno povezanih i neprenosivih (automatski i ručni javljači požara, centrala za dojavu požara, uređaji za signalizaciju požara, uređaji za napajanje i drugi), a koji se koriste za otkrivanje i dojavu požara u odabranom prostoru;
- 2) sistem za gašenje požara je skup elemenata, funkcionalno povezanih i neprenosivih (sistem za gašenje vodom, pjenom, prahom, ugljičnim dioksidom i drugim gasnim sredstvima) koji se koriste za gašenje požara u odabranom prostoru, koji može djelovati samostalno ili zajedno sa sistemom za dojavu požara, te zaštitnim uređajima i instalacijama za sprječavanje širenja požara i nastajanje eksplozija;
- 3) sistem za automatsko otkrivanje i dojavu prisutnosti zapaljivih gasova i paraje skup elemenata, funkcionalno povezanih i neprenosivih (mjerna glava, centrala, uređaji signalizacije, napajanje i drugo), koji se koriste za otkrivanje i dojavu prisutnosti zapaljivih gasova i para u unaprijed odabranom prostoru, koji može djelovati samostalno ili zajedno sa uređajima i instalacijama za sprječavanje isticanja opasnih koncentracija zapaljivih gasova i para;
- 4) uređaji i instalacije za sprječavanje širenja požara obuhvataju skup elemenata, funkcionalno povezanih i neprenosivih (protupožarne klapne, protupožarna vrata sa uređajem za automatsko zatvaranje, uređaji za odvođenje dima, toplote i pritiska nastalih u požaru i drugo), koji se koriste za sprječavanje nastajanja i širenja požara, a koji mogu djelovati samostalno ili zajedno sa sistemom za dojavu i/ili gašenje požara;
- 5) hidrantske instalacije podrazumijevaju vanjsku i unutrašnju hidrantsku mrežu, kao i suhu hidrantsku mrežu sa pripadajućom opremom koja omogućava funkcionisanje instalacije (hidrantski ormarići, crijeva, mlaznice, nastavci i drugo);
- 6) elementi sistema aktivne zaštite od požara su pojedinačni dijelovi sistema za automatsko otkrivanje i dojavu požara, gašenje požara, otkrivanje i dojavu prisutnosti zapaljivih gasova i

para, te uređaja i instalacija za sprječavanje širenja požara, koji omogućuju njegovo funkcionalno djelovanje;

7) sredstva za gašenje požarasu materije u čvrstom, tečnom ili gasovitom stanju (prah, voda, pjena, ugljični dioksid i druga), koje se pojedinačno ili u kombinaciji nalaze u sistemima za gašenje požara i kojima se tretira (gasi) požar različitim efektima gašenja (hlađenje, ugašivanje, razblaživanje, antikatalitički efekat i drugi);

8) oprema za provjeru i ispitivanje ispravnosti sistemaobuhvata ispitne i mjerne uređaje, instrumente, pribor i slično, uključujući i multifunkcionalne mjerne uređaje, koji odgovaraju zahtjevima odgovarajućih bosanskohercegovačkih, evropskih, međunarodnih i drugih normi i standarda (BAS, EN, DIN, IEC i drugih) koji se odnose na navedene sisteme;

9) ovlašteno pravno lice za obavljanje stručnih poslova provjere i ispitivanja ispravnosti i funkcionalnosti sistemaje pravno lice koje posjeduje ovlaštenje Federalnog ministarstva energije rudarstva i industrije u skladu sa ovim pravilnikom;

10) odobrena tehnička dokumentacija za sistemje tehnička dokumentacija na koju je izdata saglasnost na projektovane mjere zaštite od požara od strane ovlaštenog pravnog lica, u skladu sa važećim propisima;

11) stručni ispitje ispit koji polažu zaposlenici koji neposredno obavljaju stručne poslove provjere i ispitivanja ispravnosti sistema, na način i po programu koji je propisan ovim pravilnikom;

12) prvo ispitivanje ispravnosti i funkcionalnosti sistema, podrazumijeva provjeru rada sistema, prije početka upotrebe i izvršenog tehničkog pregleda građevine ili prostora u kome je ugrađen sistem ili nakon izvršene rekonstrukcije sistema;

13) periodično ispitivanje ispravnosti i funkcionalnosti sistema, podrazumijeva ispitivanje rada sistema koji se obavlja periodično, najmanje dva puta godišnje, poslije prvog ispitivanja ispravnosti i funkcionalnosti sistema.

Član 3.

Vlasnici i korisnici sistema, dužni su osigurati održavanje sistema, kao i periodične provjere i ispitivanje ispravnosti i funkcionalnosti (u daljem tekstu: ispitivanje ispravnosti sistema), u skladu sa propisima o tehničkim normativima i standardima koji se odnose na ta pitanja i/ili tehničkim uputstvom za upotrebu sistema koje je izdato od proizvođača sistema.

III - OBIM I POSTUPAK ISPITIVANJA ISPRAVNOSTI SISTEMA

Član 4.

Ispitivanje ispravnosti sistema u građevinama i prostorima provjerava se prvim i periodičnim ispitivanjem.

Prvo ispitivanje sistema obavljaju samo pravna lica koja su dobila ovlaštenje Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije (u daljem tekstu: Ministarstvo) za obavljanje poslova ispitivanja ispravnosti sistema u građevinama i prostorima, a koji nisu proizveli ili ugradili sistem ili njegove elemente, odnosno nisu vlasnici niti korisnici sistema.

Periodično ispitivanje sistema obavljaju pravna lica koja su dobila ovlaštenje Ministarstva.

Izuzetno, periodično ispitivanje ugrađenog sistema može obavljati i pravno lice koje je vlasnik odnosno korisnik sistema ili ga je proizvelo ili ugradilo, a dobilo je ovlaštenje Ministarstva.

Član 5.

Ispitivanje ispravnosti obavlja se na ugrađenim sistemima:

- 1) za automatsko otkrivanje i dojavu požara;
- 2) za gašenje požara prahom;
- 3) za gašenje požara vodom;
- 4) za gašenje požara pjenom;
- 5) za gašenje požara ugljičnim dioksidom ili drugim gasnim sredstvom;
- 6) za automatsko otkrivanje i dojavu prisutnosti zapaljivih gasova i para;
- 7) uređajima i instalacijama za sprječavanje širenja požara;
- 8) hidrantskim instalacijama.

Član 6.

Ispitivanje ispravnosti sistema za automatsko otkrivanje i dojavu požara, ako posebnim tehničkim propisom nije drugačije određeno, sastoji se od:

- 1) pregleda odobrene tehničke dokumentacije,
- 2) pregleda izvedenog stanja sistema u odnosu na projektovano,
- 3) pregleda isprava o kvalitetu elemenata izvedenog sistema,
- 4) provjera ispravnosti rada automatskih javljača požara,
- 5) provjera ispravnosti rada centrale za dojavu požara (prihvat signala, signalizacija dojava požara i smetnji, prosljeđivanje signala dojava i smetnji, upravljanje uređajima pridodatih sistema i drugo),
- 6) provjera ispravnosti vodova sistema,
- 7) provjera ispravnosti glavnog i pomoćnog izvora napajanja sistema energijom uključujući i punjač akumulatorske baterije,
- 8) provjere ispravnosti rada ostalih dijelova sistema i sistema u cjelini,
- 9) provjere ispravnosti rada dijelova sistema za gašenje požara i zaštitnih uređaja i instalacija za sprječavanje širenja požara koji djeluju u sprezi sa ugrađenim sistemom,
- 10) provjera ispravnosti drugih elemenata sistema koji su neophodni za utvrđivanje ispravnosti sistema, u skladu sa tehničkim propisima i standardima, koji se odnose na ovaj sistem.

Član 7.

Ispitivanje ispravnosti sistema za gašenje požara prahom, ako posebnim tehničkim propisom nije drugačije određeno, sastoji se od:

- 1) pregleda odobrene tehničke dokumentacije,
- 2) pregleda izvedenog stanja sistema u odnosu na projektovano,
- 3) pregleda isprava o kvalitetu elemenata izvedenog stanja,
- 4) probe dijelova sistema pod pritiskom za koji su propisane probe pod pritiskom,
- 5) provjere vremena aktiviranja,
- 6) provjere količine praha,
- 7) provjere ispravnosti praha u spremnicima,
- 8) provjere rada dojavnog dijela sistema,
- 9) provjere prohodnosti cjevovoda propuhivanjem,
- 10) provjere količine ili pritiska pogonskog gasa,
- 11) drugih ispitivanja i provjera koji su neophodni za utvrđivanje njegove ispravnosti, u skladu sa tehničkim propisima i standardima koji se odnose na ovaj sistem.

Član 8.

Ispitivanje ispravnosti sistema za gašenje požara vodom, ako posebnim tehničkim propisom nije drugačije određeno, sastoji se od:

- 1) pregleda odobrene tehničke dokumentacije,
- 2) pregleda izvedenog stanja sistema u odnosu na projektovano,
- 3) pregleda isprava o kvalitetu elemenata izvedenog sistema,
- 4) provjere sistema za dopremanje vode,
- 5) provjere rada ventilske stanice,
- 6) provjere pritiska i protoka vode na hidraulički najnepovoljnijoj mlaznici,
- 7) provjere rada signalizacije,
- 8) drugih ispitivanja i provjera koji su neophodni za utvrđivanje njegove ispravnosti, u skladu sa tehničkim propisima i standardima koji se odnose na ovaj sistem.

Član 9.

Ispitivanje ispravnosti sistema za gašenje požara pjenom, ako posebnim tehničkim propisom nije drugačije određeno, sastoji se od:

- 1) pregleda odobrene tehničke dokumentacije,
- 2) pregleda izvedenog stanja sistema u odnosu na projektovano,
- 3) pregleda isprava o kvalitetu elemenata izvedenog stanja i probi dijelova sistema pod pritiskom za koji su propisane probe pod pritiskom,
- 4) provjere pritiska - na kontrolnom ventilu i najudaljenijoj tački sistema (dinamički),
- 5) provjere koncentracije pjene u rastvoru,
- 6) utvrđivanja fizičkih osobina pjene (ekspanzije, vrijeme raspada),
- 7) provjere količine i kvaliteta pjene,
- 8) utvrđivanja izvedenog nagiba cjevovoda,

- 9) provjere sistema za dopremanje vode,
- 10) kontrole oznaka dijelova sistema i uputa za rad,
- 11) drugih ispitivanja i provjera koji su neophodni za utvrđivanje njegove ispravnosti, u skladu sa tehničkim propisima i standardima koji se odnose na navedene sisteme.

Član 10.

Ispitivanje ispravnosti sistema za gašenje požara sa ugljičnim dioksidom (u daljem tekstu: CO₂) ili drugim gasnim sredstvom, ako posebnim tehničkim propisom nije drugačije određeno, sastoji se od:

- 1) pregleda odobrene tehničke dokumentacije,
- 2) pregleda izvedenog stanja sistema u odnosu na projektovano,
- 3) pregleda isprava o kvalitetu elemenata izvedenog sistema,
- 4) provjere toka otvaranja razvodnih ventila i ventila na bocama,
- 5) provjere ispravnosti rada dijelova sistema za dojavu požara koji djeluju u skladu sa izvedenim stanjem,
- 6) provjere ručnog aktiviranja,
- 7) provjere rada alarma,
- 8) mjerenja jačine zvučnog signala,
- 9) provjere mogućnosti blokade aktiviranja i blokade signalizacije,
- 10) mjerenja zateznog vremena,
- 11) provjere signalizacije na dojavnoj centrali,
- 12) provjere indikacije kvara i električnog napajanja,
- 13) provjere ispravnosti rada zaštitnih uređaja i instalacija za spriječavanje nastajanja i širenja požara ako djeluju u sprezi sa izvedenim sistemom,
- 14) provjere količine sredstva za gašenje u sistemu (CO₂ ili drugog gasnog sredstva),
- 15) mjerenja vremena trajanja ispuštanja sredstva za gašenje,
- 16) simuliranja primjene - ispuštanja sredstva za gašenje,
- 17) ispitivanje savitljive spojne cijevi između spremnika i cjevovoda,
- 18) drugih ispitivanja i provjera koji su neophodni za utvrđivanje ispravnosti sistema u skladu sa tehničkim propisima i standardima koji se odnose na navedene sisteme.

Član 11.

Ispitivanje ispravnosti sistema za automatsko otkrivanje i dojavu prisutnosti zapaljivih gasova i para, ako posebnim tehničkim propisom nije drugačije određeno, sastoji se od:

- 1) pregleda odobrene tehničke dokumentacije,
- 2) pregleda izvedenog stanja sistema u odnosu na projektovano,
- 3) pregleda isprava o kvalitetu elemenata izvedenog sistema,
- 4) provjere ispravnosti rada pojedinih dijelova sistema i sistema u cjelini,
- 5) provjere ispravnosti rada dijelova uređaja i instalacija za spriječavanje nastajanja opasnih koncentracija zapaljivih gasova i para, ako djeluju u sprezi sa izvedenim sistemom,
- 6) drugih ispitivanja i provjera, koji su neophodni za utvrđivanje njegove ispravnosti u skladu sa tehničkim propisima i standardima koji se odnose na navedene sisteme.

Član 12.

Ispitivanje ispravnosti zaštitnih uređaja i instalacija za spriječavanje nastajanja i širenja požara, ako posebnim tehničkim propisom nije drugačije određeno, sastoji se od:

- 1) pregleda odobrene tehničke dokumentacije,
- 2) pregleda izvedenog stanja uređaja i instalacija u odnosu na projektovano,
- 3) pregleda isprava o kvalitetu uređaja i instalacija,
- 4) provjere ispravnosti rada pojedinih dijelova uređaja i instalacija te uređaja i instalacija u cjelini,
- 5) provjere ispravnosti rada dijelova sistema za automatsku dojavu i gašenje požara, koji djeluju u sprezi sa izvedenim uređajima i instalacijom,
- 6) drugih ispitivanja i provjera, koji su neophodni za utvrđivanje ispravnosti navedenih uređaja i instalacija, kao i sistema u skladu sa tehničkim propisima i standardima koji se odnose na navedene sisteme.

Član 13.

Ispitivanje ispravnosti izvedene hidrantske instalacije, ako posebnim tehničkim propisom nije drugačije određeno, sastoji se od:

- 1) pregleda odobrene tehničke (projektne) dokumentacije,
- 2) pregleda izvedenog stanja hidrantske instalacije u odnosu na projektovano,
- 3) pregleda isprava o kvalitetu elemenata izvedenog stanja, probi dijelova sistema pod pritiskom za koji su propisane probe pod pritiskom,
- 4) provjere sistema za dopremanje vode,
- 5) mjerenja protočnog kapaciteta i pritiska vode na hidraulički najnepovoljnijem mjestu,
- 6) provjere nepropusnosti i prohodnosti cjevovoda (za suhu hidrantsku mrežu),
- 7) provjera pod pritiskom savitljivih hidrantskih cijevi u hidrantskom ormariću,
- 8) drugih ispitivanja i provjera, koji su neophodni za utvrđivanje njene ispravnosti u skladu sa tehničkim propisima i standardima koji se odnose na hidrantske instalacije.

Član 14.

Neposredne poslove ispitivanja ispravnosti sistema iz člana 5. ovog pravilnika, mogu obavljati stručna lica koja ispunjavaju uvjete utvrđene u čl. 18. i 19. ovog pravilnika.

Član 15.

Nakon obavljenog ispitivanja, stručna lica iz člana 14. ovog pravilnika, sačinjavaju zapisnik o ispitivanju ispravnosti sistema (u daljem tekstu: zapisnik).

Zapisnik iz stava 1. ovog člana sadrži:

- 1) naziv pravnog lica koje je obavilo ispitivanje,
- 2) broj ovlaštenja koje je pravnom licu izdalo Ministarstvo,
- 3) datum obavljene provjere i ispitivanja,
- 4) naziv ugrađenog sistema,
- 5) broj i datum odobrene tehničke dokumentacije za sistem,
- 6) podatke o opremi kojom je vršeno ispitivanje ispravnosti sistema ili uređaja,
- 7) tehničke propise/standarde/uputstva proizvođača po kojima je ispitivanje obavljeno,
- 8) opis i rezultate ispitivanja ispravnosti sistema,
- 9) konstataciju da li je sistem ispravan/funkcionalan ili neispravan/nefunkcionalan,
- 10) ostala zapažanja i napomene,
- 11) ime, prezime i stepen obrazovanja stručnih lica koja su obavila ispitivanje, sa njihovim potpisima.

Zapisnik iz stava 1. ovog člana mora biti izrađen u skladu sa Zakonom o upravnom postupku ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/98 i 48/99).

Član 16.

Ukoliko se zapisnik sačinjava nakon prvog ispitivanja ispravnosti sistema, u tom slučaju sadrži i slijedeće podatke:

- 1) period trajanja garancije na sistem i/ili elemente sistema, izdat od proizvođača sistema,
- 2) period trajanje garancije na izvedene radove, izdat od izvođača radova,
- 3) konstataciju da su ugrađeni elementi sistema isporučeni od strane proizvođača sistema prema šemi proizvođača, odnosno tehničkoj dokumentaciji i da su radovi uredno izvedeni,
- 4) datum i vrijeme prvog puštanja sistema u rad (funkciju),
- 5) konstataciju da li je sistem ispravan/funkcionalan ili neispravan/nefunkcionalan nakon prvog puštanja u rad,
- 6) druge potrebne podatke.

Član 17.

Na osnovu zapisnika iz člana 15. ovog pravilnika, pravno lice koje je obavilo ispitivanje ispravnosti sistema, vlasniku ili korisniku sistema, izdaje potvrdu o ispravnosti i funkcionalnosti ugrađenog sistema aktivne zaštite od požara na Obrascu broj 1.

Potvrda i zapisnik iz stava 1. ovog člana, izrađuju se u tri primjerka, od kojih se jedan primjerak uručuje vlasniku ili korisniku sistema za potrebe njihove evidencije, drugi primjerak dostavlja se nadležnoj inspekciji za zaštitu od požara, dok treći primjerak zadržava pravno lice koje je izdalo potvrdu i zapisnik.

Ukoliko se u zapisniku iz stava 1. ovog člana, konstatuje da je sistem neispravan/nefunkcionalan, odnosno da postoje nedostaci koji se trebaju otkloniti ili

neispravni djelovi zamijeniti ispravnim, pravno lice koje je izvršilo provjeru i ispitivanje ispravnosti sistema neće izdati potvrdu o ispravnosti tog sistema dok se utvrđeni nedostaci ne otklone, što treba osigurati korisnik ili vlasnik tog sistema. U tom slučaju, korisniku ili vlasniku sistema, uručuje se samo zapisnik iz člana 15. ovog pravilnika.

IV - UVJETI KOJE MORA ISPUNJAVATI PRAVNO LICE KOJE OBAVLJA STRUČNE POSLOVE ISPITIVANJA ISPRAVNOSTI SISTEMA

Član 18.

Pravno lice koje obavlja ispitivanje ispravnosti sistema, mora imati u stalnom radnom odnosu zaposleno najmanje po jednog zaposlenika koji ima završen VII stepen stručne spreme, odnosno visoko obrazovanje najmanje prvog ciklusa Bolonjskog sistema studiranja (koji se vrednuje sa 240 ECTS bodova) ili drugog ili trećeg ciklusa Bolonjskog sistema studiranja mašinske i elektrotehničke struke.

Pored zaposlenika iz stava 1. ovog člana, pravno lice mora imati najmanje jednog zaposlenika sa završenim IV stepenom stručne spreme, elektrotehničke, mašinske, građevinske, hemijske struke ili drugih tehničkih struka.

Član 19.

Zaposlenici iz člana 18. stav 1. ovog pravilnika, koji su odgovorni nosioci stručnih poslova, kao i zaposlenici iz člana 18. stav 2. ovog pravilnika, koji obavljaju pomoćne i druge stručne poslove koji su predviđeni za ispitivanje ispravnosti sistema, moraju imati najmanje tri godine radnog iskustva u struci i položen stručni ispit za obavljanje ispitivanja ispravnosti sistema ili stručni ispit u struci, u skladu sa važećim propisima.

Stručni ispit za obavljanje ispitivanja ispravnosti sistema (u daljem tekstu: ispit) iz stava 1. ovog člana, polaže se na način utvrđen u čl. 34. do 48. ovog pravilnika.

V - UVJETI ZA DOBIJANJE OVLAŠTENJA

Član 20.

Za dobijanje ovlaštenja za obavljanje poslova ispitivanja ispravnosti sistema, iz člana 4. stav 1. ovog pravilnika, pravno lice mora ispunjavati slijedeće uvjete:

- 1) posjedovati rješenje o upisu u sudski registar za djelatnosti: tehničko ispitivanje i analiza, istraživanje i eksperimentalni razvoj u tehničkim i tehnološkim naukama, arhitektonske i inženjerske djelatnosti i savjetovanje (u okviru kojih se obavljaju poslovi utvrđeni ovim pravilnikom), kao i aktuelni izvod iz sudskog registra;
- 2) u stalnom radnom odnosu imati zaposlenike stručne spreme i kvalifikacija koje su utvrđene u članu 18. ovog pravilnika;
- 3) posjedovati odgovarajuću opremu koja ispunjava uvjete utvrđene u članu 21. ovog pravilnika, za ispitivanje sistema koji su navedeni u zahtjevu za dobijanje ovlaštenja;
- 4) posjedovati razrađenu metodologiju rada za obavljanje stručnih poslova ispitivanja ispravnosti sistema koji su navedeni u zahtjevu za dobijanje ovlaštenja, sa spisom procedura odnosno korištenih metoda kod pregleda i mjerenja u okviru ispitivanja ispravnosti sistema;
- 5) posjedovati tehničke propise, norme i standarde koje će primjenjivati u toku obavljanja stručnih poslova;
- 6) posjedovati poslovni prostor koji ispunjava odgovarajuće građevinske, tehničke i druge uvjete potrebne za obavljanje poslova periodičnih pregleda - ispitivanja ispravnosti sistema, u okviru registrovane djelatnosti.

Poslove ispitivanja ispravnosti sistema iz člana 5. ovog pravilnika u Federaciji Bosne i Hercegovine, mogu obavljati pravna lica iz drugih zemalja, na osnovu odobrenja izdatih u inostranstvu koji su sačinjeni na osnovu međunarodnih ugovora o međusobnom priznavanju dokumenata koje je potpisala Bosna i Hercegovina.

Pravna lica iz zemalja sa kojima Bosna i Hercegovina nema potpisan ugovor iz stava 2. ovog člana, kao i pravna lica iz Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, mogu obavljati poslove utvrđene ovim pravilnikom, pod istim uvjetima kao i pravna lica iz Federacije Bosne i Hercegovine, ukoliko imaju ovlaštenog zastupnika sa sjedištem u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Član 21.

Za obavljanje stručnih poslova provjere i ispitivanja ispravnosti sistema potrebna je odgovarajuća oprema za provjeru i ispitivanje ispravnosti sistema, u zavisnosti od vrste sistema koji su navedeni u zahtjevu za dobijanje ovlaštenja.

Oprema iz stava 1. ovog člana, kao i metode ispitivanja ispravnosti sistema, trebaju zadovoljavati zahtjeve bosansko-hercegovačkih standarda (BAS), kao i druge evropske i međunarodne standarde (EN, DIN, ISO, IEC i druge) koji se odnose na sisteme aktivne zaštite od požara.

Član 22.

Oprema iz člana 21. ovog pravilnika, mora biti:

- 1) odgovarajuće klase tačnosti, redovno baždarena i servisirana u propisanim rokovima, o čemu je pravno lice dužno voditi odgovarajuću evidenciju;
- 2) biti obilježena pripadajućim inventurnim brojem, o čemu se vodi evidencija u knjigovodstvu pravnog lica.

1. Postupak izdavanja ovlaštenja

Član 23.

Za dobijanje ovlaštenja za obavljanje poslova ispitivanja ispravnosti sistema, pravno lice podnosi pismeni zahtjev Ministarstvu.

U zahtjevu iz stava 1. ovog člana, pravno lice navodi vrste sistema iz člana 5. ovog pravilnika.

Član 24.

Uz zahtjev iz člana 23. stav 2. ovog pravilnika pravno lice prilaže originale ili ovjerene fotokopije slijedećih dokumenta:

- 1) aktuelni izvod iz sudskog registra sa rješenjem o upisu u sudski registar, s tim da aktuelni izvod iz sudskog registra ne može biti stariji od tri mjeseca;
- 2) dokaz o aktivnim osiguranicima koji su u stalnom radnom odnosu u pravnom licu, izdat od Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine, s tim da ne može biti stariji od tri mjeseca;
- 3) spisak zaposlenih kadrova koji će obavljati stručne poslove za koje se traži ovlaštenje, sa podacima o stručnoj spremi i kvalifikaciji;
- 4) dokaz o ispunjavanju uvjeta stručne osposobljenosti zaposlenika (diploma, uvjerenje o položenom stručnom ispitu u struci i/ili položenom stručnom ispitu za obavljanje ispitivanja ispravnosti sistema);
- 5) popis opreme za provjeru i ispitivanje ispravnosti sistema sa kojom raspolaže, za obavljanje pregleda, mjerenja i ispitivanja ispravnosti sistema, te za svaki pojedinačni komad opreme iskazane slijedeće podatke: tačan naziv, tip, karakteristike, namjenu, serijski broj i fotografiju;
- 6) izjavu u kojoj pravno lice navodi da ispunjava uvjete utvrđene u članu 20. tačka 6. ovog pravilnika i koja je ovjerena od strane nadležnog organa;
- 7) ranije izdata rješenja nadležnih organa za obavljanje poslova utvrđenih ovim pravilnikom, ukoliko su izdata.

Član 25.

Postupak utvrđivanja postojanja uvjeta za obavljanje poslova ispitivanja ispravnosti sistema, propisanih ovim pravilnikom, provodi stručna komisija koju posebnim rješenjem obrazuje Ministarstvo.

Član 26.

Stručnu komisiju (u daljem tekstu: komisija) iz člana 25. ovog pravilnika čine tri člana (predsjednik i dva člana).

Predsjednik i članovi komisije imenuju se iz Ministarstva iz reda državnih službenika koji imaju završen VII stepen stručne spreme, odnosno visoko obrazovanje najmanje prvog ciklusa Bolonjskog sistema studiranja (koji se vrednuje sa 240 ECTS bodova) ili drugog ili trećeg ciklusa Bolonjskog sistema studiranja, mašinske, elektrotehničke, arhitektonske, građevinske, hemijske struke, zaštite od požara, sigurnosti ili drugih tehničkih struka i najmanje tri godine radnog iskustva u struci.

Izuzetno, za člana komisije, može se imenovati i zaposlenik u pravnom licu koje je ovlašteno za obavljanje djelatnosti zaštite od požara, koji ima visoko obrazovanje struka iz stava 2. ovog člana i najmanje tri godine radnog iskustva na poslovima zaštite od požara. Rješenjem iz člana 25. ovog pravilnika određuje se visina i način uplate propisane takse i naknada za rad komisije, koje snosi podnositelj zahtjeva.

Član 27.

Komisija iz člana 25. ovog pravilnika dužna je u roku od 15 dana od dana podnošenja zahtjeva i dostavljanja dokaza o izmirenju troškova postupka, izvršiti uviđaj na licu mjesta u poslovne prostorije, kadrovsku osposobljenost, tehničku opremljenost (pregled raspoložive opreme) i stručno - tehničku dokumentaciju na adresi podnosioca zahtjeva.

O izvršenom uviđaju, komisija sastavlja zapisnik koji sadrži slijedeće podatke:

- 1) datum, vrijeme i mjesto pregleda;
- 2) sastav stručne komisije;
- 3) ovlašteno lice podnosioca zahtjeva koje je prisustvovalo radu komisije;
- 4) utvrđeno stanje;
- 5) mišljenje komisije o postojanju uvjeta utvrđenih članom 20. stav 1. ovog pravilnika.

Zapisnik se sastavlja u četiri primjerka od kojih se dva primjerka uručuju podnosiocu zahtjeva, a druga dva primjerka se odlažu uz predmet i u arhivu Ministarstva.

Član 28.

Podnositelj zahtjeva za dobijanje ovlaštenja (u daljem tekstu: podnositelj zahtjeva), obavezan je da prilikom obavljanja uviđaja, komisiji iz člana 25. ovog pravilnika, omogućiti nesmetano vršenje uviđaja i stavi na raspolaganje svu potrebnu dokumentaciju u skladu sa ovim pravilnikom.

Podnositelj zahtjeva iz stava 1. ovog člana, dužan je da odredi svoje predstavnike koji će prisustvovati radu komisije radi stavljanja na uvid tražene dokumentacije, davanja potrebnih podataka i objašnjenja u vezi sa rješavanjem radnje u postupku.

Član 29.

Ukoliko komisija prilikom vršenja uviđaja utvrdi neki formalni nedostatak ili nedostatak koji je moguće otkloniti u kratkom roku, predložit će Ministarstvu da u određenom roku, ne dužem od 60 dana, od podnosioca zahtjeva zatraži da otkloni nedostatak, a što će se konstatovati i u zapisniku komisije.

Ako podnositelj zahtjeva u roku i na način utvrđen u stavu 1. ovog člana, ne dostavi dokaze o otklanjanju nedostatka, odbiti će se zahtjev za izdavanje rješenja.

Član 30.

Na osnovu priložene dokumentacije iz člana 24. i zapisnika iz člana 27. ovog pravilnika, kojim se utvrđuje postojanje uvjeta utvrđenih ovim pravilnikom, ministar donosi rješenje kojim se pravno lice ovlašćuje za obavljanje stručnih poslova ispitivanja ispravnosti sistema (u daljem tekstu: rješenje o ovlaštenju).

Rješenje o ovlaštenju iz stava 1. ovog člana, izdaje se na period od četiri godine.

Ministarstvo vodi evidenciju izdatih rješenja o ovlaštenju, koje objavljuje na internet stranici Ministarstva.

Nakon isteka perioda od četiri godine, imalac rješenja o ovlaštenju može podnijeti zahtjev Ministarstvu, za izdavanje novog rješenja u skladu sa ovim pravilnikom.

Član 31.

Ukoliko se kod pravnog lica koje je dobilo rješenje o ovlaštenju iz člana 30. ovog pravilnika, naknadno promijene uvjeti na osnovu kojih je ovlaštenje izdato, pravno lice je obavezno, u roku od osam dana, pisanim putem obavijestiti Ministarstvo o nastaloj promjeni.

Ministarstvo može obavljati povremenu kontrolu postojanja uvjeta iz donešenog rješenja o ovlaštenju, na način koji se utvrđuje u izdatom rješenju o ovlaštenju.

Član 32.

Ministarstvo će poništiti, ukinuti ili izmijeniti izdato rješenje iz člana 30. ovog pravilnika ukoliko se utvrdi da je pravno lice:

- 1) naknadno promijenilo uvjete ili dokaze na osnovu kojih je izdato rješenje;
- 2) dostavilo dokumentaciju koja ne odgovara utvrđenom činjeničnom stanju;

3) obavljalo stručne poslove suprotno važećim propisima;

4) na drugi način postupilo suprotno izdatom rješenju.

Pravno lice kojem je rješenje o ovlaštenju poništeno i ukinuto, ne može podnijeti zahtjev Ministarstvu za ponovno dobijanje ovlaštenja, godinu dana od dana donošenja rješenja o poništenju i ukidanju ovlaštenja.

2. Evidencija izdatih rješenja o ovlaštenju

Član 33.

Ministarstvo vodi evidenciju pravnih lica kojima su izdata rješenja o ovlaštenju iz člana 30. ovog pravilnika, u obliku knjige, koja treba biti ostraničena, uvezana i ovjerena pečatom i potpisom ministra i čuva se trajno.

Knjiga evidencije iz stava 1. ovog člana, nalazi se na Obrascu broj 4.

VI - NAČIN POLAGANJA STRUČNOG ISPITA

Član 34.

Zaposlenici iz člana 18. ovog pravilnika, koji nemaju položen stručni ispit u struci, polažu stručni ispit (u daljem tekstu: ispit), u skladu sa Programom ispita za provjeru i ispitivanje ispravnosti i funkcionalnosti sistema aktivne zaštite od požara (u daljem tekstu: Program ispita).

Program ispita nalazi se u prilogu ovog pravilnika i čini njegov sastavni dio.

Ispitom se provjerava sposobnost kandidata da obavlja stručne poslove provjere i ispitivanja ispravnosti sistema aktivne zaštite od požara.

Ispit iz stava 1. ovog člana sastoji se od pismenog i usmenog dijela.

Član 35.

Prijava za polaganje ispita, podnosi se Ministarstvu najmanje 30 dana prije početka redovnog ispitnog roka iz člana 41. stav 6. ovog pravilnika, na Obrascu broj 2.

Prijavu za polaganje ispita iz stava 1. ovog člana, može podnijeti pravno lice u ime zaposlenika, samostalno zaposlenik ili nezaposleno fizičko lice (u daljem tekstu: kandidat).

Uz prijavu za polaganje ispita prilažu se originali ili ovjerene fotokopije slijedećih dokumenta:

- 1) svjedocanstvo/diploma o završenoj školi/fakultetu;
- 2) potvrda/uvjerenje o radnom iskustvu u struci i na kojim poslovima;
- 3) rodni list (ukoliko je kandidatkinja promijenila prezime nakon završene škole/fakulteta);
- 4) dokaz o uplati troškova za polaganje ispita (uplatnica);
- 5) federalna administrativna taksa.

Ukoliko se utvrdi da je prijava nepotpuna, Ministarstvo će pismeno obavijestiti podnosioca prijave da prijavu dopuni, u roku od osam dana.

Ukoliko podnosilac prijave ne dopuni tražene podatke u utvrđenom roku, Ministarstvo donosi zaključak o odbacivanju prijave.

Član 36.

Na osnovu prijave za polaganje ispita i dostavljenih dokaza iz člana 35. stav 3. ovog pravilnika, ministar donosi rješenje o odobravanju polaganja ispita.

U rješenju iz stava 1. ove tačke, određuje se mjesto i vrijeme polaganja ispita i troškovi polaganja ispita u skladu sa donesenim rješenjem ministra iz člana 40. stav 2. ovog pravilnika.

Troškove polaganja ispita snosi pravno lice iz člana 35. stav 2. ovog pravilnika, u kojem je kandidat zaposlen, odnosno kandidat ukoliko samostalno podnosi zahtjev.

1. Komisija za polaganje ispita

Član 37.

Ispit se polaže pred ispitnom komisijom (u daljem tekstu: komisija), koju rješenjem imenuje ministar, a koja se sastoji od predsjednika, dva člana i sekretara komisije. Komisija iz stava 1. ovog člana, imenuje se na period od dvije godine, sa mogućnošću produženja na još dvije godine.

Komisija iz stava 1. ovog člana donosi poslovnik o radu.

Član 38.

Predsjednik i članovi komisije imenuju se iz reda državnih službenika Ministarstva i ministarstava unutrašnjih poslova kantona slijedećih struka: mašinske, elektrotehničke,

arhitekton-ske, građevinske, hemijske struke, zaštite od požara, sigurnosti ili drugih tehničkih struka i koji imaju najmanje tri godine radnog iskustva u struci.

Za sekretara komisije imenuje se državni službenik iz Ministarstva koji ima visoko obrazovanje pravne struke.

Sekretar komisije obavlja administrativne poslove potrebne za rad komisije, što se bliže uređuje poslovnikom iz člana 37. stav 3. ovog pravilnika.

Član 39.

Administrativni poslovi uključuju posebno slijedeću provjeru:

- 1) da li su uz prijavu za polaganje ispita priloženi svi propisani dokumenti;
- 2) da li su u prijavi za polaganje ispita navedeni svi podaci propisani obrascem prijave;
- 3) da li kandidat ispunjava uvjete za polaganje ispita;
- 4) da li su uplaćeni troškovi polaganja ispita.

Član 40.

Predsjedniku, članovima i sekretaru komisije pripada naknada za rad u komisiji.

Troškove polaganja ispita koje plaća kandidat, kao i visinu naknade komisiji utvrđuje ministar posebnim rješenjem.

2. Tok polaganja ispita

Član 41.

Prije početka polaganja ispita komisija utvrđuje identitet kandidata, upoznaje ga sa pravima i obavezama kod polaganja ispita, kao i da se pismeni i usmeni dio ispita polažu tokom jednog dana.

Pismeni i usmeni dio ispita komisija priprema u skladu sa Programom polaganja ispita, uzimajući u obzir stručnu kvalifikaciju kandidata.

Polaganje ispita ili nastavak polaganja započetog ispita može se odgoditi na zahtjev kandidata zbog bolesti ili drugih opravdanih razloga, o čemu odlučuje komisija.

Kandidat koji iz opravdanih razloga ne može pristupiti polaganju ispita, dužan je o tome pismeno obavijestiti komisiju najkasnije 72 sata prije početka termina održavanja ispita, da bi izvršena uplata troškova za polaganje ispita bila važeća u jednom od slijedećih ispitnih rokova.

Ako kandidat bez opravdanog razloga ne pristupi polaganju ispita ili odustane od već započetog ispita, smatrat će se da ispit nije položio.

Ispit se polaže u aprilskom, junskom, septembarskom i novembarskom ispitnom roku, izvan radnog vremena.

Član 42.

Pismeni test za polaganje ispita priprema komisija dva sata prije početka ispita izrađuje se na papiru s ovjerenim pečatom Ministarstva, na kojem je deset pitanja sa tri do četiri ponuđena opcijska odgovora koji donose ukupno 30 bodova za sve tačne odgovore.

Prilikom rješavanja testa, kandidat daje odgovor na svako pojedinačno pitanje, označavanjem samo jednog od ponuđenih opcijskih odgovora.

Pismeni ispit traje najduže 60 minuta.

Da bi kandidat pristupio polaganju usmenog dijela ispita, na pismenom testu mora odgovoriti tačno najmanje na dvije trećine postavljenih pitanja, odnosno osvojiti najmanje 18 bodova.

Kandidata koji je osvojio najmanje 18 bodova na pismenom testu, komisija odmah obavještava o osvojenom broju bodova i tom prilikom ga upućuje da pristupi usmenom dijelu ispita.

Kandidat koji na pismenom testu nije osvojio 18 bodova, ne pristupa usmenom dijelu ispita, već ga komisija upućuje na popravni pismeni ispit u slijedećem ispitnom roku, za istu prijavu, odnosno izvršenu uplatu troškova za polaganje ispita.

Ukoliko kandidat ne položi popravni pismeni ispit, smatra se da nije položio ispit.

Član 43.

Usmeni dio ispita sastoji se od pet ispitnih pitanja.

Kandidata na usmenom dijelu ispita ocjenjuju svi članovi komisije, za svaki odgovor na postavljeno pitanje, dodjeljujući bodove od jedan do pet, što znači da kandidat može osvojiti maksimalno 75 bodova na usmenom dijelu ispita.

Kandidat na usmenom dijelu ispita treba osvojiti najmanje 38 bodova.
Usmeni ispit traje 30 minuta.

Član 44.

Nakon obavljenog pismenog i usmenog dijela ispita, komisija utvrđuje ukupan broj osvojenih bodova za ispit u cjelini, na osnovu čega se ocjenjuje da li je kandidat "položio ispit" ili "nije položio ispit".

Kandidat je "položio ispit" ako je ukupno osvojio najmanje 56 bodova.

Član 45.

O toku polaganju ispita vodi se zapisnik, u koji se unose svi važniji podaci o toku ispita, kao što su:

- 1) broj pod kojim je prijava zaprimljena,
- 2) naziv i sastav komisije,
- 3) datum i mjesto održavanja ispita,
- 4) ime, ime oca i prezime kandidata, dan, mjesec, godina i mjesto rođenja,
- 5) pitanja postavljena kandidatu na usmenom dijelu ispita,
- 6) broj osvojenih bodova za pismeni i usmeni dio ispita i ukupan broj bodova za ispit u cjelini,
- 7) razlozi za odlaganje ili upućivanje kandidata na popravni ispit,
- 8) konstatacija da li je kandidat "položio ispit" ili "nije položio ispit".

Sastavni dio zapisnika iz stava 1. ovog člana čine dokumenti koji su priloženi uz prijavu za polaganje ispita.

Po završetku ispita, u prisustvu članova komisije, predsjednik komisije saopštava kandidatu da li je "položio ispit" ili "nije položio ispit".

Zapisnik potpisuju predsjednik, članovi i sekretar komisije.

Član 46.

Kandidatu koji je položio ispit, Ministarstvo izdaje uvjerenje o položenom ispitu, u roku od sedam dana od dana polaganja ispita.

Uvjerenje iz stava 1. ovog člana, izdaje se na Obrascu broj 3.

Član 47.

Ministarstvo vodi evidenciju o izdatim uvjerenjima o položenim ispitima iz člana 46. ovog pravilnika, u obliku knjige, koja treba biti ostraničena, uvezana i ovjerena pečatom i potpisom ministra i čuva se trajno.

Knjiga evidencije iz stava 1. ovog člana, nalazi se na Obrascu broj 5.

Član 48.

Obrasci broj 1 do 5 nalaze se u prilogu ovog pravilnika i čine njegov sastavni dio.

VII - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 49.

Pravna lica, kojima su izdata ovlaštenja/odobrenja za obavljanje stručnih poslova utvrđenih ovim pravilnikom u skladu sa drugim propisima, dužna su u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog pravilnika, podnijeti zahtjev Ministarstvu za izdavanje novog rješenja o ovlaštenju u skladu sa ovim pravilnikom.

Član 50.

Lica koja na dan stupanja na snagu ovog pravilnika imaju položen stručni ispit za obavljanje poslova utvrđenih ovim pravilnikom, u skladu sa kantonalnim i drugim propisima koji su se primjenjivali u Federaciji Bosne i Hercegovine, nisu obavezna polagati ispit iz člana 34. ovog pravilnika.

Član 51.

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika, prestaju da važe kantonalni i drugi propisi koji su se primjenjivali u Federaciji Bosne i Hercegovine, a kojima su bila uređena pitanja koja su regulisana ovim pravilnikom.

Član 52.

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH".

PROGRAM STRUČNOG ISPITA ZA PROVJERU I ISPITIVANJE ISPRAVNOSTI I FUNKCIONALNOSTI SISTEMA AKTIVNE ZAŠTITE OD POŽARA

Program stručnog ispita za provjeru i ispitivanje ispravnosti i funkcionalnosti ugrađenog sistema aktivne zaštite od požara, obuhvata slijedeće:

I. GRADIVO IZ OPĆEG DIJELA ISPITA

Obuhvata poznavanje osnovnih sadržaja i primjenu zakonske regulative, tehničkih propisa i standarda, kao i usvojene tehničke prakse, koji se odnose na:

- 1) Zakon o zaštiti od požara i vatrogastvu ("Službene novine Federacije BiH", broj: 64/09) i propise donesene na osnovu njega,
- 2) Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/06, 72/07, 32/08, 4/10, 13/10 i 45/10),
- 3) Zakon o zaštiti okoliša ("Službene novine Federacije BiH" br. 33/03 i 38/09),
- 4) Zakon o zaštiti na radu ("Službeni list SRBiH", broj: 22/90),
- 5) vrste sistema aktivne zaštite od požara,
- 6) postupke projektovanja i ugradnje sistema aktivne zaštite od požara,
- 7) način rada, metode ili osnovne postupke za obavljanje provjera i ispitivanja ispravnosti i funkcionalnosti sistema aktivne zaštite od požara,
- 8) osnovne fizičko-hemijske i protivpožarne karakteristike sredstava za gašenje požara u sistemima aktivne zaštite od požara,
- 9) mjere sigurnosti za posude koje sadrže gasna sredstava za gašenje,
- 10) opremu koja se koristi za ispitivanje ispravnosti i funkcionalnosti sistema aktivne zaštite od požara (ispitni i mjerni uređaji, instrumenti, pribor i drugo),
- 11) izvori opasnosti i mjere sigurnosti pri radu na poslovima provjere i ispitivanja ispravnosti i funkcionalnosti sistema aktivne zaštite od požara, uključujući i izvore opasnosti i mjere sigurnosti sa aspekta uticaja po okoliš,
- 12) izdavanje zapisnika o izvršenoj prvoj i periodičnim provjerama i ispitivanju ispravnosti i funkcionalnosti sistema aktivne zaštite od požara,
- 13) izdavanje potvrde o ispravnosti i funkcionalnosti sistema aktivne zaštite od požara,
- 14) prava i dužnosti vlasnika i korisnika sistema aktivne zaštite od požara,
- 15) kaznene odredbe koje se odnose na sisteme aktivne zaštite od požara.

II. GRADIVO IZ POSEBNOG DIJELA ISPITA

1. Za sisteme, uređaje i instalacije iz člana 5. tač. 1. do 7. ovog pravilnika obuhvata poznavanje osnovnih sadržaja i primjenu tehničkih propisa i standarda i usvojene tehničke prakse za sisteme, uređaje i instalacije iz člana 5. tačka 1. do 7. ovog pravilnika, koji se odnose na:

- 1) princip rada elemenata i cjeline sistema,
- 2) opremu koja se koristi za provjeru i ispitivanje ispravnosti i funkcionalnosti sistema (ispitni i mjerni uređaji, instrumenti, pribor i slično), kao i princip njihovog rada,
- 3) metode i postupke koji se koriste za ispitivanje ispravnosti i funkcionalnosti sistema, kao i postupke održavanja i servisiranja elemenata sistema, koji proizilaze iz tehničkog uputstva i/ili uputstva za upotrebu koje propisuje proizvođač sistema,
- 4) skladištenje sredstava za gašenje požara koji se nalaze u sistemu.

2. Za hidrantske instalacije iz člana 5. tačka 8. ovog pravilnika obuhvata poznavanje osnovnih sadržaja i primjenu tehničkih propisa i standarda ili usvojene tehničke prakse za ispitivanje ispravnosti i funkcionalnosti za hidrantske instalacije, koji se odnose na:

- 1) princip rada hidrantske instalacije,
- 2) hidrantsku opremu,
- 3) opremu koja se koristi za ispitivanje ispravnosti i funkcionalnosti hidrantske instalacije,
- 4) parametre koji se mjere (protočni kapacitet, raspoloživi pritisak),
- 5) metode i postupke kod ispitivanja ispravnosti i funkcionalnosti hidrantske instalacije,

6) postupke održavanja koji proizilaze iz tehničkog uputstva i/ili uputstva za upotrebu koje propisuje proizvođačhidrantske instalacije.

NAZIV PRAVNOG LICA

(koje posjeduje rješenje o ovlaštenju za obavljanje stručnih poslova provjere i ispitivanja ispravnosti i funkcionalnosti sistema aktivne zaštite od požara)

Broj: _____

(mjesto i datum)

Na osnovu člana 17. Pravilnika o obimu i postupku provjere i ispitivanja ispravnosti i funkcionalnosti ugrađenog sistema aktivne zaštite od požara, uvjetima koje moraju ispunjavati pravna lica koja vrše poslove ispitivanja ispravnosti i funkcionalnosti, kao i programu i načinu polaganja stručnog ispita za obavljanje tih poslova („Službene novine Federacije BiH“, br.....) i zapisnika o izvršenom ispitivanju broj _____ od _____20____. godine, izdaje se

P O T V R D A

**O ISPRAVNOSTI I FUNKCIONALNOSTI UGRAĐENOG
SISTEMA AKTIVNE ZAŠTITE OD POŽARA**

Dana, _____ 20____. godine, izvršeno je **prvo/periodično** ispitivanje ispravnosti i

funkcionalnosti _____
(vrsta sistema/instalacije i naziv proizvođača)

(naziv građevine/prostora i adresa)

Vlasnik/korisnik ugrađenog sistema/instalacije je _____
(naziv vlasnika/korisnika sistema)

Ocjenjuje se da je navedeni sistem

I S P R A V A N I F U N K C I O N A L A N

Dostavljeno:

1. vlasniku/korisniku sistema/instalacije,
2. nadležnoj inspekciji zaštite od požara,
3. a/a.

M.P.

(potpis odgovornog lica u pravnom licu)

Naziv podnosioca prijave (pravno ili fizičko lice):	
Adresa stanovanja:	
Kontakt telefon/mobitel:	
Datum podnošenja prijave:	

FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
FEDERALNO MINISTARSTVO ENERGIJE, RUDARSTVA I INDUSTRIJE

(adresa)

P R I J A V A
ZA POLAGANJE STRUČNOG ISPITA ZA PROVJERU I
ISPITIVANJE ISPRAVNOSTI SISTEMA AKTIVNE ZAŠTITE OD POŽARA

Ime, ime oca i prezime kandidata		
Dan, mjesec i godina rođenja		
Podaci o završenoj školi/fakultetu i stečenom stručnom zvanju	naziv škole/fakulteta	
	sjedište škole/fakulteta	
	stručno zvanje	
	godina sticanja zvanja	
Naziv radnog mjesta i kratki opis poslova i zadataka - radnih dužnosti (ako je kandidat zaposlen)		

Uz prijavu se prilaže:

1. *svjedočanstvo/diploma o završenoj školi/fakultetu,*
2. *potvrda/uvjerenje o radnom iskustvu u struci i na kojim poslovima,*
3. *rodni list (ukoliko je kandidatkinja promijenila prezime nakon završene škole/fakulteta),*
4. *dokaz o uplati troškova za polaganje ispita (uplatnica),*
5. *federalna administrativna taksa.*

.....
(mjesto i datum)

M. P.

.....
(potpis podnosioca prijave)

**FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
FEDERALNO MINISTARSTVO ENERGIJE, RUDARSTVA I INDUSTRIJE**

Na osnovu člana 46. Pravilnika o obimu i postupku provjere i ispitivanja ispravnosti i funkcionalnosti ugrađenog sistema aktivne zaštite od požara, uvjetima koje moraju ispunjavati pravna lica koja vrše poslove ispitivanja ispravnosti i funkcionalnosti, kao i programu i načinu polaganja stručnog ispita za obavljanje tih poslova („Službene novine Federacije BiH“, br....) Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije izdaje

UVJERENJE

(ime, ime oca i prezime kandidata)

rođen/a _____, sa stečenim stručnim zvanjem
(dan, mjesec, godina i mjesto rođenja)

_____ je
(naziv stručnog zvanja)

**POLOŽIO/LA STRUČNI ISPIT
za obavljanje poslova provjere i ispitivanja
ispravnosti i funkcionalnosti ugrađenog sistema aktivne zaštite od požara**

pred ispitnom komisijom za polaganje stručnog ispita, dana _____20_____. godine i upisan/a
je u knjigu evidencije pod rednim brojem _____.

Broj:

Mjesto i datum:

M.P.

(potpis ministra)

EVIDENCIJA

IZDATIH RJEŠENJA O OVLAŠTENJU ZA OBAVLJANJE POSLOVA ISPITIVANJA ISPRAVNOSTI SITEMA AKTIVNE ZAŠTITE OD POŽARA

R/B	NAZIV I SJEDIŠTE PRAVNOG LICA	BROJ I DATUM IZDAVANJA RJEŠENJA O OVLAŠTENJU	VRSTA POSLOVA ZA KOJE JE IZDATO RJEŠENJE O OVLAŠTENJU	BROJ I DATUM IZDAVANJA RJEŠENJA O IZMJENI RJEŠENJA	BROJ I DATUM IZDAVANJA RJEŠENJA O PONIŠTENJU I UKIDANJU OVLAŠTENJA	NAPOMENA
1	2	3	4	5	6	7
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						

EVIDENCIJA
IZDATIH UVJERENJA O POLOŽENIM STRUČNIM ISPITIMA
ZA OBAVLJANJE STRUČNIH POSLOVA PROVJERE I ISPITIVANJA ISPRAVNOSTI SISTEMA AKTIVNE ZAŠTITE OD POŽARA

R/B	IME, IME OCA I PREZIME	DAN, MJESEC, GODINA I MJESTO ROĐENJA	STEČENO STRUČNO ZVANJE	DATUM I MJESTO POLAGANJA STRUČNOG ISPITA	BROJ PROTOKOLA IZDATOG UVJERENJA	DATUM I MJESTO IZDAVANJA UVJERENJA
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						

Na osnovu člana 164. tačka 1. Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu ("Službene novine Federacije BiH", broj 64/09), federalni ministar unutrašnjih poslova donosi

PRAVILNIK

O IZBORU I ODRŽAVANJU APARATA ZA GAŠENJE POČETNOG POŽARA KOJI SE MOGU STAVLJATI U PROMET SA GARANTNIM ROKOM I ROKOM SERVISIRANJA

(„Službene novine Federacije BiH“, br. 46/11)

I - OPĆE ODREDBE

Član 1.

Ovim pravilnikom uređuje se izbor i održavanje aparata za gašenje početnog požara, kao i određivanje aparata koji se mogu stavljati u promet, koji su snabdjeveni garantnim listom i tehničkim uputstvom, te garantni rok aparata i rok osiguranog servisiranja za aparate.

Član 2.

Pravna i fizička lica u slučajevima kada je to predviđeno zakonom i podzakonskim propisom radi zaštite od požara moraju imati aparat za gašenje požara.

Član 3.

Pojmovi koji se koriste u ovom pravilniku imaju sljedeća značenja:

- 1) vatrogasni aparat je prienosni ili prijevozni aparat koji sadrži sredstvo za gašenje koje se pod pritiskom izbacuje iz spremnika aparata;
- 2) vatrogasni aparat sa bočicom je aparat u čijem spremniku dolazi do radnog pritiska u trenutku aktiviranja ispuštanjem pogonskog plina iz bočice;
- 3) vatrogasni aparat pod stalnim pritiskom je aparat kod kojeg se spremnik stalno nalazi pod radnim pritiskom;
- 4) vrste i tipovi aparata za gašenje požara su aparati navedeni u članu 31. ovog pravilnika;
- 5) veličina aparata za gašenje požara podrazumijeva količinu medija za gašenje požara u aparatu, izraženu u kilogramima ili litrima u zavisnosti od vrste medija;
- 6) mediji za gašenje požara je materija koja gasi vatru, a čija primjena je odobrena i ispitana uz određeni aparat za gašenje požara tokom atestiranja;
- 7) klasa požara predstavlja razvrstavanje požara prema vrsti gorivog materijala po evropskoj klasifikaciji požara (ISO 3941:2007);
- 8) požarno opterećenje je ukupna toplina koja se može osloboditi iz toplinske moći iz svega zapaljivog materijala u posmatranom prostoru (prostorija, skladište, etaža, građevina, objekat, postrojenje, uređaj itd.) bez obzira pripada li goriva tvar konstrukciji ili se nalazi u prostoru;
- 9) specifično požarno opterećenje je prosječan iznos ukupnog požarnog opterećenja po tlocrtnoj jedinici površine prostora (J/m^2);
- 10) spremnik je posuda iz koje se sredstvo za gašenje izbacuje pod pritiskom;
- 11) sredstva za gašenje su tvari ili materija koja gasi vatru, a čija primjena je odobrena i ispitana uz određeni vatrogasni aparat tokom atestiranja;
- 12) zatvarač je uređajni dio koji zaptiva otvor spremnika kroz koji se puni sredstvo za gašenje;
- 13) spojna cijev je savitljiva cijev s priključcima, pomoću koje se sredstvo za gašenje usmjerava na vatru;
- 14) bočica je spremnik pogonskog plina koji se nalazi unutar spremnika ili na spremniku aparata i koji prilikom aktiviranja dovodi aparat pod radni pritisak;
- 15) mlaznica je naprava koja služi za usmjeravanje mlaza sredstva za gašenje;
- 16) sigurnosni ventil je uređaj koji sprečava prekoračenje dopuštenog pritiska u spremniku aparata;

- 17) usponska cijev je cijev kroz koju sredstvo za gašenje požara izlazi iz spremnika aparata;
- 18) uzbudna cijev je cijev kroz koju pogonski plin ulazi u spremnik aparata;
- 19) ovlašteno lice je pravno lice koje ima odobrenje za obavljanje poslova održavanja vatrogasnih aparata propisano ovim pravilnikom;
- 20) vozilo za javni prijevoz je motorno ili priključno vozilo kojim se, uz naknadu, vrši javni prijevoz putnika i tereta u cestovnom saobraćaju (taksi-vozila, kombi-vozila, autobusi, teretna vozila, tramvaji, trolejbusi);
- 21) prijevoz za vlastite potrebe je prijevoz koji fizička i pravna lica obavljaju radi zadovoljavanja vlastitih potreba u vezi s obavljanjem privredne ili druge djelatnosti za koju su registrirani;
- 22) suhi zatvoreni prostor je zatvoreni prostor u kojem relativna vlažnost zraka nije veća od 80%.

II - IZBOR I ODRŽAVANJE APARATA

1. Izbor aparata

Član 4.

Izbor, broj, vrsta i veličina vatrogasnog aparata (u daljnjem tekstu: aparat) određuje se u skladu sa klasom požara koji može nastati na građevini, površinom građevine i proračunom požarnog opterećenja.

U građevine se postavljaju aparati i u slučaju kada imaju ugrađenu stabilnu instalaciju za gašenje požara i hidrantsku mrežu.

Član 5.

Broj jediničnih aparata s obzirom na požarno opterećenje i površinu građevine dat je u Tabeli broj 1.

Jedinični aparati iz Tabele 1. ovog pravilnika su: S 9 kg (prah), Pz 9 l (pjena), Vr 9 l (voda) HL 6 kg (halonski ugljikovodik) i CO₂ 5 kg (ugljendioksid).

U građevinama visokog požarnog opterećenja na svakih 500 m² pored broja aparata navedenih u Tabeli 1. ovog pravilnika dodaje se još po jedan prijevozni aparat S 50 kg ili HL25 kg ili Pz 50 l.

Pravna lica za koje je prema odredbama Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu ("Službene novine Federacije BiH", broj 64/09, u daljnjem tekstu: Zakon) utvrđena obaveza donošenja plana zaštite od požara, izbor potrebnog broja, vrste i veličine aparata za gašenje požara određuje se na osnovu proračuna i grafičkog prikaza potrebnog broja aparata u tom planu.

Član 6.

Aparati za gašenje početnog požara postavljaju se u blizini mogućeg izbijanja požara, na uočljivom i vidljivom mjestu.

Udaljenost između aparata ne smije biti veća od 20 m.

Prijenosni aparati za gašenje početnog požara mogu biti smješteni na pod ili postavljeni na zid i to tako da ručka za nošenje aparata ne bude na visini većoj od 1,5 m od poda.

Mjesto postavljanja aparata u prostorijama čija je površina veća od 50m² mora se označiti naljepnicom najmanjih dimenzija

150 mm x 150 mm, na kojoj je oznaka aparata.

Član 7.

Zabranjeno je uvoziti aparat za gašenje požara halonom u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija) od dana nakon što protekne šest mjeseci od završetka projekta za upravljanje halonima u Bosni i Hercegovini, osim za korištenje u civilnom i vojnom zrakoplovstvu i vojnim vozilima radi zaštite svih letjelica, posade i putnika u letjelicama i vojnim vozilima od požara.

Član 8.

Minimalni broj, vrsta i veličina aparata za zaštitu motornih vozila koja obavljaju javni prijevoz prikazani su u Tabeli broj 2.

Aparati na vozilima trebaju da budu ugrađeni na nosačima u vozilima tako da budu lahko dostupni i zaštićeni od uticaja atmosfere ili drugih štetnih uticaja.

Broj, vrsta i veličina aparata za zaštitu vozila koja prevoze opasne materije određuju se prema propisima o prijevozu opasnih materija.

2. Održavanje aparata

Član 9.

Korisnici aparata dužni su osigurati održavanje i ispitivanje ispravnosti i funkcionalnosti aparata, u skladu sa propisima o tehničkim normativima i standardima koji se odnose na ta pitanja i uputstvom proizvođača.

Održavanje i ispitivanje aparata u vezi sa njihovom ispravnosti i funkcionalnosti mogu obavljati pravna lica koja su registrirana i ovlaštena za obavljanje te djelatnosti.

Neposredne poslove održavanja i ispitivanja aparata mogu obavljati lica koja su položila stručni ispit iz člana 39. stava 6. Zakona i koja imaju odobrenje od proizvođača (u daljnjem tekstu: stručna lica), s tim da se pod istim uvjetima na obavljanju tih poslova mogu angažirati profesionalne i dobrovoljne vatrogasne jedinice.

Neposredne poslove održavanja i ispitivanja ne smiju obavljati lica koja nisu u radnom odnosu u pravnom licu iz stava 2. ovog člana.

Ovlaštenje iz stava 2. ovog člana odnosi se na odobrenja za obavljanje poslova održavanja i ispitivanja aparata, koje izdaje kantonalno ministarstvo unutrašnjih poslova (u daljnjem tekstu: kantonalno ministarstvo).

Član 10.

O svakom izvršenom pregledu i ispitivanju aparata sačinjava se zapisnik koji sadrži:

- 1) datum ispitivanja;
- 2) identifikacijske podatke aparata;
- 3) ime i potpis lica koje je izvršilo ispitivanje i
- 4) nedvosmisleni konstataciju o ispravnosti aparata.

Zapisnik iz stava 1. ovog člana dostavlja se korisniku aparata.

Član 11.

Održavanje aparata obuhvata:

- 1) redovan pregled,
- 2) periodični pregled i
- 3) kontrolno ispitivanje.

Član 12.

Redovan pregled aparata vrši korisnik aparata, a periodični pregled i kontrolno ispitivanje vrši samo pravno lice iz člana 9. ovog pravilnika.

Član 13.

Redovan pregled obuhvata sljedeće:

- 1) uočljivost aparata i pristup aparatu;
- 2) opće stanje aparata;
- 3) kompletnost aparata i
- 4) stanje plombe aparata, odnosno ventila.

Redovan pregled se obavlja najmanje jednom u tri mjeseca, ovisno od uvjeta u kojima je smješten aparat.

Uočene nedostatke na aparatu korisnik aparata je dužan sam otkloniti ili uz pomoć stručnog lica.

Član 14.

Periodični pregled aparata pod stalnim pritiskom obuhvata sljedeće:

- 1) vanjski pregled općeg stanja aparata, s obzirom na koroziju i fizička oštećenja;
- 2) vanjski pregled stanja i kompletnosti svih dijelova aparata;
- 3) pregled uočljivosti i čitljivosti natpisa i uputstva za rukovanje na aparatu;
- 4) provjera roka za vršenje hidrauličkog ispitivanja čvrstoće i nepropustljivosti rezervoara;
- 5) kontrolu radnog pritiska u aparatu (osim CO₂ aparata);
- 6) kontrolu ispravnosti manometara (ako je omogućena);
- 7) izvlačenje osigurača i ponovno plombiranje;
- 8) pregled stanja spojne cijevi i mlaznice uz propuhivanje zrakom i obaveznu zamjenu oštećenih ili dotrajalih dijelova i zaptivača;

9) provjeru mase sredstava za gašenje vaganjem, te upisivanje na samoljepljivu naljepnicu, i lijepljenje na rezervoar aparata i

10) protresanje aparata u obrnutom položaju radi rastresanja praha.

Kod periodičnog pregleda aparata punjenih prahom nakon isteka druge godine od dana prodaje, kao i kod svakog sljedećeg periodičnog pregleda, izvršit će se sve radnje iz stava 1. ovog člana, osim radnje iz tačke 5. stava 1. ovog člana, umjesto koje treba smanjiti pritisak na aparatu na pritisak okoline i provjeriti stanje praha u pogledu sipkosti, pojave grudica i stranih tijela.

Izvršeni periodični pregled iz stava 2. ovog člana potvrdit će se lijepljenjem naljepnice na usponsku cijev čiji izgled i sadržaj je dat na slikama 1. i 1.a.

Član 15.

Periodični pregled aparata s bočicom obuhvata sljedeće:

- 1) vanjski pregled općeg stanja aparata s obzirom na koroziju i fizička oštećenja;
- 2) vanjski pregled stanja i kompletnosti svih dijelova aparata;
- 3) pregled uočljivosti i čitljivosti natpisa i uputstva za rukovanje na aparatu;
- 4) provjeru roka za vršenje hidrauličkog ispitivanja čvrstoće i nepropustljivosti rezervoara;
- 5) izvlačenje osigurača i ponovno plombiranje;
- 6) pregled stanja spojne cijevi i mlaznice uz propuhivanje zrakom i obaveznu zamjenu oštećenih ili dotrajalih dijelova i zaptivača;
- 7) skidanje zatvarača, provjeru rada mehanizma za aktiviranje i svih zaptivača;
- 8) provjeru usponske i uzbudne cijevi;
- 9) provjeru mase pogonskog plina u bočici vaganjem;
- 10) upisivanje izvagane mase i datum na samoljepljivu naljepnicu i lijepljenje na bočicu čiji izgled i sadržaj je dat na slikama 2. i 2.a.

Bočice starije od 20 godina odbacuju se ako proizvođač nije propisao duži vijek trajanja bočice.

Kod aparata iz stava 1. ovog člana punjenih prahom potrebno je provjeriti stanje praha u pogledu rastresitosti, pojave grudica i stranih tijela.

Kod prijenosnih aparata s bočicom potrebno je zatvoriti otvor rezervoara, protresti prah preokretanjem i protresanjem aparata.

Prijevozne aparate sa bočicom treba polegnuti i protresti.

Neupotrebljivi prah treba zamijeniti u cijelosti novim istovrsnim prahom.

Prosijavanje praha nije dopušteno.

Radnje iz st. 3., 4., 5. i 6. ovog člana treba izvršiti u suhom zatvorenom prostoru i u što kraće vrijeme da se izbjegne vlaženje praha vlagom iz zraka.

Kod aparata za gašenje sredstvima na bazi vode treba isprazniti vodu iz rezervoara i izvršiti provjeru unutrašnjosti rezervoara na koroziju te u slučaju da zadovoljavaju, ponovno napuniti.

Korisnici aparata dužni su osigurati periodične preglede aparata, u skladu s ovim pravilnikom, najmanje jednom u šest mjeseci.

Član 16.

Nakon izvršenog periodičnog pregleda, aparat treba označiti naljepnicom čiji su izgled i sadržaj dati na slikama 3. i 3.a., koja se buši kako bi se označio mjesec i godina izvršenog pregleda i šifra (oznaka) stručnog lica koje je izvršilo pregled.

Prilikom zamjene naljepnice, kod periodičnog pregleda, na novu naljepnicu treba prenijeti godinu prethodnog kontrolnog ispitivanja.

Član 17.

Uočene nedostatke tokom periodičnog pregleda aparata stručno lice je obavezno u potpunosti otkloniti, odnosno neispravne dijelove zamijeniti isključivo istovrsnim rezervnim dijelovima proizvođača aparata i sredstvom za gašenje, odnosno rezervnim dijelovima odobrenim za upotrebu od strane proizvođača aparata.

Ukoliko nedostaci na aparatu nisu otklonjeni na način predviđen u stavu 1. ovog člana, aparat se smatra neispravnim i stavlja se van upotrebe.

Aparat kojem je istekao rok za vršenje hidrauličkog ispitivanja čvrstoće i nepropusnosti rezervoara smatra se neispravnim.

Član 18.

Kontrolnom ispitivanju prema ovom pravilniku podliježu aparati čiji je radni pritisak manji od 25 bara i bočice sa pogonskim gasom zapremine 0,22 litra.

Član 19.

Kontrolno ispitivanje obuvata radnje predviđene periodičnim pregledom uz dodatak sljedećih radnji, i to:

- 1) kod aparata pod stalnim pritiskom, oslobađanje pritiska iz aparata i otvaranje rezervoara;
- 2) rasklapanje zatvarača ili ventila, provjera mehanizma za aktiviranje i zamjena svih zaptivača;
- 3) provjera usponskih cijevi;
- 4) iz aparata napunjenih prahom treba isprazniti prah uz provjeru stanja praha u pogledu rastresitosti i pojave grudica;
- 5) iz aparata napunjenog halonom prepumpati halon iz rezervoara;
- 6) pregled unutrašnjosti rezervoara;
- 7) vršenje hidrauličkog ispitivanja čvrstoće i nepropusnosti rezervoara;
- 8) sušenje ispitnog rezervoara izvana i iznutra;
- 9) utiskivanje oznake godine ispitivanja i znaka ovlaštenog preduzeća koje je izvršilo ispitivanje na dno s vanjske strane rezervoara;
- 10) prije ponovnog punjenja rezervoara aparata prahom, na dno rezervoara staviti prsten izrađen od materijala koji je otporan na koroziju (Slika 4.) na kojem treba, na neizbrisiv način, označiti godinu izvršenja spomenute radnje;
- 11) provjera pritiska otvaranja sigurnosnog ventila osim kod rasprskavajućih membrana;
- 12) izmjena rasprskavajućih membrana na sigurnosnim ventilima.

Ako se prilikom ispitivanja iz stava 1. tačka 7) ovog člana uoče oštećenja, propuštanja ili trajne deformacije, rezervoar se otklanja i stavlja van upotrebe.

Član 20.

Nakon izvršenog kontrolnog ispitivanja, aparat treba napuniti u skladu s uputstvom proizvođača istovrsnim sredstvom za gašenje, odnosno istovrsnim pogonskim gasom, te označiti naljepnicom koja se buši kako bi se označila godina izvršenog pregleda i šifra (oznaka) stručnog lica koje je izvršilo pregled.

Član 21.

Kontrolno ispitivanje aparata mora se obaviti najmanje svakih pet godina.

Kod aparata starijih od 15 godina, osim CO₂, sve radnje iz člana 20. ovog pravilnika potrebno je izvršiti svake dvije godine.

Član 22.

Samo na aparate koji su ispitani i ispravni može se postaviti ili nalijepiti evidenciona kartica. Aparat čija se posuda ili neki njen dio moraju ispitivati na pritisak smatra se neispravnim ako ispitivanje iz člana 11. ovog pravilnika nisu obavila pravna lica koja ispunjavaju uvjete utvrđene u članu 39. stav 6. Zakona, a aparat za koji ne postoji evidencija o njegovoj ispravnosti smatra se neispravnim.

III - IZDAVANJE ODOBRENJA ZA ODRŽAVANJE APARATA

Član 23.

Pravno lice iz člana 9. ovog pravilnika mora imati odobrenje za obavljanje poslova održavanja i ispitivanja aparata.

Odobrenje iz stava 1. ovog člana izdaje kantonalno ministarstvo prema sjedištu pravnog lica.

Odobrenje za obavljanje poslova održavanja i ispitivanje aparata izdaje se u vidu rješenja.

Protiv rješenja iz stava 3. ovog člana može se izjaviti žalba u roku od 15 dana od dana prijema rješenja Federalnom ministarstvu unutrašnjih poslova-Federalnom ministarstvu unutarnjih poslova (u daljnjem tekstu: Federalno ministarstvo).

Rješenje doneseno po žalbi iz stava 4. ovog člana je konačno i protiv njega se može pokrenuti upravi spor kod kantonalnog suda prema sjedištu kantonalnog ministarstva koje je donijelo rješenje.

Kantonalno ministarstvo će dostaviti Federalnom ministarstvu rješenje iz stava 3. ovog člana radi upisa u registar o pravnim licima iz člana 30. ovog pravilnika.

Član 24.

Pravna lica za obavljanje poslova periodičnog pregleda i kontrolnog ispitivanja iz člana 9. ovog pravilnika moraju posjedovati odgovarajući prostor za rad, imati u radnom odnosu najmanje jedno stručno lice i minimalnu opremu za održavanje aparata.

Član 25.

Prostor za rad iz člana 24. ovog pravilnika treba biti takav da se u svim vremenskim uvjetima svi predviđeni radovi mogu nesmetano i sigurno obaviti, bez opasnosti za radnika i životnu okolinu.

Za punjenje i pražnjenje aparata prahom treba biti osiguran suhi zatvoreni prostor.

Član 26.

Minimalna oprema za održavanje aparata iz člana 24. Ovog pravilnika je sljedeća:

- 1) alat opće namjene (ključevi, kliješta, škrip itd.) po količini i vrsti prilagođen obimu posla;
- 2) kliješta za plombiranje s identifikacijskom oznakom ovlaštenog preduzeća;
- 3) moment-ključ s potrebnim nastavcima za pritezanje;
- 4) vaga za kontrolu bočica klase tačnosti II, s podjelom 1 gram;
- 5) vaga za kontrolu mase punjenja imase prijenosnih aparata klase III, s podjelom 10 grama;
- 6) vaga za kontrolu mase punjenja i mase prijevoznih aparata klase tačnosti III, s podjelom 100 grama;
- 7) pumpa za pretakanje CO₂ s opremom za punjenje aparata i napravom za punjenje bočica;
- 8) pumpa, priključci i naprave za hidraulično ispitivanje pojedinih tipova i vrsta rezervoara aparata;
- 9) naprava za ispitivanje i regulaciju sigurnosnih ventila;
- 10) uređaj za pražnjenje i punjenje aparata prahom;
- 11) uređaj za punjenje i stavljanje pod pritisak aparata pod stalnim pritiskom;
- 12) katalozi rezervnih dijelova i upute proizvođača za pregled i održavanje.

Oprema iz stava 1. ovog člana mora imati dokument kojim se dokazuje da je redovno pregledana i baždarena.

Pregledanje i baždarenje vage, pumpe, naprava i uređaja iz stava 1. ovog člana vrši se svake godine.

Član 27.

Pravno lice za dobijanje odobrenja iz člana 23. ovog pravilnika podnosi zahtjev kantonalnom ministarstvu.

Uz zahtjev iz stava 1. ovog člana podnosi se sljedeće:

- rješenje o upisu u sudski registar;
- dokaz o raspolaganju odgovarajućim radnim prostorom;
- popis opreme za održavanje;
- dokaz o položenom stručnom ispitu iz člana 39. stav 6. Zakona za stručno lice;
- dokaz da je stručno lice u radnom odnosu.

Vatrogasne jedinice za sticanje odobrenja iz člana 23. ovog pravilnika umjesto rješenja o upisu u sudski registar dostavljaju pravilnik o unutrašnjoj organizaciji.

IV - EVIDENCIJA

Član 28.

Korisnik aparata je dužan da vodi evidenciju o izvršenom redovnom pregledu aparata, u obliku knjige formata A4, koja sadrži sljedeće podatke:

- 1) naziv aparata;
- 2) tip i tvornički broj aparata;
- 3) vrijeme i datum redovnog pregleda;
- 4) uočeno stanje aparata;
- 5) podatke o licu koje je vršilo ispitivanje (ime, prezime i potpis);
- 6) pečat pravnog lica koje je vršilo servisiranje aparata.

Član 29.

Pravna lica iz člana 9. ovog pravilnika dužna su da vode Evidenciju o održavanim i ispitanim aparatima, u skladu sa ovim pravilnikom.

Evidencija iz stava 1. ovog člana vodi se u obliku knjige formata A4 i sadrži sljedeće:

- 1) podatke o tipu, tvorničkom broju i korisniku aparata;
- 2) datum o izvršenju redovnog, periodičnog pregleda i kontrolnog ispitivanja;
- 3) ime i potpis lica koje je izvršilo ispitivanje;
- 4) konstataciju o stanju aparata (ispravan/neispravan);
- 5) broj evidencione kartice.

Član 30.

Kantonalno ministarstvo vodi Evidenciju o izdatim odobrenjima za obavljanje poslova održavanja i ispitivanja aparata.

Evidencija iz stava 1. ovog člana vodi se u obliku knjige formata A4 i sadrži sljedeće podatke:

- 1) naziv pravnog lica kojem se izdaje odobrenje za obavljanje poslova održavanja aparata,
- 2) sjedište i adresa pravnog lica,
- 3) broj i datum odobrenja.

Federalno ministarstvo vodi Registar izdatih odobrenja za održavanje i ispitivanje aparata, koji sadrži sljedeće podatke:

- 1) naziv kantonalnog ministarstva koje je izdalo odobrenje,
- 2) naziv pravnog lica kojem je izdato odobrenje,
- 3) broj i datum rješenja.

V - STAVLJANJE U PROMET APARATA I GARANTNI ROK I ROK OSIGURANOG SERVISIRANJA

Član 31.

Aparati koji se mogu stavljati u promet na području Federacije su:

- 1) Aparati za gašenje prahom (označava se oznakom S);
- 2) Aparati za gašenje ugljendioksidom (označava se oznakom CO₂);
- 3) Aparati za gašenje hemijskom pjenom (označava se oznakom Ph);
- 4) Aparati za gašenje zračnom pjenom (označava se znakom Pz);
- 5) Aparati za gašenje vodom (označava se oznakom V za puni mlaz, a Vr za raspršeni mlaz);
- 6) Aparati za gašenje vodom i pjenom (označava se oznakom VP);
- 7) Aparati za gašenje halonom (označava se oznakom HL).

Aparati iz stava 1. ovog člana mogu se stavljati u promet na području Federacije pod uvjetom da imaju garancijski list i tehničko uputstvo i za koje moraju biti utvrđeni garantni rok i rok osiguranog servisiranja.

Garantni list i tehničko uputstvo za aparate koji su proizvedeni u Bosni i Hercegovini izdaje proizvođač, a za aparate koji se uvoze izdaje pravno lice koje uvozi aparate.

Aparati iz stava 1. ovog člana moraju ispunjavati standarde propisane evropskom normom EN 3, što se dokazuje certifikatom o usklađenosti sa normom EN 3, koji izdaje ovlašteno pravno lice.

Certifikat o usklađenosti sa normom EN pravno lice iz stava 4. ovog člana može izdati ukoliko ima odobrenje Federalnog ministarstva.

Odobrenje iz stava 5. ovog člana izdaje se rješenjem.

Član 32.

Garantni rok za aparate iz člana 31. ovog pravilnika ne može biti kraći od godinu dana, koji počinje teći od dana prodaje aparata namalo.

Rok osiguranog servisiranja za aparate iz člana 31. ovog pravilnika ne može biti kraći od pet godina.

Član 33.

Kantonalno ministarstvo će rješenjem odobrenje iz člana 23. ovog pravilnika oduzeti u sljedećim slučajevima, i to:

- 1) ako se utvrdi da su u obavljanju poslova održavanja i ispitivanja aparata učinjeni teži propusti u poštivanju zakona i ovog pravilnika,

2) ako pravno lice iz člana 9. ovog pravilnika prestane obavljati djelatnost za koju je registrirano,

3) ako prestanu postojati neki od uvjeta na osnovu kojih je odobrenje izdato.

Protiv rješenja iz stava 1. ovog člana može se izjaviti žalba Federalnom ministarstvu u roku od 15 dana od dana prijema rješenja.

Rješenje doneseno po žalbi iz stava 2. ovog člana je konačno i protiv njega se može pokrenuti upravi spor kod kantonalnog suda prema sjedištu kantonalnog ministarstva koje je donijelo rješenje.

Član 34.

Tabela 1. iz člana 5., Tabela 2. iz člana 6., slike 1. i 1.a. iz člana 14., slike 2. i 2.a. iz člana 15., slike 3. i 3.a. iz člana 16. I Slika 4. iz člana 19. ovog pravilnika nalaze se u prilogu ovog pravilnika i čine njegov sastavni dio.

VI - PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 35.

Pravna lica koja se bave održavanjem aparata moraju u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog pravilnika dobiti odobrenja za obavljanje poslova održavanja aparata, u skladu s odredbama ovog pravilnika.

Član 36.

Stupanjem na snagu ovog pravilnika prestaje primjena Pravilnika o posebnim uvjetima za vršenje kontrolnog ispitivanja aparata za gašenje početnog požara ("Službeni list SRBiH, broj 29/85).

Član 37.

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH".

Tablica 1.

Površina objekta (m ²) do	Požarno opterećenje		
	Nisko do 1GJ/ m ²	Srednje 1 do 2GJ/ m ²	Visoko preko 2GJ/ m ²
20	1*	1*	1
50	2	2	2
100	2	2	3
150	2	3	3
200	3	3	4
300	3	3	5
400	3	4	6
500	3	4	7
750	4	6	9
1000	5	7	12
2000	6	9	17
3000	7	12	22
4000	10	17	32
5000	12	22	42
6000	15	27	52
7000	17	32	62
8000	20	37	72
9000	22	42	82
10000	27	52	101

* Jedinični aparat za gašenje požara u ovom je slučaju prah 6 kg,
pjena 6 l i CO₂-3 kg

Tablica 2.

Vrsta vozila	Vrsta i veličina aparata	Broj komada
osobni automobili, kombi-vozila	prah ABC – 2 kg ili halon 2 kg	1
autobusi javnog gradskog prijevoza, kamioni do 2,5 t	prah ABC – 3 kg	1
međugrad. autobusi i kamioni do 10 t nosivosti	prah ABC – 6 kg	1
kamioni s prikolicom i tegljači	prah ABC – 6 kg	2

Na osnovu člana 159. tačka 1) Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu ("Službene novine Federacije BiH", broj 64/09), u saradnji sa Federalnim ministarstvom energije, rudarstva i industrije i Federalnim ministarstvom prostornog uređenja, direktor Federalne uprave civilne zaštite donosi

**PRAVILNIK
O KRITERIJIMA ZA KADROVSKE, TEHNIČKE I DRUGE UVJETE KOJE MORAJU
ISPUNJAVATI PRAVNA LICA REGISTROVANA ZA OBAVLJANJE POSLOVA IZ
OBLASTI ZAŠTITE OD POŽARA**

(„Službene novine Federacije BiH“, br. 69/13)

I - OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim pravilnikom propisuju se kadrovski, tehnički i drugi uvjeti koje moraju ispunjavati pravna lica registrovana za obavljanje djelatnosti zaštite od požara, postupak izdavanja rješenja o ispunjavanju uvjeta i vođenje evidencije o pravnim licima kojima su izdata rješenja o ispunjavanju uvjeta.

Član 2.

Djelatnost zaštite od požara, podrazumijeva obavljanje stručnih poslova utvrđenih Zakonom o zaštiti od požara i vatrogastvu ("Službene novine Federacije BiH", broj 64/09) i drugih poslova iz ove oblasti koji su utvrđeni drugim propisima.

Član 3.

Pravno lice koje ispunjava uvjete propisane ovim pravilnikom i koje je registrovano za obavljanje djelatnosti razvrstane u podrazred KD BiH: 74.200 Arhitektonske i inženjerske djelatnosti i tehničko savjetovanje i 74.300 Tehničko ispitivanje i analiza, u skladu sa Odlukom o klasifikaciji djelatnosti Bosne i Hercegovine 2010 ("Službeni glasnik BiH", broj 47/10), u okviru te registrovane djelatnosti, može obavljati djelatnost, odnosno stručne poslove zaštite od požara utvrđene u članu 6. tač. 1) do 9) ovog pravilnika, na osnovu rješenja o ispunjavanju uvjeta koje izdaje Federalno ministarstvo prostornog uređenja (u daljem tekstu: Ministarstvo), uz prethodno pribavljeno mišljenje Federalne uprave civilne zaštite.

Za obavljanje stručnih poslova iz oblasti zaštite od požara koji nisu utvrđeni ovim pravilnikom, pravno lice pribavlja rješenje o ispunjavanju uvjeta nadležnih organa u skladu sa drugim propisima koji uređuju oblast zaštite od požara.

Član 4.

Poslove iz člana 3. stav 1. ovog pravilnika u Federaciji Bosne i Hercegovine, mogu obavljati pravna lica iz drugih zemalja, na osnovu odobrenja izdatih u inostranstvu koji su sačinjeni na osnovu međunarodnih ugovora o međusobnom priznavanju dokumenata koje je potpisala Bosna i Hercegovina.

Pravna lica iz zemalja sa kojima Bosna i Hercegovina nema potpisan ugovor iz stava 1. ovog člana, kao i pravna lica iz Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, mogu obavljati poslove utvrđene ovim pravilnikom, pod istim uvjetima kao i pravna lica iz Federacije Bosne i Hercegovine, ukoliko imaju ovlaštenog zastupnika sa sjedištem u Federaciji Bosne i Hercegovine.

II - KADROVSKI, TEHNIČKI I DRUGI UVJETI ZA OBAVLJANJE STRUČNIH POSLOVA

Član 5.

Stručne poslove iz oblasti zaštite od požara koji su utvrđeni članom 6. tač. 1) do 9) ovog pravilnika, može obavljati i izdavati odgovarajuća dokumenta i isprave, pravno lice koje ispunjava slijedeće uvjete:

1) da u stalnom radnom odnosu ima najmanje po jednog zaposlenika, koji ima završen VII stepen stručne spreme, odnosno visoko obrazovanje prvog ciklusa Bolonjskog sistema studiranja (koji se vrednuje sa 240 ECTS bodova) ili drugog ili trećeg ciklusa Bolonjskog sistema studiranja slijedećih struka:

- građevinarstva ili arhitekture,
 - elektrotehnike,
 - mašinstva,
 - hemije ili zaštite od požara ili tehnologije ili fizike ili rudarstva ili šumarstva ili sigurnosti.
- 2) da zaposlenici iz tačke 1) ovog člana, imaju najmanje tri godine radnog iskustva u struci i zaključene ugovore o radu sa punim radnim vremenom na neodređeno vrijeme, od kojih zaposlenici struka utvrđenih:
- u tački 1) alineja 1., 2. i 3. ovog člana, moraju imati položen stručni ispit u struci iz oblasti građevinarstva, arhitekture, elektrotehnike i mašinstva, u skladu sa propisima koji uređuju polaganje tog ispita,
 - u tački 1) alineja 2. i 4. ovog člana, koji neposredno obavljaju stručne poslove iz člana 6. stav 1. tačka 5) ovog pravilnika, moraju imati položen stručni ispit iz oblasti protiveksplozijske zaštite, prema važećim propisima u Bosni i Hercegovini.
- 3) da posjeduje poslovni i laboratorijski prostor koji ispunjava odgovarajuće građevinske, tehničke i druge uvjete potrebne za obavljanje stručnih poslova u okviru registrovane djelatnosti.

Član 6.

U stručne poslove iz oblasti zaštite od požara spadaju slijedeći poslovi (u daljem tekstu: stručni poslovi):

1. izrada procjene ugroženosti od požara;
2. izrada plana zaštite od požara;
3. izrada elaborata zaštite od požara;
4. izrada elaborata zaštite od požara na gradilištu;
5. izrada elaborata o zonama opasnosti ugroženih prostora eksplozivnim smjesama;
6. izrada općih akta zaštite od požara;
7. izdavanje stručne ocjene na projektnu dokumentaciju;
8. izdavanje stručnog mišljenja sa aspekta primjenjenosti mjera zaštite od požara za građevine;
9. laboratorijska ispitivanja u oblasti zaštite od požara (ispitivanja reakcije na požar, ispitivanje otpornosti na požar i druge vrste ispitivanja, prema metodama koje ispunjavaju zahtjeve utvrđene u odgovarajućim bosanskohercegovačkim, evropskim, međunarodnim i drugim standardima u ovoj oblasti).

Stručni poslovi koji su utvrđeni u stavu 1. tačka 5) ovog člana, ne odnose se na oblast rudarstva za koju je nadležno Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije.

Član 7.

Za obavljanje stručnih poslova iz člana 6. stav 1. tačka 9) ovog pravilnika, pravno lice, pored uvjeta iz člana 5. ovog pravilnika, mora imati ispitni laboratorij akreditovan od strane Instituta za akreditovanje Bosne i Hercegovine ili ugovor sklopljen sa pravnim licem čiji je ispitni laboratorij akreditovan.

III - POSTUPAK IZDAVANJA RJEŠENJA

Član 8.

Za dobivanje rješenja o ispunjavanju uvjeta za obavljanje stručnih poslova iz člana 6. stav 1. tač. 1) do 8) ovog pravilnika, pravno lice, podnosi pismeni zahtjev Ministarstvu, u kome navodi nazive stručnih poslova za koje traži odobrenje i prilaže originale ili ovjerene fotokopije slijedećih dokumenata:

1. dokaz o registraciji djelatnosti (rješenje o upisu u sudski registar);
2. aktuelni izvod iz sudskog registra koji nije stariji od tri mjeseca;
3. spisak zaposlenih lica koji će obavljati stručne poslove za koje se traži odobrenje, sa podacima o stručnoj spremi;
4. uvjerenje ili drugi dokument izdat od nadležnog organa, institucije ili pravnog lica kojim se dokazuje radno iskustvo u struci za svakog zaposlenika iz člana 5. tačka 2) ovog pravilnika;
5. ugovore o radu, sa punim radnim vremenom, zaključene sa licima iz člana 5. tačka 1) ovog pravilnika;
6. diplome o stručnoj spremi za zaposlenike iz člana 5. tačka 1) ovog pravilnika;

7. uvjerenje o položenom stručnom ispitu u struci za zaposlenike iz člana 5. tačka 1) alineja 1., 2. i 3. ovog pravilnika;

8. spisak aktivnih osiguranika izdat od Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine ne stariji od tri mjeseca.

Pravno lice uz svoj zahtjev, dostavlja na uvid i druga odobrenja nadležnih organa za obavljanje stručnih poslova iz oblasti zaštite od požara u skladu sa drugim propisima, ukoliko pravno lice posjeduje ta odobrenja.

Član 9.

Za obavljanje stručnih poslova koji su utvrđeni članom 6. stav 1. tačka 5) ovog pravilnika, pored dokumenta iz člana 7. ovog pravilnika, pravno lice dostavlja i uvjerenja o položenom stručnom ispitu iz oblasti protiveksplozijske zaštite, za zaposlenike iz člana 5. tačka 1) alineja 2. i 4. ovog pravilnika.

Član 10.

Za obavljanje stručnih poslova koji su utvrđeni članom 6. stav 1. tačka 9) ovog pravilnika, pored dokumenata iz člana 7. ovog pravilnika, pravno lice dostavlja i sertifikat o akreditaciji i pripadajući dodatak akreditaciji, izdati od strane Instituta za akreditovanje Bosne i Hercegovine.

Ukoliko nema vlastiti ispitni laboratorij, za obavljanje stručnih poslova iz stava 1. ovog člana, pravno lice dostavlja ugovor sklopljen sa pravnim licem čiji je ispitni laboratorij akreditovan, kao i sertifikat o akreditaciji i pripadajući dodatak akreditacije koji posjeduje to pravno lice.

Član 11.

Pravno lice može podnijeti zahtjev za obavljanje svih ili za pojedine stručne poslove koji su utvrđeni članom 6. stav 1. tač. 1) do 9) ovog pravilnika.

Član 12.

Ministarstvo, na osnovu pismenog zahtjeva pravnog lica, provodi upravni postupak u skladu sa Zakonom o upravnom postupku ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/98 i 48/99).

Ministarstvo dostavlja spis predmeta pravnog lica Federalnoj upravi civilne zaštite, radi pribavljanja mišljenja.

Federalna uprava civilne zaštite dužna je dati mišljenje iz stava 2. ovog člana, u roku od 15 dana od dana kada je zaprimila potpun spis predmeta pravnog lica.

Član 13.

Nakon pribavljenog mišljenja Federalne uprave civilne zaštite, Ministarstvo pravnom licu izdaje rješenje o ispunjavanju uvjeta za obavljanje stručnih

poslova utvrđenih ovim pravilnikom, na period od četiri godine, ukoliko pravno lice ispunjava uvjete propisane ovim pravilnikom.

Za stručne poslove koji su utvrđeni članom 6. stav 1. tačka 9) ovog pravilnika, u rješenju iz stava 1. ovog člana, obavezno se precizno navodi, za koje vrste laboratorijskih ispitivanja se izdaje rješenje o ispunjavanju uvjeta i za koji period, u skladu sa sertifikatom o akreditaciji i pripadajućim dodatkom akreditacije iz člana 10. stav 1. ovog pravilnika.

Nakon isteka roka od četiri godine, imalac rješenja iz stava 1. ovog člana dužan je u roku od osam dana po isteku trajanja odobrenja, podnijeti novi zahtjev u skladu sa ovim pravilnikom.

Član 14.

Ukoliko se naknadno promijene uvjeti na osnovu kojih je Ministarstvo pravnom licu izdalo rješenje iz člana 13. stav 1. ovog pravilnika, pravno lice dužno je u roku od osam dana, nakon nastanka promjena, pisanim putem, obavijestiti Ministarstvo o nastalim promjenama.

Član 15.

Ministarstvo će poništiti, ukinuti ili izmijeniti izdato rješenje iz člana 13. stav 1. ovog pravilnika ukoliko se utvrdi da je pravno lice:

- 1) naknadno promijenilo uvjete ili dokaze na osnovu kojih je izdato rješenje;
- 2) dostavilo dokumentaciju koja ne odgovara utvrđenom činjeničnom stanju;
- 3) obavljalo stručne poslove iz oblasti zaštite od požara suprotno važećim propisima;
- 4) na drugi način postupilo suprotno izdatom rješenju.

Pravno lice kojem je rješenje poništeno i ukinuto, ne može podnijeti zahtjev Ministarstvu za ponovno dobijanje rješenja, šest mjeseci od dana donošenja rješenja o poništenju i ukidanju rješenja o ispunjavanju uvjeta.

Član 16.

Kontrolu ispunjenosti uvjeta propisanih pravilnikom u pravnim licima nakon donošenja rješenja iz člana 13. stav 1. ovog pravilnika, vrši Ministarstvo.

IV - EVIDENCIJA IZDATIH RJEŠENJA

Član 17.

Ministarstvo vodi evidenciju pravnih lica kojima su izdata rješenja iz člana 13. stav 1. ovog pravilnika u obliku knjige, koja treba biti ostraničena, uvezana i ovjerena pečatom i potpisom ministra i čuva se trajno.

Obrazac knjige evidencije iz stava 1. ovog člana, nalazi se u prilogu ovog pravilnika i čini njegov sastavni dio.

Ministarstvo na svojoj internet stranici objavljuje listu pravnih lica kojima su izdata rješenja iz stava 1. ovog člana.

V - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 18.

Rješenja o ispunjavanju uvjeta za obavljanje stručnih poslova koja su izdata od strane Ministarstva, u skladu sa Pravilnikom o kriterijima za kadrovske, tehničke i druge uvjete koje moraju ispunjavati pravna lica registrovana za obavljanje poslova iz oblasti zaštite od požara ("Službene novine Federacije BiH", broj 7/12), primjenjivati će se do isteka roka utvrđenog u tom rješenju, osim za obavljanje stručnih poslova koji su utvrđeni članom 5. tač. 5), 10) i 11) navedenog pravilnika.

Za obavljanje stručnih poslova utvrđenih u članu 5. tač. 5), 10) i 11) pravilnika iz stava 1. ovog

člana, pravna lica pribavljaju odgovarajuće ovlaštenje, u skladu sa članom 128. stav 4. i propisima koji se donose u skladu sa članom 47. stav 4. i članom 164. tačka 1) Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu kod nadležnih organa.

Član 19.

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o kriterijima za kadrovske, tehničke i druge uslove koje moraju ispunjavati pravna lica registrovana za obavljanje poslova iz oblasti zaštite od požara ("Službene novine Federacije BiH", broj 7/12).

Član 20.

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH".

EVIDENCIJA
IZDATIH RJEŠENJA O ISPUNJAVANJU UVJETA ZA OBAVLJANJE STRUČNIH POSLOVA IZ OBLASTI ZAŠTITE OD POŽARA

R/B	NAZIV I SJEDIŠTE PRAVNOG LICA	BROJ I DATUM IZDAVANJA RJEŠENJA O ISPUNJAVANJU UVJETA	VRSTA STRUČNIH POSLOVA ZA KOJE JE IZDATO RJEŠENJE O ISPUNJAVANJU UVJETA	BROJ I DATUM IZDAVANJA RJEŠENJA O PONIŠTENJU I UKIDANJU RJEŠENJA O ISPUNJAVANJU UVJETA	BROJ I DATUM IZDAVANJA RJEŠENJA O IZMJENI /DOPUNI RJEŠENJA O ISPUNJAVANJU UVJETA	NAPOMENA
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						

Na osnovu člana 128. stav 6. Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu ("Službene novine Federacije BiH", broj 64/09), direktor Federalne uprave civilne zaštite donosi

PROGRAM

OBUKE ZAPOSLENIKA U PRAVNIM LICIMA, DRŽAVNIM ORGANIMA I DRUGIM INSTITUCIJAMA U OBLASTI ZAŠTITE OD POŽARA

(„Službene novine Federacije BiH“, br. 59/10)

I - OSNOVNE ODREDBE

(1) Ovim programom propisuje se sadržaj obuke u oblasti zaštite od požara, nosioci i izvođači obuke, način izvođenja obuke i testiranje zaposlenika, državnih službenika i namještenika (u daljem tekstu: zaposlenika), koji se nalaze u radnom odnosu u pravnom licu, državnom organu i drugoj instituciji.

(2) Zaposlenici iz tačke (1) ovog programa, prolaze obuku za provođenje preventivnih mjera zaštite od požara u građevinama i prostorima u vlasništvu ili koje koristi pravno lice, državni organ ili institucija, za gašenje početnog požara i spašavanje ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom u tim građevinama i prostorima, upotrebom opreme, uređaja i drugih sredstava za gašenje početnog požara, u svrhu osposobljavanja za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom.

(3) Obuka zaposlenika provodi se najmanje jednom u dvije godine, prema ovom programu.

(4) Obavezi obuke, u smislu ovog programa ne podliježu:

- lica koja se profesionalno bave poslovima zaštite od požara,
- lica osposobljena za dobrovoljne vatrogasce,
- zaposlenici stariji od 60 godina (muškarci), odnosno 55 godina (žene)
- lica mlađa od 15 godina života.

II - SADRŽAJ I NOSIOCI OBUKE

A) Sadržaj plana obuke

(5) Nosilac izvođenja obuke iz tač. (9) i (11) ovog programa, dužan je sačiniti plan obuke zaposlenika u oblasti zaštite od požara (u daljem tekstu: plan obuke), u pravnom licu, državnom organu ili drugoj instituciji.

(6) Osposobljavanje je potrebno prilagoditi dobi polaznika, prethodnom obrazovanju, znanju, vještinama i specifičnostima sredine u kojoj žive ili rade.

(7) Plan obuke, sastoji se od teoretskog i praktičnog dijela i traje najmanje četiri školska časa, od čega dva časa teoretske i dva časa praktične obuke.

(8) Obuka se provodi u grupama od maksimalno 30 zaposlenika.

(9) Teoretski dio obuke, obuhvata sljedeće tematske cjeline:

a) Prava i obaveze zaposlenika iz oblasti zaštite od požara u pravnom licu, državnom organu ili drugoj instituciji, u skladu sa zakonskim i podzakonskim propisima:

- zakonske odredbe,
- opšti akt (pravilnik zaštite od požara),
- plan zaštite od požara.

b) Osnovni pojmovi o gorenju i gašenju požara:

- definicija gorenja, požara i eksplozija,
- uslovi za nastanak požara,
- mehanizam gorenja zapaljivih materija,
- vrste gorenja (potpuno i nepotpuno gorenje),
- produkti gorenja,
- posebne opasnosti od požara,
- osnove gašenja požara.

c) Podjela zapaljivih materija u klase požara (A,B,C,D,E),

d) Sredstva za gašenje požara:

- izbor sredstava za gašenje požara prema klasi požara (voda, pjena, prah, CO₂,
- priručna i druga sredstva za gašenje).

e) Požarne opasnosti u građevinama i mjere zaštite od požara:

- uzroci nastanka požara,
- uslovi za širenje požara,
- mjere zaštite od požara,

f) Uređaji i oprema za gašenje požara u građevinama:

- prenosni i prevozni aparati za gašenje početnog požara;
- hidranti i oprema za gašenje vodom,
- sistemi aktivne zaštite od požara.

g) Postupci nakon dojave požara:

- radnje koje se preduzimaju nakon uočavanja početnog požara ili dojave požara,
- radnje koje se preduzimaju u slučaju požara većeg od početnog,
- evakuacija ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom.

(10) Izvođač obuke dužan je u okviru tematskih cjelina iz tačke (9) ovog programa, detaljnije obraditi raspoloživu opremu, uređaje i sredstva za gašenje požara u objektima i prostorima u kojima lica koja se osposobljavaju žive i rade, kao i konkretne požarne opasnosti i mjere zaštite od požara u toj sredini.

(11) U okviru teoretskog dijela, planom obuke može se predvidjeti i prikazivanje obrazovnog filma iz oblasti zaštite od požara.

(12) Praktični dio obuke, sadrži:

a) Pokaznu vježbu, koja obuhvata način aktiviranja prenosnih aparata za gašenje početnog požara i hidranata, te gašenje požara "klase B" u vanjskom prostoru, upotrebom sredstava i opreme iz tačke (9) podtač. c) i e) ovog programa, koja se izvodi od strane stručnih lica iz tač. (20) i (21) ovog programa.

b) Praktičnu vježbu aktiviranja prenosnih aparata za gašenje početnog požara i hidrantata od strane zaposlenika, pod nadzorom nosilaca izvođenja obuke.

(B) Nosioc obuke

(13) Nosilac izvođenja obuke je pravno lice, državni organ i druga institucija.

(14) Obuku mogu samostalno da organizuju i provode pravna lica i državni organi, u skladu sa članom 128. stav 4. Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu ("Službene novine Federacije BiH", broj: 64/09 - u daljem tekstu: Zakon).

(15) Ukoliko pravna lica, državni organi i druge institucije nemaju određeno zaposleno lice zaduženo za provođenje mjera zaštite od požara, u tom slučaju, provođenje obuke mogu povjeriti:

- pravnom licu koje je registrovano za djelatnost zaštite od požara i koje ima ovlaštenje nadležnog organa da ispunjava uslove za izvođenje obuke,
- dobrovoljnom vatrogasnom društvu ukoliko se statutom dobrovoljnog vatrogasnog društva utvrde poslovi osposobljavanja iz člana 81. stav 2. Zakona i ako ima ovlaštenje da ispunjava uslove za izvođenje obuke propisane članom 128. stav 4. Zakona.

(16) Nosilac izvođenja obuke i izvođač obuke, dužni su obezbijediti:

- odgovarajuću prostoriju u kojoj će se izvoditi teoretski dio obuke (učionica ili drugi pogodan prostor u kojem svaki učesnik ima stolicu i sto za pisanje), odnosno vanjski prostor za izvođenje praktičnog dijela obuke,
- prenosne aparate za gašenje početnog požara (tipa "S" i tipa "CO₂"),
- hidrantsku opremu (crijevo, mlaznica i dr.),
- cilindričnu metalnu posudu prečnika 1 m i minimalne visine 15 cm,
- ostala materijalno-tehnička sredstva potrebna za izvođenje obuke (tečno gorivo, uređaj za projekciju obrazovnog filma iz oblasti zaštite od požara i drugo).

(17) Nosilac izvođenja obuke, obavezan je voditi evidenciju o zaposlenicima koji su prošli obuku u pravnom licu, državnom organu ili drugoj instituciji.

(18) Troškove organizovanja i provođenja obuke vrši pravno lice, državni organ i druga institucija u kojima je zaposlenik u radnom odnosu.

(19) Evidencija iz tačke (18) sadrži slijedeće podatke:

- ime, očevo ime i prezime zaposlenika,
- dan, mjesec, godina i mjesto rođenja,
- JMBG,
- naziv pravnog lica koje upućuje polaznika na osposobljavanje,
- broj uvjerenja i datum osposobljavanja.

III - IZVOĐENJE OBUKE

(20) Izvođenje obuke prema planu obuke, realizuje se angažovanjem najmanje dva stručna lica, od kojih jedno provodi teoretski, a drugo praktični dio obuke.

(21) Stručno lice, koje provodi teoretski dio obuke i nadzor nad izvođenjem praktičnog dijela obuke, mora imati završen VII stepen stručne spreme iz oblasti zaštite od požara, bezbjednosti ili odgovarajućih prirodnih i tehničkih struka i najmanje tri godine radnog iskustva u obavljanju djelatnosti zaštite od požara.

(22) Stručno lice koje provodi praktični dio obuke, mora imati najmanje srednju stručnu spremu tehničkog smjera i položen ispit za protivpožarnu zaštitu ili ispit za lica koja neposredno obavljaju poslove ispitivanja, servisiranja i održavanja aparata.

(23) Pravno lice, državni organ i druga institucija za provođenje praktičnog dijela obuke, može angažovati i drugo stručno lice koje ispunjava uslove iz tačke (22) ovog programa.

(24) Za provođenje obuke, prema ovom programu, odgovoran je rukovodilac pravnog lica, državnog organa i druge institucije.

IV - TESTIRANJE ZAPOSLENIKA U OBLASTI ZAŠTITE OD POŽARA

(25) Nakon provedene obuke prema planu obuke, organizuje se pismeno testiranje.

(26) Test provjere znanja zaposlenika u oblasti zaštite od požara, sadrži najmanje 25 pitanja koja pripremaju izvođači obuke, u skladu sa ovim programom.

(27) Pitanja se postavljaju na jezicima koji su u službenoj upotrebi u Federaciji Bosne i Hercegovine.

(28) Za svako pitanje u testu ponuđena su dva do četiri opsijska odgovora.

(29) Prilikom rješavanja testa, zaposlenik odgovara na svako pojedinačno pitanje, označavanjem samo jednog od ponuđenih opsijskih odgovora.

(30) Vrijeme za rješavanje testa, iznosi najduže 45 minuta.

(31) Zaposlenik je položio test i ocjenjuje se ocjenom "zadovoljava", ako tačno odgovori na najmanje dvije trećine postavljenih pitanja.

(32) Zaposlenik koji nije tačno odgovorio na najmanje dvije trećine postavljenih pitanja, ocjenjuje se ocjenom "ne zadovoljava" i dužan je pristupiti usmenoj provjeri znanja.

(33) Za zaposlenike koji ne pohađaju obuku i ne zadovolje na usmenoj provjeri znanja, pravno lice, državni organ ili druga institucija dužna je u roku od tri mjeseca organizovati ponovnu, odnosno dopunsku obuku i provjeru znanja. Ako zaposlenik i u ponovnoj obuci i testiranju ne položi test, u roku od 30 dana, obezbijediće mu se ponovno izvođenje obuke i provjera znanja, ali na teret zaposlenika.

(34) Izvođač obuke, dužan je sačiniti zapisnik o provedenoj obuci zaposlenika u pravnom licu, državnom organu ili drugoj instituciji i dostaviti ga nosiocu obuke.

(35) Zapisnik sadrži:

- mjesto i vrijeme izvođenja obuke,
- podatke o izvođačima obuke (ime i prezime, stručna sprema i zvanje),
- tematske cjeline obrađene kroz obuku,
- broj prisutnih zaposlenika na obuci,
- rezultati testiranja,
- zaključak o uspješnosti provedene obuke,
- potpisi izvođača obuke.

(36) U prilogu zapisnika obavezno se prilaže spisak zaposlenika koji su ocijenjeni ocjenom "zadovoljava", zaposlenika koji su ocijenjeni ocjenom "ne zadovoljava", odnosno zaposlenika koji nisu pristupili usmenoj provjeri znanja.

(37) Ukoliko zaposlenik odbije prisustvo na obuci i testiranju, čini povredu službene dužnosti i podliježe disciplinskoj odgovornosti za povrede službene dužnosti.

V - ZAVRŠNE ODREDBE

(38) Nosioци izvođenja obuke, dužni su u roku od tri mjeseca od dana donošenja ovog programa, uskladiti svoje planove obuke sa odredbama ovog programa.

(39) Nadzor nad provođenjem ovog programa vrši Federalna uprava civilne zaštite.

(40) Ovaj program stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH".

Na osnovu člana 128. stav 6. i člana 159. tačka 5) Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu ("Službene novine Federacije BiH", broj 64/09), direktor Federalne uprave civilne zaštite donosi

PROGRAM POLAGANJA ISPITA ZA PROTIVPOŽARNU ZAŠTITU

(„Službene novine Federacije BiH“, br. 67/13)

I - OSNOVNE ODREDBE

1. Ovim programom propisuje se sadržaj i način polaganja ispita za protivpožarnu zaštitu za zaposlena lica koja su u pravnom licu, državnom organu ili drugoj instituciji određena da se staraju za provođenje poslova zaštite od požara, kao i lica raspoređena u službi zaštite od požara.
2. Lica iz tačke 1. ovog programa, obavljaju poslove zaštite od požara koji su utvrđeni općim aktom pravnog lica, državnog organa ili druge institucije, u skladu sa Zakonom o zaštiti od požara i vatrogastvu ("Službene novine Federacije BiH", broj 64/09) i podzakonskim propisima iz oblasti zaštite od požara.
3. Ispit za protivpožarnu zaštitu (u daljem tekstu: ispit) propisan ovim programom, polaže lice koje ima najmanje srednju stručnu spremu tehničkog smjera i najmanje jednu godinu radnog iskustva na poslovima iz tačke 1. ovog programa, u pravnom licu, državnom organu ili drugoj instituciji (u daljem tekstu: kandidat).
4. Kandidat koji se prvi put prima u radni odnos, dužan je ispit položiti u roku od godinu dana nakon stečenog radnog iskustva na poslovima iz tačke 1. ovog programa, u pravnom licu, državnom organu ili drugoj instituciji.

II - POLAGANJE ISPITA ZA PROTIVPOŽARNU ZAŠTITU

A) Sadržaj i način polaganja ispita

5. Ispitom se provjerava sposobnost kandidata da samostalno obavljaju poslove zaštite od požara koji su utvrđeni za radna mjesta iz tačke 1. ovog programa na koje se raspoređuju u pravnom licu, državnom organu ili drugoj instituciji.
6. Ispit se sastoji iz dva dijela i to:
 - pismenog dijela i
 - usmenog dijela ispita.

Kandidat koji položi prvi dio ispita (pismeni dio), pristupa usmenom dijelu ispita.

7. Sadržaj programa za polaganje ispita za protivpožarnu zaštitu obuhvata područja: normativno uređenje zaštite od požara; požarno-preventivne mjere zaštite od požara; teorija procesa gorenja i gašenja; sistemi aktivne zaštite od požara i kaznene i druge sankcije.

B) Komisija za polaganje ispita

8. Ispit se polaže pred ispitnom komisijom (u daljnjem tekstu: komisija), koju rješenjem imenuje direktor kantonalne uprave civilne zaštite, koja se sastoji od tri člana (predsjednika i dva člana) i sekretara komisije.

Komisija iz stava 1. ove tačke, imenuje se na period od dvije godine, sa mogućnošću produženja na još dvije godine.

9. Za predsjednika komisije imenuje se kantonalni inspektor zaštite od požara iz kantonalne uprave civilne zaštite ili kantonalnog ministarstva unutrašnjih poslova.

Za članove komisije, imenuju se:

- a) inspektor za zaštitu od požara iz kantonalne uprave civilne zaštite ili kantonalnog ministarstva unutrašnjih poslova,
- b) državni službenik koji je raspoređen na poslovima zaštite od požara i ima najmanje tri godine radnog iskustva na tim poslovima u kantonalnoj upravi civilne zaštite i/ili službi civilne zaštite općine/grada.

Izuzetno, za člana komisije, može se imenovati i zaposlenik pravnog lica koji je ovlašten za obavljanje djelatnosti zaštite od požara, koje ima visoko obrazovanje i najmanje tri godine radnog iskustva na poslovima zaštite od požara.

Sekretar komisije obavlja administrativne poslove potrebne za rad komisije, što se bliže uređuje poslovnikom o radu iz člana 11. ovog programa.

Za sekretara komisije imenuje se državni službenik kantonalne uprave civilne zaštite i/ili službe civilne zaštite općine/grada koji ima visoko obrazovanje pravne struke i tri godine radnog iskustva u struci.

10. Ukoliko kantonalna uprava civilne zaštite (u daljem tekstu: Uprava), nije u mogućnosti formirati komisiju iz tačke 9. ovog programa, ispit se može polagati pred formiranom komisijom u drugoj Upravi, sa kojom ta Uprava sklopi sporazum o polaganju ispita.

11. Na početku rada, komisija je dužna sačiniti i donijeti poslovnik o radu.

12. Predsjedniku, članovima i sekretaru komisije pripada pravo na naknadu za rad u komisiji, čiju visinu rješenjem određuje direktor Uprave.

13. Administrativne i finansijske poslove za komisiju obavlja Uprava.

C) Prijava za polaganje ispita

14. Prijava za polaganje ispita (u daljem tekstu: prijava) podnosi se Upravi na Obrascu broj 1. Prijavu iz stava 1. ove tačke, kandidat je dužan dostaviti Upravi, najmanje 30 dana prije početka redovnog ispitnog roka iz tačke 29. ovog programa, putem pravnog lica, državnog organa ili druge institucije kod koje je kandidat u radnom odnosu.

15. Uz prijavu iz tačke 14. ovog programa prilažu se originali ili ovjerene fotokopije sljedećih dokumenata:

a) svjedočanstvo/diploma o završenoj školi/ fakultetu,

b) ugovor o radu ili rješenje o postavljenju na radno mjesto,

c) potvrda/uvjerenje o radnom iskustvu iz tačke 3. ovog programa,

d) rodni list (ukoliko je kandidatkinja promijenila prezime nakon završene škole/fakulteta),

e) dokaz o uplati troškova za polaganje ispita (uplatnica).

16. Ako se utvrdi da je prijava nepotpuna, Uprava će pismeno obavijestiti podnosioca prijave da istu dopuni, u roku od osam dana.

17. Ukoliko podnosilac prijave ne dopuni tražene podatke u utvrđenom roku iz tačke 16. ovog programa, Uprava donosi zaključak o odbacivanju prijave.

18. Na osnovu prijave i dostavljenih dokaza iz tačke 15. ovog programa, direktor Uprave donosi rješenje o odobravanju polaganja ispita.

U rješenju iz stava 1. ove tačke, određuje se datum, mjesto i vrijeme polaganja ispita i troškovi polaganja ispita u skladu sa donesenim aktom direktora Uprave iz tačke 30. ovog programa.

Troškove polaganja ispita snosi pravno lice, državni organ ili druga institucija u kojoj je kandidat zaposlen.

D) Tok polaganja ispita

19. Prije početka polaganja ispita komisija utvrđuje identitet kandidata, upoznaje ga sa pravima i obavezama kod polaganja ispita, kao i da se pismeni i usmeni dio ispita polažu tokom jednog dana.

20. Test za polaganje pismenog dijela ispita, komisija priprema dva sata prije početka ispita, u skladu sa sadržajem programa za polaganje ispita.

Test iz stava 1. ove tačke, izrađuje se na papiru s ovjerenim pečatom Uprave, na kojem je 10 pitanja sa tri do četiri ponuđena opsijska odgovora koji donose ukupno 30 bodova za sve tačne odgovore.

21. Prilikom rješavanja testa, kandidat daje odgovor na svako pojedinačno pitanje, označavanjem samo jednog od ponuđenih opsijskih odgovora.

22. Pismeni ispit traje najduže 60 minuta.

23. Da bi kandidat pristupio polaganju usmenog dijela ispita, na pismenom testu mora odgovoriti tačno najmanje na dvije trećine postavljenih pitanja, odnosno osvojiti najmanje 18 bodova.

Kandidata koji je osvojio najmanje 18 bodova na pismenom testu, komisija odmah obavještava o osvojenom broju bodova i tom prilikom ga upućuje da pristupi usmenom dijelu ispita.

Kandidat koji na pismenom testu nije osvojio 18 bodova, ne pristupa usmenom dijelu ispita, već ga komisija upućuje na popravni pismeni ispit u sljedećem ispitnom roku, za istu prijavu, odnosno izvršenu uplatu troškova za polaganje ispita.

24. Usmeni dio ispita sastoji se od pet ispitnih pitanja.

25. Kandidata na usmenom dijelu ispita ocjenjuju svi članovi komisije, za svaki odgovor na postavljeno pitanje, dodjeljujući bodove od jedan do pet, što znači da kandidat može osvojiti maksimalno 75 bodova na usmenom dijelu ispita.

Kandidat na usmenom dijelu ispita treba osvojiti najmanje 38 bodova.

26. Nakon obavljenog pismenog i usmenog dijela ispita, komisija utvrđuje ukupan broj osvojenih bodova za ispit u cjelini, na osnovu čega se konstatuje da li je kandidat "položio ispit" ili "nije položio ispit".

Kandidat je "položio ispit" ako je ukupno osvojio najmanje 56 bodova.

27. Ako kandidat iz tačke 23. stav 3. ovog programa, na popravnom pismenom ispitu, ne osvoji najmanje 18 bodova, smatra se da nije položio ispit.

28. Polaganje ispita ili nastavak polaganja započetog ispita može se odgoditi na zahtjev kandidata zbog bolesti ili drugih opravdanih razloga, o čemu odlučuje komisija.

Kandidat koji iz opravdanih razloga ne može pristupiti polaganju ispita, dužan je o tome pismeno obavijestiti komisiju najkasnije 72 sata prije početka termina održavanja ispita, da bi izvršena uplata troškova za polaganje ispita bila važeća u jednom od sljedećih ispitnih rokova.

Ako kandidat bez opravdanog razloga ne pristupi polaganju ispita ili odustane od već započetog ispita, smatrat će se da ispit nije položio.

29. Ispit se polaže u aprilskom, junskom, septembarskom i novembarskom ispitnom roku, izvan radnog vremena.

30. Troškove za polaganje ispita posebnim rješenjem utvrđuje direktor Uprave.

E) Zapisnik o polaganju ispita

31. Sekretar komisije vodi zapisnik o toku polaganja ispita, u koji se unose sljedeći podaci:

a) broj pod kojim je prijava zaprimljena,

b) naziv i sastav ispitne komisije,

c) datum i mjesto održavanja ispita,

d) ime, ime oca i prezime kandidata, dan, mjesec, godina i mjesto rođenja,

e) pitanja postavljena kandidatu na usmenom dijelu ispita,

f) razlozi za odlaganje polaganja ispita ili upućivanje na popravni pismeni ispit,

g) broj osvojenih bodova za pismeni i usmeni dio ispita i ukupan broj bodova za ispit u cjelini,

h) konstatacija da li je kandidat "položio ispit" ili "nije položio ispit".

32. Sastavni dio zapisnika iz tačke 31. ovog programa su dokumenti iz tačke 15. ovog programa, koje je kandidat priložio uz prijavu za polaganje ispita.

33. Po završetku ispita, predsjednik komisije u prisustvu članova komisije, kandidatu saopštava da li je "položio ispit" ili "nije položio ispit".

34. Zapisnik potpisuju predsjednik, članovi i sekretar komisije.

F) Izdavanje uvjerenja o položenom ispitu i vođenje evidencije

35. Uprava izdaje uvjerenje o položenom ispitu, u roku od sedam dana od dana kada je kandidat položio ispit, na Obrascu broj 2.

36. Uprava vodi evidenciju izdatih uvjerenja u obliku knjige, koja treba biti ostraničena, uvezana i ovjerena pečatom i potpisom direktora Uprave i čuva se trajno.

Knjiga evidencije izdatih uvjerenja vodi se na Obrascu broj 3.

37. Uprava je dužna početkom svake nove kalendarske godine, na osnovu knjige evidencije iz tačke 36. ovog programa, Federalnoj upravi civilne zaštite dostavljati pisanim putem i u elektronskoj formi, listu kandidata kojima su u prethodnoj kalendarskoj godini izdata uvjerenja o položenom ispitu.

III - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

38. Lica koja ispunjavaju uvjete za polaganje ispita u skladu sa ovim programom, dužna su položiti ispit najkasnije u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog programa.

39. Lica koja na dan stupanja na snagu ovoga programa imaju pet ili više godina radnog staža na poslovima za koje je ovim programom propisano polaganje ispita, kao i lica koja su položila taj ispit u skladu sa kantonalnim i drugim propisima koji su se primjenjivali u Federaciji Bosne i Hercegovine, nisu obavezna polagati ispit po ovom programu.

40. Nadzor nad provođenjem ovog programa vrši Federalna uprava civilne zaštite.

41. Sadržaj Programa za polaganje ispita za protivpožarnu zaštitu, kao i obrasci broj 1 do 3, nalaze se u prilogu ovog programa i čine njegov sastavni dio.

42. Danom stupanja na snagu ovog programa, prestaju da važe kantonalni i drugi propisi koji su se primjenjivali u Federaciji Bosne i Hercegovine, kojima su bila uređena pitanja koja su regulisana ovim programom.

43. Ovaj program stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH".

SADRŽAJ PROGRAMA ZA POLAGANJE ISPITA ZA PROTIVPOŽARNU ZAŠTITU

Ispit obuhvaća sljedeća područja:

1. Normativno uređenje zaštite od požara

- propisi koji uređuju područje zaštite od požara i vatrogastvo
- općenito,
- propisi koji uređuju zapaljive tečnosti i gasove - općenito,
- osnovni pojmovi i definicije u oblasti zaštite od požara,
- bitni zahtjevi zaštite od požara na građevini i zaštita od požara građevina i prostora u upotrebi,
- kategorije ugroženosti od požara i obaveze po kategorizaciji,
- procjene ugroženosti, planovi i pravilnici zaštite od požara,
- prava, obaveze i odgovornosti u zaštiti od požara,
- upoznavanje i osposobljavanje za zaštitu od požara,
- preventivno postupanje, obavješćavanje i gašenje početnih požara,
- evidencije u zaštiti od požara,
- nadzor nad provođenjem mjera zaštite od požara,
- stavljanje na tržište i upotreba proizvoda za zaštitu od požara - općenito,
- ovlaštenja inspektora zaštite od požara i inspektora za vatrogastvo,
- planiranje i unapređenje zaštite od požara,
- osiguranje finansijskih sredstava za provođenje zaštite od požara.

2. Požarno - preventivne mjere zaštite od požara

- mjere za sprječavanje nastajanja i širenja požara i/ili tehnološke eksplozije u građevinama (zgrade, poslovni objekti, industrijski objekti i drugo),
- mjere za sprječavanje nastajanja i širenja požara na otvorenom prostoru (u šumama, na poljoprivrednom zemljištu, zaštićenim područjima prirode i kulturno-historijskog naslijeđa i drugim prostorima),
- mjere za dojavu i gašenje požara u građevinama,
- mjere za gašenje požara na otvorenom prostoru,
- mjere zaštite od požara u slučaju privremenog povećanog požarnog rizika (zavarivanje, pretakanje zapaljivih tečnosti i plinova, održavanje skupova sa većim brojem ljudi i drugo),
- mjere zaštite od nastajanja statičkog elektriciteta,
- mjere zaštite od atmosferskog pražnjenja,
- mjere zaštite od požara prostora sa potencijalno eksplozivnom atmosferom,
- opasnosti od požara i/ili tehnološke eksplozije u pojedinim granama djelatnosti,
- uzroci požara,
- vođenje evidencija u oblasti zaštite od požara,
- organizacijske mjere za sprječavanja nastajanja i širenja požara i/ili tehnološke eksplozije u građevinama i na otvorenom prostoru,
- organizacijske mjere za dojavu i gašenja požara i/ili tehnološke eksplozije u građevinama i na otvorenom prostoru,
- upoznavanje s opasnostima i mjerama zaštite od požara,
- uzbunjivanje u slučaju požara,
- evakuacija u slučaju požara,
- održavanje električnih, plinskih i drugih instalacija,
- održavanje sistema aktivne zaštite od požara (za automatsko otkrivanje i dojavu požara, gašenje požara, automatsko otkrivanje i dojavu zapaljivih plinova i para, uređaji i instalacije za sprječavanje nastajanja i širenja požara, hidrantske instalacije i drugi sistemi, uređaji i instalacije koje su u funkciji zaštite od požara),
- održavanje opreme i sredstava za gašenje požara,
- uvjeti za dobijanje ovlaštenja za provjeru i ispitivanje ispravnosti i funkcionalnosti sistema aktivne zaštite od požara,
- održavanje opreme i sredstava za gašenje požara.

3. Teorija procesa gorenja i gašenja

- uvjeti i proces gorenja,

- oksidacija, vrste oksidacije,
- gorenje čvrstih, tečnih i gasovitih materija,
- vrste materija i njihovo gorenje bez prisutnosti kiseonika,
- uvjeti za nastajanje eksplozivnih smjesa,
- samozapaljenje materija,
- plamište zapaljivih tečnosti,
- temperatura paljenja,
- ponašanje zapaljivih materija i roba u požaru,
- definicija i klasifikacija požara,
- produkti gorenja zapaljivih i opasnih materija,
- produkti gorenja sintetskih (plastičnih) materija,
- produkti gorenja polivinilhlorida i drugih hloriranih (halogeniziranih) sintetičkih materija,
- okolnosti koje uzrokuju gorenje i širenje požara,
- izvori toplote za izazivanje i nastajanje požara,
- kontrolisana gorenja,
- razvoj i širenje požara, uzročnici,
- odvođenje dima i toplote nastalih požarom,
- općenito o sredstvima za gašenje požara,
- podjela sredstava za gašenje požara na klase prema namjeni.

4. Sistemi aktivne zaštite od požara

- vrste sistema aktivne zaštite od požara,
- vrste sistema za gašenje požara s obzirom na sredstvo za gašenje požara,
- osnovni elementi (dijelovi) sistema svakog od sistema aktivne zaštite od požara - općenito,
- princip rada svakog od sistema aktivne zaštite od požara - općenito,
- primjena sistema aktivne zaštite od požara,
- uređaji za mjerenje koncentracije gasova i para - eksplozimetar, detektor,
- vrste aparata za gašenje početnog požara,
- periodični pregledi (provjera ispravnosti i funkcionalnosti) svakog od sistema aktivne zaštite od požara,
- periodični pregledi i kontrolna ispitivanja aparata za gašenje početnog požara,
- pravna lica ovlaštena za provjere i ispitivanje ispravnosti i funkcionalnosti sistema aktivne zaštite od požara i periodične preglede i kontrolna ispitivanja aparata za gašenje početnog požara.

5. Kaznene i druge sankcije

- iz Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu ("Službene novine Federacije BiH", broj 64/09),
- iz kantonalnih zakona i općinskih/gradskih odluka u oblasti zaštite od požara i vatrogastva,
- iz Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine

.....
(naziv pravnog lica, državnog organa ili druge institucije)

.....
(naziv organa uprave civilne zaštite kojem se upućuje prijava)

PRIJAVA

ZA POLAGANJE ISPITA ZA PROTIVPOŽARNU ZAŠTITU

Ime, ime oca i prezime kandidata		
Dan, mjesec i godina rođenja		
Podaci o završenoj školi/fakultetu i stečenom stručnom zvanju	naziv škole / fakulteta	
	sjedište škole / fakulteta	
	stručno zvanje	
	godina sticanja zvanja	
Naziv i adresa pravnog lica, državnog organa ili druge institucije u kojoj je kandidat zaposlen		
Poslovi na koje je kandidat raspoređen u pravnom licu, državnom organu ili drugoj instituciji i datum postavljenja na radno mjesto		

Uz prijavu se prilaže:

1. Svjedočanstvo/diploma o završenoj školi / fakultetu,
2. Ugovor o radu ili rješenje o postavljenju na radno mjesto,
3. Potvrda /uvjerenje o radnom iskustvu,
4. Rodni list (ukoliko je kandidatkinja promjenila prezime nakon završene škole / fakulteta),
5. Dokaz o uplati troškova za polaganje ispita (uplatnica).

.....
(mjesto i datum)

M. P.

.....
(potpis odgovornog lica)

(naziv organa uprave civilne zaštite)

Na osnovu tačke _____ Programa polaganja ispita za protivpožarnu zaštitu („Službene novine Federacije BiH“, broj _____), Kantonalna uprava civilne zaštite izdaje

UVJERENJE
O POLOŽENOM ISPITU ZA PROTIVPOŽARNU ZAŠTITU

(ime, ime oca i prezime kandidata)

rođen / a _____, sa stečnim stručnim
(dan, mjesec, godina i mjesto rođenja)

zvanjem _____ je
(naziv stručnog zvanja)

POLOŽIO / LA ISPIT

pred Komisijom za polaganje ispita za protivpožarnu zaštitu _____ 20_____.
godine i upisan-a je u knjigu evidencije pod rednim brojem: _____.

Broj: _____
Mjesto i datum:

M.P.

DIREKTOR

EVIDENCIJA
IZDATIH UVJERENJA O POLOŽENIM ISPITIMA ZA PROTIVPOŽARNU ZAŠTITU

R/B	IME, IME OCA I PREZIME	DAN, MJESEC, GODINA I MJEŠTO ROĐENJA	DATUM I MJEŠTO POLAGANJA ISPITA	BROJ PROTOKOLA IZDATOG UVJERENJA	DATUM I MJEŠTO IZDAVANJA UVJERENJA
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					

LITERATURA

1. Jusufović, M., Hadžić, I. : Vatrogasna taktika i sprave i oprema za gašenje. – Sarajevo: SARAJEVO PUBLISHING, 2013.
2. Ilić, B. : Vatrogasna taktika. – Beograd : VATROGASNI SAVEZ NR SRBIJE, 1955.
3. Stojanović, D. : Požari-procesi nekontrolisanog sagorijevanja. – Sarajevo : POŽARI, EKSPLOZIJE, PREVENTIVA II (2, 3, 4), 1981.
4. Šmejkal, Z. : Uređaji, oprema i sredstva za gašenje i zaštitu od požara. – Zagreb: SKTH / KEMIJA U INDUSTRIJI, 1991.
5. Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine